

ZGODBARNICA 2013/2014

Skripta študijskega krožka Zgodbarnica – zbrala in uredila Patricija Dodič

(foto Slavko Gerželj)

KAZALO

KAZALO	3
UVODNA BESEDA UREDNICE	7
KAKO LEPO SE IMAMO IN ZAKAJ JE TEMU TAKO ALI NOVODOBNA PRAVLJICA O ŠTUDIJSKEM KROŽKU ZGODBARNICA	7
KROŽKARSKE ZGODBE.....	10
DARJA VESNA BABIČ	10
KAKO SMO TIRKALI BRVINCE	11
PRAZNIKI OD AMBT	11
ZLATA CERGOL – ČITANKA	14
MATI	14
KADAR ŠČIPA PO TREBHE	15
DUŠA	16
RAJE BOSA	17
UPANJE	18
ŠPELA	19
VELIKONOČNI PIRHI.....	20
POLETI JE DOBRA TUDI UADA	21
SLAVKA CETIN ČUFAR.....	23
VESELO PRIČAKOVANJE.....	23
TONČKOVO VESELJE.....	24
ŽIVLJENJSKA ZGODBA KARLA RENKA IZ HOTIČNE	24
NACETOVA ZGODBA	27
MARIKA SI V ŽALOSTI SAMA GOVORI.....	28
SPROŠČENO OTROŠKO ŽIVLJENJE.....	28
LILJANA NA NANOSU.....	29
LEPO NEDELJSKO POPOLDNE	30
MAJIN TELEFONČEK.....	31
PATRICIJA DODIČ.....	32
GOSPOD Z ZLATIMI SNEŽINKAMI V NAROČJU	33
SPOMINSKA BRBUNČICA 1. (Jezerinska poplava).....	34
ZGODBA ali vpliv pripovedovanja/pisanja na naše prfliknjene možgane	36
MARIJA MELINC FERJANČIČ.....	39
ADN MOŠ – drugič ☺	39
BEIŠ HUDIČ U RT	40
ŠTORKLJA IN SRAKA.....	41
HRAST IN AKACIJA 1.....	42

LUČCA PAD CISTA PA ŠKANDARJEBM PULJ	43
TEMA	44
VEVERICA NELI in NJEN PRIJATELJ BOR	45
VLADIMIR GRŽELJ	47
ŠKAVACIN	47
VUOTRUOK U VALIŽI	49
NA VIČU PRI DEKLIČU	51
NUMERO DODIČI	52
KRUH	55
KUSOVI ŠKERCI ☺	56
FANČI KLOBUČAR	58
OBISK	58
SESTRSTVO	60
TA KURJA	61
ANDREJA LENASSI	63
SVET IZ MIVKE	63
ČAKANJE NA PRAZNIKE	64
SLOVO	65
SOBA	66
ZA VSE, KI SO NA MOJIH ROKAH NAŠLI ODREŠITEV	67
TRUPELCA	67
SLOVO	68
ZAKAJ?	68
TOMAŽ MAHKOVIC	70
O LJUBEZNI DO DENARJA	70
SOLATA	72
SPOŠTOVANJE	75
NEDELJA	75
SAMOST LITERATA	76
UGANKE IN ZANKE	77
DRAGICA MARKOVIĆ – DRAGEJŠA	81
ČEBULA	81
KROMPIR	82
IVAN NOVAK	84
NEZNANI POŽIGALEC	84
OBMEJNA VOJAŠNICA	85
ŠEL'M	86
PR MEČELOVEH STRAŠE	88

SONJA RAK.....	89
POZABLJENA ROKAVIČKA.....	89
ZLATO SRCE.....	90
PRAVLJICA O RAZBITEM JAJČKU.....	90
VILJANA ŠIKOVIČ.....	91
NAŠ MALI KRIVOKLJUN NI IMEL SREČE.....	91
NAČIN PREŽIVETJA PO NAČELIH PERMAKULTURE.....	92
PRIPRAVA MLEČNIH IZDELKOV PO DOMAČE.....	92
IRENA ŠTEMBERGER.....	94
SILVESTROVANJE NA PLACU.....	94
KORLI.....	96
MAGDA TOMŠIČ.....	98
ČRNUĆJE – UD AMBT JN DNS.....	98
KAKO JE MOJ NONO OSLEPEL.....	99
KAKO JE PEPO PƏLENTOV KUPOVAL PLATNO »ŠELE«.....	100
PRAZNIČNA ZGODBA.....	100
NETA VERGAN.....	102
NAVDUŠENJE.....	102
TA MALA.....	103
PUNČKA IZ CUNJ.....	104
JONA & AKA.....	105
RAFAEL VONČINA.....	109
NEKAJ ANEKDOT IZ ČASA SLUŽBOVANJA.....	109
MOJ OČE PARTIZAN.....	110
RAZMIŠLJANJA O MAGIJI.....	112
PRISPELE ZGODBE.....	113
SPALA BI (pesem).....	113
ŠMARJE PRI JELŠAH (blog).....	113
BELI MUC ISKRA (pravljica).....	114
GRDI RAČEK – POT OKOLI SVETA (pravljica).....	115
BOGATAŠ GRUNTAR (anekdota).....	116
PIJANČEK IVIĆ (anekdota).....	116
KAKO JE ROBIDA DOBILA IME (pravljica).....	117
KAPITAN OMEGA (domišljiska zgodba).....	117
KONJI, KONJI, ANBOT, DNS JN ZMERAN! (spomini).....	118
ODŠTEKANI SREČKO NESRETNI (domišljiska pripoved).....	119
LJUBO DOMA, KDOR ... (popotniški utrinek).....	120
MLEKARNA ALPSKIGA MLEJKA (brain storming☺).....	123

RADOVEDNI STARČEK (anekdota).....	123
MOJ DVOJČEK (zgodba)	124
TONI MUKIĆ (anekdota).....	126
ULIČNA SVETILKA (poezija).....	127
ČAKANJE (poezija).....	128
ROKAVČKI MATERE BOŽJE (pravljica)	130
KAKO JE PUPKA PEPKA ZASPALA (pravljica)	130
NA MIŠIŠOGI BELI GRAD (pravljica)	131
PRVA SVETOVNA VOJNA (spomini).....	133
PRAZNIČNE ZGODBE.....	134
DRUGAČEN BOŽIČ.....	134
OPERACIJA DESNE DIMELJSKE KILE	137
NOVO LETO – DOBRO LETO	140
LUČKE.....	141
SKOK DO PRETEKLOSTI IN NAZAJ	143
MALCE ZA ŠALO	143
Kako se v družbi počteno govori.....	143
Nauki za dobro voljo	144
Nauki za bolnike.....	144
Domače zdravila.....	145
Škodljive copernije.....	146
SKOZI OGENJ IN PEPEL (odlomek).....	146
MALA DUŠA IN SONCE.....	147
CESTA, REKA IN LJUDJE (odlomek).....	150
OGENJ, RIT IN KAČE NISO ZA IGRAČE (odlomek).....	152
ZGODBARNIČICA.....	154
SMEŠNI UTRINKI IZ ŽIVLJENJE	154
IZ KRONISTOVE BELEŽKE.....	157

KAKO LEPO SE IMAMO IN ZAKAJ JE TEMU TAKO ALI NOVODOBNA PRAVLJICA
O ŠTUDIJSKEM KROŽKU ZGODBARNICA

Študijski krožek Zgodbarnica je krožek, pri katerem vsakdanje postane nevsakdanje. Krožek, poln zgodb, smeha, pripovedovanja o starodavnem, sodobnem in še čem. Gre za obliko izobraževanja (kako hecno se to sliši, pa vendar je temu tako), o čemer sem pisala že v prejšnji skripti zgodbarničarjev, pa vseeno ni napak ponoviti – morda se nam v naslednjem knjižničarskem letu 2014/2015 vendarle pogumno pridružite. »Namen ŠK je predvsem razvoj (manj zase kot) za kraj, inovacije, povezovanje preteklosti s prihodnostjo, za stroko, za mlade ... itd.,« pravi Nevenka Bogataj iz ACS-ja. Gre za sproščenost, domačnost, razvijanje socialnih odnosov in stik z ljudmi. Ko sem razmišljala, čemu uvesti v naše kraje tak krožek, se mi je utrnilo, da je morda še kdo podoben meni, ki se mu ne da 'ždrleti' (bi rekla moja mama) v nesmiselnosti, ki bruhajo iz takih in podobnih ekranov, od katerih imaš čez čas samo razbolele možgane, vratne mišice in še kaj. Krožek je nastal spontano. Mentor ima samo formalno funkcijo, saj skrbi več ali manj za »red in mir« (hec), za to, da demokratičnost pridobi pravi pomen, da kultura dialoga postane železna srajca in ne redkost iz pradavnin, skrbi za metode dela, za sistematično dogovorjen smoter oz. cilj (v našem primeru pisanje, zbiranje zgodb, ki lahko segajo od mamutov do ultragalaktičnih bitij, če komu tako paše). O načrtu dela se dogovarjamo sproti, pravzaprav pa nekih pravil ni. Ker jih nočemo. Najprej se poslušamo pri željah in predlogih, nato jih skušamo uresničiti, udejaniti. Krožkarji smo drug drugemu tako učitelji kot učenci, ne glede na starost, toponimske ali druge izvore, ne glede na prepotnost možganov ali česa podobnega. Spoštujemo se in ne nazadnje: imamo se radi, saj nam ure ob srečanjih minevajo, kot bi pihnil, ali kako že. Mentor (torej v tem primeru moja malenkost) skrbi za osnovno dokumentacijo, ki jo dolguje Andragoškem centru Slovenije (ACS), ki je študijskim krožkom nekakšen »mama in tata« skupaj. ACS tudi skrbi za redno izobraževanje mentorjev in krožkarjev, prireja vsakoletne Karavane, kjer se študijski krožki predstavijo. Lokalno prebivalstvo seznanjamo s članki in objavami zgodb v Občinskem glasilu, z osnovno šolo se povezujemo preko zbranih zgodbic, ki jih šolarji napišejo kar tako iz sebe, ali pa preko pripovedovanja svojih sorodnikov. Z občinsko upravo sodelujemo ves čas zelo uspešno, z lokalnimi društvi, skupinami in ostalo lokalno srenjo pa se povežemo največkrat na zaključni prireditvi. Vsebina krožka se še vedno naslanja na pisanje zgodb, prebiranje, učenje o pisanju, premlevanje, pogovore ob zgodbah in podobnem. Medse vabimo goste (v lanskem letu Jasno Majdo Peršolja, Borisa Čoka, letos Borisa Ivančiča, naslednje leto predstavnike podobnih krožkov z lastnimi zgodbami) in tudi sami se bomo v prihodnje kdo ve kam povabili, če le bo toliko dobre volje, kot jo je doslej. V letošnjem šolskem oz. knjižničarskem letu 2013/2014 smo se septembra 2013 sprehodili s Slavkom Gerželjem in Darjo Vesno Babič po Brkinih (Bač, Brezovica, Odolina, Artviže, Gradiščica, Vatovlje), v 2014 smo gostili Borisa Ivančiča z njegovo življenjsko zgodbo, ogledali smo si stalno razstavo krožkarja Vladimirja Grželja v

Vaškem domu Hrpelje, kjer smo tudi oddelali eno izmed srečanj, napisali in zbrali smo več kot šestdeset zgodb, pesmi, anekdot in ne mislimo še nehati naslednjih sto let, ker se predlogi in dobre ideje vrstijo in vrstijo. Delovanje krožka je usmerjeno izrazito v življenje, sproščenost, ustvarjalno pisanje, objavljane, razumevanje navad, običajev, sodobnega bivanja, v razumevanje družbe, v kateri živimo. Načela delovanja so in bodo še vedno demokratičnost v pravem pomenu besede, enakopravnost, enakovrednost, prijateljstvo, kontinuiranost dela, aktivna udeležba, delovanje in tudi izbira virov je še vedno in bo samostojna. Vsak se lahko izraža, kakor želi, v mejah, ki si jih v krožku zarišemo. Ne preklinjamo, ne pošiljamo se v tri do pet krasnih, veliko se presmejimo, smo tudi resni, kako da ne. Zgodbarnica je prečudovit skupek prečudovitih ljudi, ki se radi družijo in drugače preživijo svoj čas. Še vedno se pri krožku družimo (osemnajst nas je) iz vseh pihljajev: iz Ilirske Bistrice, Sežane, Brezij pri Postojni, Divače, Črnotič, Ospa, Trbovelj in Tubelj, Ritomeč, Gradišča in še kod. Nekateri so v pisanju bolj veščji, drugi manj, tretji raje poslušajo ali pripovedujejo, ampak vse je v redu, tako, kot je. Tokratno zgodbarniško skripto smo pripravljali od septembra do maja. Besedila so lektorirana ravno toliko, da so berljiva in da nagajivi škratki (ki se vedno vrinejo, četudi nepovabljeni) ne motijo preveč. Sicer pa je nekaj besedil narečnih, kar ohranja zapis v jezikih naših nonotov, babic, skratka prednikov, nas samih. Pred kratkim se je neka mamica, ki se je v naše kraje priselila iz obale, jezila, ker se kakor da vsepovsod govori narečno, tudi v vrtcu, šolah, trgovinah itd. Jezik je orodje, ki služi nekemu cilju, sporočilno, ali kako drugače. V Sloveniji ima skoraj vsaka vas, vsaka družina, »svoj glas«. Morda nekaterim narečje zveni provincialno, krožkarji pa le želimo ohranjati tudi lastno identiteto, ne le zase, tudi za druge. Živimo v krajih, ki so bila v preteklosti potujčevana, v krajih, kjer nonoti niso smeli govoriti slovensko, zato lepo prosim, oprostite, če in ker želimo pisati ravno v jeziku, v katerega smo se rodili. Narečja skrivajo bogastvo jezika, njegove posebnosti, njegov smisel ne nazadnje in njegove posebnosti so ravno v raznolikosti. Krožkarji ohranjamo bogastvo jezika v pisani besedi, brez transkripcij in slovarčkov, ker skripta ni namenjena, spet ne ali še ne, širšemu krogu slovenskega bralstva, ampak trenutno še lokalnemu prebivalstvu. Ko pa nekega lepega dne pridemo do dovolj kvalitetnega gradiva in močnih finančnih prilivov, da lahko izdamo knjižico, se bomo potrudili tudi narečne besede razložiti, glasove praviloma ujeti v zapis in še vse ostalo, kar bo potrebno. Slovnica, jezikovna podoba, doživljajska plast besedila – iz vseh teh in podobnih vesoljskih reči je sestavljeno nešteto zgodbarniških zgodb. In kaj nas ne nazadnje sili v izpoved? Najbrž bo samozastavljeno vprašanje ostalo neodgovorljivo, ali pa nanj klišejsko recimo: višja sila. Zgodbe se povečini nanašajo na preteklost, morda zato, ker smo bili tako ali drugače v njej prisotni, o prihodnosti pa pravzaprav ne vemo kaj dosti, razen, če se s tem posebej ne ukvarjamo. Heraklitovska, že tisočkrat slišana »nič več ne bo, kot je bilo« je na nek način vztrajanje na mestu, vendar krožkarji vse prej kot ostajamo na mestu. Z veliko 'majhnimi' zgodbami premikamo velike gore. In če smo doslej v naših krajih in v lastni kulturi merili zgodovinski zaostanek z ostalim slovenskim svetom, lahko rečem povsem prepričano, da smo omenjeno s krožkom precej presegli. Študijski krožek nam omogoča, da prastari vzorec spreminjamo – morda ravno z lastnimi zgodbami, ki ne morejo več zbledeti, še posebej, če jim namenimo prostor tako v skripti kot v naših srcih. Če smo lani navdušili na obali (spomnite se našega otročka »lucijske zgodbarnice«, ki se pa ni prijela), smo letos ponesli svoje navdušenje na drug konec Slovenije, v Šmarje pri Jelšah, kjer si želijo kaj podobnega ustvariti tudi sami. Srečno njim in nam, tistemu, ki bo skripto bral, pa obilo užitkov pri premlevanju

vsega, kar je med letom pri krožku nastajalo. Naj bo spremna beseda obenem priložnost, da se zahvalim iz srca vsem meni dragim krožkaricam in krožkarjem, čisto vsakemu posebej za trud, vztrajnost in seveda s pridodatkom osebnih zgodb, hvala Tomažu Mahkovicu za oblikovanje, hvala Občini Hrpelje-Kozina za izreden posluh, pomoč in sodelovanje, še posebej Saši Likavec-Svetelšek in Vasji Valenčiču, hvala Utripu, Evi in Žigu za sodelovanje na zaključni prireditvi, hvala Slavku Gerželju za naslovno fotografijo in pomoč pri terenskem delu, hvala OŠ DBB Hrpelje-Kozina za drobne zgodbice in nastop, hvala nenazdanje čisto vsem, ki nas berete v Občinskem glasilu, hvala slivarskemu Turističnemu društvu Dimnice za ponujeni prostor in pecivo, hvala Jadranu Šturmu za njegov prispevek in nenazadnje hvala direktorici Kosovelove knjižnice Sežana, mag. Magdaleni Svetini Terčon za posluh pri krožkarskih željah in potrebah. Hvala tudi vsem nekrožkarjem, znanim in manj znanim piscem, ki so na mojo željo svoje zgodbe poslali, in hvala vsem, ki sem jih nehote pozabila omeniti, pa ste vseeno tu, v srcu, v srcih.

Prijetno branje želim in dobrodošli na Zgodbarnici 2014/2015 oktobra 2014.

Patricija Dodič

Patricija Dodič (Še kdaj? – flomaster, svinčnik)

DARJA VESNA BABIČ

Sanjaj dobro, misli na dobro in delaj dobro. In potem boš sam s sabo zadovoljen in vsi okrog tebe bodo zadovoljni s tabo. Zacvetel boš tudi iz še tako slabe prsti. Tako lepo, kot teloh.

(foto Darja Vesna Babič)

Sem domačinka, rojena v Brezovici. Velik del mojega otroštva sem preživela na Artvižah, zdaj pa že leta stanujem v Tubljah. Po naravi sem zelo optimistična, zgovorna, še preveč, in strašansko zvedava. Rada imam vse ljudi, vsi ljudje so mi enaki. Obožujem narečja, dogodke in stvari iz preteklosti. Čeprav so Artviže, Brezovica in Tumlje tako blizu, je velika razlika (vsaj bila v preteklosti), med vasmí. Od govorice do načina življenja, navad, prehrane in obrokov. Vse to hočem zapisati, čimveč, saj je tako pestro. Ne pravijo nam menda kar tako in tudi sami to zatrjujemo: ***Nismo Číci ne Brćini, smo jušto na kunfini.***

Brvinci so mravlje. Da smo jih *tirkali* pa pomeni, da smo jim pobrali jajčeca. Ja, včasih so se ljudje za dodatni zaslužek marsičesa domislili. Ko sem bila otrok, se spomnim, da je bilo veliko mravljišč, posebno v borovem gozdu in bila so velika okrog pol metra. Najprej smo otroci šli z očetom v gozd in našli nekaj lepih, velikih mravljišč. Potem, ko je bil kakšen lep sončen dan in je sonce grelo, smo šli z očetom po mravljišča. Najprej se je mravljišče malo razgreblo, da so mravlje začele prenašati jajčeca, da bi jih pač nekje skrile. Ko so jih znosile, tudi iz dna mravljišča, smo vse skupaj pobrali v veliko jutasto vrečo in odnesli domov, doma smo že prej pripravili lep kup lipovih vej in jih zložili v velikem krogu na dvorišču. Vrečo smo izpraznili na sredini kroga in seveda, mravlje so takoj pričele znašati jajčka v senčko in da jih skrijejo, pod lipove veje. Tako so tam spodaj ostala samo jajčka, vejevje smo odstranili in jajčka pobrali kar z metlo in smetišnico v eno posodo. Po navadi se je od dveh mravljišč pobralo liter jajčk, včasih tudi več. Prodajalo se jih je na liter in bila so zelo dobro plačana. Moj tatko jih je nosil v Trst, v neko trgovino, ki je odprta še danes, kjer so že takrat prodajali male živali, tudi papige in kuščarje in razne eksotične ptice. Te živalce in tiste posebej šibke so hranili z mravljinčnimi jajčeci, saj so vitaminska in energijska bomba. Seveda se danes nikakor ne bi smelo tega več početi. So pač drugačni časi, je pa tudi res, da danes skorajda ni več mravljišč in tista, ki so, so zelo majhna, pa tudi tako velikih mravelj ni. No, naj povem še to, da smo pri nas doma imeli ravno zaradi »tirkanja brvincov« prvi v vasi celotno dvorišče iz cementa. Tatko ga je po blokkih sam zacementiral in na ta način se jajčk ni kar pométalo skupaj z zemljo in se jih potem sejalo na sito, samo pometlo se jih je in bila so lepa, čista, drobce-na bela mravljinčja jajčeca. Uboge mravlje, ki so ostale brez jajčec, smo pustili kar tam, kjer smo jih stresli, da so se razbežale, kamor so hotele. Malce kruto, res, ni kaj, ampak takrat je bilo kruto tudi življenje do ljudi.

(brezovsko narečje)

O, ja, so bli, so bli in smo jih bugvej kaku čakali, posebnu otroci. Ma zaradi vseh prazniku nej nobeden teku po bitegah, štidiro, kaj bo komi dal, mediu cejt in zravn še na veliko špendu. Nej blo miga ku zdej, ku vsi tekajo, ku da so zmešani, za tulku stvari ćupit in prpravit. Za no-vu letu smo voščli vsem stričovim pa sosedm. Otroci smo voščli sz »Srečnu letu za unaprej, deni ruoko u garžt in dej mi kej!« Kšn nam je dau kšn bonbon in bl ta bogat dva dinarja. Tisti velik beu plehst dinar, ki smo zanj pole dobili u biteji ene dvej karamele. Ma kaku smo bli kontenti! Tu sm povedala mojmi nečaki in mi je prou eno zagodiu: ja tu, da bi blo tudi še dns dobro delat in mi je reku taku: »Ja, znaš, da bi blu dobru, kšn bi mi dau deset euru, kšn tudi več in nona sigurno pjedeset. Ma za dobit za tistih en par karamel pa js sploh ne bi šou vošč-ćit.« Tu je tu – žalostnu. No in pole je pršu pust. Smo bli zmeram u kšnem dugem krili (će je bla mama kej od šivanja, je nardila en par kšnih fjokou), fantje so bli ponavadi u kšnih raztr-ganih brješah in s kšnim klibukm od kšnega nonota. Malu so nas olisali, dali ano kašarco in smo šli. Tkrt nas je blu pounu otruk. Po Brezovci so ble zmeraj po tri kompanije al skupine.

Najprej so pobirali moži – obveznu z muziko (čimveč inštrumentov in še pokrvače) – zmerej. Pole so za njimi pobirali mulci (fantje) in mi uotroci smo mogli pobirat zmeraj ta zadnji. Ej, se zna, da klabas skorej nesmo dobili, zmeraj pa jajca, zele in vabelo. Takrt se je usem dajalu tu, samu moškim so dali še malu šnopsa, nikdr nobenmi pa se nej dalu dnarja. Ku so ta veliki pršli, so nesli, kr so pobrali, u oštarijo, da se je tn hitru dalu ćuhat. Zatu so pousod dali klobase – zele in vabelo (mast) in se zna da – jajca. Mi uotroci smo od vsega pusta njbl čakali tu, da bomo u uštariji sigurnu vsi lhku jeli klabase, trda jajca in na konci še fancle (miške) in tu do sitga. Vem, da dns zgleda tu smešnu, ja. Ma se dobru spounim, kaku smo, ku je blu že tmnu, zad za kšno hišo na skritu popili kšnu srovu jajce, ma bug ne dej, da bi nas ta veliki vidli. Sej smo mogli vse, kr smo nabrali nest u oštarijo. Se je pilu in jelu do pounoći in dosti plesalu. O pounoći pa je šla večina domu, ker je bla že pepeunica. In pole je biu wzm al velika nuć. Tkr so bli seveda pirhi – trdu ćuhana jajca u olupkih od čebule al pa u žouci. Pole ku sm bla malu večja pa lepu pobarvani – useh barv. Mama je spekla ano pinco in sćuhala an velik luonc žuce. Prnas nej blu nigdr kšnega ćuhanga pleća, smo ga zmerej zrezali u klabase. Pršut pa je biu itak za opasilu in so ga jeli Taljani, mi smo ga samu počusli. Kamr so spekli kšn kuos obtice, je bla pousod sz rožići. Pa sej tkr je blo še več drevov oreha ku zdej, ma so jih menda rajši prodali. Najblj važnu pa je blu tu, da smo seveda šle sz sestro h maši in zmerej za wzm nam je mama nardila al pa prenardila bela krilca in smo lhko prvikrt obule kratke kucjete, dokolenke. Nej blu neć važnu, kašnu vreme je blu. No in do opasila, razn kšne procejsje po brezovskimi puli za Marijino vnebovzetje, nej blu neć. Kmr je pasala procejsja blizk šiš, so dali po uoknih pousod šope ruož in svejće. Ja in lepu so klenkali u turni. Za opasilu v drugmi tjedni oktobra, no, ja, je bla pouna šiša taljanske žlahte, da so nam pojeli še tistu malu, kr smo imeli. Ne bom nigdr pozabla, kaku smo sz sestro čakale tistu buogu kosilu, tisto župo in kšn kuošćić pršuta, pa nm je mama rekla, da nej se gremo jegrat na puotk, da nm bo ben pole, ku buodo šli, ocvrla vsaki anu jajce. In taku je tud blu. Edinu lepu nam je blu, če je blu u uštariji kej muzike, smo lhku šle en cejt pogledat, ma ne do ksnega, do kšne devete. In zatu je muj najlepši praznik še dns Miklauž. Neć posebnega nesmo sz sestro čakale, ma zmerej smo znale, da kej buo. Zvećjer smo nastavle vsepovsod sklede in talarje. Nej blu neć važnu, če je blu pole kej samu u anmi. Kšnu jabku, kšn uoreh, kšn bonbon in ku smo ble malu večje tudi kšna pomaranča al kolač suhjih fig, je blu zmerej (smo imele u Trsti teto). In ankrt je Miklauž prnjesu u mojo sklejdo prou nekej posebnega. Mi smo imeli doma lesene škure. Sklede smo sz sestro dale uska na anu uoknu u kambri in seveda zjetru navsezgudej smo ble zbejene. Js sm pogledala na mojo sklejdo, takoj ku je posjalu malu svetlobe skuzi škure in začela krićat: »Mama, mama, Miklauž mi je prnesu kokuš!« Js sn vidla, da uon sez skelde gleda ena nuogca, kej tašnega sm vidla, de jema osćubljen kokuš in kaku sn tela znt, de je tistu ana majhna bambola sez celuloida. Ja, ena pupka za obej, zame in za muojo sestro. In neć nej blu sz to pupko, se nejsmo nigdr igrali ž njo in nas nej prou neć brigla (sej nej imela ne lasu ne krilc ne šulncu, nć) – bi ble bulše pomaranče al fige. Pa sej nej ćudnu, tkr uotroci nejsmo imeli nobenih igrać, ma smo se skuzi igrali. Po otroćje delali, kr so delali veliki, se lovili, skrivali, tekali po potoki, iskali kšne kaće, rake, delali koraude sz ruožc, igrali na kamenćke in tašne stvari. In zatu, kr sn rojena zravncerkve in je tkr biu u Brezouci farouž, je gospud, pokojni Danilo Jurišević, narediu za Miklauža zmerej eno lepo stvar za mojga soseda Ulewa in nas dveh sz sestro. Uon je biu z našmi strićevmi velik družinski prjatu, midvej pa smo ble itak, ku da smo njihove in njihou Uleo nš. Zmeran smo bli takrat bližnji sosedi, ku da smo ena družina. Gospud župnik se je obleku belo

mašno obleko in je biu Miklauž. Z njim je pršla njegova sestra Vida, ki je bla napravljena v angela in njegov brat Joško, ki je biu pa hudič, nosila sta uščjep en pleten plenir in nutri tri paketke ze ns tri. Angleček je biu lep. Hudič pa je biu močnu črnu olisan in je imeu jezik velik in rdječ, oblečen u tisti svetleč papir od tistih pravokotnih bonbonov za na drevce. In imeu je debele četne okul pasa in jih je uleku po tleh in velike, ta zaresne vile. Še dns se spunem, kaku je tu rogljalu in praskalu po naši veži in nas je uprašou Miklauž, če smo kej pridne, če znamo kej zmolit al zapejt in potle nam je angelčić dau tiste paketke. Potle je pa pršu Božić. Zmerezj prej smo šli za božično viljo po mh in veje od smrek. Doma smo imeli vre narjen lesjen križ, stojalo za drevce in brinovu deblu sz luknjami. Tm se je zataknu smrekove veje in nardilu drevc. Mi smo ga imeli med prvimi v Brezovci, velikga do štikadurja, ker je muj tatko učasih delau u Tosi u Hrpeljah in biu prou prvi, ki je pihou balke, te steklene kuglce. Še zdej hranim štiri balke, ki jih je uon narediu. Se še spunem, da so imeli pousod samu jaslce, ponavadi na kšnem okni. Tkrt so ble pousod zelu šroke lesene police in majhna uokna. Zgorej nad jaslca-mi pa so ble čez samu dvej smrejkovi veji in mrt tri do štiri balke. Tudi sama še kdaj rada nardim prou posebej samu jaslca kukr čisti okras. Da ne govorim o šenkih! Kaj ze anga boga jemajo šenki opravit sz Božićm – meni tu nema opravit sz Božićm prou neč! Ku je biu drevc narjen, smo lepu užgali lučke, ku smo jih imeli, posedeli pr jasliah, magari zapeli Svjeto nuč in mama je sčuhala malu čaja in tu je biu Božić. Čeprou smo živeli zravn cerkve, nesmo nigdr šli h pounočnici, sej smo od vekomaj hodili zguda spt. Menda zatu bi rekla, da smo bli čimprej u gorkem, sej smo bli vselej usi premržnjeni in smo kumej čakali jet spt, sej nas je tm čakou gork cegu u puosli al pej flaška, termoforka, smo pa šli zjetru h maši ze Božić. In neč se nej peklu, čuhalu, tekalu po bitegah in blu živčnu. Otroci smo samu radi šli po šišah gledt jaslce. Skorej neč nesmo jemeli, neč dobili pa smo vsenaku vsi bli bl nasmejani in vsega kuntenti, bl ku zdej.

Patricija Dodič (Na pajčevini – tuš)

Zavedam se, da se moje življenje vedno bolj nagiba v tisto obdobje, ki se mu enostavno reče staranje. V leta, ko opaziš, da te vztrajno zapuščajo moči, volja in zagnanost, ki si jo imel nekoč, ko si v eni uri, kaj šele v celem dnevu, obrnil pol sveta. Takrat se vprašaš, kaj pa zdaj? Bomo še naprej garali in se pehali do onemoglosti in brez nobenega veselja, ali bomo spremenili ta vsakdanji tek in se lotili česa bolj umirjenega, česa bolj sanjavega, mogoče česa bolj razburljivega, vsekakor takega, za dušo bolj koristnega. Slednje sem sklenila početi sama. Zato ob določenih trenutkih, ko me zagrabi želja po izpovedi, po obujanju spominov iz otroških in mladostniških let, zgrabim za pero in izlijem na papir vse, kar mi tisti trenutek pride na misel. Na tak način polepšam smisel svojega staranja.

(foto iz arhiva KS Klanec)

MATI

Mati je beseda prva, ki otroku se posreči,
a še sam ne ve, kolikokrat bo moral jo izreči.

A ta beseda skriva v sebi kakor mati kup stvari,
je potrpežljiva, je ljubeča in ponižna, tudi ko boli.

To je beseda, ki te spremlja vse življenje kakor mati,
ki te čuva, ti svetuje in vzpodbuja, ti poskuša mnogo dati.

In prav zato beseda mati, naj s hvaležnostjo bo izgovorjena,
ker tako velika in bogata ni nobena.

Ku sen bla še majhna, sen gromuzansko rada tekla k muoje nuone in muojme nuonete. Jest sen jih imela stršno rada, moja mama doste manj, zatu, če je muoja mama seznama, da sen bla prnjih, sen jih taku fasala, da so me tiste njejne batine bolele šele cajta. Ma jest se na batine nesen preveč uzirala, zatu sen dosti buto ujdla. Ku sen ambot pršla h nuone in ku ana furja prdivjala skuži prtun in sen se u momente znajdla na veže, sen vele vidla, da je nekej narube, da nekej ne gelta, zatu, ki je beu hram udprt, ma nuoneta nej blo dma. Pokukala sen nutri u hrm in tam pod skalami, kamar je muj nuono jemo navado spravet flaškone poune šnopca, je bla ena majhna odprtina, velika kukr uakno ud našga kuatca. Tan nutri se je lohko spravo samo muj nuono, ki je bil bolj šviglast in skuara be reko člouk premičkan muž za njegova leta. Tn sen najdla muajo nuono, prou za prou sen vidla samo njejno veliko ret, ki se je zibala zdej čje zdej les, kukr da be lovila raunotežje. Tan pej tan, sen čula njejen glas, ki nekej brunda, se jezi in stuca čje pod škale. Ku sen malo bulše pogledala, sen vidla, da je muaje nuone ratalo skpct pou ževota u tisto bužo, kaku, ven ne znam povedat, zatu, ki muaja nuona je bla hudo ubiuna žena. Tolko sen vidla, da je imela u desne ruke njejno palco in se na vse kriple matrala, da bi ji ratalo pouleč h sebe flaškunčeč, ki je beu tudi najmanjši in vre namalo načet. Vsake tolko cajta ji je palca udskačila in se zbučanja, da je sputjo vsak buot dreganja še faral, ki ga je ime-la pred sabo, da je lohko kej vidla, zatu, ki tan zdola pod skalami, je blo tma ku u riti. An cejt sen vse to njejno martro gledala, puole – pej sen se naveličala in tude po pravici povedano, nuona se mi je zasmilla in ki sen bla ceu cejt tihi, sen se uglasla: »Ma, nuona, ma za bužjo ulo, ma kaj delaš tn zdola?« Nuona se je z ano veliko fadigo zvlekla un sez tiste udprtine, se uprla na palco in se počase zravnala in vsa vesela, da me vidi, rekla: »O, sinka muaja, vlih prou, da se pršla, čuj na, ma me taku muočno bli trebeh, ma me taku ščipa, da sen tela vzeta malček šnopca, ki ga ate jema samo za hude cajte, ma šejeta ga meči, ga je porino vele čje u kantun, da nanka zludi ne mure prit da njega. Skpcejse ti, skpcej, ki se šviglasta čje nutre in povleci les na svetlo tisti ta mičken flaškunčeč.« Jest sen nuono imela stršno rada, tu sen van vre povela, zatu nesen tela, da moja nuona trpi in sen jo vele ubugala. Pestila sen njo in flaškon tan u hrami in tekla pod lupo po metlo, da be pomela vse tisto listje, ki ga je muj nuono potreso vsak bot, ku je neto uagenj, vse ukuli šprgerta in vse po čuhnje in po veži. Ne samo listje, tude ten pe ten je biu za pomest kšn čurjak, ki ga je kakuš, ki je ujdla u šišo, spetila, kamar ji je pašalo. Ku sen vse te smeti dobro pomela, sen se napraula malo mlačne uade, ki uagenj je taku in taku moje nuone stršno rad krepo, taku, du uada u kuatele je bla vlih še malo mlačna. Na skrito sen še nutri zlila šele verekine, da bo pud prej čist. Vrgla sen se na kulena in se z vso forco lotila ribat sez sarkovo krtačo lesene deske, ki so ble prou fejt umazane. Vsake tolko cajta sen pošpegala čje u kumbrin, kamar je spala, ne samo spala, prou dreto je vlekla, muoja nuona. Jest sen ribala naprej in sen bla vse kontenta, ki sen vidla, da je muaje nuone duaste bulše in da jo verjetno ne ščipa več tolko, ki če ne, ne be taku trdno spala. In ku je muoja nuona spala in sen jez vlih končala z ribanjem, sen na kurte začula tisti znan tok, tok. Domou je pršo muoj nuono, tu sen znala, zatu ki muoj nuono je biu slep na eno uko in si je pr hoje pomagau sez palco. Takoj, ku je pršo na vežo, je reko: »Kaj úhan, zakaj je hrm udprt, mati, kaj sen jez tebe reko,« in dvakrat malo bol muočno udaro sez palco ob tla. Jest sen hitela nuonete kazat, da je puod na frišno poriban in da diši al smrdi po varikini, ma nuono me nej

duoste ubidirou: »Orko ladro šmrkou!« je muoj nuono jemo navado zaklet. »Orko Boča, mate, te uahan šnopc, kaj sen jest tebe reko? U hram brez muojga dovoljenja, ten zdola pod škale, nema nobeden dirita!« se je še naprej jezo muoj nuono in vsake tolko cajta sez palco jezno udaro ub tla. Jez sen tašnega malo buto vidla, zatu sen me hitela dopovedavat: »Ma, nuono zastope, nuono je ščipalo taku muočno po trebhe, da sen ji jest šla jeskat tan pod škale malo tiste tvoje medežije. Ne jeze se, no, videš, da ji je zdej vre duaste bulše,« sen hitela zagovarjet muojjo nuono, se je vlihkar dobro zavela, kaj se dagaja na njejen račun in je prou namalo u straha rekla: »Ma kaj zganjaš tašnega hudiča, sen nardila vlih dva požirka, da mi je namalo udleglo, ki me je taku ščipalo, da ti ne mureš znat. Ma kaj te nanka praven, ti taku in taku ne zastupeš neč!« »Mati, zastupen, zastupen in še kaku dobro, da te prepogusto ščiple in da boš hmali polizala tisto medežijo in ku bo ščipalo zares, je ne bo ne zate in ne zame več, kaj bomo pej puole?« je vprašou nuono in še dvakrat udaro sez palco ob tla. Moja nuona je vre vidla, da se je nuono vre ano mrvo uhladu in je rekla: »Bomo pej sčuhala kamamilco.« No, ma nej van povem, da tudi mene duaste bute ščiplje po trebhe in takrat se zmerej spomnem na muojjo nuono in na nuonata. In, ku odprem ramar, da si nalijen malo medežije, me muoj muož več botu reče: »Beš se sčuhala namalo kamamilce vre, ki te taku pogustu ščiple po trebhe!« Jest pej znan, da kri nej uada.

DUŠA

Človek v življenju prehodi nešteto poti,
se mu v tem teku nenehno veliko zgodi.

Ustvarja, kupuje, si zida in grabi,
na dušo pa svojo večkrat pozabi.

Res da v mladosti, če zdrav si, si poln moči,
a z leti korak se utrujen umiri.

Preteklosti misli so črne in dolge noči,
ko z leti omagaš, razmišljaš, kam vse to beži.

Stremiš in želiš si, da nekaj še zase bi storil.
In iščeš utehe v stvareh, ker še ne bi rad klonil.
In končno se ti posveti, se v glavi ti nekaj odpre,

nekaj si našel
– dušo –
ki odpre ti srce.

Še predno sem za seboj zaprla vrata trgovine z obutvijo, me je z nasmehom pozdravila prijazna prodajalka in me vprašala, s čim in kako mi lahko pomaga. Povedala sem ji, da bi si rada kupila par gležnarjev, ki naj bi bili malo bolj elegantni, usnjeni, predvsem pa udobni. Pokimala je in urno izginila nekam zadaj, jaz pa sem pasla oči po vseh policah, ki so se bohotile z različnimi modeli. Ko se je prodajalka vrnila s polnim naročjem škatel, me je prijazno posedla v udoben, usnjen, moder sedež in mi v roke potisnila pripomoček za obuvanje čevljev. Iz škatle je že vlekla desni čevelj, mi ga poskušala obuti, ko se mi je pogled zapicil v artikel rjavorumene barve z zadrigo na sredi. V glavi sem občutila obupen pritisk, kot da mi jo bo zdaj zdaj razneslo. Iz prodajalkinih rok sem malone iztrgala obuvalo, ga skoraj s tresočimi rokami povzdignila malo više v linijo mojih oči in si ga pričela ogledovati. »Pa saj to ne more biti res,« sem s tresočim glasom komaj izgovorila. Prodajalka me je začudena pogledala in me vprašala: »Ali vam je model tako zelo všeč, ali pa vam je slabo! Zdite se mi zelo čudni, gospa, kaj vam je?« je bila radovedna prodajalka. Jaz pa sem si še kar naprej ogledovala čevelj, čevelj, ki sem ga nekoč pred davnimi leti v dobi mojega otroštva že videla, ga nepopisno zasovražila, čevelj, ki je resda samo predmet, a je meni povzročil veliko gorja in sramu. In taisti, (vsaj meni se je takšen zazdel takoj prvi trenutek, ko sem ga ugledala), taisti čevelj, se je sedaj po tolikih letih ponovno pojavil v mojih rokah in obudil spomine na tisto hudo zimo, ko smo otroci v šolo hodili še peš. To so bile mrzle zime, snega in ledu je bilo več kot samo za vzorec. Že zdavnaj sem prerasla majhno punčko, ki je pisala svetemu Miklavžu, naj ji prinese nove čevlje, kajti nujno jih potrebuje in dobri mož je njeni prošnji ugodil. Sedaj pa je bila spet tukaj mrzla zima, ona pa je na vse načine prosila in moledovala mamo, naj ji kupi nove čevlje, kajti tile, ki jih drsa že dve leti, so že vsi uničeni. Mama je imela pripravljen vedno isti odgovor: »Nimam denarja, potrpi še malo, se bo že kaj našlo!« Nekega večera pa se je moja mama nasmejana vrnila domov iz Trsta, kamor je hodila po boren zaslužek, da smo lahko sploh preživeli, kajti oče je bil večkrat brez službe, pri hiši pa smo imeli le majhen vrt. Na mizo je postavila torbo in iz nje povlekla par rjavorumenih, do gležnjev visokih škorenjcev, z zadrigo spredaj prav na sredini. »Tile so zate,« je rekla in mi jih porinila v naročje. »Tako; velikost je ta prava, če so malo preveliki, si obuj še ene nogavice, ti bo še bolj toplo, noge pa se ti tako hitro tudi ne bodo zmočile,« je še dodala mama. V roke sem vzela to čudo, si ga ogledovala iz vseh strani zelo negotova, kot bi ne mogla verjeti, da je to obutev zame, za katero sem toliko sitnarila in rekla: »Mama, to so škorenjci za starejšo gospo. Preveč so špičasti in poglej te petke, saj ne bom znala in ne mogla hoditi v njih in v šoli se mi bodo vsi smejali!« sem hitela razlagati mami, ki pa se ni niti zmenila za moje jamranje. Vzela je obuvalo v roke in si ga pričela podrobneje ogledovati, nato pa se je ozrla k mojemu očetu, ki je ves čas molče spremljal vse to in kadil, ter rekla: »Poskrbi, da bo jutri otrok šel v tem v šolo ne da se polomi!« Oče je molče odšel v svojo delavnico, jaz pa sem po tihem molila, da se vsaj ne bi dalo nič narediti iz teh, zame neprimernih čevljev. Oče pa se je kmalu nasmejan vrnil v kuhinjo, položil svoj izdelek na mizo in ves ponosen rekel: »Petke sem malenkost odrezal in zabil spodaj gumo, da ti ne bo drselo. Boš videla, kako lepo se hodi v takih gosposkih čevljih. Vse tvoje sošolke ti bodo zavidale, kajti verjemi, nobena nima tako lepih, usnjenih in mehkih čevljev.« Čevlji, ki so stali na mizi, so se mi zdeli kot nek čuden ptič, ki me gleda v prazno in moli svoj zakrivljen

in privzdignjen kljun ter se mi posmehuje, zato sem jih z vso jezo vzela z mize in jih zalučala v kot. Mati me je samo mrko pogledala, rekla pa ni nobene. Zjutraj smo se otroci po navadi počakali v vasi pred trgovino in skupaj odšli v šolo. Brž ko me je moja sošolka opazila, se je že pričela smejati, kajti premikala sem se tako okorno, negotovo, prav nič gosposko. In kot sem vedela, moji čevlji so se vsem zdeli zelo smešni. Od sramu bi najraje zajokala, a sem se sama pri sebi tolažila, češ bom pa vsaj enkrat po dolgem času morda imela suhe noge, tako mi je to razmišljanje dalo korajžo, da sem premagala solze in molče prenašala vse opazke. V šoli se nisem preobula kot vedno v garderobi, temveč sem stekla na stranišče, se zaklenila, se na hitro preobula, čevlje stlačila v šolsko torbo in jo skrbno zaprto odnesla v razred. Upala sem, da ne bo nihče opazil mojih novih čevljev. Med odmorom, ko so se vsi ostali sošolci zgnetli ob oknu in se veselili novega snega, ki je pričel rahlo naletavati, sem jaz še bolj zaskrbljena kot zjutraj, ko sem šla v šolo, premišljevala, kako bom v snegu in mogoče tudi ledu, v novih čevljih hodila domov. Moj strah ni bil zaman, kajti že takoj, ko sem prestopila šolski prag, mi je na prvi stopnici zdrsnilo, da sem bila v trenutku na dvorišču, ne da bi lahko preštela ostale štiri stopnice. Pot domov je bila za vse ostale otroke eno samo veselje in zabava, to pa ne samo zaradi snežink, ki so igrivo poplesavale po zraku in končno pristale na zemlji, temveč tudi zavoljo mojega lovljenja, kriljenja z rokami, stokanja, preklinjanja in ne vem še česa vsega. Neprestano sem bila na tleh, da me je bolela že skoraj vsaka koščica, ki se me je držala. Škorenjci, to moje novo obuvalo, čevlji, ki so se mojemu očetu zdeli tako gosposki in moji mami tako vodotesni, so postali moji največji sovražniki. Domači prag sem prestopila vsa v solzah. Mami sem poskušala dopovedati, kolikokrat sem padla, kje vse mi je spodrsnilo, kam vse sem se udarila in da imam tudi tokrat noge vse mokre in premražene, a moja mama je samo zmajala z glavo in odločno rekla: »Se boš že navadila, boš videla, da boš jutri že bolje hodila!« Moja jeza ni popustila, obratno, še bolj me je podžgalo mamino razmišljanje, zato sem odgovorila: »Grem pa raje bosa!« Čez noč je zapadlo kar precej novega snega. Ko sem zajtrkovala, je v kuhinjo vstopil oče in mi k nogam porinil čevlje, za katere sem bila še včeraj trdno prepričana, da jih ne bom nikoli več obula in mi rekel: »Gumo, ki je bila na starih čevljih, sem ti čez cel podplat pritrdil na te nove, da ti ne bo več drselo, tudi posušili so se, le obuj jih, zunaj je sneg!« Ni mi preostalo nič drugega, kot da sem jih znova obula in nosila vso zimo, saj drugih nisem imela. S časom sem se res naučila hoditi, a sovražila sem jih vseeno.

UPANJE

Sanje, želje, velike in male, hrepenjenja, pričakovanja, načrte, ideje in upanja. Vse to nosi vsak izmed nas v svojih mislih in čuva v srcu breme, ki otežuje dušo in telo, in ki je večkrat sploh nedosegljivo. Vendar človek živi v upanju, da se mu nekaj, česar si želi, izpolni, izpopolni ali uresniči. Lahko bi rekli, da živimo in upamo v upanju na nekaj boljšega in lepšega. Ob poslušanju petkove oddaje na radiu Koper, me je v oddaji Botrstvo presunila pripoved obupane matere, ki je za oddajo takole povedala: »Ko se dobro uro, še predno se odpro vrata dobrodelne ustanove, postavim v vrsto, upam, da bom tokrat tudi jaz deležna pomoči, paketa s hrano in najnujnejšimi higienskimi potrebščinami. Ko imam v rokah končno res paket, ga s tako močjo držim v naročju in stiskam k sebi, da čutim, kako močno mi bije srce, v zahvalo

vsem botrom. Na poti domov razmišljam, kaj vse bi lahko bilo v paketu in upam, da bosta danes moji hčerki končno lahko siti. Po tihem pa tudi upam, da je v škatli morda tudi kakšen priboljšek, da bosta tako hčerki še posebej veseli in vsaj za trenutek pozabili dneve pomanjkanja. Odrasli že nekako razumemo, da pač danes ni ne keksov ne marmelade, včasih niti kruha ne. Upamo, da bo mogoče jutri. Ali, kako naj razložim to otroku in mu rečem, da naj upa v jutrišnji boljši dan? Srčno upam, da bodo tile botri še naprej darovali in pomagali pri preživetju in upanju na boljši jutri v vseh nas, ki smo se znašli na robu revščine.« Za trenutek mati obmolkne, nato pa s tresočim glasom nadaljuje: »Rada bi povedala, da ta pomoč veliko pomeni meni in vsem, ki tukaj čakamo v vrsti in upamo v srečo, da dobimo paket. Upam tudi, da bom kmalu dobila službo in tako prepustila moje mesto nekemu drugemu, ki upa, da bo zbral dovolj poguma, da se postavi v vrsto in prosi za pomoč, v upanju, da preživi sebe ali svojo družino.« Jaz pa upam, da je vsaj peščica tistih, ki je kriva za nastalo situacijo v naši državi, slišala pripoved matere, polne upanja, in upam, da so se mogoče tudi njim orosile oči, ali pa ne. Prepričana pa sem, da upajo, da se njim ne bi taka zgodba nikoli pisala.

ŠPELA

(vnukinji ob rojstvu)

Še dobro čas se tvoj v maminem zavetju ni iztekel,
ta nori svet te k sebi je povlekel.

Le zakaj otroku se tako mudi,
sprša nono se in briše solzne si oči.

Postopa nona in se sama s sabo meni,
obstane stric in se za delo več ne zmeni.

Le očka tvoj nam daje vsem korajžo,
poln upanja v dobro se odpravi na to rajžo.

Enkrat tja, ko ura je odbila štiri,
novica dobra se povesod razširi.
Na svet privekala je naša Špela
in v nepopisno srečo vse odela.

Le naj točijo solze nona, nono, stric in vsa ostala žlahta,
saj to so solze sreče, ki ne ustavijo se zlahka.

Družba zbrana zdaj veselo očku novemu nazdravlja,
mami in tebi, Špela, pa želi veliko zdravja.

A zdaj, ko domek tvoj si napolnila,
v radost, skrb, veselje družino si ovila,
rasti Špela, da v ponos boš vsem, ki te imamo radi,
želimo: nona, nono, stric in vsi ostali!

Pričakovanje velike noči je bilo za nas otroke nekaj posebnega. S tem pa ne mislim na vstalega Kristusa in vse ostale pobožne, cerkvene in ljudske običaje, ki smo se jih takrat kristjani udeleževali, temveč predvsem na otroško pričakovanje in željo po velikonočnih pirhih. To so bila po navadi jajca, ki so se kuhala v čebulni lupini in ohlajena, premazana s koščkom slanine, da so se lepo svetila. Moja mama, ki je že takrat hodila v sosednji Trst, je tam kupila majhen zavitek, v katerem je bilo za ščepec močno rdečega praška, da smo s tem barvilom po-barvali kuhana, še vroča jajca in jih prav tako pomastili, da so se svetila in že sam pogled nan-je je pričaral velik del praznovanja. Takšno barvo za barvanje velikonočnih pirhov je moja mama večkrat kupila tudi eni zelo pobožni vaščanki, ki sva jo moja sestra in jaz klicali kar te-ta Johanca. Takrat smo otroci vse starejše ljudi klicali stric ali teta, četudi nam niso bili nič v sorodu. Teta Johanca ni bila samo zelo pobožna ženska, bila je tudi zelo pridna kuharica, zato je bila za vse večje krščanske praznike vedno v župnišču, kjer se je izkazovala z njenimi dob-rotami in se seveda kasneje še cel teden hvalila po vasi, koliko vsega in dobrega je pripravila zbranim božjim služabnikom za velikonočno kosilo. Tudi potice in pince je teta Johanca pekla zelo okusne, vendar je to počela vedno pri njej doma, kajti vedno je govorila, da je tam v fa-rovžu mrzlo in da je preprih. Potice in pince pa, da rabijo topel prostor brez prepriha, ker sicer testo ne vzhaja dobro. In kadar je teta Johanca mesila pince, je vedno na stran dala kupček tes-ta, iz katerega je na koncu naredila nekaj velikonočnih kitk. V vsako kitko je na sredino vpletla lep rdeč pirh in zložila kitke (ona jim je rekla *titole*), na velik star pekač, jih pokrila, da so le-po vzhajale. Predno jih je dala peči, jih je še premazala s prežvekljanim rumenjacom, ki mu je dodala žlico mleka. Titole – to so bili za nas otroke pirhi – je teta Johanca razdelila na veliko soboto po blagoslovu velikonočnih jedi vsem pridnim otrokom, ki so redno hodili k maši, po-sebno pa tistim, ki so se pobožno udeležili velikonočnih obredov. Sestra in jaz sva se jih seve-da vedno udeležili, zato, ker ne samo, da je to ukazala najina mama, ampak tudi zato, ker sva si obe zelo želeli posebnih pletenk, kajti pri nas doma se jih ni nikoli peklo. Tistega nesrečne-ga velikega petka se bom za vedno spominjala. V cerkvi smo bili zbrani vsi otroci iz vseh okoliških vasi, veliki in mali, vsi več ali manj verni. Otroci smo imeli naša mesta vedno v prvih klopeh, deklice na desni – Marijini strani, dečki na levi – pri kipu svetega Andreja. S sestro sva se usedli ravno v klop pred teto Johanco, tako da naju bo zagotovo opazila in naju ne bo pozabila pri delitvi pirhov. To odločitev sva obe kasneje zelo obžalovali. Otroci smo bili in so še danes pri maši težka pri miru. Tako smo se kmalu naveličali molitve križevega pota, vstajanja, poklekovanja, križanja in vseh ostalih pobožnosti čiščenja svetega križa. Ot-roci kot otroci pač smo se pričeli suvati, ščipati, se smejati in si nagajati drug drugemu. Ob vsem direndaju je svoje dodala še teta Johanca, ki nas je neprenehoma grajala, nas opominja-la, naj vendar za božjo voljo damo mir, naj bomo tiho in naj pobožno molimo. Ker njene proš-nje zlepa niso dosegle rezultatov, nas je teta Johanca pričela vleči za ušesa, nas občasno pocu-kala za lase, tu pa tam je priletela tudi kaka zaušnica, a kljub vsemu se otroci nismo mogli umiriti. Moja sestra in jaz sva imeli dolge lase, zato nama je mama vedno pletla kite, ki so bile za teto Johanco prava točka izživljanja. Ob vsakem najmanjšem nemiru naju je ta pobožna ženica tako krepko potegnila za kiti, da sem isti trenutek zasovražila njo in svojo kito ter skle-nila, da bom prosila mamo, naj me čim prej ostriže. Zaradi neprenehne cukanja me je priče-

la boleti glava. Prišel je čas čaščenja križa. Verniki so se v procesiji pričeli pomikati proti križu, prislonjenem na ograjo, ki je ločevala prezbiterij od ostalega dela cerkvene ladje. Takrat sem polna otroške trme sklenila, da ne grem v procesijo in ne bom poljubila Kristusovih ran, kot so to počeli ostali. Tako je v klopi ostala tudi moja mlajša sestra in še nekaj deklic, ki smo se na ta način hotele maščevati teti Johanci. Po končanem obredu smo se otroci zbrali pod lipo pred cerkvijo in nadaljevali z vragolijami. Takrat pa je iznenada prišla do mene teta Johanca, me zagrabila za uho, mi ga pošteno zavila in hkrati pocukala ter zasikala: »Da te ni sram, ti velika muša bi morala biti malo bolj pametna, malo bolj pridna, ker si večja, to pa, da niste pristopile do križa in poljubile Kristusovih ran, to je višek današnjega večera! Da se slučajno ne bi nadejale pirhov, jih pa raje vržem kokošim, kot da jih dam vam! Za to veliko noč ste oplele, vse, kar vas je!« je še dodala teta Johanca in odkorakala proti domu. Ne vem, če me je bolj bolelo uho, ali to, da letos ne bom dobila pirha. Pirha sem se tako veselila, da sem vohala tisto zlato rumeno zapečeno kitko že, ko sem se spomnila nanj – da so se mi ob misli nanjo nabrale sline v ustih. Domov sem – bolj kot moja sestra – prišla vsa objokana seveda jaz. Mama je takoj opazila, da nekaj ni v redu, in sumničavo vprašala: »Kaj ste morda spet kaj ušpičili?« in me pogledala. Jaz pa sem vsa v solzah hitela pripovedovati, da nas je teta Johanca kaznovala, ker nismo poljubile Kristusovih ran, s tem, da nam letos ne bo dala pirhov. »Prav ima, tudi jaz vam jih ne bi dala, saj si jih niste zaslužile,« je pribila moja mama. Vse klofute, cukanja in udarce, ki smo jih bili deležni med obredom, sem seveda zamolčala, kajti vedela sem, da bi moja mama tudi za to dala prav teti Johanci. Jaz sem bila seveda zelo užaljena, razočarana, predvsem pa jezna, zato sem – ne da bi malo pomislila – v jezi izrekla rek, ki sem ga večkrat slišala reči pri sosedovem Jožku: »Pa naj jih ima, ta *santa dona, ki manja santi in kaga djavoli*, naj jih kar ima!¹« Takrat se je moja mama na hitro obrnila in mi primazala krepko zaušnico. »Tako,« je rekla, »zdaj pa pirha ne boš dobila niti z moje strani, te besede, ne bi smele priti iz tvojih ust!« Sedaj sta me boleli obe ušesi, glava, moje užaljeno otroško srce in duša, saj sem vedela, da bom to leto zares ostala brez pirhov.

POLETI JE DOBRA TUDI UADA

»Mati, samo tu te prusen, ne hodi me domou brez kjante!²« To so bile besede mojega nonota, ko je spremljal mojo nono do Kržade in se nato obrnil domov, sama pa je nadaljevala pot v Trst. Tam je nameravala prodati nekaj jajc, domačo kokoš, kakšen liter tropinovca, par škatlic cigaret in še marsikaj, nasploh vse, kar se je takrat lahko tam čez mejo prodalo in s tem prislužilo kakšno liro. S težko prisluženimi lirami je moja nona prav varčno razpolagala in jih preudarno porabila. Del zaslužka je najprej dala na stran za plačilo davkov, če pa je nujno rabila, je kupila eno, največ dve mili za umivanje, po navadi milo Palmoliva ali pa Camai. Ko pomislim na tiste čase, se še danes spomnim, kako je dišala vsa veža, ko je nona ob nedeljah z veliko mero ponosa postavila milo na poličko poleg umivalnika in nam dala vedeti, da je to zanjo že pravo razkošje. Iz Trsta je prinesla tudi škatlo riža Scotti, sodo za pomivanje posode,

---

¹ Iz tržaškega dialekta: *ta svetnica, ki žre svetnike in serje hudiče*.

² V premem govoru je uporabljeno klanško narečje

milo Sole za pranje perila, *šalšo* oziroma paradižnikovo mezgo in še marsikaj, česar se takrat v naši državi ni dobilo. Če je bil nonin dnevni zaslužek dober, si je privoščila tudi 10 dkg mortadele in *škajo* sira gorgonzole. Nikoli pa ni pozabila iz Trsta prinesiti kjante, za nonota. To je bila dvolitraska steklenica hruškaste oblike, prepletana z rafijo ali slamo, kasneje obdana s plastično mrežico. Belo vino Tokai znamke Chianti je nona kupovala vsakokrat, ko je šla v Trst, vse od pusta pa do pričetka košnje. Moj nono je bil zelo priden, skrben, pošten in rado-daren kmet in gospodar. Poznan pa je bil tudi po tem, da se je ob košnji pri njemu pilo pravo, dobro pristno vino in ne kakšen *pašroč od pičota*, kot so ga po navadi gospodarji ponujali pri ne malokateri hiši. Ko je ob sv. Martinu nono pretakal vino, je večji sod pri zidu napolnil, ga zapečatil in rekel: »Tu bo za košnjo, tega se ne smeš dotkniti nobeden! Ne j se zna, da se pr Tonta pije ub košnji pravo vince in de te po njem ne boli glava. Za košno sen zmerej pršparal ta buljše in taku naj bo, doker bom jaz gospodar,« je pribil nono. Tako se je pri nas do Božiča še mogoče pilo pravo vino, od Božiča pa vse tja do pusta, mogoče tudi do velike noči, če je bila letina dobra, pa se je pilo *pičot*. To je bilo drugo vino, manj kvalitetno, predvsem pa te je po njem bolela glava, malo zaradi žvepla, še bolj zaradi vsebnosti sladkorja. Vino so kmetje pridobili tako, da so po prvem stiskanju grozdja na tropine dodali sladkor in vodo in počakali, da je vse skupaj še enkrat zavrelo. Tako so dobili *pičot*, tropine pa uporabili, da so iz njih na zadnje skuhali žganje. Ko je nonotu zmanjkal še pičot, je morala nona vsakokrat, ko je šla v Trst, domov prinesiti kjanto vina, s katero je nono prav varčno upravljal in pazil, da je potrajala do naslednjč, ko je nona spet šla v Trst in tako naprej vse do košnje. Takrat so se ljudje veliko bolj družili in hodili zvečer po hišah. Večkrat sem slišala reči mojega nonota sosedu, ki je prišel k njemu pod večer v vas: »Čuj Pepo, vina ti ne morem dat, ma ti lohko prnesn an štampel šnopca, rade ule. Sej znaš, da vino šparn za kuašnjo – nečen, da be delovce rekli, da so pr Tonta pili slabo vino! Toni jema za košnjo zmeren flaškon pršparn, ku me prideš dat ano ru-ko, ti bon šou tude tebi jeskat an Inčoč, se zna! Takrat, se zna, da bom dal, dkr ne bo buč sturo fuč!« Pepo, ki je že do pusta popil vse vino, ves pičot, žganje pa mu tudi ni ostajalo, ni moral *moučati*: »Toni, znaš da se an velik brus. Ti piješ tisto scavenco s Trsta in šparaš tuoje dobro vino za druje, ma res se an velek brus! Znaš, kaj te poven: poleti je dobra tudi uada,« je dodal Pepo. Vendar je bil moj nono ponosen na svoje vino in zadovoljen, ko ga je ob južini nalival vsakemu, ki mu je ob košnji priskočil na pomoč. Še bolj pa je bil vesel, ko je iz ust prišla pohvala: »Ma znaš, kaj te poven, Toni, pr tebe se pej res pije zmerej dobro vino.«

Tomaž Mahkovic (Palimpsesti – kolaž)

Rodila sem se v Brkinih, 30. 3. 1938, v mali vasici Mrše, v številni družini, pri Šimonovih.

(foto iz arhiva avtorice)

Od vedno ljubila sem Brkine, moj rojstni kraj,
Brkine, valovite, s hribčki in dolinami,
ki se raztezajo vseskozi,
kot bila bi ketna s hribčki in žlebovi,
ki jih vežejo lepi zeleni gozdovi,
ta lepa brkinska narava te veselo pozdravi,
umirjeno, z lepimi darovi.

VESELO PRIČAKOVANJE

V življenju ljubezen je največje darilo,
ljubiti se, v tebi je željo zbudilo,
in v skupno ljubezen bi sad obrodilo,
globoko v srcu želja se odpre,
da združena ljubezen v dvoje vama uspe.
Ko vajina prava ljubezen zaživi,
se vama želja prebudi,

v veselju in sreči vas skupaj drži,
da življenje, novo življenje še nevidno v tebi zaživi.
Ko mlada mama še zave se ne,
v njenem telesu novo življenje se začne.
Vse se spremeni, ker misliš, kaj v tebi se godi,
čakaš mesece, da ga slišiš, ko v tebi premakne se,
takrat občutiš, da živi globoko v tebi srčece,
ljubezen v dvoje je sreči zadostilo,
vaju z novim življenjem obdarilo,
novorojenčka na svet iz vajine ljubezni je pustilo.
Sedaj mamica, mlada mamica nestrpno pričakuje,
dneve in urice šteje, kdaj prava lunca se zasmeje,
oh, kako lepo je čakati zares,
ga zagledati, ko prijoka na ta svet.
Pred očmi ga vidiš, mu govoriš,
se z njim smejiš, ker si ga z vsem srcem želiš,
v pričakovanju, da na svetu združena bosta hodila
in nikoli ne pozabila, da v ljubezni sta sreči zadostila.

TONČKOVO VESELJE

Na nebu se zasveti, zagrmí,
dež pada, šumi, veliko vode šprica na vse strani,
cof, cof, cof se cofota, Tonček zakriči:
»Kaku lepu po luži se skaklja!«
Pred hišo velika luža se zasveti,
Tončku željo prebudi, hitro ven iz hiše zbeži,
cof, cof, cof se cofota, Tonček zakriči:
»Kaku lepu po luži se skaklja!«¹
Tonček v lužo pade, v hišo pribeži,
ves moker, umazan, od veselja se smeji,
cof, cof, cof se cofota, Tonček zakriči:
»Kaku lepu po luži se skaklja!«

ŽIVLJENJSKA ZGODBA KARLA RENKA IZ HOTIČNE

Na Preložah v Brkinih je živela velika družina Renko. V družini pri Boštjanovih se je rodilo devet otrok, pet fantov in štiri dekleta. Jožef, najstarejši sin je ostal doma na kmetiji. Drugi

---

¹ Mršansko narečje

sin, Tone, je preko očeta spoznal dekle Marijo iz Hotične. Na poroki je Tonetov brat Jakob spoznal še Marijino sestro Katarino in naredili so *meno*, kot so pravili stari ljudje dvema bratoma, ki sta poročila dve sestri. Zgodilo se je okoli leta 1921. Jakob je šel na delo v ladjedelnico v Trst, ženo Katarino pa je pustil v Hotični, saj je bila v tistih letih velika kriza in povsod revščina. Tone in Marija nista imela otrok, Katarina pa je leta 1923 v Hotični rodila sina Karla, ali Karlota po domače (in v nadaljevanju). V hišo je prinesel veliko veselja in sreče obema družinama. Na Karlota sta se navezala najsi bo stric Tone kot teta Marija, kakor bi bil njun lastni sin. Zanj so vsi lepo skrbeli. Po nekaj letih si je Jakob v Trstu dobil majhno stanovanje in vzel ženo Katarino k sebi, da mu bo pomagala. Karlo je bil navezan na Hotično, saj je v njej živel in rasel od malega. Navezal se je na teto in strica, saj so mu bili kot starši. Tone in Marija sta prosila sestro Katarino, naj pustijo Karlota doma v Hotični. Še majhen Karlo je z veseljem sprejel. Kot otrok je bil srečen tudi brez pravih staršev. Hodil je v italijansko šolo v Slivje kot vsi drugi otroci, saj pod fašizmom ni bilo slovenskih šol. Vendar sta ga oče in mati obiskovala poredko. Življenje je bilo težko, za preživetje so jima v Trstu morali vedno pomagati iz Hotične. Tako je Karlo ostal za vedno v Hotični. Teta mu je rekla, da mu vsaj hrane ne bo nikoli manjkalo. V družini so se spoštovali, imeli radi, včasih pa tudi jezili. V Trstu se je leta 1939 Karlotu rodila sestra Miranda. Starša sta jo imela tako rada, da sta skoraj pozabila na sina Karlota. Spremembo je zelo občutil in je nikoli v življenju ni več pozabil. V Trstu se je življenje izboljšalo. Jakob je postal vodja delavcev in je imel večjo plačo. Vsi delavci pa so Jakoba sovražili in o njem govorili slabo. Na delu je bil strog in jih je vedno kontroliral. Karlo je zrasel v pravega mladeniča. Pomagal je delati na veliki kmetiji. Kot edini otrok pri družini mu ni nič manjkalo. V tistih letih v Brkinih nisi dobil dela nikjer. Karlo je prvič pomislil in se razjezil na svoje starše. Le zakaj so ga pustili v Hotični, da se je navadil delati na kmetiji? Če bi ga starši peljali s sabo v Trst, bi obiskoval šolo in se izučil kakšnega poklica, ki bi mu v življenju nedvomno koristil. Grenka resnica, nad katero se je rad pritožil ob vsaki priložnosti. Karlo je imel na Mršah teto Pavlino, poročeno k Šimonovim. Bila je najmlajša od sester. Vas Mrše je blizu Hotične, do katere si peš po stezi potreboval le pol ure. Pri teti je bila velika družina, sedem otrok, trije brati (Darjo, Ladko, Vinko) in štiri sestre (Marija, Mirka, Slavka in Majda). Z njimi je živela še moževa sestra Olga, ki se je s Karlotom dobro razumela. Rad se ji je potožil in ji vse povedal, ker drugim ni zaupal. Zato sem ga še kot otrok večkrat videla v naši hiši. Septembra, leta 1941, so Karlota poklicali k vojakom. Komaj 18-leten je šel v vojsko v Italijo. Prav takrat so doma v Hotični zamenjevali škrle za cement oz. beton. V veži hiše za vhodnimi vrati so mu ukazali, naj stopi še v mehek cement z obema nogama, da bodo njegove stopinje imeli za spomin. Ko sem prišla z mamo Pavlino v Hotično, sta stric in teta sedela pri mizi v kuhinji in jokala. Pokazala sta nama dve Karlotovi stopinji, v primeru da se iz vojske ne vrne več. Govorila sta v joku in se tolažila. Ko ju je Karlo pozdravil, ju je prvič poklical mama in ate in jima rekel, da sta onadva njegova prava starša. Slovo je bilo žalostno. Začela se je 2. svetovna vojna. Italijani so pobrali vse mlade slovenske fante in jih poslali v Italijo v posebne bataljone¹. Tako se Karlo ni vrnil do leta 1943, ko je Italija razpadla. V hudem boju se je šele takrat prebijal do Slovenije, potem pa so ga partizani poslali naravnost na Koroško v druge hude boje z belogardisti in domobranci, ki so partizanske čete skorajda potolkli. Ko je prišla pomoč, so se začele grozote, ki so v Karlotu pustile nepozabne spomine

---

¹ Bataglioni speciali

in posledice za celo življenje. Mojemu bratu Darju, po domače Darjotu, se je zaupal, češ koliko pobijanja je bilo, od katerega ga zmeraj boli v prsih, ko pomisli na to. Ko je vojna končala, ga niso poslali domov, ampak je šel v posebne bataljone, kjer so varovali oficirje. Tako se je Karlo vrnil domov šele leta 1947. Imel je 24 let. V Hotični se je zaljubil v Pavlo. Na skrito sta se sestajala in ljubila, doma seveda o tem niso vedeli nič. Ko so ljudje novico raznesli po vasi, je v hiši nastal greh. Pavlina družina je bila bolj uboga in oče je rad popival. Doma pri Karlotu pa so se držali bolj bogati. Tone in Marija sta imela za Karlota že izbrano nevesto. Bila je sorodnica iz Skadanščine, bližnje vasi, s katero so se že zmenili, češ da se bosta poročila in bo prišla živeti v Hotično. Pogovor je Karlo na skrito poslušal, se razjezil in se prišel potolažiti na Mrše, kar ni pomagalo nič. Karlota so silili, da bi se čim prej poročil, kar ga je tako razjezilo, glede na to, da sta se v Hotični obe družini skregali, da nista nikoli več spregovorili besedice. Karlo se je naveličal kreganja, prišel je k teti na Mrše in cel dan preživel pri nas. Dobro se ga spominjam, ko mi je govoril, naj se učim in hodim v šolo, da ne bom zabita, kot je bil sam. Še zmeraj je imel v srcu žalost glede tega. Vsi pri hiši so bili zamišljeni, sama pa nisem razumela, kaj se dogaja. Proti večeru je Karlo vse pozdravil in šel od hiše. Mi otroci pa smo šli kot navadno spat. Zgodaj zjutraj, ko smo komaj vstali, je prišel stric Tone iz Hotične v hišo povedat, da Karlota ni več pri hiši že od prejšnjega dne. Ni pa vedel, da je bil Karlo cel dan pri nas na Mršah. Žalostno je naprej govoril, skoraj kričal, da je ob štirih zjutraj slišal streljanje pri Nasircu in Mihelah in da je Karlo zagotovo mrtev. Brisal si je solzne oči. Naša mama ga je tolažila češ, naj počaka nekaj dni, morda pa se vendarle vrne. Karlo pa je srečno prišel v Trst in šel naravnost k svojim staršem, saj je bil utrujen in lačen. Mislil je, da ga bodo starši lepo sprejeli, kot se spodobi. V pozdrav ga je oče začudeno pogledal in mu jezno rekel, češ kaj je vzrok njegovega prihoda v Trst in če nima dóma v Hotični. Obnašal se je, kot bi v hišo prišel tujec, ne njegov lastni sin. Mama Katarina ga je samo gledala in jokala. Karlo ni vedel, ali od žalosti ali od veselja. Karlo je bil razočaran nad njunim vedenjem, z njimi se ni počutil dobro. Želel si je, da bi vsaj enkrat v življenju živel s svojimi starši. Nato je močno zbolel. Dobil je visoko temperaturo in bil je potreben tako pomoči kot nege. Oče in mati sta ga zapustila in šla na obisk k hčeri Mirandi v Nemčijo. Miranda se je še zelo mlada zaljubila v ameriškega vojaka, ki je v Trst prišel po končani 2. svetovni vojni. Miranda se je na skrito sestajala in se skrivala pred očetom, dokler ni zanosila. 18-letna se je poročila in rodila v Trstu prvega otroka. Leta 1948 so ameriške vojake poslali v Nemčijo, kjer je rodila še tri otroke. Starši so vedno govorili Karlotu le in o hčeri Mirandi. Zanje je bila vse na svetu. On pa se je počutil zapuščenega, saj so še ko je bil bolan, izbrali hčer. Karlo jim je zelo zameril. Ko sta starša prišla domov iz Nemčije, ga v hiši ni bilo več. Odšel je v kamp¹ in se prijavil za pot v Avstralijo. Za sabo ni pustil nobene sledi in nikoli več se ni oglasil nobenemu od staršev. Njegovo dekle, Pavla iz Hotične, je šla z dovoljenjem v Trst. Karlo ji je poslal vpoklic, da je prišla za njim v Avstralijo. Končno sta se poročila in v zakonu se jima je rodilo šest sinov. Niti svojim sinovom ni povedal ničesar o svoji preteklosti. Tako zelo ga je bolela, da jo je pokopal v Avstraliji in se tam odločil za novo življenje. Nič čudnega, da je razočaran nad življenjem v bivši Jugoslaviji pretrgal s preteklostjo vsakršno možno vez. V Avstraliji je živel v stiski, ker je imel veliko družino in zaposlen je bil le on, pa vseeno se ni ponižal pred očetom, ki bi mu lahko pomagal, saj je imel dostojno pokojnino.

---

¹ Zbirno taborišče za emigrante, od koder jim je bila organiziran uradna izselitev v razne države sveta

Nace kot italijanski vojak,
 po razpadu Italije postal je partizan.
 V partizansko bolnico v Bari bil je poslan,
 da za oskrbo s hrano bil je izbran.
 Okrog kmetov zahajal,
 hrano za bolnico nabiral,
 po kmetijah je ljudi spoznal
 in darove rad jemal.
 Spoznal je mlado Angelo,
 prijazno lepo deklico,
 življenje prijetno je bilo,
 ker Nacetovo srce se vanjo je zaljubilo.
 Rad k njej je zahajal,
 da pridobil bi ljubezen in njeno srce,
 želel si je ljubezni in sreče
 in počasi prodobil je vse.
 Leta 1945 je Angela zanosila,
 tudi vojska je kmalu finila,
 na 2. septembra se Iva je rodila,
 lepa punčka je bila.
 Vsi zadovoljni so jo pestovali,
 jo gledali in z njo se igrali,
 radi bi jo pri sebi obdržali,
 pa njena družina in dom so bili v veliki daljavi.
 Decembra je bila štiri mesece stara
 in je kot partizanka z ladjo v Jugoslavijo
 odpotovala.
 Kot dojenček ni razumela, da njena mama je
 trpela,
 ker še mlada je bila in jezika ni razumela.
 Žalostno in v strahu so se v Reko pripeljali,
 mislila je, ma ki bi Ivi postlala,
 kje bi kaj robe oprala,
 da vendar bi z Ivo trudna zaspala.
 V Klanec so se pripeljali,
 na Nacetov dom se za nezaupanjem podali,
 mlado nevesto odtujeno sprejeli,
 še govorit po italijansko niso začeli,

ker z Angelo se niso razumeli.
 Angela se je trudila,
 da slovensko bi se naučila,
 pa oče se je norca delal z nje,
 grde besede govoril, da smejali so se.
 Iva je rastla, prida pupka bila,
 da vse v družini je razveselila,
 z Angelo se je vse po slovensko naučila,
 da še pet in igre delat se je spustila.
 V Klanecu se je sestra Anastazija rodila,
 da z Ivo je bila lepa kompanija,
 za njih je bilo vse lepo,
 ker kot otroka nista razumela,
 da zaradi težav iz Klanca vzeli so slovo.
 Potovanja z Ivo še ni bilo konec,
 ker je Nace z družino zapustil Klanec,
 odpotoval nazaj v Trst,
 odprl mlekarne kot obrt.
 Mlekarne so se naveličali,
 da rajši bi z vinom začeli.
 V Bazovici gostilno odprli
 in z mladimi hčerkami si pot utrli.
 V gostilno zahajalo je dosti ljudi,
 med njimi tudi Tomaž, ki z očesom *ščeli*¹,
 da Ivin pogled srečal bi,
 dokler zvonec ljubezni ne zadoni.
 Na skrito sta si šepetala,
 včasih iz gostilne zbežala,
 da sta se stisnila in poljubila
 in mlado ljubezen uživala.
 Ko sta bila zadosti stara,
 sta se odločila, da v zakon se bosta podala.
 Iva je v gostilni delala in skrbela,
 da bi v družini lepo živela.
 Pridna in mlada sta se imela rada,
 v ljubezni se ljubila,
 da Iva je trikrat rodila,
 hčerko in dva sina povila.

---

¹ mežika

(mršansko narečje)

Ojej, buoga jest, kaj buom dns sčuhala, ki nemam družga ku ječmen in krampir. Ma ne znam, če buo zeduosti ze vseh. Joj, gurje meni in ubuogi moji vtroci, ki živijo u mižerji. Ma ja, vlih taku buom nardila. Ječmen buom več cajta čuhala, de buo ratou guost, nutri buom dala še malu krampirja in fižula, de buo vsem napolhno želudčke. Muorem malu premislit, če buojo vsi doma pr južni. Ne buo vzeu nebedn kšnega ze kej pomagat, de buo adn mnj pr šiši ze jest. Še duobru ne konča sama sz sabo govuorit, prletijo adn ze drugim vsi vtroci v šišo in kličejo: »Mama, mama sm lačn, sm lačna, mama, dej kruha.« Mama Marika pa je hitru vdgovorila: »Ja, ja, vtroci, buo hmali sčuhano, še malu počakejte. Se je usjela ne kantrejgo vre trudna in žalostna in jim rekla: »Ale, vtroci, dejmo ano zepejt, tisto vd barčice.« In vtroci so začeli pejt. »Barčica po morju plava, drevesa se priklanjajo, o, le naprej ...« Kdr so končali, je zečela hitru še drugo in tretjo kitico še naprej in vtroci so ji pomagali, vsi kuntjenti, pejt in nejsu več mislni ne lakoto. Taku je pomagala Marika vtrokm, da so bli kuntjenti in zmjeri jim je govorila: »U Bazovici rabjo duosti dobrih pevcu, zetu pejmo, de buoste postali pridni tud vi, vtroci, in buoste peli v zborih.« Kdr je vzdgoniu poudan, jim je zečela delit hrano in vtroci so se postavli vsi vkuli mize. Skorej vsi so klečali ne klopi, kr so bli premajhni in ne bi dosjegli ze jest ne mizi. Kdr je vse razdelila, je zmirej kšen zajokou: »Mama, jest nemam nč ze jest!« in Marika je hitru vzela še adn pijat in krčulo in vzela vsakmi malu sz pijata, de je ratalu zeduosti ze vseh. U tistmi cajti je pršla v šišo sosedova Zofka in se je zagljedala v vtroke, ki so krčali in se kregjali med sabo in zemišljenu vprašala Mariko: »Ma, cí spijo vsi ti vtroci, sej jih je pouhna šiša?« Marika, ki se nej tela ponižat, je hitru odgovorila: »O, ne, ne, Zofka, muoji vtroci jmajo vsk suojo posljo.« Tkrt pa se oglasi ta mali Drejčk: »Ne, jest spim u kašetini.« »Jest pa u škrinji,« se oglasi Micka. Puole se oglasi še ta majhna Jožica: »Jest spim tudi sz tabo u škrinji,« in taku naprej je vsk povejdou suojo, de cí spi. Buoga Marika! Kr so usi use pojeli, jih je zečjela lovit siz šiše: »Hodte vn se jgrat in moučte, ne kričte!« Zofka pa ji je rekla: »Marika, ne stuj vtruk lovit siz šiše, naš, kaj pregovor pravi, de golobi in vtroci zmirej oserjejo šišo.« Marika nej znala, kaj odgovort in je zečjela juokat, zetu ki je duobru znala, de je vse rejs taku. Tašne štorje so se godile vsepousouod po velikih familjah u tistih cajtih.

SPROŠČENO OTROŠKO ŽIVLJENJE

V ranem jutru po travi rosa se sveti,
po dolinah pa meglica s soncem se izgubi,
to je upanje, korajža vseh ljudi,
da v naravi sproščeno se živi.
Otrok smejoče vstane z zaspanimi očmi
na prosto s hiše steče, si z zemljo noge oprai,
veselo vriska, da na daljavo se glasi.
Po kamenju poskakuje, ostrina ga zaboli,

to pa je najlepše, da bos si veselje privošči
po topli zemlji, noga se v mehko utopi,
med prstki topel občutek se ti v mislih zasveti.
Po mrzli rosni travi, mrzlo jutro te prebudi,
veselo tekal, skakal, tako srečen si,
da kot angel s perutmi ti misel v nebo poleti,
okrog tebe pa vse zaživi, še ptiček ti žvrgoli.
Blato okrog kala, igrala sem se vedno rada,
vsa mokra, umazana sem bosa po blatu čofotala,
občutek nežnosti ti naredi, ko blato ti med prstki gor beži,
da prstke ti pokrije, kot rožice se blato po njih razlije.
Po pokošenem travniku vse štrli, zbada, ojej, ojej, boli,
pod nogami trda koža slamo pomasti,
okrog pete pa mehka koža, slama jo spraska do krvi,
zapraskana koža pa še dolgo dolgo boli, počasi ozdravi.
Od vedno otroci sproščeno smo tekali bos, s
srečni na vse strani in otroško veselje uživali.

LILJANA NA NANOSU

Leta 1962 smo se prvič na Nanos podali.
Po dolgi vijugasti cesti smo se gor peljali,
po kamenju se zibali sem ter tja in poskakovali.
Pod vrhom lepe vzpetine, velike planine uzrli,
ki na dolgo se prepletajo, raztezajo se naokrog,
pozdravile so nas in z lahko burjo ohladile vse do nog.
S svojo bohotno lepoto so nas omamile,
kot bi nas v mladostni poljub vabile,
se z vseh strani v dolino spustile.
Na vrh po stezici počasi smo stopali,
da lep razgled po dolini vse okrog videli, občudovali.
Burjica rahlo je pihala na vse strani,
da sončni hlad vsakega razvedri.
Tako lepo na Nanosu se počutijo vsi,
ker na prostosti, na vrhu, življenje lažje se zdi.
Srečni, zadovoljni smo Nanos zapustili,
od planote burje se poslovili.
Pod cerkvico sv. Heronima se pristavili
in s kmetom koscem se pogovarjali.
Z njim mlada hčerka, še punčka je bila,
vsa nasmejana domov se je odpravljala.
V lepem krilcu na kvadrato oblečena,

držala v roki je culico, s prtom zavezano.
Oče nas je pogledal in zaupno vprašal je:
»Ali moja hčerka Liljana lahko z vami pelje se?«
Mi smo privolili in v spomin še fotografijo ji naredili.
Tista lepa punčka Liljana,
v spominu nam je ostala.
Kadar na Nanos smo se napotili,
vsakokrat na Liljano smo se spomnili,
v vasi pod Nanosom pred veliko leti smo jo pustili.
Včasih spraševali, jo iskali,
fotografijo radi bi ji dali, a nobenega nismo dobili,
ki bi vedel, kdo in kdaj so na Nanosu kosili
in seno za živali domov vozili.
Po 44-ih letih smo se še vedno na Liljano spomnili
in pod Nanosom ob cesti v baru se ustavili,
fotografijo kazali in spraševali.
Gledali so vanjo in po spominu brskali.
Mlajši mož jo je pogledal in sam s seboj govoril:
»Saj to je zagotovo Mislej Liljana,
ki je z vasi v bližini, malo naseljene.«
Možak nam kazal je pot, pred nami peljal
in nam cesto ta pravo s prstom pokazal.
»Tam hiša Liljanina stoji –
vprašajte, če Liljana tam živi.«
Hišo smo poiskali, pa zaprta je bila,
pri sosedu fotografijo smo pustili, da ji jo ona da.
Presenečeni smo bili, ko smo za praznike pismo in voščilo dobili.
Tako smo razumeli, da od Liljane pismo je prišlo.
Po tolikih letih vendarle dobili smo jo.

LEPO NEDELJSKO POPOLDNE

Prelepo obmorsko mesto Gradež v soncu se sveti. Okrog obale barčice samevajo, privez jih drži. Raztresene, velike in male na valovih se zibajo, ker bi rade odplule. Jima sonce in veter velita, da vse živo na valovih se zdi. Galeb po morju mirno plava, za njim valovito črto naredi, nad morje se vzdigne, v zraku poleti, se zavrti, z mirnim mahanjem peruti nas pozdravi. To so lepote morja, ki v človeku odkrijejo čustva srca, čustva neskončnega sveta, ki ti srečo in veselje da. Umirjeno gledaš morsko gladino, misel te popelje v sončno višino, da svetloba se sreča z ljubeznijo, misli te peljejo v raj gradeške prelepe lagune. Človek si želi na obali srečati osebo, ki po njej hrepeni, v globini srca kliče veselje. Želja, da srečala bi ga. Bližina od sreče se oddalji, ker usoda v Gradežu ni načrtala srečne poti. Sonce se proti zahodu spusti, vse rude-

če, žareče nad morjem čudež naredi, ker po njem vijugasto rdečo cesto osvetli. Osamljeno srce se v žalosti topi, ker srečanje se v mraku izgubi.

MAJIN TELEFONČEK

»Mama, mama, telefonček bi rada imela,«
pred mamó se je Maja usela,
jo prosila, jo objela, vsa vesela ji zapela:
»Drin, drin, drin, v ušesu zabrni,
da še srček od veselja mi začne skakati.«
»Maja, premajhna si še, kaj ga boš rabila?«
»Rada bi se igrala in s prijateljicami govorila –
če bi me poklicale, bi jim vse pojasnila,
drin drin drin, v ušesu zabrni,
da še srček od veselja začne skakati!«
»Maja, počakaj še malo, da v šolo boš hodila!«
»Rada bi željo Miklavžu za darilo naročila,
da za v šolo bi ga v nahrbtnik skrila,
drin drin drin, v ušesu zabrni,
da še srček od veselja začne skakati!«
»Maja, za rojstni dan ti ga bom kupila,
če se boš pridno učila, ti ga bom podarila!«
»Mama, mama, hvala, ker želja se mi je izpolnila,
drin drin drin, v ušesu zabrni,
da še srček od veselja začne skakati!«
Za rojstni dan mi mama telefonček k torti je položila,
tako srečno sem se počutila,
da vse sošolce sem poklicala in z njimi klepetala.
»Drin drin drin,« v ušesu zabrni,
da še srček od veselja začne skakati.

FAFLJE

Položiti na usta čaščeni trenutek. Piti bistrico in skakati po gredicah sonca. Sedeti ob črnem drenu – z inicialami na skorjah brazgotin. Poljubljati vrat ob šumotljanju vode. Se zazreti v oči, v katerih je vse, kar si. Si stoletja želeti ljubiti.

*Spremeniti običajnost v svečanost,
delo v ustvarjalnost, opravilo v obred.*

Tako si rekel takrat.

Jaz pa pravim le: ljubiti.

(foto Slavko Gerželj)

Nekoč je živel ... Eh, pa saj veste, a ne, da to ne gre vedno tako. Ker nekateri od teh, ki so živeli nekoč, ne morejo, da ne bi živeli tudi danes in jutri in pojutrišnjem. Je pač tako. Je rekel zajček in pojedel svoj korenček. Ampak, nekoč je zares živel tak, malce cilindrast gospod. Cilindrast? No, ja, visok. Preklast. Tanek. Malce zasukan. Žilav. Trden. Pa spet majav. Pa trden. Pa majav. Ja, tak je živel, pa kaj. In tak v zeleno oblečen je bil. In tak ... samotarski je bil. Eh, kje pa, ne, ni bil osamljen, niti najmanj. Imel je veeeeeeeliko prijateljev. Naslanjali so se nanj. Ga včasih objemali. Mu tu in tam zasmolili ali osmolili dan. Morda dva. Morda tri. Morda vse. Pravzaprav je to bil stoletja nazaj zelo čislán gospod. Menda je iz njegovega dolgega životca dišalo in dišalo. In so do njega hodile prelestne meščanske gospe. Iz Trsta in drugod. Da bi se vonja nadišale. Da bi lahko dihale skozi nos. Skozi usta. Skozi trebuh. Skozi kožo in še kod. Gospod visokorasli jih je le nepremično opazoval. In ni rekel nobene. Le tu in tam se je zamajal. Malo levo. Malo desno. Malo sem. In malo tja. No, ja, rekel že ni nobene. Je pa rad zapel. Še najraje je pel ob vetrovnih dneh. Še najglasnejši je bil in je takrat, ko ga obišče skrivnostna Gospa z iglicami v laseh. Takrat rajata in pojeta pozno v noč, da se z njima smeji nebo, ki postane vedro in lunasto in brez oblakov. Z njima pojejo trave in kosi. In na tla se usipa neskončno število drobnih pesmi z njegove glave, napisanih na skorje, ali na igle, ali na kamne, lišaje, vsepovsod. Ko tako včasih stoji sam in lep in obrnjen v sonce ali v sence ali v lino ali v luno, potoči zasmoljeno rumeno solzo. Ki teče in teče nizdol. Potem zajoče še eno. In še eno. A nobena ne priteče do čisto dol. Ustavijo se tam nekje na sredi. Če takrat pride mimo gozdna vila, si solze nabere v skorjasto škatlico, jo shrani v najčistejši potoček in skriva zaklad, dokler ga ne najde srečnica, morda srečnež, ali kdo drug. Ko najdejo zaklad, jim gospodove solze pomagajo celiti rane. Ja, res, tiste rane, ki bolijo. In tiste, ki bolijo malo manj. In tiste, ki sploh ne bolijo. Ko tako včasih stoji sam in lep in pod večer pokrit do prsi in nato še čez s sencami zadnjih sončnih oči, se iz njega vsipa zlati prah. Zlati prah lahko ujameš v mesecu šmarnic in perunik in potonik in zacvetenih gozdnih jagod. S prahom si namažeš lahko obraz in potem si ves zlat in se smeješ ure in ure. In ker si mu všeč, tak svetel in rumen in nasmejan, vsipa nate prah ure in ure in ure, dokler se ne pozdravita. Dokler ne greš. Iz zlatega prahu se jeseni rojevajo drobne bunke. Take rjave in nepreštete. In ljudje s temi bunkami netijo ogenj. Pa saj tudi to ni nič narobe. Ker zgodi se, da ti ljudje pa vendarle ne morejo vseh bunk pobrati. In iz tistih preostalih zrastejo nove bunke in novi in novi in novi žilavi gospodiči, ki spet spomladi nosijo v naročju zlate snežinke. Včasih pa se gospodu krotoviči. In se malce ovije okoli telesa. In okoli samega sebe. Ali si povabi v goste druge gospe. In potem pokličejo še Gospo z iglicami v laseh. Ja, tisto od prej. Tisto iz neke druge zgodbe. In potem pojejo. In se majejo skupaj. Zdaj sem – zdaj tja. Zdaj sem – zdaj tja. Če se znajdeš v njihovi bližini, utihni. Prisluhni. Najlepše pesmi nastajajo ravno takrat. Ravno tam. In če se gospa raztogoti – zaradi tega ali onega – po njenem – neubranega glasu, začne tuliti in cviliti, da si visoki gospodiči začnejo slačiti kožo. In jo potresajo širom po tleh. In potem tam ničesar ni. In gospod ali gospodiči spet samevajo in pojejo sami. Ker pa so ti gospodje plemeniti in si po njih ljudje dajejo tudi imena, se jim tu in tam pridružijo divji rožni cvetovi. In kasneje rdečelični šipkasti popki. In kosi in druge ptice in hrošči in mravlje in še kaj. Če se ti kdajkoli zazdi, da si utrujen, žalosten, ali samo sam, poišči visokoraslega gospoda s prelepim skorjastim

gvantom. Nasloni se nanj s tiste strani, kjer ti sam dovoli. Opazil boš, da namesto tebe diha tvoj trebuh. Ne ustraši se. Le skozi telo ti pošilja tople brneče pozdrave. V njegovih laseh, ki so kot gručasti i-ji, ki plešejo džaiiv, živijo mala drobna bitjeca, ki ti lahko odkrijejo največje skrivnosti o najbolj skritih zakladih. Njegove solze ti lahko ozdravijo najhujše rane. Če pa se ti zazdi, da je okoli tebe ena sama tišina, poglej v njegove lepo počesane igličaste lase. In se zazri v pikice neba. V njihovo svetlobo. Nato zapri oči. Zaželi si najgloblje in iz vsega srca najlepše želje. In ko boš odhajal, se v gospoda Bora še trikrat ozri. Pomahaj mu, z njim zapoj. In želja bo izpolnjena. Zdaj. In vse dni. Ko boš daleč stran, bo gospod Bor v tebi, za vedno in za vekomaj.

SPOMINSKA BRBUNČICA 1. (JEZERINSKA POPLAVA)

(jezerinsko narečje)

Ne sebi zečutim muočne muoške ruoke, ki me poprimejo pod koleni in pod ramami, me uzdignejo u mehki spalni srajčci u neruočje in hitijo neuzdul po štengah. Čuje se punu nepoznanih glásu, človejskih in drugih. Ma, od kuod jeh je čet? Zekaj me tatko nese po štengah neuzdul taku hitru in zmejšanu in zekaj me nuosi, sej lhku huodim sama?! Oprjamem se ga še bl muočnu, zbluojena od nehitru odrejzanih sanj, pogljedom neuzdul in zegljedam hitru potuočkanje wuode med tatkotoumi nuogami. Cickakastu vrtljivu se oprjema njegovih škornjastih nuog in se vije neuzgur in neuzgur s tako hitrostjo, de si člouk mislet ne muore. Imela sm šjest, sjedm lejt. Tkrť, ku je biu tud potres u Reziji, šjestinsjendesetga, mende. Spunem se, de mi je nuonko rjeku, puole, ku je huodiu ceu večjr nedzorávat nivo wuode in ku je curlu sez neba brez se ustavit vre ta tretji dan, tak velik in neruodn, puole ku je odcpljou u ponovn nedzor nd potuokm: »Znaš, pupić (taku me je klicou edinu uon), dokr se puotk čuje, je u rjedi, ma kdr ga nej več čet, tbot rata nevarnu, zetu ki tu pomeni, da se wuoda dvigeva in je treba bejžat.« »Či je nuonko?« vprašam tatkota. »Ma či tuod, rešava, kr se rejšit da,« je odgoworiu tatko. Wuoda se je dvigavala nepredvidljivu hitru. Sej sm zestwopla puotle, ze kaj grje, sm se spunla ne nuonkotove besejde. Tatko me je njesu ne wdr, kukr smo rekli prostuori, kmr smo ruočnu tkrť spravljali senu in kmr sm ne velikih ćupih vre tulku buotu peštala senu, ga odmi-kala, kdr sta ga al nuonu al tatko metala na vre prejšnji ćjep. In kmr sm stala, puna praha in našufana – tu mi nej blu glih nrtalejpše delu, zatu ki je senu pikalu, pa nejse se rejšu praha, tešku se je dihalu, pa seveda tud nrbl lhku delu za ano pupko nej blu, sam kaj, tkrť se nej rezmišljalu, de bi se uotruoke glih pršparalu pr hmječkih delih – in sprejemala nuovo pošiljko sena. Pod trami, med sejnm, so se neštejtu buotu rojevale majhne muckice in so mjavkale in jih nej smo muogli puole punu cajta najt, zetu ki so se zabiksale km u kko senjeno luknjico; tm zguorej si lhku bivou ure in ure, če so te nuonko al nuona kej razkurli, al če si kko ušpičiu, itak te nejso muogli najt, če si biu tih ku meš. Ne wdri se je pred ta ćjep sena stavlu in spravljalu tud otavo, ki je mni taku omamnu dišala in mi še zmjeran (seveda rinfuzo, ruočno spravljena) in mi še dndns nrblj diši in glih taku mi diši wonj prvega pokuošenga sena. Ne otavo ns nuonko absolutnu nej pestiu jet, zetu, ki je bla vlažna in bi se lhku kej zepallu al krkoli je vre uporabiu kukr razlog. Ma misliste, de sm ga ubuogala? Jok, ma kaki. Ne znam, če je tu tud muoja šorelca izkoriščala, ma zase znam, da sm se rada odkrala po kki kuošnji al grabljenji al spravljanji sena, da si malu odpočinem, pa sm puole sam nekej sanjarla tm ne otavi in magari

poslušala, kaku padajo kapljice džja ne trnit. Tu mi je blu nekej nrlejpšiga, ne glede na bravin-
ce, paljke in drugo mrgolazn, ki je lejzla po mni. Ga nej blu hudića, de bi me tbot spraviu sez
tiste ćukce u otavi. Pa tud, če me je kdu klicou, sm se nerdila, de me nej in boh. Sej sm jih ben
puole čula, ma kaj, tu mi je ostalu ze vse vječne cajte u spomini. Pa de se povrnem h poplavi.
No, tatko ns je znuosiu ne wdr. Tm so nuona in mama vre hitele stavit po sejni raznorazne ku-
tre, al kr so lhku rejšle vn sez bajte, vse, kr se je dalu so tatko in nuonko hitela znašat sz bajte
ne uodr, zd ze vrata in kmr je biu proustor. Mje smo čakale ne uodri ne kutri in gljedale, ka-
ku se rezvijajo stvari. Spunem se anga samga hitenja in krčanja, spunem se tud drugih ljidi,
sam nč kuoga ne kaj. Muoreste znt, de se u Jezerini, u bajtah, ki so ble ana od druge oddaljene
šeli metru oz. kk kilometr, nej duosti dogajalu, zatu je biu bilo kk obisk al nenavadn člouk al
pojau al krkoli hudu zenimiv nm dvem sz sestro. In tkrt je blu zenimivu, zetu ki se je nekej
dogajalu. Pa nečku punu ljidi je blu neambot. Sigurnu pa nej blu zenimivu ne mamci ne tatko-
ti ne nuoni ne nuonkoti. Ben, nekej cajta smo opazevali, kaku se wuoda dvigeva. Nazadnje,
kdr sm pogljedala, je blu pruti jetri in je bla wuoda vre čez vhodna vrata, tu pomeni, da jo je
blu u prostuori kka skora dva metra, kr je pomenlu, da je zelilu ćuhnjo, dnjevno, ćjevdr, pro-
ustor ne levu, ku si pršu nutr pred ćjevdr in seveda štenge skuor do zgurnjega nedstropja.
Kaj so uspeli rejšit naši in drugi ljidje tm, ki so pršli pomagat, ne znam. Bla sm premičkina,
de bi se vse spunla. Kdr smo taku ležale ne kutri ne uodri in opazevale, u anmi momenti pride
nutr nuonko, logičnu, de je biu usa muokr, u anih škornjinih gumjastih do podkolen, ma kukr
je bruodiu, mi je šla wuoda nutr, pa se uon lepu po možašku sezuje nrprej ta levi škuorinj, pu-
ole še tega djesnega in seveda vsebino sz škuornja zlije lepu zd ze vrata. Ajej, glih an malu
prej je ćje prnjesu tatko televizjo (ki, sej nema vjeze, de je lovila sam Zagreb ena in tv Trive-
neto u bravincih in sploh nej blu važnu, de je bla črnu bela in de je nuona ze jemit farbasto
sliko pred ekran flikinla an tribarvni pleksiglas (nemam pojma, ći ga je dobila, al kdu ji ga je
prnjesu, mret tatko al hćere od kuod, ne znam), normalnu u farbah jugoslovanske zastave in
sploh nej blu važnu, de so bli usi poule ne televizji, ku de bi se ga prejšnji večjer necuzali al
imeli kko tropsko bolejn) in seveda, televizja je šla, ćješ nećš, u remengo. U usi nesrjeći smo
se muogli nesmejat, čeprou je žjenski del, ta odrasu, se zna, jemeu tud nuonkoti kej ze povej-
dat, ma kaj, taku je ratalu. Obej sz šorelco so ns tkrt trančali ne »poćitnce« h teti Dragi u Uob-
rou in smo tm odbile cejt, dokr so naši vsej ze silo lhku očistli vse blatu in kr je wuoda prnesla
in odnesla. Sz setro nejsmo imele glih hudu igrač, mret ane tri pupke, (ki smo jem ustrajnu
strigle plastične luose, sz vječnim upanjm, de ki buodo zrasli) ma js sm imela ano muojo ljib-
jezn in tu je biu an oker medvedk, edini, ki mi je falilu anu oku in kaj js znam, kaj še in mi ga
je wuoda odnesla. Odnesci mi je nrvječji zeklad in muoje suze so ble sigurnu hektolitrsku vje-
će od vse jezerinske poplave, vam rečem – še dns ga vidim pred očmi, ma se ga nej njdlu nig-
dr več. Seveda ne buom govorila, kulku je blu posledic, de nm je odneslu prasce, kokuši in
duosti mobilje, de je blu še lejta in lejta vlažnu nutr in de se vlage ne nigdr rejšiš, no, mrt zdej
s kkimi stroji modernimi, ma tkrt ... Spunla sm se nanjo, ne poplavo, ob današnjih poplavah in
današnji naravi, ki samu reagira na vse nepozornosti in nespoštovanja današnjega človejka do
nje. Čeprou sz sestro nejsmo hudu stare, vsej ne še, tud glih rousnu mlade ne več, smo dale
skuzi in garašku delu in poplave in potrese in trikilometrsko pešhuojo do šule in nezaj u usak-
mi vremjeni, ne glede na snejg, žled, na vse isuse boge. In kdr zdej glejdam, kaku se zevija
uotruoke u celofan, me an mičkinu zvije, samu svejt grje neprej in prou je taku, sam srčnu
upam, de bo čluk, današnji člouk, pršu u glavi an malu h sebi in zčnu živit an malu blj človej-

šku, kukr živi, sez naravo, an mal blj skromnu in brez tega jebeniga pohlepa, ki se zevija v ljudi in njihova srca, de ne vidjo več muhe pred sabo. Pa ne zamjerte besejdi. Tela bi sam reć, de je mrsikdu od ns dau mrskej skuzi, da mrt nnka ne znamo ze tistga, ki si mislimo, de znamo, kaj vse, zetu je fanj, če bi ne bli obsuojajoči, zevistni in se imeli tulku ze se ubadat sez drugmi, kdr je lastnu življenje lhku taku lejpu. Nejsm far, nejsm duohtar, nejsm sodnik, nejsm bogata, de bi se mi ljidje hinjavsku klanjali pred mano, kr tud nnka pod raznu nećm, sm pa hudu hvalježna vesolji, de sm vse tu dala skuzi, zatu ki zdey zestuopim ljidi, ki grejo skuzi poduobnu. Želim pa itak da samu duobru usem ušćjep. Če pa taku kida zepademo u obujanje spominu, pa tud neć neruobe, zetu smo pa tle in ne Zgodbarnici, kine? Ale, buodte mi lipu.

ZGODBA ALI VPLIV PRIPOVEDOVANJA/PISANJA NA NAŠE PRFLIKNJENE MOŽGANE

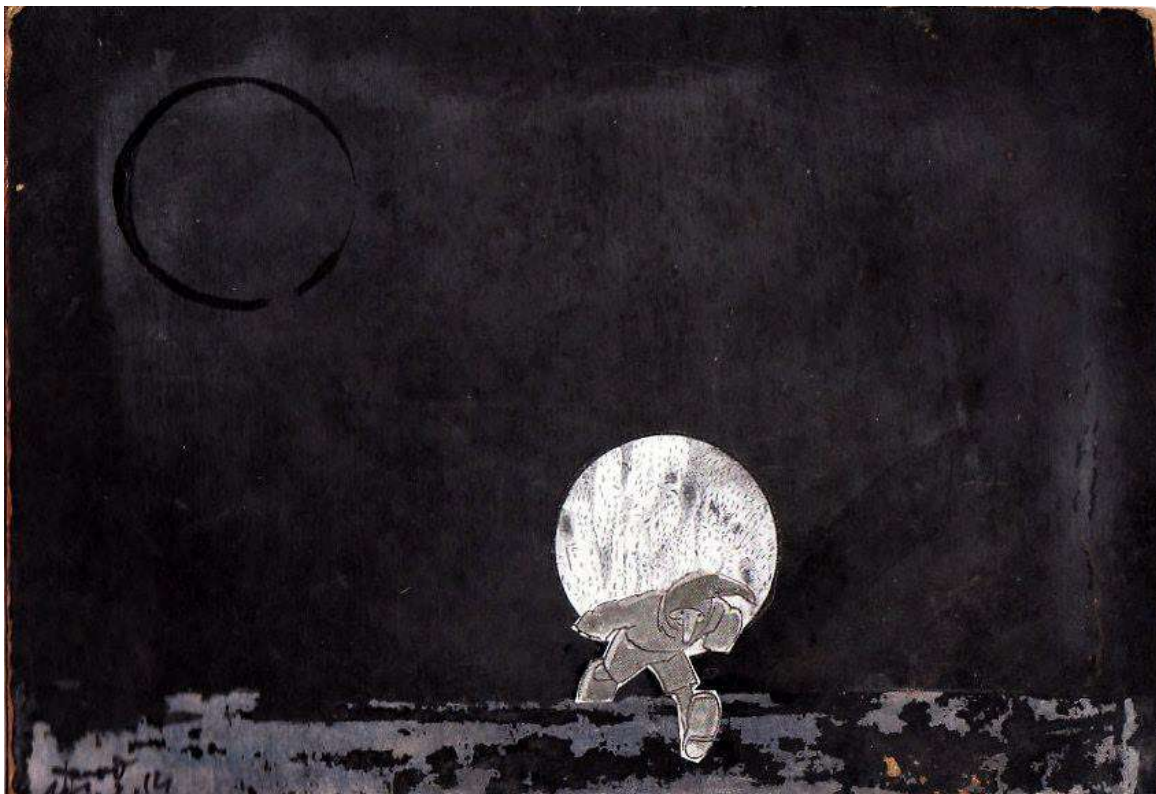
Zgodba odkriva univerzalno človeško izkušnjo, ustvari prizorišča, enkratne značaje, potuje. V likih, ki se nam skozi zgodbe predstavljajo, najdemo svojo človeškost in razgibanost čustev. Pri zgodbi, ali je to napisana, slišana, pripovedovana, ne sme prihajati do razpok v logiki in čudnih utemeljitev. Potrpežljivi pisci zgodbe predelujejo, odličnost zgodbe pa se vidi tudi po izvirnosti, spoju vsebine in forme, določenih tematskih izbirah, enkratnih oblikah pripovedi. Zgodba se ne suče samo okrog tega, kaj imamo povedati, ampak tudi kako bomo nekaj povedali, napisali. Najboljše zgodbe so inovativne, vsebujejo sveže ideje, osebe in prizorišča. Pripovedovalčeva/pisčeva izbira in razpored dogodkov sta mojstrska metafora za medsebojno povezanost vseh ravni resničnosti; okoljske, osebne, politične, duhovne ali drugih. Struktura zgodbe razkriva osebno kozmologijo, ali po domače, kako in zakaj se kaj na svetu dogaja. Sla po zgodbi odraža globoko človeško potrebo po dojetanju vzorcev življenja. Zgodba tudi ni beg pred resničnostjo (ali pa vendarle?), ampak vodilo, ki nas odpelje na pot iskanja resničnosti, ali najboljše sredstvo za osmišljanje bivanjskega kaosa. Ključno pri pisanju zgodbe je samospoznanje, življenje samo in globok premislek o naših odzivih nanj. Zgodba postane torej medij, ki izraža naše poglede v vse bolj agnostičnemu svetu. Učinkovitost zgodbe spremljajo žive podobe, živahnejši dialogi, slabo zgodbo pa označuje pomanjkanje motivacije, množičnost likov, prazen podtekst, luknjičavost, dolgočasnost. Kdo so liki? Kaj hočejo? Zakaj nočejo? Kdo jih ovira? Zakaj? Kakšne so posledice? Zgodba zahteva živo domišljijo in dobra je takrat, ko jo je vredno pripovedovati. Veliko je ljubezni, ki bi jih lahko pripisali nastajanju zgodbe, zgodbi sami: ljubezen do zgodbe (na prvem mestu), ljubezen do vznemirljivega, resnice, do človeškega, empatije, vznemirljivega, sanjskega, do humorja, jezika, dvojnosti, brezhibnosti, edinstvenosti, lepote in ne nazadnje ljubezen do sebe. Like naj ženejo strast, pogum in ustvarjalnost. Če obenem osvobodimo nezavedno, se zgodi spontanost, liki spregovorijo in nastane nov svet. Kako naprej? Preberite, kaj ste napisali, morda na glas, ker tako bolje zveni. Vprašajte se: deluje dobro? In če ne, zakaj ne? Jo skrajšam, dodam, predelam? Zgodba je metafora življenja in zato je najboljšo mogoče najti v iskrenem, ki se skriva pod podobo. Zgodba je življenje, je sanje, je resničnost, je pesem, opera, gledališče, je mimika, prepir, je molčanje, je čutno dojetanje in živa domišljija, je malce talenta in obrtne spretnosti, je simfonija s strukturo, prizoriščem, osebami, žanrom, idejo. Da pisec najde harmonijo, elemente

zgodbe preuči kot instrumente orkestra, najprej ločeno, nato v sozvočju. Naj se besede podrejajo notranjim pravilom vzročnosti. Naj zgodba ne bo prisiljena, naj nastane zato, ker vanjo in vase verjamete. Zgodba je utelešenje naših idej in strasti – zatorej – bodite izvirni. Zdravilo za pisateljsko blokado je nedvomno obisk knjižnice ☺. Mnogi 'učitelji pisanja' trdijo, da je 90% tistega, kar naredimo, ko končamo 'tako-tako'. Če 10% uporabimo, ostalo pa zavržemo, bo osupljalo, saj nikomur ni potrebno videti vaših napak. Dobra zgodba nastane takrat, ko presodimo in znamo odstraniti banalnosti, samoljublje, zgrešena opažanja, laži. In saj veste, nobena zgodba ni tako drugačna, da bi ne imela podobnosti z nečim, kar je že bilo napisano, ampak naj vas to ne odvrne. Berite čim več, vseeno pa najbolj dragocena razumevanja izbrskajte iz lastnih odkritij. Proučevanje napak je poučno, daje pa tudi lekcije iz skromnosti. Izziv je držati se pravil, vendar je dobro izogibati se klišejem. Najboljši pisci zgodb niso samo vizionarji, temveč ustvarjajo klasiko. Če življenje ločuje smisel od čustva, ju umetnost združuje in zgodba je sredstvo, s katerim po želji ustvarjate takšna spoznanja. Velika zgodba dokazuje svoje ideje preko dinamike dogodkov. Zakaj privlačijo novodobne Garwoodove, Woodiwisove, Quickove in podobne pisateljice? Ravno zato: smisel zgodbe dramtizirajo v čustveno ekspresivne vrhunce zgodbe brez pojasnjevalnih dialogov in vedno znova presenečajo. Naj posvarim še na nekaj: didaktičnost v zgodbi ni zaželjena. Moraliziranja nihče preveč ne mara. Če se preveč trudite prepričati, zadušite glas druge strani. Če izrabljate umetnost za pridiganje z željo spreobrniti svet, postanete togi. Vse razumljive zgodbe izražajo idejo s čarom čustev. Odgovornost pri zgodbi je le ena: govoriti resnico – takšno, v katero vi in bralec verjameta. Na lastno zgodbo pogledjte od znotraj navzven. Dar pripovedovanja oz. pisanja je priložnost, da živimo življenje onkraj našega, da si želimo in prizadevamo v nešteto svetovih in časih, na različnih globinah našega bitja. Ko bralec bere in odkriva zgodbo (ali jo posluša) odkriva na nek način samega sebe, potrjuje in uresničuje lastno pripravljenost in voljo do določene estetske in pomenske percepcije oz. recepcije in na enak način zgodba odkriva ali reformulira, aktivira in realizira v bralcu odprtost, razpoložljivost in potencialnost. Resnica zgodbe je resnica bralca oz. njegove tematizacije in aktualizacije. Resnica potemtakem ne more biti drugo kot utelešenje interakcije med zgodbo in recepcijo. Bodite inventivni. Pišite ali pripovedujte v neprekinjenem, poudarjenem toku živopisnih, drastičnih dramatičnih situacij in opazovanj, nanizanih skozi različne dinamičnosti. Se da. Vsaj začeti. Pa tudi nadaljevati. Z voljo. Z navdihom. Motivacijo. Ker zgodba ostane. Vedno jo je mogoče spet in spet začeti znova, iz drugačnega izhodišča ali interesa, tekst ostane razpoložljiv, obrnjen k bralcu, artikuliran v govoricu, ki jo je mogoče poslušati in slišati ali zapisati. Zgodba je torej vedno »stvar« teksta, ki govori, in receptorja, ki govorico (pisavo) posluša (bere), torej rezultat dinamičnega, interaktivnega, soustvarjajočega razmerja med tekstom in bralcem; ko tekst, kakršen koli že, skušamo vpreči v to ali ono pragmatično, ideološko ali eshatološko službo, se nam njegov obraz, njegov pomen lahko izmuzne. Zgodba torej ni le črno – belo diferenciran svet, temveč kuriozum, ki se niza v miselne rise. Gospod Jonathan Gottschall, avtor knjige *The Storytelling Animal (Pripovedujoča žival)*, trdi, da brez pripovedovanja ali pisanja zgodb, vsakršna ideja umre, še preden se rodi. Ali se strinjamo z njim, ali ne, kakor koli že, zgodbe so in zgodbe bodo. Pri študijskem krožku Zgodbarnica ali pač globoko v sebi. Naj gre za pripovedovanje ali za pisanje, se v naših možganih ob zgodbah vedno aktivirajo tako jezikovni kot mnogi drugi procesi, kar nam zagotavlja še mnogoletno delovanje naših sivih celic. Kar pa je spet in spet pozitivno, a ne? Če bi se medtem zbal za svoje (sive celice, namreč ☺), pridite naslednje leto na

naš študijski krožek in se prepričajte – zagotavljamo celotno obnovo poškodovanih ali manj poškodovanih sivih celic. Ali skoraj. ☺ Pa srečno do naslednje skripte.

Viri in literatura:

- Robert Mckee, *Zgodba*, Umco, 2008,
- Andrej Inkret, *Milo za drago*, Knjižnica mestnega gledališča ljubljanskega, Ljubljana, 1978,
- Andrej Inkret, *Novi spomini na branje*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1980,
- *Zgodbarnica 2011*, Miš, 2011, Dob pri Ljubljani,
- Taras Kermauner, *Vračanje mita v sodobni slovenski dramatiki*, Ljubljana, Partizanska knjiga, 1988,
- Harrington, S.L. (1994). An author's storyboard technique as a prewriting strategy. *The Reading Teacher*, 48(3), 283–286.,
- www.storyarts.org,
- www.terribleminds.com,
- <http://www.fastcocreate.com>,
- <http://jerz.setonhill.edu/writing/creative1/shortstory/>,
- <http://blog.bufferapp.com>.

Tomaž Mahkovic (Mož, ki nosi luno – kolaž)

»Starost ni nesreča
nesreča je,
če se v njej star počutiš.«

(foto Patricija Dodič)

ADN MOŠ – DRUGIČ ☺

(tolminsko narečje)

Adn moš je šu kule panáč piš, kkr sa pač hadíl učáseh, s Tmina Zálás damou. Ja, ma je kar dabile dbi ur za hadit, n'ad lokarje na Ločah pa sami samat n skus prepade, je samu pot na rou- ni da Zalas. N kkr je pršu moš že čez Hudičeu must u kariteh in že gare pad jame, je pršu pa un z Zalas n člebek. »Glih pad jammi sn ga sreču! N' kaj, lpu sn mu deu: »Dabra fčer!« Patle se m'je pa kaj čudna zdila. Kaku tuste, de m'ni neč adgauru, n kr je šu že mimu mene, sn se agledou nazaj za njim. Ježeš! Ježeš, ki nisl bidu, de je šu mimu mene člebek brz glabe! Tis- cajt me je pa taka graza zagrabra, de m'je pa usačmu lasu teku put! Kramenska strila! Me je blu strah, de sn je kumi pabrisou gare pa kras, da te prbe znamnje n glih tam sn pakleknu, se

prkrižou, n malu, n malu kaj cajta, de sn glih tam zaspau. Kr sn se zjutra zbudu, sn bidu, de že sunce uon hod. »Huala Bagu!« sn deu kar na glas, kr me čez dan ni blu beč strah. Ma kr sn gare ustou! A jejžeš, ki nisl zamerkou! De sn se u berešine n u breše najbr ad samga strahu n hudha usrou. Ježeš Ježeš, ki zdej – n cajt sn štedirou, ki nardit – patle sn deu sam pr sebe: »Neč drujga, kkr h taprbi hiš u uosi grem, patle pa bo, kar bo!« n sn šu glih tak umazan. Gaspadine sn prašu, kje glih uon s hiša pršla, če se lahna dele pad hiša ksa imil stedenc n pa karita) umijem? A, še prej sn ji prd hiša, pa use pabidou, zaki se m'je tuste n kuste zgadila. »Kar dal pad hiša bejš n slic vse dal! Jest ti pa dal skuz akna uržem ad brata adne čedne berešine n pa breše!« m'je žena dela. O! Kulki sn ji bu pa hualežn, uam namor pabidat, kr sn se sliku, sn se kar u karit ad pasa dal umu, n'pa čedna abliku. N'pa še tule je blu kaj fanj, kje bla hiša taprua na samm, ti da te druje hiše u uos ni blu, huala bagu, abedne druje u'mis. Gaspadine m'je skuhala frušk, patle je dela: »Zdej pa morn jet droua žagat.« »Neč na had, kr sam dele u karit aperem breše n'pa berešine n tam na uorca denem sšit, kje kaj lipa sunce, se da nači pašeši, ti bom za buhloni ciu dan jest droua žagau!« N ris, jest sn žagau droua ciu dan, ana pa u kalounce krajila n skladala. Zbečer kar sua kamplila, je ušpasa dela: »Ni blu use narobe, de s se panač kajliš astrašu!« Samu jest ad tizga cajta uselih nisl nkul beč šu panač n'kamr!

BEIŠ HUDIČ U RT

(tolminsko narečje)

Nkrat v starih starih cajtah sa ldi u adni uosi imil tud cirkou n pa dhoun (župnika). Tuste pa zatu, kje bla kajliš belika uas. Dhoun je zla hadu pa uos in pa tud pa hišah, kamr sa ga pauabil. Dhoun je bu zla drgač zadauoln, sej je blu u uos use uredu! Samu tuste mu ni blu n mu ni blu prou, k sa se ldi kaj grdu adn drujga za usaka maleinkast kar »beiš hudič u rt!« pašiljal. Tist dhoun je bu kaj strašanjaska zarad tistih grdih besid žalastn, de je zla krat pa faroužu hadu gare in dal pa kamri n štedirou n štedirou, ki b naredu, de b saje farane u tisti uosi aduadu tiste grde nauade. N 'dan mu pa le pride adna dabra u misu in je deu: »Mrbit mi pa le rata.« In ris, u nedeile je jemu (kkr skuz usaka druga) maša. Pr maš sa bli prou ad usače hiše in kar je jemu pridga, je začel: »Dragi moji farani, nocoj sem sanjal, da sem umrl in najprej prišel v nebesa, tam sem vse preiskal in lepo vprašal po mojih dragih faranih, a ni prav nihče nič vedel. Potem sem prosil Boga, če grem lahko pogledat v vice? In sem na njegovo dovoljenje šel in kot v nebesih iskal svoje farane – pa tudi v vicah niso imeli najmanjšega pojma. Potem sem jo mahnil pa kar naravnost v pekel in kar naravnost vprašal Luciferja, če morda pozna kakega mojega farana? Lucifer pa tebi nič meni nič, peljal me je naravnost k velikemu hudiču, mu dvignil rep in kaj sem zagledal! Iz hudičeve riti so gledali vsi moji farani! 'O, groza!' sem zaklical in se ob tem zbudil!« Farane je bilo ob tej pridigi še bolj groza! In od takrat dalje niso nikoli več nikomur rekli: »beiš hudič u rt!« Župnik je bil tega zelo vesel, ker mu je potegavščina tako dobro uspela.

(Po spominu iz otroštva)

Štorklja je že davno opazila, da jo imajo ljudje za nekaj veličastnega, celo ponosna je postala, ko je nekoč izvedela, da jo imajo človeški otroci za mamó. »Saj prinašam na svet ljudem v plenice zavite dojenčke!« Toda sčasoma je opazila, da se plenice ne sušijo več po žicah za sušenje perila ali pa po balkonih kot nekđaj. Tako je nekega dne tebi nič meni nič kar srako obsodila! Vsa razjarjena je odšla naravnost k njej. Vedela je, da rada krade in bila je prepričana, da je ona pokradla otrokom plenice, zato jo je dobesedno napadla in tepla s svojimi dolgimi nogami in kljuvala s kljunom, obenem pa še zmerjala: »Na, tatica grda! Na! Še te bom tepela, če ne vrneš pleníc otrokom!« »Le kaj je s tabo? Si znorela! Kra! Kra! Nič, čisto nič nisem ukradla!« se začudeno brani sraka, ležeč obrnjena s hrbtom na tleh, s kljunom in kremplji obeh svojih nog ... »Kam pa so izginile otroške plenice?!« »Njih vprašaj, preden me dolžiš kraje in tepeš po nepotrebem!« se možato postavi sraka v bran. »Misliš, da ti verjamem?! Ne! Niti malo ne, ker kdor krade, tudi laže!« »Veš, tega je meni dovolj! Boš ti mene po nedolžnem tepla! Raje pojdi in vprašaj mimoidoče ljudi, kam so plenice spravili!« se vsa razmršena in ranjena brani sraka. »Pa pojdi in jih vprašaj ti!« ji zabrusi štorklja, prepričana v svoj prav. »O, vprašala bi jih in to takoj! Toda! Ali bi ti meni verjela, ko bi ti povedala njihov odgovor?« se kljub ranjenemu telesu ostro upre sraka, takoj nato pa še doda: »Kar lepo z mano pojdi in bova skupaj vprašali. Glej, tam pred nama gre po pešpoti eno prav srčkano dekletce, kar pojdiva do nje!« In sta šli. Sraka je strašno težko hodila, ker jo je vse bolelo. Obe sta se pred deklico postavili in jo lepo, nežno v en glas pozdravili: »Dober dan, ti srčkana deklica!« Deklica se ju je sprva prav prestrašila, a ko je videla, kako sta domači in ljubki, ju je celo pobožala, še posebno štorkljo. Ta je opazila dekličino prijaznost in jo kar vprašala: »Zakaj ne vidim nikjer več pleníc, da bi se sušile? Jih kdo krade človeškim mamam?!« Deklica se je najprej prijela za glavo in ker je že slišala starodavni rek, da štorklje prinašajo v plenícáh otroke, ji je nekoliko v šali odvrnila: »O, si prestrašena, ker ne moreš več nositi častnega naziva, da nas v plenícáh na svet prinašaš? Veš, štorklja, zdaj vsi vemo, da si čudovit simbol nas otrok, a da nas ti na svet prinašaš – tega pa že dooooooogoooo, ne verjamemo več!« »A so zato vaše mame zavrgle plenice?« užaljeno izdavi štorklja. »Ne, niso jih zaradi tega zavrgle, ampak zato, ker zdaj naši dojenčki ne rabijo več bombažnih pleníc, kot so jih nekoč naše babice, ampak ... pampers plenice! Teh pa ni treba ne prati ne sušiti, ampak samo kupiti in dojenčka vanjo poviti. Ko se dojenček vanjo polula ali pokaka, pa jo enostavno zviješ in odvržeš v za to pripravljen smetnjak!« Takrat pa jima skoči v besedo sraka. »No, vidiš, da nisem jaz pleníc pokradla!« zakliče najprej štorklji, nato se s težavo obrne k deklici in ji obenem raztolmači: »Poslušaj me, ti ljuba deklica, kra, kra! Štorklja me je pošteno ozmerjala s tatico, tepla, cefrala perje in celo perut ranila, tako nesramna je bila, preden se je prepričala – le poglej, kako ranjena sem! Kra, kra!« »To je pa več kot grdo od tebe!!« okrega deklica štorkljo.»Tako se ji opraviči in takoj ji pomagaj pozdraviti ranjeno perut in takoj lepo poravnaj njeno skuštrano perje! Že res, da kroži glas, da sraka rada krade, toda preden si jo natepla, bi morala koga vprašati! Nesramna si! Več kot nesramna! In če je zdaj ranjene ne pozdraviš in se ji obenem globoko ne opravičiš in krmiš med zdravljenjem, bom rekla lovcu, ki ga poznam, naj te kar takoj ustrelí!« Štorklja se je vsa tresla, ker je spoznala, da je naredila veliko napako, a se je zaradi svojega ponosa le s težavo kesala svoje grdobije ... Ampak hočeš nočeš se je morala ukloniti in deklico ubogati.

Do tal se ji je priklonila in zatrdila: »Sama jo bom pozdravila, res jo bom!« Obenem se je sraki za zmoto opravičila in prosila odpuščanja in ji za trdno obljubila, da česa podobnega ne bo nikoli več naredila! Sraka se je deklici globoko zahvalila. Deklica pa je le z glavo pokimala in z drobnimi koraki odkorakala domov ... Štorklja je srako zelo lepo negovala, krmila, česala in ji blažila rane, da se je ta samo čudila. Od takrat dalje nista sraka ne štorklja več ne hudi ne jezni.

HRAST IN AKACIJA 1

Včeraj sem šla malo na sprehod mimo ranjenih in strašno stokajočih dreves. Mimo ogromnih ranjenih pljuč, brez rok, z napol strtimi srci, tretje maje veter z na pol držečo ročico z zlomljenimi prstki ... Kot bi ne bilo dovolj hudo, da je drevo brez glave, ranjenega telesa, ker mu polovica rok manjka, le še ena se komaj drži in daje moč ostalim ranam, kjer strašno v grozi ječi: »Naj mi vendar kdo odreže še to komaj držečo se vejo, ker me ta (čeprav je veter lahek) grozeče zbada v ranjeno telo!« Groza in panika sta me zajeli ob pogledu in poslušanju groznega stoka in žalosti, še posebej, ko sem prisluhnila zastrašujočemu pogovoru hrasta in akacije, ki sta žalostno stokala drug drugemu. »Oh, vidim, vidim, kako te rane bolijo in skelijo. Ampak tudi sam nisem brez njih, le poglej, kaj mi je ta nesramni ledeni dež naredil!« »Vidim!« mu je z žalostnim stokom odvrnila akacija: »Da imaš napol zlomljeno in proti meni povešeno glavo, pred tem sva imela oba pokončno in mogočno in zdravo sva se dvigala poleg ostalih dreves v nebo!« »Da, res!« ji je odvrnil ves jezen in ranjen hrast. Tilnik mi je zlomil ta nemarni in za moje pojme čuden, nenavadni ledeni dež!« »O, jaz pa vem, kdo je tega kriv!« mu jezno dopoveduje akacija. »Saj tudi sam vem, da je človek tisti, ki misli, da se bo v svoji objestnosti ne vem kam še povzpел! S tistimi sondami, raketami in drugimi uničujočimi izumljenimi modernimi železnimi škatlami, ki jih divje pošilja po vesolju! Pa to mu še ni dovolj! Še z drugim uničujočim strelivom in jedrskimi strupi napreduje!« »Res je neumen! Res in to nemalo neumen! Odkar živim tu s svojimi vrstnicami ob sebi česa takega še nismo doživeli!« »Saj vas vidim, sirote, še hrasti, ki smo veliko močnejši! Kljub borbi, da se bomo obdržali – vidiš, kaj je z nami!« »Kljub temu, da jih nenehni dež opozarja na njih neumnosti ne odnehaajo!« mu vsa vznemirjena zarohni akacija. »Točno tako, le poglej, kako jih morje s silovitimi valovi opozarja – oni pa nič!« ji odvrne ves razjarjen hrast. »Prav imaš! In vulkani, kakšni so po vsej zemlji!« je spet vsa razjarjena akacija. »In koliko naraslih rek, ki jim spodnaša njih moderne domove!« je moder hrast. »Tudi to jih ne spametuje!« mu spet zakliče akacija. »Pa kljub temu, da jim drage avtomobile uničuje! Pa zrak! Le kdo jim bo dajal kisik, če nas uničijo s svojo zeleno glavo!« ji spet pritrđi že ves hripav hrast. »Kaj pa čebele, katerim moji cvetovi dajejo tako slastno hrano, kje se bodo letos pasle?! Iz naših medenih cvetov, kakor druga leta, letos zagotovo ne več! Uboge, še umreti bodo morale, saj je tudi drugo drevje, ki spomladi ponavadi zacvete, letos pokončano, raztreščeno, ranjeno in polomljeno!« mu zatuli še bolj razjarjena akacija. »Ta človek je nor! Da! Popolnoma nor!« ji še bolj razkačen zakliče hrast. »Pa tudi to ni dovolj! Le s čim se bo prehranjeval, trap trapasti!« mu daje prav akacija. »In kam misli, da bo šel? Gor na Mars, na čisto gol planet!« ji odvrne hrast. »Res ga ne razumem,« zastoka nekam v neznano, na pol zblojeno, zamišljena akacija. »Tudi jaz ne!« čeprav

Tmin pa crkbena na britaf pakapal. Ad tizga cajta ni nkul beč hadila lučca tam pa Škandarjebem pulj.

TEMA

O! Ko bila bi jaz tema,
bi pajčevinasto
strupeno tkanino
velikokrat potonila do dna
najglobljega morja.
V naravi bi z mano
vladala svežina.
Zima, njena roka
bi objemala samo gore,
sneg bi padal
le do tistega oboka,
kjer živost narave
pred njim nikdar ne joka!
Smučarjem bi bila
odprta pot veselja,
saj skalam zima ni
grobost trpljenja.
O, ko bila bi jaz tema –
vsako noč z luno bi kramljala
in se z zlatimi zvezdami igrala,
naravo ob sebi varovala,
v tihi spanec in v najlepše
sanje bi jo potonila.
Dokler me zora po rami
ne bi potrepljala: »Pojdi,
zdaj bom tvojo vlogo
jaz prevzela,
medtem ko ti boš počivala.«

---

 ¹Kadar imajo vsi prav, gre gotovo vse narobe.

---

¹ Skozi vso skripto s prstom kaže **Tomaž Mahkovic**

Že od nekdanj je znano, da si veverice zgradijo za svoj naraščaj kar devet gnezd. Tako sta si jih vztrajno gradila tudi veverica Neli in njen prijatelj Bor. Še posebno lepo sta si ga dogradila v ogromnem starem hrastu, v katerem bosta prezimovala. »Da, da,« ji je rekel ob skrbnem delu Bor. »Saj prav čutim, da bo zima kmalu prirobantila s svojim ostrim mrazom – vse prej kot prijazna za nas gozdne prebivalce.« »Prav gotovo!« mu je dala prav Neli. »Tudi s hrano si morava napraviti zalogo, dokler jo vrag ne privleče!« »Midva pa bova lepo na toplem!« »Točno tako!« sta si dala prav in odskakljala vsak po svojih opravkih. Kmalu je bilo vse nared! Hrana, stanovanje, torej vse, kot iz pravljice. »Edino, kar morava še napraviti je to: dobro morava zapahnuti vhod, ki vodi v to najino razkošno hrastovo votlino!« ji je še dodal skrbni in ljubeči prijatelj Bor. No, ko sta končala še zadnje delo, sta končno na moč utrujena legla in zaspala. Ko sta se naspala, sta drobila orehova in lešnikova jedrca in se v lepem, toplem stanovanju pomenkovala, pa spet spala, drugič spet jedla, ali pa se spet ure in ure pomenkovala. »Kaj lepšega kot to!« mu je vsa vesela rekla Neli s prekrižanimi zadnjimi tačkami na topli postelji. »Res! Nič lepšega!« ji je poleg nje odvrnil Bor in si obenem pomencal oči. Toda nenkrat sta zunaj za stanovanjem zaslišala strašno pokanje, treskanje, oglušujoče ropotanje! In čudno žvenketanje. »Neli! Kaj se zunaj dogaja!« jo prestrašen vpraša Bor. »Pojma nimam!« mu odvrne Neli. »A, slišiš!?« jo je vprašal radovedno prestrašen in odprtih oči, kot bi jih sovi ukradel. »Seveda slišim, saj nisem gluha!« mu je nekoliko nejevoljno, skoraj užaljeno odvrnila. Iz minute v minuto sta bila bolj preplašena, zaskrbljena, a tudi sila radovedna, saj kaj takega, odkar živita, še nista slišala, in razen kdaj pa kdaj, hudega mraza, ne občutila. Bor je skočil ves vznemirjen pokonci in lepo zaprosil svojo družico Neli: »Neli! Daj, odriniva malo zadelan zapah, da vidiva, kaj se zunaj dogaja!« »A si znorel!« mu je prestrašena odsvetovala in nadaljevala. »Ne, ne, ne smeva odmakniti zapaha, da še naju ne zadene kakšna huda nevšečnost!« »Ampak meni ne da in ne da miru! Ta strašni trušč, pokanje, obenem nenehno čudno hreščanje, in to nenavadno in nenormalno ropotanje, to ni nekaj v redu!?« ji je spet ves prestrašen segel v besedo Bor. »Menda se preveč vznemirjaš?« ga je hotela pomiriti. Toda zunaj zastrašujoče glasno nenavadno pokanje, Boru iz strašno radovedne prestrašenosti ni in ni dalo miru, zato je spet ponižno prosil svojo prijateljico: »Neli! Lepo, lepo prosim, pojdiva in odmakniva najin zapah samo toliko, da vidiva, kaj se dogaja?« Neli je končno privolila. Šla sta in zapah strgala s svojimi ostrimi krempljci prednjih tačk, nato še z ostrimi zobmi, dokler nista prodrli do svetlega. »Šmenta! Kaj takega!« ji ves prestrašen zakliče Bor. »Neli! Saj nič ne vidim!« »Tudi jaz ne!« mu odvrne. Ko sta se oba prestrašena pritihtapila čisto blizu, ovohala in otipala, sta dojela, da je pred vrati ena sama debela ledena zapreka. »Tristo kosmatih! Kaj takega pa še ne!« je zaklical ves pretresen in prestrašen Bor. »Res ne,« mu odvrne manj prestrašena Neli (najbrž manj prestrašena zato, ker je čutila oporo prijatelja Bora.) Pokanje, hreščanje, zastrašujoče bučanje in ropotanje pa vedno glasnejše! Zato Neli prosi Bora: »Dragi moj, pojdiva nazaj v najino stanovanje!« A ker je Bor ni ubogal, se je kar sama odpravila nazaj v lepo toplo posteljo, nanjo legla, si vzela pinceto in si z njo brusila – tebi nič meni nič – preveč dolge krempljce na tačkah, ki so bili zrasli med nedelom. Boru pa ni in ni dalo miru, kaj se vendar dogaja za tem kristalno debelim oknom. »Veš!« ji je zaklical: »Kar sam ga bom praskal! Potem pa bo, kar bo!« je bil možat in ga začel z ostrimi kremplji strgati in praskati in

Vladimir Grželj, doma iz vasi Hrpelje, letnik 1940. Upokojen. Raziskovalec krajevne zgodovine s kanček pustolovske žilice. Še vedno brska po arhivih in sprašuje ljudi o starih stvareh. Bolj poznan kot: »Latko Kusov sez Uogradie«.

(foto iz arhiva avtorja)

ŠKAVACIN

'Ma kaku sn mogu bit taku slep. In na kraji še taku zabit. Mač či sn jemu pamet. Ma kaj pamet, vači, vači. Ma res sn ku an vuosu, ma tisti sez velkmi ušiesi siz Padove. Ma ke mona in tu ta velika talijanska. Slepc zmuotnjni.¹ Tako je v kotu plesišča modroval naš Toni. Res je moralo biti hudo. Če se Toni ni oziral na glasbo in plesoče pare, je res nekaj hudo narobe. Odslej si take napake ne sme več privoščiti. In še druge je vpletel v svoje napake. In se je Toni zamislil v leta pred tem. Vaščanko Doro je poznal od vedno. Še kot otroka sta vedno čepela skupaj. Spominjal se je, kako sta se še kot zelo majcena učila lulati, on po žensko in ona po moško. Koliko smeha je bilo, ko sta bila oba polulana. Pa partizanske igre. Toni je bil vedno partizanski poročnik in Dora njegova bolničarka. Kot junak je bil v vsaki bitki najmanj enkrat ranjen. In taki junaški ranjenci potrebujejo svojo bolničarko. Tudi krave sta vedno pasla skupaj in logično je bilo, da bosta tudi ostanek življenja preživela skupaj. O tem sploh nista nikoli govorila, saj je bilo to samoumevno. Pa kako se je hvalila, ko so ji začele rasti zizice. Kako se

---

¹ V vseh avtorjevih zgodbah je uporabljeno hrpeljsko narečje.

je držal, ko mu je mutiral glas. In kako je bila vesela, ko se je odločil za poklic in bo ona študirala. Pa njegovo hišo bosta obnovila, da jima bo lepo v življenju. Res so mladi precej neumni in ne vedo, kaj vse prinese življenje. Bila je tako nemočno ljubka, da ji je prav vse verjel. Pa poglej sedaj, kam ga je vse to zaupanje pripeljalo! Z veliko težavo si je pridobil potni list in odšel od doma za šest mesecev. Zaposlil se je v tuji državi v bližnjem mestu. Dobil si je tudi dobro plačano delo. Stanovanje si je poiskal v bližnji vasi pri vdovi po padlem partizanu z dvema otrokoma. Vdova je imela sina Andreja in nekaj let mlajšo hčer Magdo. Andrej je delal v mestu. Njegovo delo je moralo biti težko, ker je zvečer prihajal utrujen domov. A vendar je pomagal materi pri obdelavi majhne kmetije. Imel pa je dobro plačano delo in tako je pomagal svoji sestri Magdi, da je lahko študirala v mestu. Naš Toni je po navadi prišel kako uro pred njim domov. Ker je bil navajen kmečkega dela že od doma, je poprijel za vsako delo na njihovi kmetiji. Tako je pomagal Andreju in materi pri delu. Zvečer pa sta družno zavila na sredo vasi, kjer se je srečevala mladina. Mladi zaposleni fantje so si počasi omislili vespe, drugi lambrete. Za avte ni bilo še dovolj denarja. In tako so fantje ob sobotah zahajali na ples v sosednjo državo. Andrej je včasih, če je bila sestra Magda doma, vzel tudi njo s seboj na ples. Takrat je naš Toni ostal v vasi sam s tistimi, ki si niso še kupili motorčkov. Tako je šel na ples z domačimi dekletimi. Ni mu bilo dolgčas. Dekleta so ga tudi povabila v vaško društvo in kmalu je postal pravi vaščan. V društvu je pomagal pri pripravi prireditev, deklamacijah in vseh drugih delih. Imeli so ga radi, kajti ob nedeljah je polovica fantov odšla na ples v drugo državo. Mnogokrat je ob nedeljah ostala doma tudi Magda. Ker je pri njih stanoval, sta se veliko družila. In Toni je v tujini pozabil na svojo Doro. No, ni prav pozabil na njo, le veljavnost potnega lista mu ni dovoljevala obiskov domov. Kmalu mu je Andrej pripovedoval, da je *vr-gel oko* na eno lepo, pametno punco čez mejo v njegovi vasi z imenom Dora. Toni ni bil glede tega zaskrbljen, bo pa on imel Magdo. Tako se je zgodilo, da je ob nedeljah že zjutraj odšel Andrej čez mejo, ker mora peljati svoje deklet Doro na kakšen izlet. Mati je spraševala Toneta, kakšno naj bi bilo to deklet. In Tone je hvalil svojo Doro na polna usta: »Je zelo delovna, pametna, se spozna na dobro kuharijo. Skratka, deklet in pol, prav za našo hišo.« Tako so našemu Tonetu tekli dnevi v tujini. Da je pozabil na domotožje, mu je pomagala pripoved Andreja, ki je vsako soboto šel na ono stran na ples in obisk oz. sedaj že zelo resno druženje z Doro, ki je bila za Andreja najlepše, najpametnejše deklet. Toni se ni dosti oziral na vse te govorice, kajti pred njim je bila še vojaščina in kaj bo prineslo življenje po tej izkušnji, se še ne ve. Dodevalo pa se mu je, da z njegovo Doro ne bo nič. Njegovo delovno življenje v tujini se je počasi bližalo koncu. Domotožje si je krajšal z delom v vaškem društvu, saj so ga vsi člani društva imeli zelo radi. In so se dogovorili, da ga bosta Andrej in Magda obiskala, ko bo doma. Vendar vse ne gre tako, kot bi si želeli. Toni ni mogel vedeti, da je Dora, da bi bila čim lepša pred Andrejem, s prijateljicami neki dan odšla v tuje mesto. Tam naj bi si nakupila nekaj stvari. Ko je kolovratila po mestnih ulicah, se ji je nenadoma zazdelo, da v daljavi vidi svojega Andreja z lopato, metlo in vozičkom. Noge so ji otrdele. 'Saj ne more biti res!' Še nekajkrat je pogledala in res je bilo, kar je videla. Odhitela je z uličice, da ne bi njene prijateljice videle Andreja z vozičkom. Toni je v nedeljo z veseljem šel na ples. Tam se bo dobil z Andrejem, ki bo pripeljal svojo sestro Magdo in on, Toni, bo paradiral po plesišču z najlepšim dekletom v dvorani. Ni ga zanimalo, kaj bodo ljudje rekli, ko bodo videli nekdanj njegovo Doro z njegovim prijateljem Andrejem. Ko sta vstopila Andrej in Magda, jim je Toni veselo pomahal iz vogala plesne dvorane. Ker Dore še ni bilo na vidiku, so se veselo pogovarjali in smejali. Toni

je bil presrečen, ker je po dolgih šestih mesecih spet doma. In tudi precej denarja si je med tem časom prislužil, da bo lahko popravil domačo hišo. In končno je v dvorano prišla Dora. Z visoko dvignjeno glavo se je napotila k skupini v kotu dvorane. Ni pozdravila Toneta, ki ga ni videla dolgih šest mesecev. Ponosno je pristopila k Andreju in z močnim glasom rekla: »Škavacinom pa jaz ne bom hodila!« in ponosno odpekotala na drugi kraj dvorane. Tonetu so okamenela kolena. Moral je sestiti. Andrej je pobledel, prav tako Magda. Molče sta odšla iz plesne dvorane. In v Tonetovi glavi se je ponavljal samo stavek: »Le kako sem bil tak lahko-vern bedak!«

VUOTRUOK U VALIŽI

Rezina je bila še kot otrok navihana deklica. Življenje je zajemala z veliko žlico. Doma so bili majhni kmetje s kupom otrok. Bilo jih je šest deklet in dva fanta. V šoli ji je šlo precej dobro. Rada je igrala v igralni skupini, predvsem veseloigre, in lepo je pela, da o veselju do plesa ne govorimo. Že kot deklica je hodila po vasi in spraševala stare nuone za pesmice. Če le je bilo mogoče, so ji te stare nuone tudi zapele. Vse te pesmi pa je lahko slišala samo enkrat in že so ji ostale v glavi. V šoli so se učili v slovenskem jeziku do prihoda in zasedbe Italijanov naših krajev. Ko je bila dovolj velika, je hodila v Trst v uk za šiviljo. Lastnica je kmalu pri dekletu opazila izreden smisel za modna oblačila. Tako je Rezina imela nekaj privilegijev. Res je morala delati cel božji dan in celo vsak večer prespati v delavnici, a gospodinja je nje-no delo tudi dobro plačala. Naša Rezina pa se je v Trstu družila s prijatelji Slovenci in *vrgla oko* na Josipa, ki je bil doma iz sosednje vasi in se je v Trstu izučil za električarja. Na žalost je bila gospodinja slovanskega rodu in ker so bila njena oblačila lepša kot tista od ostalih šivilj, so jo začeli fašisti ovirati pri delu. Počasi je delavnica dobivala vse manj naročil in naša Rezi-na je morala oditi domov. Bila je, kot smo rekli, nabrita deklina in njeno videvanje z Josipom je postalo resna stvar. Prav v tem času pa so fašisti *vrgli oko* na delovanje njenega brata Jože-ta. Nekega večera je v hišo prišel vaščan in povedal Jožetu, da ga bodo drugi dan fašisti odpe-ljali v zapor. Jože je na hitro pripravil kovček, njegov oče si je v vasi izposodil denar in Jože bo ponoči odšel v svet. Zgodilo se je, da je mlada Rozina vse to slišala in je bila takoj pripravljena na odhod z bratom v tuje dežele. Še enkrat si je šel njihov oče k drugemu sosеду izposo-diti denar in brata in sestro bo vzela noč. Pa tudi Rezina ni držala križem rok. Obvestila je svojega Josipa o situaciji in že sta se dogovorila. Tudi Josip si je tisti večer sposodil denar v vasi in vse tri *je vzela noč*. Z vlakom so se odpeljali v Neapelj. Prva ladja, ki je imela namen odpluti, je bila namenjena v Argentino. In naši prijatelji so bili na njej. Na veliko žalost pa Jo-že ni imel časa, da bi svoje dekle obvestil o vsem tem, kar je čez nekaj mesecev naredila nje-gova mati. Jože se je v Argentini zaposlil kot navaden delavec, saj ni imel poklica. Rezina je dobila delo v šiviljski delavnici, Josip pa pri elektro podjetju. Vsi trije so bili pridnih in delov-nih rok. Najprej se je izkazala Rezina, ki je kmalu postala vodilna šivilja za moderne kroje. Jože je postal preddelavec, prav tako Josip v svojem podjetju. Ko so si uredili življenje, so se kmalu pridružili slovenskemu klubu. V klubu je bilo precej članov, ki so si med seboj poma-gali tako v navadnem, težkem življenju kot tudi v kulturnem smislu. Slovenski klub je imel glasbeni orkester, knjižnico s čitalnico, izobraževalne tečaje za argentinski jezik, plesno sku-

pino, pevski zbor in tudi veliko dvorano, kjer so se zbirali vsi Slovenci. Tako se je Jože kot muzikant vključil v glasbeni zbor, Rezina kot dobra pevka pa v pevski zbor. Ker ji je energije ostajalo, se je priključila še plesni skupini kot zelo talentirana plesalka. Vsak Slovenec, ki je prišel v Argentino, je v društvu našel veliko podporo. Tako je društvo imelo ogromno podpor- nih članov, ki so v društvu opravljali razna organizacijska in druga dela. Minilo je leto in še malo več in Jože je dobil pismo svojega dekleta iz domovine, da ne namerava priti v Argenti- no, ker si je našla drugega fanta. Tako je naš Jože začel gledati za drugimi dekleti. Rezina pa je ob sebi imela svojega Josipa. Josip je bil, kot smo že omenili, iz sosednje vasi. Starši so mu umrli ob obisku *španke*¹ leta 1918. Ostali so samo majhni otroci, ki so jih vzeli fratje v Pulju v oskrbo. Ko so malo porasli, so začeli skrbeti sami zase. Tako je Josip iz Argentine pošiljal do- mov denar, s katerim so si otroci naredili majhen domek. Prav kmalu sta se v Argentini z našo Rezino poročila. Tako so vsi skupaj ob nedeljah hodili v slovenske družabne prostore in tam na veliko sodelovali pri kulturnem delu. Rezina je pela in na veliko plesala. Jože je v društvu spoznal dekle s Krasa, ki je tudi prišla s trebuhom za kruhom. Med tednom so skrbno delali, da so zaslužili čim več, a nedelje so bile njihove, mladinske. Hodili so na kopanje, prirejali piknike in tako je tudi Jože kmalu poročil svojo Uršo. Urša ni imela posluha, zato ni hodila k petju in niti ples je ni pritegnil. Je pa rada šla z Rezino na ples, saj je vedela, da je Rezina odlična plesalka. Rezina je kmalu rodila in malega fantka Jožeta se je v Argentini prijelo ime Hosé, kar pomeni Jože. In tako je nekega dne naša Rezina pristala tudi na plesno tekmovanje. Ker bi moške tega ne dovolili, sta se z Uršo dogovorili, da gresta obe na plesno tekmovanje. Rezina bo tekmovala v plesih, Urša pa bo čuvala dojenčka. Če sta bili dekleti namazani z vse- mi mažami, tudi oba moža nista bila od muh. In sta izvedela, kaj se bo dogajalo. Priskrbela sta si vstopnice za plesno tekmovanje. Prišel je težko pričakovani dan in Rezina, Urša ter dojen- ček so odšli na plesno tekmovanje. Da bi bil dojenček bolj komot, ga je Rezina dala v *valižo*² določene veličine. Ko so vsi trije prišli na plesišče, pa se je zapletlo. Rezina je morala ob sebi imeti *garde damo*. Tako je Rezina za *garde damo* vzela Uršo, otroka zaprla v *valižo* in ga od- dala v garderobo. Ko se bo tekmovanje začelo, bo Urša, ki tisti čas ne bo *garde dama*, skočila do garderobe, odprla kovček in pogledala, če je vse v redu z dojenčkom. Tekmovanje se je za- čelo in Rezina se je pripravila na nastop. Urša, ki jo je otrok v *valiži* precej skrbel, je hitro od- šla do garderobe in pogledala v *valižo* k otroku. Otrok je veselo spal spanje pravičnega. Urša se je zato vrnila na tekmovanje. Ker je Rezina tekmovala v več latinsko-ameriških plesih, se je tekmovanje zavleklo. Tako je Urša večkrat skočila do garderobe, odprla *valižo* in pogledala k otroku. *Valiža* je bila kvalitetne izdelave in obložena z mehkim blagom, kar je otroku zelo prijalo in je zato trdno spal. Urši se je zdelo, da je Rezina pred tekmovanjem doma najbrž ple- sala z otrokom v naročju in je sedaj otrok utrujen, zato tako lepo spi. In ojoj, Urša je na oddal- jeni tribuni opazila svojega moža Jožeta in Rezininega Josipa. Sedaj pa bo cel hudič, ko bosta oba moža zvedela za otroka v »valiži«! In je odšla v garderobo, vzela *valižo* z otrokom ter od- šla na plesišče. Sedela je v kotu plesišča, pestovala otroka in z nogo čuvala *valižo*. Rezina je na plesu pobrala kar nekaj nagrad in oba moža sta bila na to ponosna ter sta se jima pridružila vsa vesela. Domov so se vračali tako: Urša je nosila *valižo*, ker je v njej Rezinina garderoba (tako sta vsaj razložili možema prisotnost *valiže*), mali dojenček v Rezininem naročju, zadaj oba ponosna moža zaradi dobljenih nagrad njihove Rezine. Ko sta bila Urša in Jože sama v

---

¹ Španska gripa

² kovček

svojem stanovanju, se je Jože zamislil. V tistem kovčku ni bilo garderobe, temveč je v njem spal mali *Hosé*, je ugotovil. Pa naj kdo reče, da niso naše babnice pametnejše od moških! Po par letih v Argentini so prijatelji oba moža obvestili, da ju po nalogu fašistov nadzira policija. Tako se je Jože odločil, da se z ženo Uršo vrne domov v takratno Italijo, pa naj bo, kar bo. Josip pa je sklenil, da gresta z ženo Rezino in otrokom Jožetom v Združene države Amerike, kjer jih ne bodo preganjali.

NA VIČU PRI DEKLIČU

Nekje v letih 1948 do 1951 je bila v modi pesmica:

Sinoč sem bil na Viču,
na Viču pri dekliču,
pa pravi mi dekle:
»Moj fant poljubi me.«

Stopila sva v koruzo
in jaz sem padel v lužo,
drug dan je znala cela vas,
smejala se je na ves glas.

Janko je končal šolanje in si pridobil poklic. Delo je dobil v domačem kraju. In bil je čas, ko je potrebno *vrč uokna* (tako se reče v naši vasi) za kakšnim dekletom. Prav kmalu se mu je sreča nasmehnila. V tretji brkinski vasi od njegove je na njegovo *mečanje uokn* dobil pritrdilni odgovor. In tako je šel ob sobotah zvečer vasovat k dekletu. Sprva ga je bilo strah, ali bo sprejela njegovo naklonjenost. In kaj naj se pogovarja, saj mu je vedno, ko je bil v njeni bližini, zmanjkalo glasu in besed. Vendar se je njuno srečanje razvijalo v pravo smer. Tako je ob sobotah zvečer pozdravil prijatelje, sedel na star bicikel in hajd v vas. Z dekletom sta se dogovorila, da se dobita pri lepem, velikem grmu pred vasjo. Za njim je stal čez leto velik kup gnoja. Na desni strani gnoja je ležala lepa, dolga njiva. Med kupom gnoja in grmom sta bila mehka travica in precej mahu. Tako sta se naša dva zaljubljenca usedla na mehko travico, zapolnjeno z mehkim mahom. In ljubezen se je razvijala s čudnimi koraki. Kakšno soboto si je naš Janko sposodil pri prijatelju motor in prišel po svojo ljubezen. Odpeljala sta se na ples. Večino časa pa sta rada preživljala sama za velikim grmom, se ve, na mehki travi, zapolnjeni s še mehkejšim mahom. Po navadi je Janko prišel k grmu že ob prvem mraku. Sedel je v travo za grmom in medtem ko je čakal svoje dekle, so se mu po glavi motale razne misli. Vojaščino je že odpravil, ima dobro plačano službo in delo ga veseli. Njegovo, recimo, dekle je prav tako zaposleno, z dobro plačo. Nekaj let se bosta zabavala, nato poročila, zgradila hišo in dobila otroke. Da pa si ne bi naš Janko tolikokrat sposojal motorja, si ga je kar kupil. Res je bil ocarinjen motor precej drag. Dekle je malo godrnjalo, a misel na lepe izlete na motorju jo je pomirila. Dekle bi rada svojega Janka odpeljala domov, da ga predstavi staršem. Vendar je bil Janko zelo sramežljiv in vabilo ni bilo uspešno. Se je pa naše dekle doma hvalilo, da ima zares v redu fanta. »Kako v redu, če je poln strahu,« je pribil oče. In je dekletov oče skoval načrt, da

ujame hčerinega fanta in ga pripelje domov. Toda usoda je hotela drugače. V tej brkinski vasi kmetje gnoj iz hlevov tedensko vozijo v narejene gnojne jame v bližini njiv. Spomladi gnoj iz gnojnih jam hitro razvozijo na njive, ker so te vedno blizu. In ko so njive zorane, so vse gnojne jame prazne. Naš Janko je bil tako zaljubljen, da ni vohal gnoja in tudi ni ugotovil, da so gnoj že razvozili na njivo. Večer je bil lep, ljubezen je tekla kot v nebesih in naša dva zaljubljenca sta se odpravljala domov. Ko sta stopila izza velikega grma, dekle opazi na poti znano senco. »Joj, moj oče gre!« In sramežljivi Janko hitro skoči za grm v temno senco. Slišalo se je samo »štrrrbunk.« Janko je s predolgim skokom skočil v prazno gnojno jamo do polovice polno vode. Privlekel se je na kraj gnojne jame in zlezal na svetlobo. Z njega se je vse cedilo in 'dišal' je prav po kmečko – po gnoju. Dekle tisti hip ni vedelo, kaj naj naredi. Pa se je oglasil dekletov oče: »Kar k nam domov gremo, se bo pri nas okopal in tudi kakšno staro obleko mu bomo dali.« In se je glasno zasmel. Spredaj je šlo mlado dekle, oče je svojega bodočega zeta objel čez rame, ki so bile nekako suhe in odšli so proti vasi. »Joj, kašna sramota,« si je mislil Janko. Domači so ga veselo sprejeli in dekletova mati ga je brž peljala v kopalnico. Zaklicala je hčerki, naj poišče kaj obleke v očetovi omari. Janko se je v kopalnici slekel, se namili in stuširal. Pa je potrkala na vrata dekletova mati. »Zet moj, tu imaš velik lonec zeliščnega čaja. Zmešaj ga z vodo v banji in se še enkrat s tem izplakni, to je proti gnojnim dišavam.« Kaj je hotel naš Janko! Ubogal je bodočo taščo. Ko je spet potrkalo, je v kopalnico vstopil dekletov oče in mu ponudil poln kozarec domačega žganja. Janko ga je na dušek popil in ugotovil, da ima bodoči tast za take primere prvovrstno kapljico. Ko je opravil vse čistilne postopke, mu je dekle prineslo malo večje spodnje perilo, hlače, srajco, suknjič in vse, kar je potrebno, s čevlji vred. Janko je slišal, da je dekletov brat pripeljal domov tudi njegov motor. Vendar je kljub vsemu naredil nekaj krogov po vasi in ga spravil v skedenj. Naš Janko je končno dobil normalno barvo obraza in oglasil se je tudi pogum. Bodoča tašča mu je pripravila nekaj za pod zob in odšla k sosedu, ki je imela telefon. Obvestila je Jankovo mater, da njenega Jankota danes ne bo domov. Dekletov oče je bil tako vesel, ker je končno spoznal fanta, ki je njegovi hčeri zmešal glavo. Ni mogel zadržati smeha in vsem je povedal, da ga je skok bodočega zeta spomnil na pesem, ki jo je on imel zelo rad. Ko se je učil poklica v Ljubljani, so jo peli največkrat. Ker je minilo mnogo mnogo let, jo je pozabil. O, kako rad bi se spomnil besedila pesmi. In danes zvečer, ko je videl, da mu je bodoči zet padel v gnojnico, mu je besedilo pesmi v trenutku napolnilo glavo. Namesto dekliča je v hišo dobil mladega fantiča – zeta.

NUMERO DODIČI

Moji ljudje, a se še spomnite, ko smo dobili propustnice in smo končno lahko obiskali svoje sorodnike na oni strani meje, v Italiji? Saj smo skoraj vsi imeli bližnje in daljno sorodstvo v Trstu. In so nas naši sorodniki tisti dan ponosno popeljali po glavnih mestnih ulicah, češ. kako lepo je njihovo mesto. In nato so nas povabili na kosilo z obvezno *paštašuto*. Tisti dan smo jim res zavidali. A ko so nam vrnili obisk, jim naša paštašuta ni bila všeč in bi jedli samo pršut in klobase. In tako smo jim mi vrnili njihovo hvalo o dobrem lepem mestu. Med takratnimi obiskovalci je bil tudi vaščan Frane. Njegova hiša ni bila obnovljena kot sorodnike v Trstu in ni jedel *paštašute* štirikrat na teden. Res je trdo delal, imel dostojno plačo in

njegovi niso bili lačni. Krompirja in fižola ter zelja ni manjkalo, a tudi meso je bilo vsaj enkrat na dan na mizi. Le z denarjem je bilo bolj slabo. Ne da ga ni bilo, a njegova vrednost ni bila velika. In vsi so *šparali*, da si bodo popravili in polepšali svoje hiše. Ej, moja žlahta, ne boste se vi meni hvalili in mi nosili biškote in kafe, nato pa jedli pri meni klobase in pršut. K sorodnikom v Trst bo šel Frane le v slučaju sile. Ne da ni šel v Trst, a šel je na izlet po mestu, da bi videl, kako tam živijo. Ker ni imel velike prakse s hojo po mestu in da se ne bi v začetku izgubil, je imel 'svojo' pot. Izstopil je na majhni postaji z imenom Sv. Ana, šel najprej navzgor po ulici, katere imena si ni nikoli zapomnil, nato navzdol po ulici Mulinavento proti mestu. Zdelo se mu je zelo čudno, da imajo vse hiše v zidove vzdane železne rinke. Od Matere božje naprej se je ulica razširila in moral je počakati na semafor, toliko je bilo avtomobilov in motorjev. Še največ je bilo brenčočih vešp in lambret. In vse je spremljal velik hrup. Blažena naša vas, tako mirna do mraka, ko se sprosti naša mladina. Od tu se je ulica delila na dve veliki ulici, zelo široki, in na obeh straneh so bile trgovina, gostilne, razne prodajalne in najlepše, trgovinice s sladkarijami. Kako je ob njih dišalo po vseh rajskih dobrotah! V vasi je tako dišalo le za velike praznike. In je naš Frane hodil v Trst, da si je napasel oči in dodobra spoznal navade Tržačanov. Ko je zbral dovolj denarja, pa je veselo krenil v Trst po nakupih. Rad je zavil k bolnici v središču mesta, kajti na vogalu je bila majhna trgovina s kavbojkami. In to ne kar nekimi kavbojkami, ampak z Leviskami, ki pa so bile cenovno precej zasoljene. Miniti je moralo precej časa, da je za njihov nakup zbral dovolj denarja. A nič ga ni stalo, da je vsakič, ko je bil v Trstu, obiskal trgovinico, tisto v centru mesta, moderno trgovino z imenom Upim. Tu je bilo toliko stvari, da so ti pamet zmešale, in vse prodajalke so bile lepe, mlade in prijazne. Že sam sprehod skozi trgovino je bilo doživetje. Našemu Franetu se je zdelo, da ga mlade prodajalke že kar poznajo, saj so se mu vsakič lepo nasmehnile in tudi lepo pozdravile, pa čeprav je znal le par italijanskih besed in še te je izgovarjal po domače. Zgodilo se je, kar se je moralo zgoditi. Naš Frane si je našel dekle – takšno, ki jo je narava dobro obdarila z vsemi telesnimi pritiklinami, umom in naravno lepoto. Frane je bil na svojo ljubezen zelo ponosen. Bližal se je rojstni dan njegove velike ljubezni in rad bi ji podaril nekaj lepega – pa ne samo lepega, temveč tudi kaj uporabnega. Sklenil je, da ji bo podaril spodnje perilo. Zbral je denar in hajd v Trst. Že od Matere božje navzdol si je ogledoval po vseh izložbah, če bi morda slučajno našel kaj pametnega. In prišel je do Upima ter zavil noter. Malce sramežljiv je po stopničkah vstopil na oddelek za ženske stvari (sedaj bi temu rekli oddelek intimnega perila). Prijazna in simpatična prodajalka ga vljudno pozdravi po italijansko: »Buon giorno, signore, desidera?¹« Frane močno zardi in hiti s kopanjem po možganih, da bi našel primerne besede. »Io, allora jaz, bi rad kupil, kompro per mia ragazza, za moja punca, fidanzata (da bo izgledalo bolj resnično) un rečipeto e bandante, allora roba intima.²« Prodajalka se mu še bolj prijazno nasmehne, približa in ga pohvali, da je prišel na pravo mesto. Franc zbere pogum in skupaj se približata stojalom, kjer je viselo na kupe modrcev in spodnjih hlačk vseh vrst in oblik, da je bilo našega Franeta skoraj sram. Samo da mu pogum ne uide, adijo darilo! Prijazna prodajalka mu pokaže vse razstavljene eksponate in razlaga v italijanščini dobre in slabe lastnosti razstavljenih artiklov. Frane, vedno bolj rdeč, se končno okorajži in ker je že zbral nekaj italijanskih besed, reče: »Io voljo un regalo belo, ke že pratiko, moderno in ke bi bila mia fidanzata

---

¹ Dobro jutro, gospod. Želite?

² Jaz, torej, kupim za moja punca, zaročenka en modrc in gate; torej intimno perilo.

feliče kon regalo.¹« Zelo mu je bil všeč rdeči komplet. Prodajalka ga pouči: »Come io capisco, sua fidanzata e' una ragazza seria e per Ella ci vuole un bel completo in bianco.²« je drdrala naprej. Še marsikaj mu je svetovala, a vsega ni razumel. Končno je izbral priporočeni beli komplet. Pa ta presneta prodajalka spet: »Caro signore, che numero porta la sua ragazza?³« 'Ma buh pomagej, kaj so ti zizkodržniki tudi po številkah?!?' To je Frane prvič slišal. Še bolj je pordel in se začudil. »Ma ki lo sa. Ijo non mizurato le sue tete.⁴« Prodajalka pa spet (bila je bogato obdarjena): »Io porto numero cinque.⁵« In se spomni naš Frane na vse lepe trenutke, ki sta jih imela s punco, in na vse izbokline, krivine in še na velikost in lepoto njenih prsi – Franetu so se vedno zdele lepe in ponosen je bil tudi na njihovo velikost – in junaško kresne: »Allora – numero dodici!⁶« Prodajalka se začudi in ugotovi, da je naš Frane res pošten fant, a o ženskih stvareh nima pojma. Iz vitrine vzame zelo lep komplet in obenem Franetu razlaga, da imajo ženske največjo številko »mlekarne«, šest. In se Frane ne da: »Lei puol dire numero sei, ma io penso ke mia ragazza porta dodici,⁷« ne neha Frane. In prodajalka spet z razlago, spet se Frane ne da. Pa se spomni prodajalka in pokliče svoje sodelavke, pove situacijo (prodajalke v smeh) in pokaže na eno, pa potem na drugo prodajalko pa na tretjo itn. in pove, kakšno številko ima katera. Končno je moral Frane priznati, da je premagan. Sodelavke so ostale na oddelku in čakale, kako se bo stvar razpletla. Da ne bi bil Frane v preveliki zadregi, so s skupnimi močmi našle res lep komplet in zatrjevale, da bo njegovi puncici najbolj všeč. Končno je Frane komplet kupil, prodajalka in sodelavke so darilo zavile in z nasmehom pospremle Franeta z darilom iz trgovine. Prodajalka ga je še opomnila, da ko pride kaj naokoli, naj jih obišče in jim sporoči, ali je bila njegova zaročenka z darilom zadovoljna. Minilo je precej časa, Frane je že pozabil na dogodke, a ko je bil v Trstu, je spet zavil k Upimu. Noge so ga kar same nesle na oddelek z ženskim perilom. In glej hudiča! »Buon giorno, signor numero dodici,⁸« je zaslišal Frane. V hipu se je spomnil nakupovanja darila tedanji puncici, zdajšnji ženi. »Buon giorno signorina o signora,⁹« je odzdravil. »Come era felice la' vostra fidanzata con il regalo?¹⁰« je spet vprašala prodajalka. Frane je napel možgane in ponosno povedal: »Mia fidanzata zelo felice za regalo,¹¹« se je pohvalil, »e adesso siamo sposati.¹²« In spet je prodajalka zaklicala po veliki trgovini: »Ei, ragazze, venite, e' venuto signor numero dodici!¹³« Samo še to se je našemu Franetu manjkalo. Obkolile so ga in Frane je moral v svoji slabi italijanščini povedati vse o darilu in celo o svoji poroki. Komaj komaj je našel čas in skoraj pobegnul iz velike trgovine. Še na ulici ga je v ušesih spremljal vesel smeh prodajalk: »Arivederci, signor numero dodici!¹⁴« Otroci so zrasli in Frane je svojo družino naložil v fičkota ter jih odpeljal v mesto Trst. Brez obiska Upima pa ni šlo. In glej vraga: že sredi dvorane prihiti k njemu znana lepa ženska (možgani so ugotovili, da je to prodajalka iz oddelka za

¹ Želim eno darilo lepo, ki je praktično in da bi bila moja zaročenka srečna z darilom.

² Kot razumem, je vaša zaročenka resno dekle in pristajal bi ji najbrž bel komplet.

³ Dragi gospod, katero številko nosi vaša zaročenka?

⁴ Ma kdo ve, nisem izmeril njenih jošk.

⁵ Sama nosim številko pet.

⁶ Torej številko 12.

⁷ Vi lahko govorite, kar hočete, jaz mislim, da ima moja pupa številko dvanajst.

⁸ Dober dan, gospod številka dvanajst.

⁹ Dober dan gospa ali gospodična.

¹⁰ Kako je bila zadovoljna vaša zaročenka z darilom?

¹¹ Moja zaročenka je bila zelo srečna z darilom,

¹² ... in zdaj sva poročena.

¹³ Ej, gospodične, pridite, je prišel gospod številka dvanajst!

¹⁴ Nasvidenje, gospod številka dvanajst!

žensko perilo), sedaj vodilna oseba in na ves glas zakliče: »Ragazze, venite, e venuto numero dodici.¹« Okrog družinice se je v trenutku nabral kup prodajalk in Frane je bil prisiljen predstaviti svojo lepo ženo. Skoraj bi pozabili, kaj so nameravali v tej veliki trgovini kupiti. Bili so postreženi, kot da so tu vsak dan in najmanj veliki sorodniki lastnika trgovine. Na poti domov pa se je zapletlo. Franetova žena je zahtevala pojasnilo, kako njen Frane pozna šefico in vse osebe največje trgovine Upim v Trstu. Do doma je Franetu le uspelo ženi dopovedati, kaj in kako je s tistim imenom »Numero dodici«.

KRUH

Kozji pastirji so pasli svoje koze le na določenih krajih. Tak kraj je bil pri *Hrpevskem Duli*². Dolina se nahaja ob nekdanji cesti Reka-Trst pred železniško progo Divača-Pulj. Na drugi strani železnice je bila včasih *Kržada*³. In na *Kržadi* kup gostiln in trgovina. Vsi kozji pastirji so bili otroci kajzarjev in delavcev. Pastirčki so vsak dinar, ki so ga kje dobili ali zaslužili z otroškimi delom skrbno čuvali. Če je bilo dinarčkov več, so si kakšno nedeljo opoldan privoščili *pašareto*,⁴ ob gledanju balinarjev na *zjogu*.⁵ Še najraje pa so svoje dinarčke čuvali in jih porabili na paši na stari cesti ob dolu. Skupaj s kozjimi pastirčki so bili še njihovi enako revni prijatelji. Tako so vsi svoje dinarčke skrbno čuvali. Pasli so ob *Duli*, a oči so jim uhajale na ono stran železniške ograje – k Šiškovičevi *bitegi*⁶, kajti v tu so prodajali tudi kruh. Že ob sami misli nanj so pastirčki imeli v ustih poplavo sline. Nekega dne so zbrali svoje težko *prišparane* dinarčke in eden izmed njih je šel čez železnico, čez *Kržado*, v Šiškovičevo trgovino. Ponavadi je bilo dinarčkov za štruco črnega kruha. S štruco kruha pod pazduho jo je pastirček veselo mahal nazaj. Pastirčki so si jo z velikim spoštovanjem razdelili na popolnoma enake dele. Kako so z veseljem jedli še dišeči črn kruh! Prišel je dan, ko je vrsta za kruh doletela našega Francla. Bil je suh kot trska. Vse kosti so gledale iz njega. V družini je bilo veliko otrok in oče je bil brez dela. Večkrat so bili lačni kot siti. Veselo je korakal čez *Kržado* v trgovino. Na oni strani železnice so nabavo kruha budno spremljale oči lačnih pastirčkov. Končno se je pojavil na vratih trgovine in šel počasi čez *Kržado* proti stari cesti in *Duli*. Ko je prišel tostran *Kržade*, si ni mogel kaj – odlomil si je majhen košček kruha. Najbrž ni jedel že par dni. A na drugi strani so prijatelji pastirčki videli njegovo dejanje. Ko je prišel k skupini, so ga najprej napadli, da je ukradel košček kruha, ga še dobro pretepli, razdelili kruh, a njemu manjši kos. Ni jokal, oddaljil se je od pastirčkov in sedeč na kamnu, pojedel dodeljeni košček kruha. Kadar koli grem po stari cesti mimo *Dula*, mi pride vedno v glavo omenjeni dogodek. Ljudje smo res najhujše roparske živali – bolj usoda tepe človeka, bolj ga tepe svet.

---

¹ Dekleta, pridite, je prišel gospod številka dvanajst!

² Največja hrpeljska dolina ob železniški progi.

³ Križišče na Kozini

⁴ Pašaret – gazirana pijača

⁵ Zjogo – balinarsko igrišče

⁶ Trgovina

VARNOST NA ŽELEZNIŠKI PROGI HERPELJE-KOZINA-TRST

Ali veste, zakaj se ni na železniški progi Herpelje-Kozina-Trst nikoli pripetila železniška nesreča? Ker jo varujejo svetniki: sv. Elija, sv. Anton, sv. Jožef, sv. Ana in sv. Andrej. Tako so namreč Italijani preimenovali železniške postaje na tej progi. Sant'Elia (Draga), Sant'Antonio Mocco (Boršt), San Giuseppe della chiesa (Ricmanje), Sant'Anna di Trieste (sv. Ana) in Sant'Andrea (sv. Andrej).

(Foto – etnografski muzej Ljubljana, internetna spletna stran – vlak na progi Hrpelje – Kozina)

DOBESEDNO

Nekega poznega večera pride Boris domov z ženskim biciklom. Mati vsa začudena: »Kje si ga ukradel? Takoj ga vrni!« »Mama, nisem ukradel.« »Kaj pa drugo, če ne ukradel? Saj ni-maš denarja, da bi ga kupil.« »Počakaj, mama, vse ti bom razložil.« »Samo razloži, če imaš kaj.« »Mama, nocoj sva šla z Meto u borovc, ulegla sva se ... in Meta mi je rekla: 'Boris, vzemi od mene, kar ti je najdražje' in ... malo sem razmislil, vzela njen bicikel in šel domov.«

POTEPUH

Klanski kaplan – kurat g. Janez Filipič je zapodil iz klanskega kaplanišča Janeza Wajkarda Valvazorja, ker ga je imel za potepuha.

V PRAHU

Po koncu druge svetovne vojne, ko smo imeli živilske tešere, je v trgovini delal kot trgovec Alojz Hrobat – Gigi, vedno pripravljen na šalo. Nekega dne pride v trgovino »Grkov« gluhonemi hlapec in izroči Gigiju *tešero*. »Kaj želite?« Gluhonemi hlapec se prime za prsi, pihne v dlan. »Aha! Mleko v prahu želite, pripada vam ga pol kilograma. Želite še kaj drugega?« Gluhonemi hlapec prenese svojo roko na šlic in pihne v dlan. »Jajca v prahu. Dobite 25 dekagramov.« Gigi odreže potrebne kupone s tešere in pobere še del denarja. V tem času je vstopila v trgovino neznana ženska, ki bi morala biti nekje iz Brkinov, in je bila tudi nema. Gledala je, kako je Gigi lepo postregel gluhonemega moškega, mu izročila svojo tešero in na vprašanje »Kaj želite?« se prime za prsi in pihne v dlan. »Mleko v prahu. Pol kilograma lahko dobite. Želite še kaj?« Ženska, kot njen predhodnik, položi roko tja med noge, pihne v dlan. »Tovarišica, žal mi je, ampak 'pič...' v prahu še nismo dobili,« ji odvrne navihani Gigi.

SLAVNIK IN POLENTA

Če bi bil Slavnik narejen iz polente in Herpevski »Du« poln golaža, bi se vsi ljudje na svetu do sitega najedli.

V ŠOLI

Učiteljica tolmači učencem, kaj je konkretno, kaj je abstraktno. Da bi preverila, če so otroci razumeli vprašanje, vpraša: »Joško, povej en primer, kaj je konkretno in kaj abstraktno.« »Gospodična učiteljica, jaz imam konkretne, vi pa abstraktne spodnje hlačke.«

 Ob dobri mački je še pasje življenje dobro.

Sem v srednjih letih, nekateri bi rekli v najlepših letih. Trudim se, da bi si polepšala vsako leto, vsak dan, vsak trenutek. Iščem svoj smisel, poslanstvo, vrtam po globini. Rada sem v toku življenja: na dogodku, v ustvarjanju, v razmišljanju, v odnosih z ljudmi. Všeč so mi iskreni, srčni, radoživi ljudje. Sprejemam različnost vsega človeštva. Občudujem naravo, ki je popolna, enako živali. Rajši imam rojstvo kot smrt, a tudi ta je del življenja. Želim si, da mi uspe ohraniti vedrino in dobroto duše v tem sodobnem svetu plastike, nenaravnosti na vseh področjih.

(foto iz arhiva avtorice)

OBISK

Lina si je po koncu službe, opazujoč se v sprednjem ogledalcu v avtu, poravnala lase, si namazala ustnice z rožnato šminko. Šminke je imela zelo rada. Vseh barv. Vžgala je rdeč peugeot 205, motor je nekam preglasno brnel. Spet bo morala za to škatlo za popravilo odšteti več, kot je vreden cel avto. Mehaniki znajo ponavadi svojo uro dela računati več, kot ona za ure inštrukcij. Počasi je avto brnel proti domu. V službi je bilo vse v redu, njena ušesa so se že navadila na zelo glasen živžav v šoli. Ni prižgala radia, saj bi jo zagotovo začela boleti glava. Pri veliki stari lipi je zapeljala desno na domače dvorišče in z očmi pogledala svojo majhno hiško. Zgoraj je imela urejeno stanovanjce, spodaj se je nahajala moževa delavnica. Stanovan-

je naj bi pravzaprav postalo hlev, a so starši nepričakovano poročenemu sinu podarili poslopje. Zgoraj je bilo že spravljeneno seno, v delavnici sezidane betonske jasli za krave. Namen je bil spremenjen in nastala je hiška z nastanjeno družinico: mama, oče ter hčerkica. Sosedje so živeli v stari hiši, narejeni iz kamna in blata: dve moževi teti in stric. Od desetih otrok so živeli še ti trije. V novejši hiši čez pot so živeli tašča z možem in neporočeni brat. Družina pa ne more biti popolna brez psička Rikija, ki je čakal z mahajočim repkom v pesjaku. Smešen kratkodlaki kuža črnorjave barve z gobčkom škotskega ovčarja, telesom nemškega ovčarja in dolgim, gladkim repom. Lina je pri stopnicah nepričakovano zagledala moškega s sivim kovčkom v roki. 'Ah, najbrž kakšen prodajalec nečesa,' je pomislila. Ustavi avto in izstopi. Človek se ji zazdi nekam znan. Manjše postave, kostanjevih las, modrih oči. Oblečen v moderne kavbojke, srajco z modrimi kvadratki in rjavo jakno. Na nogah moderni čevlji. Star približno 55 let. Gledata se iz modrih oči v modre oči. Moški gre proti njej in reče: »Pa da objamem mojo najljubšo sestrično!« Lina se zamisli: »Franci, ti si! Vidiva se po 15-ih letih! Pridi v hišo in mi razloži, kaj delaš tukaj.« Skuhata kavico in Franci pove svojo zgodbo. V Zagrebu je imel samostojno podjetje, servis za popravilo televizij in radiev. Kot Slovenec se je tam vedno počutil tujec. Nekega dne ga je anonimnež poklical po telefonu, češ, če ne proda vsega in da denar, ga ubijejo. Klic je prijavil policiji. Grožnje so se kar naprej ponavljale, policija ni našla klicatelja. Zaradi strahu je vse prodal in na določen datum izročil denar. Ni videl nobene druge izbire. Zbežal je iz Zagreba v Slovenijo. Pripotoval je z vlakom. Svojo zgodbo je objavil v Slovenskih novicah. Vhodna vrata se odprejo in domov prispeta hčerka Zarja in mož Luka. Enajstletna šolarica se zažene v mamin objem, mož poljubi Lino v pozdrav. Pogledata moškega, malo podobnega mami, in se čudita, kdo je na obisku. Franci se predstavi in tudi njima pove zgodbo. Vprašajo, kaj bo sedaj naredil s svojim življenjem. Pove, da trenutno nima kam in če lahko ostane pri njih nekaj časa, dokler si ne poišče dela in novega bivališča. Njegova zgodba se jim sicer zdi nekam zapleteno detektivska, a pristanejo na to, da nekaj časa ostane z njimi. Prespal bo lahko v dnevni sobi, saj je stanovanje majhno. Lina ga je predstavila okolici: tetam, stricu, tašči, tastu, svaku. Tudi psiček Riki ga je toplo sprejel. Družinski vsakdan je postal povsem drugačen. Skupaj so pili kavico, jedli kosilo, pisali domačo nalogo. Franci je popravil televizije in radije vsem sorodnikom. V njegovem sivem kovčku je bilo namreč orodje za popravila. Tudi sovaščani so mu prinašali popravljati stvari. Tako je nekaj zaslužil. Lini je vsak dan pripovedoval zgodbe o njeni teti in stari mami. Njegova, zdaj že pokojna mama in Linin oče sta se že pred leti močno sprla, ker je stara mama vedno dajala več denarja hčerki kot sinu, pri katerem je živela. Pretrgala sta vse stike. Tudi otroci se niso videvali. Franci je samo enkrat prišel na skrivaj na obisk k Lini in jo z dovoljenjem stričeve žene odpeljal k njim v Zagreb. Kako lepo sta se imela! Bratranec je sestrično ponosno kot puran predstavljal vsem prijateljem in ji razkazal Zagreb. Škoda, da med ljudmi nastanejo tako sovražni odnosi! Povedal je, da se je ločil nekaj let nazaj. Sin živi v Zagrebu, hči v Rovinju. Na Hrvaško se noče vrniti. Zadovoljen je, da je lahko po vojni v Sloveniji izbiral med tremi državljanstvi: slovenskim, hrvaškim ali avstrijskim. Mama je bila Slovenka, rojena v Avstriji, živela na Hrvaškem. Koliko novega je Lina izvedela o svojem sorodstvu! Dnevi v družbi z bratranecem so brzeli. Trije meseci skupnega življenja. Nič ni kazalo, da se bo Franci kam odselil. Sedeli so pri mizi, Lina je vprašala, kako kaže s službo in stanovanjem. Odgovora ni bilo. Naslednje jutro je bil kavč v dnevni sobi prazen, sivega kovčka nikjer. Na kavču listek: »Hvala za vse, iščem naprej!« »Srečno, Franci!« je pomislila Lina.

»Kaj za vraga navsezgodaj tako močno brni v stanovanju?« se vprašam. Pogledam budilko. Pet in dvajset minut zjutraj. Rdeča kovinska budilka z dvema zvoncema sploh še ni zvonila! Napol v komi vstanem in pogledam v kopalnico. Sestra si pri ogledalu s krtačo in fenom ureja frizuro. »Kaj ropotaš navsezgodaj?!« »Saj veš, da moram biti za službo urejena.« »Najdi drug, bolj tih način za urejanje frizure, mogoče se zvečer navij!« »Misliš, da bom imela celo noč navijalke na glavi in potem me bo zjutraj glava bolela! Ta mala, ne teži in nazaj v posteljo!« Pristopicljam do postelje in se spet uležem. Zaspati ne morem. 'Jaz nikoli ne porabim toliko časa za urejanje las. Nima smisla. Sploh pa zgodaj zjutraj!' razmišljam. Sestra odide – ključ zaškripa na vhodnih vratih. Končno mir! Na vrsti za kopalnico sem jaz. Umijem si obraz, zobe, se počestim. Stopim do omare z oblačili, ki se nahaja v dnevni sobi. Odprem vrata in skoraj me kap od presenečenja! »Mama, kje je moja nova tigrasta bluza!« »Ne vem. Zdi se mi pa, da je imela Minka danes oblečeno eno tako blužo.« »Kako je mogla brez vprašanj vzeti nekaj mojega, čisto novega?! Ajej, kaj jo čaka, ko jo vidim! Zlasala jo bom, spraskala!« Iz omare vzamem drugo blužo. Kaj zagledam na njej? Na sredini ima prišit gumb! Nedvomno je sestri nekdo v diskoteki s cigareto preluknjal blužo in mi je hotela prikriti luknjo. Groza!! Od jeze mi je v lica udarila močna rdečica. Oblečem že tretjo blužo in odidem v šolo. Do popoldneva se mi je jeza že nekoliko ohladila. Popoldne sem sestri rekla samo, naj me drugič vpraša za izposojno oblačila, sploh novega. Proti večeru si je sestra umila lase. Poklicala me je, če ji naredim uslugo. »Glej, spredaj imam lase malo predolge. Bi mi jih malo, ampak res malo postriгла?« »Seveda, ni problema. Sedi na stol, grem po škarje.« Počestim ji lase in spredaj ravno odstrižem. Ni bilo čisto ravno, zato še malo poravnam. »Delo opravljeno, poglej se v ogledalo, v kopalnici.« Zaslišim zverinski, glasen krik. »Ta mala, sem! Kaj si mi naredila! Spredaj na čelu sploh nimam več las! Glej, kakšna sem! Nisem za med ljudi!« Sestra si je lase posušila – imela je namreč trajno, zato so se spredaj lasje močno skrčili. Čelo je bilo prazno, brez las. Komaj sem zadrževala krohot, saj je izgledala zelo smešno. »Lepša si kot prej, kot majhna punčka,« sem jo bodrila. »Ti bom jaz dala punčko! Pridi sem, da jaz tebe postrižem!« S škarjami sva se lovili po stanovanju. Med najino vpitje se je mešal moj krohot in besede sprave: »Saj si kot punčka, lepša kot prej!« Na srečo me ni ulovila. Moji lasje so ostali iste dolžine. Zaradi čudne frizure ni Minka odšla iz hiše dva dni. Kmalu pa je ta malo vzela s seboj na sprehod po mestu kot izgovor staršem, da se je lahko sestala s fantom. Nagrad, kot so žvečilni gumiji, kremšnite, bomboni ni manjkalo. Seveda, sestrstvo je posebno poslanstvo! Nekaj ur si kot pes in mačka, v naslednjih urah spet stari prijatelj. Naj živi sestrstvo do konca svojih dni in naj vse lumparije za vedno odpusti!

 Kjer se prepirata dva, ni dobička za tri.

Nika bere list z vabilom: »Draga Kurjevaščanka!« »Joj, kaj pa je to?« V Trbovljah, kjer je živela, so ulico po domače poimenovali Kurja vas. »Vabimo te na srečanje Kurjevaščanov v gostilno Brin v Trbovljah. Udeležba obvezna.« Od spominov na otroštvo ji je začelo srce nemirno biti. Seveda bo šla na srečanje! Ob prejemu vabila je začutila veliko veselje. V rokah drži stare črno-bele fotografije, ki jih je naredil fotograf Perme, ki je takrat fotografiral ljudi na domovih. Pred očmi ji igrajo prizori iz otroških dni. Trbovlje. Siv stanovanjski blok s štiri nadstropji brez dvigala. V vsakem nadstropju štiri stanovanja. Bele notranje stene bloka. Vsakdanji živžav stanovalcev, delavskih družin, ki se med seboj dobro poznamo in družimo. Otroci, ki se igramo v kleti skrivalnice (še sedaj čutim v nosnici vonj kleti), zunaj trgovina s peskom in listi rastlin. Sedimo na leseni klopci pri sosednjem bloku. Tukaj me je nek fantič vprašal, če bi govorila z njim. Jaz sem odgovorila, da nimam časa. Nisem vedela, da to v otroškem pogovoru pomeni, ali bi bila njegova punca. Hodimo na zmenke k bližnji osnovni šoli. Gremo čez Plevčkov hrib na sprehod po glavni ulici mesta, imenovani »dolina« in opazujemo simpatije. Ni pomembno, da je to najdaljša pot do šole. Se kopamo na bazenu, imenovanem »kopalnica«. Se skrivamo v bunkerju iz vojnega časa. Visok, rjavolas suh Uroš, v katerega smo bile zaljubljene vse punce in se želele skrivati z njim. Njegov mlajši, plah, svetlolas brat Marko. Svetlolasi Metod. Drobna deklica Renata. Če bi močno pihnil, bi jo odpihnilo zaradi drobnosti. Ko je nekoč ulovila žogo, je zaradi močne podaje padla na tla. Kodrasta, svetlolasa Mateja. Prijazna jecljava Gabi. Njena mama Frida je bila ločena in vedno smo ji kaj ušpičili. Z Renato sva ji enkrat skrili ključ, ki ga je spravljala pod predpražnik. Izza stopnic sva opazovali, kaj bo in se hihitali. Frida je nemirno iskala po svoji torbici in šla dvakrat pogledat v avto, če ima ključ tam. Medtem sva ji ključ vrnila. Izgovorila je par krepkih na račun neotesancev, ki ji nagajajo (mat kurja npr.), ko je končno našla ključ. Nato je povedala vsem v bloku, da ji je nekdo ponagajal. Za vsak slučaj so starši našeškali vse otroke. Okrogli Igor iz sosednjega bloka. Marijana, ki je od mladih let kuhala za družino, saj so starši delali vse dni po ves dan. Viktorija, razvajena edinka, ki je mislila, da je mis sveta. 'Me prav zanima, koga bom srečala po tridesetih letih in kakšne zgodbe jim je pisalo življenje ta čas,' je razmišljala v sebi. Občasno se vidi z Renato in Marijano. Renata živi svoje odvetniško življenje, Marijana pisarniško življenje. Prvi je pomemben materialni status, drugi preprosto družinsko življenje. Koliko sta z Marijano preklatali v najstniških letih med poletnimi počitnicami! Nekoč sta doma rekli, da gresta na morje za tri dni, vrnila pa se nista en teden. Dobro, da ni nihče klical policije. Ah, mladost je norost! Nika se mladostno obleče v pajkice, tigrasto oblekico, športne čevlje, si uredi lase, nalakira nohte ter se preda dveurni vožnji do rojstnega kraja. Ustavila se bo še na slastnem krofu na Trojanah, na pokopališču, kjer so pokopani vsi njeni ter s sestro odšla na zabavo. Dolgo je že, odkar ne živi več v rojstnem kraju. Doštudirala je v Ljubljani, se pri enaindvajsetih poročila in se odselila od mačehe in očeta na Primorsko. Njena otroška leta so bila srečna, a mladostniška po smrti mame zelo težavna. Čustvene praznine ji v tistem obdobju ni mogel zapolniti prav nihče. Občutek samote, globoke samote. Svoj trboveljski izvor pa klub vsemu močno čuti. Vsako leto bolj. Med vožnjo zazvoni telefon. Marijana kliče: »Nika, mene ne bo, ker bom cel dan v službi. Ob prvi priložnosti se dobiva sami, da si vse poveva.« Začutila je razočaranje, ker bi jo zelo rada videla. Najraje bi obrnila avto in se vrnila.

Ampak, ni kaj! Tam bodo tudi drugi znanci. Na Trojanah stopi iz avta. Že na parkirišču jo v gostilno vabi vonj krofov. Poje krofa velikana z marmelado in nadaljuje pot proti Zasavju. Na Izlakah se spomni pokojnega predsednika in pomisli, da bo nekega dne nedvomno obiskala njegov grob. Že se znajde v Trbovljah – na glavni ulici. Odpre desno šipo, da bo tako še bolj začutila mesto in vozi zelo počasi. Na desni šumlja potok Trboveljščica, na levi opazuje nizke, sive dvonadstropne rudarske hiše. Imajo majhna lesena okna, skupen balkon in stranišče v vsakem nadstropju. Gleda propadlo Strojno tovarno. Center mesta je živahen, s trgovinami, bloki, slaščičarnami. Zavije desno v hrib in se zapelje po Kurji vasi. Uradno ime ulice je Keršičeva cesta. Nizke sive hiše stojijo v ravni vrsti navzgor, zadaj so vrtički. Najbrž je včasih tukaj imela vsaka družina pri hiši kurnik in je zato udomačeno takšno ime ulice. Nikin blok stoji levo. Stanovanje v drugem nadstropju. Mačeha še živi tukaj v njenem stanovanju. Čuti, kako jo v prsih preplavi tesnoba. Po smrti očeta ga je kupila. Tako njen dom, žal, ni več njen. Nazadnje je obiskala očetovo ženo deset let nazaj in ugotovila, da je zanjo popolna tujka. V življenju ji ni naredila nič dobrega. Ko je Nika živela še z njo, ji je mačeha pokazala, kaj pomenijo žensko ljubosumje, ignoranca, spletkarjenje, boj za premoč. Mogoče obstajajo dobre mačeha, a njena je bila hudobni lik iz Pepelke. Parkira na parkirišču velikega mestnega pokopališča. Kupi svečke in svežo vrtnico. Hodi mimo mrliških vežic, v katerih se je poslovila od stare mame, mame, očeta, nečakinje, znancev. Ja, življenje je nepredvidljivo minljivo. Ko si je v življenju želela, da bi bilo konec smrti v ožjem sorodstvenem krogu, je zaradi lupusa, avtoimunske bolezni, umrla osemnajstletna nečakinja. Položi roza vrtnico in roza svečko na njen grob. Na spomeniku napis: »Pa tako lep dan je bil, prelep za smrt.« Pesem skupine Niet je nečakinja imela zelo rada, zato napis. Nika se sprehodi do družinskega groba, prižge svečke. »Dragi moji, počivajte v miru.« Globoko vdihne in izdihne, da začuti, kako iz nje polzi vsa žalost izgub in sloves. Sestra jo, urejena, pričaka doma. Naredila si je kodre, si pobarvala lase bleščeče črno, oblekla zelen kostim s krilom. Vedno se je rada lepo oblačila in si delala frizure. Ustavita se pred gostilno. Na stopnicah ju pričakajo trije ljudje. Zabrisano se spomni njihovih obrazov iz let nazaj iz njene ulice. »Zdravo,« se rokujejo. V gostilni stoji trideset ljudi v krogu. Stisne jo v prsih. Vsem poda roko, a skoraj nikogar ne prepozna. Vsi so starejši od nje, njenih letnikov ni, iz njenega bloka nikogar. Veliko razočaranje. Vseh pričakovanih ljudi ni bilo. Ampak kaj! Uživala bo v družbi veselih, nekako domačih ljudi, ob trboveljskem besednjaku, kot na primer: *grmo, kuga, škrince, kwlm, šiht*. Dogajanje je bilo pestro. Igrali so se stare igre, kot so hula hop ali gumitvist in si povedali veliko življenjskih zgodb. Gledali so stare slike, zaplesali ob citranju Cite Galič iz sosednjega bloka. Peli so ob spremljavi kitare. Krohotali so se ob dogodivščinah, posebno lovljenju kukavice iz stenske ure, lovili sta jo dve puncici iz sosednjega bloka pri eni doma in seveda je počila vzmet. Lepo ji je bilo ob iskrenem krohotanju in čutenju, da si domač, sprejet. Večer se je prevesil v jutro in res prehitro minil. Končal se je z izmenjavo telefonskih števil in obljubo, da srečanje postane tradicionalno. Naslednji dan se Nika spet vozi proti Primorski. Razmišlja, da je izvor resnično močno vklesan vanjo. Ponosna je na kraj, od koder prihaja. Ja, iz mesta ljudi močnega karakterja, močnih prepričanj, velikih umetnikov in intelektualcev. Hvala ti za te korenine, »Kurja vas.«

Sem ljubiteljica živali in nedolžnih, ki se jim godi krivica, ki bi jo rada premagala, odstranila izničila. V življenju, že v otroštvu, sem doživela na lastni koži tako grde stvari, res tako grozne, da jih ne privoščim nikomur, zato sem se zaklela, da bom stala v bran trpečim, tako ljudem kot živalim – in takat ne šparam besed. To počnem – zato me imajo za zmešano, nenavadno, pa še kakšen izraz bi se našel. Ne razumejo me – redke lahko prepričam s tem, kar počnem. Tako je to. S Pikićem (pet therapy pes) zdaj delava tisto, kar je še najbliže tistemu, kar sem si začrtala – pa še vedno je milijon svetlobnih let od tega, kar se mi zdi, da bi morali početi vsi z mano vred. Ko so psi takrat rabili mojo pomoč, so je bili deležni. Če bi to bile kamele, bi se verjetno potrudila, da bi dobile to, kar jim gre. Če ne pri meni, pa tam, kjer jim to nudijo. Skozi moje roke je šlo že veliko konj, kač, ujed, ježev, pa še česa, kar je rabilo pomoč, pa tudi za ljudi kar naprej nekaj zbiram in delim naprej.

(foto iz arhiva avtorice)

SVET IZ MIVKE

Gledala je svojo deklico, ki je zatopljena v lastno početje izklopila svet okrog sebe. Navidezni človečki in živali so hiteli po stezicah iz mivke, kamor je sadila drevje iz morskih alg in trave, jim zidala hišice iz školjk in kamenčkov. To je bil svet, kjer sta lahko ostali ure in ure in ni ju motilo ne žgoče sonce ne ljudje, ki so hodili počasi mimo, ne otroci, ki so z glasnim vriskanjem stekli v morske valove. Ni ju motilo, da sta lačni, žejni. Gledala jo je, kako je srečna s

svojimi izmišljenimi bitji. Vedela je to, saj je na njenih pegastih ličkih igral smehlaj, ki je bil tako značilen zanj, kadar je bila srečna. Njo pa je čakalo tisti dan še toliko neprijetnega. Ni vedela, kako bi se spopadla s tem, zato sta odšli k morju, da se pomiri. Tako je nehote osrečila svoj edini zaklad. Zdaj ni imela srca, da bi ji rekla, naj neha ustvarjati svet iz peska, ker mora ta domov. Zdelo se ji je, da bi ji s tem odvzela delček sanj, ki jih lahko živi tu, ob obali. Ni želela prekiniti čarobnosti domišljjskega sveta. Vznemirila se je, ko je zagledala starejšega možaka, ki je hodil naravnost proti tistemu, kar je njena deklica pravkar zgradila. Ni ga brigalo ne zanimalo, kaj bo uničil, če stopi na hišice iz školjk, peščene ceste in drevesa iz alg. Rinil je naprej, z visoko dvignjeno brado in nekaj jezno razlagal svoji spremljevalki. Hitro se je vstopila pred hčerino mojstrovino in čakala na pričakovani trk, saj je bilo videti, da je možakar sploh ne opazi. V zadnjem trenutku se je ustavil tik pred njo, tako blizu, da je čutila njegovo izdihano sapo, ki je smrdela po žganju, njegov neprijetni vonj po potu se je mešal s sladkobnim vonjem kreme za sončenje. Spustil je brado in se zastrmel v njene oči s tako srepim pogledom, da je pomislila, da jo namerava odriniti ali udariti, vendar je le nekaj zamomljal v nekem tujem jeziku, se premaknil na stran, si nejevoljno ogledal hčerino peščeno naselbino in sunkovito odkorakal v spremstvu svoje tihe spremljevalke naprej. Obstala je in z zaprtimi očmi lovila sapo, saj se ji je hladni in sovražni pogled moškega zaril globoko pod kožo. Zdelo se ji je, da jo še vedno para kot ostro bodalo, ki se vrti po njenem drobovju. Mrazilo jo je kljub soncu, ki je neusmiljeno pripekalo. Odprla je oči in globoko, mirno zadihala. Zmogla bom, si je rekla, če sem zmogla samo s pogledom ustaviti človeka, bom zmogla tudi to, kar me čaka. Njena punčka se je mirno igrala naprej.

ČAKANJE NA PRAZNIKE

Pogledal je v poltemo, ki ga je obkrožala, s pogledom zakrožil po prijetno topli sobi in obstal na brinu, ki je v kotu na polici, okrašen z drobcenimi lesenimi okraski in osvetljen s pisanimi utripajočimi lučkami le slabotno osvetljeval okolico. Spokojno je za dolgim vzdihom začel premišljevat o preteklih letih. Mnogo jih je že za njim. Zares mnogo. In vsa so bila tako lepa, prijetna, topla, polna ljubezni, ki jo je dajal in ki jo je prejemal. Vsak dan, brezpogojno. Tako se mu je zdelo prav. Tako je čutil, da mora biti. Nikdar ni okleval, ko je bilo treba pokazati ljubezen, pripadnost, res nikdar. In bilo mu je vrnjeno na tisoč načinov. Veselil se je tega, vsak dan, vsak trenutek sproti. Spet je spokojno vzdihnil in se prevalil na bok ter s priprtimi očmi opazoval plapolanje ognja za steklom v peči. Tako prijetno greje, zdaj na stara leta, ko ga trga po kosteh. Nekoč je navdušeno hodil ven v vsakem vremenu, zdaj pa raje tiči doma in se greje. Naj mladi hodijo, njemu je lepše tu, kjer je še vedno ljubljen in predvsem na toplem. Spet je pogledal naokrog in s pogledom obstal na njej, ki je v kuhinji ob mizi pod lučjo krpala hlače. Rad jo ima takšno, kot je. Zanj je najlepša, najboljša, nikomur je ne da, razen z družino si jo rad deli. Premišljeval je o tem, koliko lepih sprehodov sta opravila skupaj, tistih, ko nista govorila, ko sta le tiho stopala drug ob drugem in le občasno izmenjala pogled, s katerim sta si povedala vse in se brez besed razumela. Vedno jo je občudoval, ker je imela tako rada naravo, ki jo je tudi sam oboževal. Skupaj sta odkrivala toliko lepih kotičkov, občudovala prebujajoč

cvet spomladi, žareče sonce poleti, šelestenje jesenskega ruja, zamete pozimi. Nikoli ni bilo nič enako, čeprav sta vedno znova ubirala iste poti. Znova in znova sta se čudila čemu novemu, kar ju je tisti dan presenetilo na njenem sprehodu. Žalostno je vzdihnil ob spominih, saj zdaj že dolgo nista bila na kakem daljšem sprehodu, ker on ne zmore. Še enkrat jo je pogledal in si zaželel njenega dotika. Rad je imel, kadar je občutil njeno dlan na sebi. Oblila ga je čista sreča, spokoj, če se ga je dotaknila. Pogrešal bo to, ko ga več ne bo, čutil je, da odhaja. Počasi, pa vendarle. Morda je to njuno zadnje skupno čakanje praznikov. Iz premišljevanja ga je zbudilo škripajoče odpiranje pečice, iz katere je jemala potičnik in ko je omamno zadišalo po pravkar pečenem kolaču. Trudoma je vstal in se s počasnimi, utrujenimi in omahujočimi koraki odvrnil v kuhinjo. Obstal je ob njej in se zastrmel v njene tople oči. Položila je roko na njegovo glavo in ga z nežnim božanjem in nasmehom na obrazu ogovorila: »Kaj je, moja stari-na, ti je zadišalo? Saj veš, da ne smeš sladkega!« Odprla je hladilnik in vzela tiste, na drobno narezane koščke mesa, ki jih je vedno imela pripravljene zanj in mu jih ponudila. Čisto počasi jih je z majavimi zobmi vzel z njene dlani, jih počasi prežvečil in se nato odmajal nazaj na svoje mehko ležišče pred pečjo. Poltema, ki ga je obdajala, lučke, ki so utripale na brinu, toplota ognja, ki je sevala, vse to, pred vsem pa njena ljubezen, sta ga navdali z mirom. Z dolgim spokojnim vzdihom je zaprl oči in utonil v sen.

SLOVO

Kolo, ki ni bilo čisto ravno, je ječalo, ko je pod težo trupla, ki je še pred nekaj urami bilo živo bitje, obteževalo samokolnico na zadnji poti proti izkopanemu grobu. Sonce, ki je še pred nekaj trenutki z vso svojo žarko močjo sijalo, se je skrilo za črn oblak, ki je napovedoval prihajajočo nevihto, kot bi želelo žalostnemu dogodku dati prostor in sramežljivo skriti svojo veselo svetlobo. Stopala je tako samodejno, tako brezizrazno, le solze, ki so polzele po licih so kazale na bolečino, ki jo je stiskala v grlu, ji parala srce. Pes, ki je stopal ob njej je tiho cvilil in mahal z repom. Na nek način se je poslavljajal od dolgoletnega prijatelja, tovariša v igri, pri jedi in počitku in najboljšega učitelja. Ob zevajoči jami sta obstala. Pogledala je njega, ki je potiskal samokolnico do groba. Dvignil je mlahavo telo, zavito v rjuho iz živo oranžnih in rdečih prepredenih tankih črt. Še zadnjič je odgrnila pasji obraz in se zazrla v oči, ki so prazne strmele v daljavo. Njej tako ljubi osiveli smrček, tako drage poklapane uhlje ... Počakala je, da je nežno položil breme na dno. Lopate zemlje in kamenja, s katerimi je začel zasipati, so se ji zdele tako težke in želela je zakričati, naj odneha, naj dvigne omrtvelo telo, saj ga vendar boli, a se je zavedla, da ni več življenja, da je le še sled, morda spomin v njenem srcu. Lopate prsti, ki so zasipale grob, so postajale vedno bolj tihe; dež, ki je prej le počasi po kapljah padal sem ter tja, je sedaj, kot bi jokal z njo, začel neusmiljeno liti. Pes, ki se je ves čas nemirno prestopal, je zatulil v nebo, najprej potihem in nato vedno glasneje. Ob škripajočem kolesu samokolnice so odšli proti hiši, pes je tuleče sledil, njej so solze polzele po licih – kot bi se v globoki žalosti ne nameravale nikdar več ustaviti; še škripanje kolesa na samokolnici je potrjevalo žalost, ki je žgala znotraj. Ozrla se je čez ramo proti gomili in se dotaknila ročaja samokol-

nice, kot bi ji lahko povrnili, kar je pravkar za vedno izgubila. A je slišala le tuljenje psa, škripanje zvitega kolesa in šum dežja, njegovega laježa ne bo slišala nikdar več.

SOBA

Soba – Bridgy

Z mehkim in lahkotnim skokom se je pognala na pisalno mizo, kjer se je gibčno zasukala in s privzdignjenim košatim repom, spodvitim v obliki vprašaja, elegantno skočila na najvišjo polico tik nad računalnikom in se udobno zleknila v mehko košarico iz blaga. Stegnila je tačke, še zadnjič s svojimi jantarnimi očmi obšla vso sobo, priprla oči in začela prestiti. Tako udobno je tukaj, tako prijetno toplo, je pomislila. Gledala je nanjo, ki je sklonjena nad tipkovnico in zazrta v besedilo pred seboj vneto pisala. Svetloba namizne svetilke je ni motila, saj je bila usmerjena na delovno površino. Soba je bila v polmraku, vendar zanjo dovolj vidna, da je zaznala vsak premik, vsak predmet, ki je bil tu, v tej njeni sobi. Kako grdo smrči, je preišljevala, ta starina, ki me vedno, ko pridem mimo, samo prijazno pogleda s svojimi praznoslepimi očmi, povoha in naprej leži na svoji mehki blazini tik ob pisalni mizi. Ah, je pomislila, spet je zložila likalno desko! Kako bi uživala, če bi se smela zlekniti na še toplo, mehko površino tik za tem, ko neha likati. Pa spet stoji prislonjena na omaro. Zakročila je s pogledom po svojem kraljestvu, kjer je bilo vse tako prijetno domače, kjer je lahko v miru počivala in preišljevala, kjer je nihče ni nikoli preganjal.

Soba – A.

Presneto besedilo, se je jezila. Kdo neki piše tako trapaste zakone, ki jih nihče ne razume, če ni ravno strokovnjak za to! Z zaslona ji je pogled ušel na belo-črno košato kepo dlake, ki je spala v svoji posteljici tik nad njo. Blagor njej, je pomislila in obrnila pogled višje. Zazrla se je v njej tako ljubo sliko, ki je zavzemala skoraj vso steno nad pisalno mizo. Topli, pastelni toni dam so žareli v polmraku na modrem ozadju. Sliko je rešila pred propadom, uničenjem. Še vedno se ni odločila, kako naj jo uokviri, saj se ji je zdelo, da bi jo s tem omejila in ji vzela širino, ki jo vsakič, ko jo pogleda, sluti kot nadaljevanje v prostor. Stol, na katerem je sedela, jo je opomnil, kako neudoben je, ko je tako zvita strmela vanjo. Pomaknila se je nazaj in se poskušala udobneje namestiti, da bi spet pisala. Pa je zadela ob drugi stol, kjer je čakal še vedno velik kup nezlikanega perila. Kako malo prostora je v tej njeni sobici, je pomislila, ampak, saj ne gre drugače, če počnem toliko stvari in le v tem prostoru imam mir, zavetje, kjer se znam umakniti pred svetom, kamor pustim le redkim.

Soba – Ad.

Nesrečno je sedela na robu ozke postelje, ki je v tej prenatrpani mračni sobici stala nasproti pisalne mize. Čakala je, da končata s pisanjem in pregledovanjem zakonov. Upala je, da se to

zgodí kmalu, saj se ji v sobi ni zdelo prijetno. Kako ima njena prijateljica lahko to staro, grdo zeleno omaro, se je spraševala. Če bi bila njena, bi jo že zdavnaj prebarvala in jo poslikala s cvetjem. Tako bi ji dala življenje. To mrakobno sobico bi odela v čipkaste zavese, ne pa da na oknu visijo tiste grde, svetlo zelene, z drobnim cvetličnim vzorcem iz bogsigavedi katerega obdobja njenih prednikov. In ti njeni kupi perila! Vedno, ko pride k njej, jih najde tu, nezlikane. Kaj se ne boji, da bi šla katera od mačk tja ležati? In zakaj ne pospravi likalne deske, likalnika? Zakaj dovoli, da mačka spi na polici, kjer bi, če bi to bila njena pisalna miza, raje stale slike njenih dragih na prtičkih, ki jih tako rada kvačka? Misli so ji jezno begale od enega kota sobe do drugega, ko je čakala, da A. dojame, kaj zahteva napisano. Zakaj mora imeti v že tako majhni sobici toliko knjig? O, kako bi ona hitro pospravila vso to kramo, ki jo A. pripravlja za naslednji obisk otrok! Zakaj mora biti vse tako razmetano, se je spraševala. In zakaj, ampak res zakaj še vedno ni dala te grozne slike v lep zlat okvir? Bi tako ta ničvredna slika postala vsaj malo bolj ugledna! Neudobno se je premestila na postelji, prekriti z grdim, starim, zelenim pregrinjalom in upala, da je končno konec pisanja.

ZA VSE, KI SO NA MOJIH ROKAH NAŠLI ODREŠITEV

Tiho je obsedela. Gledala je majhno bitjece, ki bi moralo živeti polno in srečno življenje, pa je že tako kmalu spoznalo vso okrutnost, ki jo premore človek. Upala je, da trzljaji, ki so stresali drobno in izsušeno telesce, ne pomenijo bolečine. Želela si je, da do kosti shirano in brezdlako življenje ostane življenje in se ne prevesi v smrt. Moledovala je sama pri sebi, da bi tistega, ki je povzročil trpljenje, doletela enaka usoda in da mu ne bi nihče pomagal. Potem pa si je rekla, da si to niti on ne zasluži, morda le toliko, da bi spoznal, kako je, če te nekdo muči in ti ne privošči, kar bi ti moral, če se je že odločil, da te bo imel. Ni se upala dotakniti kosti, ni si upala pobožati brezdlake kože. Ne, hotela in želela ga je božati, zato ga je ljubkovala v svojih mislih in upala, da to čuti. Da tako mrtvo ležečemu, v trzljajih borečemu se za življenje, pošilja s svojimi mislimi energijo, ki mu bo dala voljo do življenja, upanje, da so nekje še ljudje, ki bodo sposobni deliti ljubezen, toplino, dobroto. Kjer bo kraljevalo z ljubeznijo in toplino, ki jo je izkazovalo tudi tistemu, ki ga je tako grdo mučil. Upala je z vsem srcem in voljo, da si opomore.

TRUPELCA

Obsedela je in božala negibno telesce v naročju. Gledala je tačice, ki so morda še pred nekaj urami veselo tekale in lovile sončne žarke, s solznimi očmi je zrla v male, zdaj brezizrazne očke, ki so gledale v praznino, drobceno bitjece, ki je mlahavo in negibno ležalo v njenem naročju. Zakaj, se je spraševala, zakaj je to potrebno? Vedno znova si je zastavljala enako vpra-

šanje. Ko je naletela na trupelce ob cesti, se je vedno vprašala, ali je potrebno. Nesmiselno je vsako dopovedovanje, prepričevanje, saj se ji ob takih trenutkih zdi vse početje bob ob steno. Tolikokrat je že dopovedovala, prosila, prepričevala, postala ostra, bila nesramna. Pa je bilo vredno? Ne. Mrtve in do neprepoznavnosti izmaličene živalce so ji vedno znova dopovedovale, da ni storila nič, da je naredila premalo, da je bila premalo glasna, da je njena ostrina bila premehka. Da je bila nesramna. Z žalostjo je odložila negibno telesce na staro svileno ruto, eno tistih, ki so v posebni škatli čakale na take trenutke. 'Vse življenje si bilo ničvredno bitjece, ki si samo izpolnjevalo trenutne egoistične potrebe. Vsaj enkrat ti privoščim, da se počutiš kot dragocenost', tako si je govorila, ko je skrbno, z ljubeznijo in spoštovanjem zastrla s svilo to, kar je ostalo od lepe živalce.

SLOVO

Stopila je k postelji in jo ogovorila. Odziva ni bilo, le rahlo stokajoče hropenje je dalo vedeti, da jo je slišala. Ponovno ji je povedala, da bi jo rada umila in preoblekla, če ji je prav. Tiho si je pripravila vse potrebno in skledo s toplo vodo. Izbrala je mehko staro krpo, saj se ji je zdelo, da tako izmučenega telesa ne sme umivati z grobo gobo. Ko ji je umivala obraz, so se starkine oči odprle in njeni utrujeni zrkli sta se zastrmeli vanjo. Lica so nekoliko nabrekli in ustnice so se skoraj nasmehnile. Njeno telo je težko ležalo na postelji in se pustilo, da ga premika. Pa vendar je pazila, da bi jo čim manj motila, ji zadajala čim manj gibov, s katerimi bi jo trgala iz njene agonije. Vedela je, da se poslavlja, da je utrujena od čakanja, preprirov in razprtij, hinavščine, nerazumevanja in sovraštva, ki jo je obdajalo. In razumela jo je. Zato se ji je zdelo nedopustno in skrajno nespoštljivo, da jo moti v njeni odločitvi s poseganjem vanjo. Pa čeprav je bilo umivanje nujno zlo. Bila je skrajno spoštljiva do telesa, ki ji je z vso fizično maso nasprotovalo z vsemi zakoni narave in ji oteževalo delo. Zanj je bila še vedno ženska. Četudi v očeh drugih ni bila tega vredna, se je njej zdelo, da ji mora izkazovati spoštovanje. Seveda je v življenju delala napake, kdo jih pa ne? Seveda je tudi koga užalila ali prizadela, kdo ga pa ne? Seveda je. Ne, ni bil razlog, da bi v njenih zadnjih trenutkih, ki jih živi kot živo bitje, z njo ne ravnala skrbno, z dostojanstvom, ki si ga zasluži vsak. Tiho ji je nadela srajco in jo odela s toplo odejo, da je ne bi zeblo v zadnjih trenutkih, ko je bila še človek.

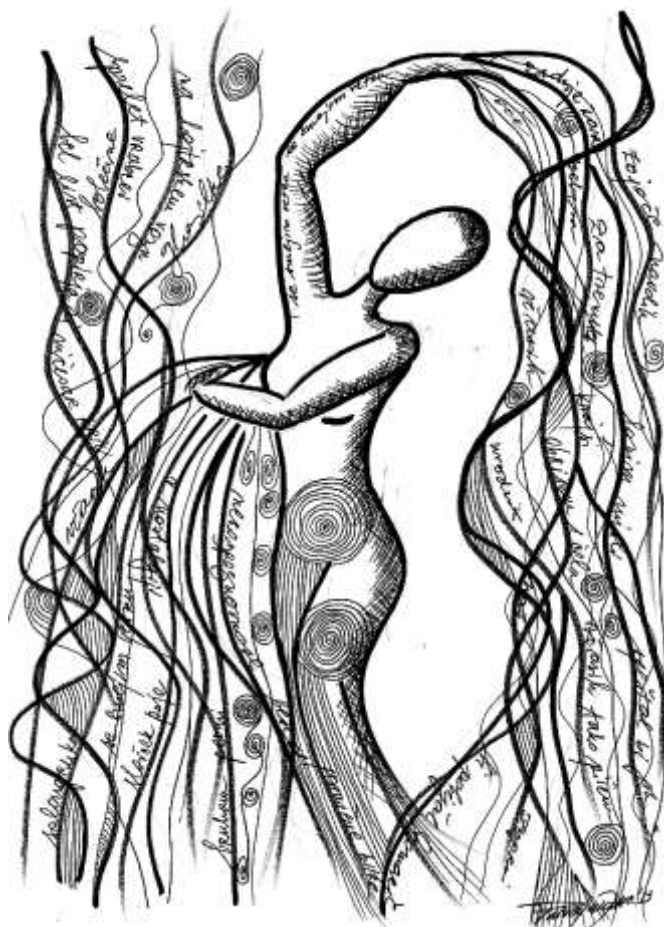

ZAKAJ?

Slika, ki jo je morala narisati do naslednjič, ji ni bila všeč, saj nikakor ni dojela, zakaj mora risati neke enakomerne, simetrične vzorce, če pa njene barve v njej divjajo čez liste tako, kot burja – enkrat so razpršene, drugič ovinkasto mavrično razporejene – tako, kot ji narekuje

glasba, ki jo tisti trenutek poslušša. Zdaj pa mora tlačiti barve v kalupe, simetrijo. Zdelo se ji je nevzdržno, kot bi jo kdo mučil z natikanjem obročev na zapestja ali na vrat – takih obročev, ki jih nosijo ženske v afriških plemenih. Ali pa grozni postopek ubogih Kitajk, ki jim povijajo stopala, da bi bila videti majhna in elegantna, deklice pa neznosno trpijo. Tako je čutila ob risbi, ki jo je morala narisati za domačo nalogo. Zakaj, le zakaj jim ne dovoli svobode ustvarjanja, saj je menda slikar? Zakaj morajo vsi risati na isti način? Zakaj dobijo njene sošolke za svoje risbe, ki se njej zdijo prazne ali pa izumetničene, lepo oceno, njene, kjer so vsi predmeti ali osebe nagnjeni nekam na levo, pa so deležne graje? Zakaj so njene barvne kombinacije vedno zasmehovane, češ, da tega v naravi ni, ona pa ve, da so, saj je sama opazovala drobne cvetlice prav istih barv, ki jih je kasneje uporabila? Zakaj ji ne da miru? Risbo dokonča in se loti druge, takšne, ki ne bo vkalupljala barv. Barve bodo plesale na njen način, samo na njen način. Prisluhne glasbi in s čopičem začrta prve odtenke, pa jo že preplavi občutek modrine, pomoči čopič in hitro, s sunkovitimi gibi, nanese na papir izrazito modrino neba po nevihti. In oranžno, žareče oranžno, táko, kot je poletje, ki se prebuja skozi glasbo, ki jo poslušša. In barve bežijo čez čopič in skozi zvoke harfe in viol na papir. Srečna je, saj je slika točno takšna, kot je videla skladbo, ki je tisti trenutek izzvenela v poslednjem akordu. Tudi to sliko bo nesla v šolo, vendar je ne bo pokazala. Z njo bo zato, da ji bo dala moč, ko bo znova poslušala, zakaj njena domača risba ni tako lepa kot sošolkina, zakaj njene barve niso tako ...

Patricija Dodič (Ples poezije – flomaster)

(foto Patricija Dodič)

Sem, ki sem ...: Rojen v prejšnjem tisočletju v Ljubljani, prilečen na ta svet, da bi bil vagabund, peroprask in bohem, ki živi in ustvarja povsod, kjer je, biva pa v Ilirski Bistrici. Pišem prozo, poezijo, literaturo za otroke, aforizme, recenzije in dramske tekste. Sem amaterski igralec in režiser. Ukvarjam se tudi z likovno umetnostjo in s sestavljanjem ugank.

O LJUBEZNI DO DENARJA

Frančiška je imela rada denar. Prav ljubila ga je. Čuvala ga je kot kakega otroka. Še bolj. Otrok v resnici sploh ni marala. Denar pa je neizmerno ljubila. Kar crkljala ga je in božala. Če je že morala dati iz rok kdaj kakšen bankovec ali kovanec, drobiž ali debeliž, se je poslavljala od njega kot od kake ljubljene osebe. Zavedala se je – v nasprotju z bivšim in z občasno še zdajšnjim socialistično-komunističnim prepričanjem in duhom časa, da je denar in z njim posledično ves kapital, vrednota. Vrednota in potreba. Nuja. Tako kot zrak. Vendar s to razliko, da je zrak vedno na razpolago, takorekoč na dosegu roke (torej pljuč), denar pa ne. Potreben pa je skorajda v isti meri. Sicer ga sama ni veliko rabila, saj je bila od malih nog navajena skromno živeti. Po prejšnji primerjavi z zrakom bi lahko rekli, da je bolj na tanko dihala, ga je pa čuvala, čuvala kot punčico svojega očesa. Frančiška je živela kot vsi stari ljudje: osamljeno. Samote je bila vajena že od prej, saj je bila skoraj vedno sama na hribovski kmetiji, kamor se je še zelo mlada primožila, kjer je rintala in se gnala z obdelovanjem tistih strmin, da je preživljala staro bušo v hlevu in zredila dva do tri prašiče, medtem ko se je Lojz, njen – zdaj že dolgo pokojni mož – martral v zagorskem rudniku. Denarja sta imela malo; Lojz je plačo skoraj v celoti sproti zapil, tisto malo, kar ji je prinesel domov, pa je zadostovalo komaj za sol in sladkor, zato je denar še toliko bolj ljubila. Sama si ga je prislužila s tem, da je vsako leto na skrivaj prodala enega od treh prašičev; Lojz tako ni vedel, koliko jih redi, saj v svinjak nikdar ni stopil, vsaj do kolin ne. Z nabiranjem ter prodajo gob jeseni je tudi zaslužila nekaj denarja. In ga je shranjevala. Zato je bila kar malce jezna, ko je zanosila in se jima je rodil Lojzek, saj so postali izdatki takoj večji, pa tolikanj bolj vesela, ko je izvedela, da bo za Lojzem, ki ga je kmalu po rojstvu otroka zasulo v rudniku, dobivala majhno pokojnino. Ko je Lojzek odrasel in postal Lojz, sta pričela živeti tako rekoč v isti hiši ločeno življenje. Drug drugega sta pustila pri miru kolikor se je le dalo. Lojz je bil knap, kot prej njegov stari, zato ga po cele dneve ni bilo doma. Kadar pa je že bil, je pa spal utrujen od nočnega šihta ali pa pijan ko klada in ni se kaj dosti menil za kmetijo in zanjo. In tudi njej je bilo zanj vseeno. Po starem je rintala naprej. Tako se tudi, ko se je Lojz poročil z Marjeto, ki mu je rodila tri čvrste dečke, ni

za Frančiško nič spremenilo. S snaho sta živeli v tistem sprejemanju. Frančiška je še naprej gojila tiste, zdaj štiri prašiče, in tiho pomagala pri vseh kmečkih opravilih, le da se je na nek način še bolj umaknila zase, kadar je bilo vse postorjeno. Pozimi, ko ni bilo nobenega pametnega dela, ali ko je deževalo, je bila najraje zaprta v svoji kamri. In če jo je Lojz vprašal: »Mati, kaj pa delate v kamri cel dan?« je odgovorila: »Denar štejem. Deževni dnevi so za otroke delat in pa za denar štet.« Seveda so se ji vsi nasmihali in si mislili: 'Revica uboga, kaj neki boš štela, ko pa nič nimaš.' Saj so vedeli za pokojnino, ki pa je bila tako uborna, da je bilo že skoraj sramotno od države in pokojninskega sklada, da si sploh upa tako majhne denarje nakazovati, tako da je niti Lojz ni resno jemal, saj si je mislil, da ima komaj dovolj za tiste cukre, ki jih redno kupuje in za kakšno ruto, pa tisti svoj kafe. A Frančiška se je samo smehljala. In res preštevala denar. Ker ni skoraj nič zapravljala, saj je hrano imela doma, drugega kot kave pa malce sladkarij, ki jih je večji del razdajala otrokom, pa tako ni nič potrebovala, se ji je denarja od pokojnine, ki je prihajala vsak mesec, od prodaje gob in tistega prašiča, ki ga je še vedno vsako leto na skrivaj prodala, ker je le ona krmila prašiče in ni nikogar spustila v svinjak, kar lepo nabiralo. Tako se je zgodilo, da smo, ko je v stotem letu starosti zdrava kot dren od kapi umrla, v njeni omari, pod posteljo, v stari leseni in ornamentirani skrinji in v vseh mogočih in nemogočih kotičkih njene kamre našli na kupe denarja. Toliko ga je bilo, da sem še sam zazeval. Z različnimi trakovi povezani šopi denarja so bili lepo zloženi v razne manjše in večje skladovnice, a razen desetdolarskega bankovca, ki se je bogvedi kako našel v zalužini, vrečice avstroogrskih srebrnikov in nekaj deset evrskih stotakov ter kup desetakov, ni bilo nič vrednega, kajti ves preostali denar je bil že zdavnaj propadel. Našli smo celo vrečo hrvaških kun, ki so bile že petinštiridesetega leta vredne manj kot vreča, v kateri so se nahajale; našli smo kupčke medvojnih dinarjev z narisanim partizanom na eni in grbom Jugoslavije na drugi strani, pa dinarje Narodne federativne republike Jugoslavije, dinarje Kraljevine Jugoslavije, srbske dinarje in vse druge dinarje vseh pokojnih Jugoslavij, nemške *rentenmarke*, bivše nemške marke, avstrijske šilinge, italijanske lire, tolarske bone in naše zadnje tolarje, ki jih je bilo še največ, od kobilc do prešernov, plečnikov, veg in trubarjev. Lojz se je, ko je vse to videl, pričel tresti, da sem se ustrašil, da ga bo pobralo. Bil je tako jezen, da mu je pena privrela na usta. »Mi smo pa hladilnik na puf jemali ... Mater! Stara je pa na milijonih dinarjev ležala ... Zdaj je pa vse skupaj en kurc vredno. Matkurba! Nekaj časa je srepro gledal po kamri, zatem pa je zagrabil tisti šop evrov me prijel za ramo in rekel: »Jebiga. Greva pa še to zapit, da se pomirim,« in moško je pljunil na tla in jaz sem tudi pljunil, in sva šla. Dva dni sva ga pila, on pa je kar ponavljal: »Zdaj je pa vse skupaj en kurc vredno, manj kot nastil, manj kot listje v listnici. Matkurba, bom kar v štalo nesel pa pod kravo, bom imel vsaj eno zadoščenje. Ti povem, bom edini človek na tem svetu, ki je z denarjem kravam nastiljal. Matkurba, da bom!« In res, ko sva se po dveh dneh pijančevanja in treh dneh treznjenja pomirila, je vzel koš in nagrabila sva tisti brezvredni papir, pa ga je znosil v listnico. Tri koše ga je bilo. Cel teden je z njim nastiljal kravi, ki pa ji je bilo malo mar po čem serje, malce je povohala tisti denar, pa kakšna dva bankovca tudi pojedla, mleka pa zato, ker je na denarju ležala ni dala niti za frakeljc več kot drugekrati.

Ob hiši, ki sta jo Jos in Ela pred leti kupila, je bil velik urejen in z žičnato mrežo zagrajen vrt. Ograjo je Jos takoj prvi teden podrl in vrt zasejal s travo.

- Saj vrta sploh ne rabiva, samo kazi hišo. Kuhava skorajda nič. Veliko jeva zunaj. Pa tudi Jos pravi, da on že ne bo gledal posajenih fižolovk okrog hiše in tudi tisto drugo vrtičkasto ščavje, ki samo kazi okolico, mi bo zmetal ven, če si bi slučajno drznila nasaditi ga. Pa tako ali tako je treba najprej narediti fasado na hiši, pa urediti notranjščino, do takrat bova pa še kar tu v bloku. Jaz pa naj tja, skoraj kilometer daleč klaftam po solato. Saj nisem zmešana, mi je Ela razlagala ob kavici.

Tiho sem bil. Prikimaval sem ji. Kaj pa naj bi?!

- Ko pa se preseliva, kar bo pa mimogrede rečeno kaj hitro, saj Jos je priden in zagnan kot le kaj, potem pa mogoče.

No, tisto *kaj hitro* se je razvleklo kot štrumpantel na celih deset let tako, da se jima je medtem rodil otrok, ki je že pričel hoditi v prvi razred osnovne šole, oni – zdaj trije – pa so še vedno nastanjeni v isti majhni garsonjeri v našem bloku in Ela še vedno vsak dan hodi k nama na kavico in nama razlaga njune velike načrte.

- Veš, Jos zdaj dela štukature po stropu in stenah, najprej sem se jezila, ker ureja vse sobe v starinskem stilu in dela fineše, pa starinsko pohištvo obnavlja za notri.

- Kuhinje pa veceja ti pa še sedaj ni zrihtal, sem se moral vmešati.

- Seveda, ampak to zato, ker je prej vse ven vrgel, ker ni bilo takšno, kot bi on rad, staro je bilo in iztrošeno.

- Pa saj ljubi starine, se nisem mogel zadržati, pa me je preslišala in nadaljevala, kot bi bil zrak.

- No, sedaj mi postaja kar všeč. Lepo hišo bova imela. Da ti vidiš, kako lepa je spalnica!

- Kot muzej, sem se tiho namuznil, Klara, moja ljuba, pa me je spod čela gledaje, s komolcem sunila pod rebra, da sem kar zazeval, in rekla:

- Res, lepa bo. Pa saj je že sedaj.

- Hiša bo že lepa, sem dejal, ne oziraje se na Klarine poglede, dom pa to nikoli ne bo.

- Kako to misliš? me je pogledala Ela.

- Povsem preprosto, sem odvrnil. Jos bo naredil lepo hišo, v kateri bo vse poglancano in poštirkano, da se ničesar ne boš smel dotakniti. Otroka boš morala imeti najbrž kar v kot prslonjenega, da ti ne bo v tisti lepi kletki česa zamazal ali potrl. To pa ni dom. V domu mora domače dišati. Kot pri nama. Dišati mora po gospodinjstvu in gospodinji. In vščenil sem Klaro v lice, da se je rde zahihitala ter nadaljeval: dišati mora po juhi, pečenju, po prevretem ali prismojenem mleku, če hočeš. Dom mora biti živ, v njem se mora razlegati smeh, kdaj pa kdaj tudi jok, ščebet otrok, loputanje z vrati, pa kakšna pesem, pa kaj malega mora biti razmetanega v domu, da živi – tista vajina hiša pa je že sedaj mrtva in bo takšna tudi ostala.

- Ti si butelj! mi je zabrusila.

- Seveda sem, sem se nasmejal, vendar butelj, z domom, v katerega še ti rada prideš na kavico, ki je doma še kuhati ne smeš, ker je tvoj super dedec ne pije in mu smrdi.

Pogledala me je, ko da sem ji najmanj Josa zaklal, izpila še vročo kavico, kakor izpije presušen pijanec kozarec tolkovca¹ in rdeča v obraz odšla.

Pa ji ni nič koristilo. Drugi dan je že spet prifurijala k nama in nama ob kavici jela razlagati, kako dober da je njen Jos in priden, pa kaj vse imata in kaj vse še bosta imela v svoji hiši in kako ji je vseeno, če se še ne bodo kar selili, da se le bodo in to v res prelepo in do konca izgotovljeno hišo, ne pa v takšen star skedenj, kot je bila hiša prej.

Tako je Ela kar nekaj let živela v vseenosti do vsega. A, ko je pričela od raznih enako zmedenih sodelavk, kot je sama, in drugih sorodnih bitij (ki jih nikoli ne zmanjka in bi resnici na ljubo bilo človeku brez njih življenje prav dolgočasno), dobivati razne *bio*, *eko* in bogvedi kakšne še podatke in nasvete ter z njimi v paketu tudi nore popadke aktivnosti, ki se pri pretirano navdušenih in vzhičenih bitjih tako radi pojavljajo, se je pa jezila.

- Vidiš, mi je rekla, lahko bi imela svojo solato, svoj vrt, je pa ta cepec od Josa napravil iz vrta zelenico.

- Pa saj si govorila pred leti, da ga sploh ne rabita.

- Pa ga. Rabiva ga in imela ga bom! Seveda, ne bom sedaj uničila tiste lepe zelenice.

- Popeglane, sem bleknil.

- ... sem se pa z bratom dogovorila, me je preslišala, da mi doma na kmetiji odstopi kos njive za majhen vrtiček.

To bi bilo še kar v redu, če ne bi njen brat živel na drugi strani Kozjaka, trideset in nekaj kilometrov stran od tod, zato si nisem mogel kaj, da ne bi tega cinično omenil.

- Pa boš utegnila v nedeljo pred kosilom skočiti gor po *šnitlih* in po solato?

- Seveda, je trdila, to sploh ne bo problem, saj bom spotoma iz službe ali pred njo. Res se zdi daleč ... ampak ... saj redno obiskujem brata, pa mam ... bom pa še solato ... Spotoma, ko grem v službo.

Delala je namreč v gostilni kot natakarica, nekje na pol poti med domom in *domom*.

- Pa vseeno, ali ne bo to *gor pa dol* malce nerodna reč, kaj?

- No, ja. Bom pa le imela domačo in zdravo solato, pa paradajz in vse drugo. Veš, kako je solata draga!

- Vem, vem. Pa bencin tudi.

- Kaj hudiča pa ima bencin s solato? me je debelo pogledala.

- Nič, nič, sem odvrnil.

- Pa paradajz je v trgovini tudi tak, je nadaljevala začetno, kot da bi bil na pol plastičen.

- Ja, ja, sem prikimal, mislil sem si pa svoje. Saj ne, da se ne bi strinjal s tistim o paradizniku, le vse skupaj se mi je malce neumno zdelo. Prej je namreč vsa leta niso nič motile *plastične solate* in '*vse drugo*'. Tistih nekaj sto metrov od tu do hiše se ji pa še sedaj zdi neskončna daljava, vožnja v službo pa tudi neizmerno velik strošek.

No, brat ji je ustregel, pa je posejala solato in posadila paradiznik. Drugi dan je že tekala po bajti in se čohala za ušesi.

- Kaj pa ti je? sem jo povprašal na hodniku, kjer je mencala sem ter tja in si z nečim težkim razbijala glavo.

- Ah, nič. Solato moram iti zaliti, je odsotno dejala.

- Pa ti je avto crknil, al kaj? sem jo radovedno in že malce škodoželjno povprašal.

---

¹ jabolčnik

- Ne, ne. Le nobene pametne posode za vodo nimam.

- Kaj, a nima tisti tvoj brat kakšne kangle, ali vsaj vedra? Ima vendar kmetijo, kaj ne? sem jo začudeno pogledal. Sicer pa vzemi enega izmed tistihle veder, ki jih imamo tamle v ropotarnici, pa bo.

- Ja, sem že razmišljala, vendar ... jaz bi vodo peljala od tukaj gor.

- Kaj? Pa mi menda ja ne boš rekla, da je naša voda boljša za zalivanje solate.

- Ne, ni to ...

- Kaj pa potem? A tam pri bratu doma nimaš vode?

- Imam, imam, vendar njiva je malce stran od hiše, v dolini. Jaz pa bi rada hitro ... pred službo, veš. Ne bi rada hodila domov, pa spet na vrt, me že tako čas baše. Zato ...

- Aaa, to?! sem bleknil, v tem primeru je zate vedro resnično brez vrednosti, in sem odšel mimo nje v svoje stanovanje. Ela pa je obstala tam sredi hodnika in tuhtala še naprej o vedru in vodi.

Ne vem sicer, ali je razumela, kaj sem ji hotel povedati o vrednosti vedra, ali ni, je pa po pradavni ženski intuiciji dojela, da je vrednost vedra in vseh drugih sorodnih posod v njihovi praznini še posebej takrat, ko je ta praznina zapolnjena – v tem primeru – z vodo. In v tem primeru bi vrednost praznine spet narasla, ko bi se vedro klokotaje izpraznilo na vrt in bi bila solata končno zalita, vendar je vedela, četudi o tem ni kaj prida razmišljala, da sklop raznih naravnih zakonov, ki so jih modri kmetje in ostali – z naravo povezani ljudje poznali in upoštevali že veliko prej, preden so jih razni znanstveniki formulirali, ne dopušča vodi ostati v napolnjeni praznini vedra, če le to poskakuje po razklopotanem avtomobilu trideset in še nekaj kilometrov daleč, prek hribov in dolin, glavnih in stranskih cestah, po asfaltu in makadamu in za povrh še po kolovozu tja do njiv. In ker je to vedela, ji je kaj kmalu šinila v glavo nova ideja in glej jo spet na mojih vratih.

- Poslušaj, rabila bi kakšno kanto.

- Kakšno kanto? sem se delal neumnega.

- Kanto za vodo – kanister.

- E, ljubica zlata, ga pa nimam.

- Pa veš mogoče, kdo bi ga imel, da mi ga posodi.

- Ne, sem odrezal, kupi si ga, hudiča! Tamle čez cesto v Kmetijski trgovini imajo zagotovo kake kante in kanistre.

- To že, ampak, veš, saj ga ne rabim zares. Kaj bi denar stran metala!

- Kako ga pa potem rabiš, če ne zares?

- No, za dva do tri dni bi si ga sposodila, da zalijem posejano solato pa paradajz.

- A, potem pa ne več?!

- Ne. Potem se bo pa že prijelo.

- Pa Bog bo dež dal, kaj? sem bil malce zajedljiv. Drugo leto pa že ne boš več sadila – bo še od letos ostalo.

- No? me je preslišala, mi boš povedal, kje naj si ga sposodim?

Saj sem vedel, še sosedja je imela v kleti dve ali tri desetlitrski posodi s tesnilnim pokrovom za privitje, pa sem vseeno tuhtal, kot bi ne imel pojma, kdo bi lahko imel kakšno posodo. Potem pa sem se (ko se je vse skupaj že malce dolgo vleklo in se mi ni ljubilo več stati med vrati), *spomnil* in sem jo poslal v sosednjo vas k znanцу kakšne štiri kilometre stran v povsem

nasprotno smer od tiste, ki bi jo morala opraviti do vrta. In je, ženščina zmedena, res šla. In si je sposodila kanister in tri, štiri dni hodila zalivat solato, dokler se ni prijela.

Nekaj časa je šlo vse kot po maslu, potem pa so solato napadli rdeči lazarji, ki nimajo nobenega pravega spoštovanja do tuje lastnine, pa v *trgovini je solati padla cena* in se je ni splačalo doma več gojiti. Paradižnik je pričeval gniti, ker je to pač *neumna rastlina*, ki se pusti skozi dežne kapljice kot skozi lupe napekati soncu, da ga uničuje, pa v *Mercatorju se sedaj dobi že oni holandski ali kakšen že, ki je veliko boljši kot domač, sočen in okusen, da še Jos nobenega drugega noče, fižol so pa srne pojedle, pa saj se tudi ne splača, saj je z njim samo delo, profita pa niti malo, pa še prekle moraš imeti dovolj velike in vse to*, pa je opustila vrt že pred jesenjo.

Njen brat ima spet celo njivo, Jos še kar ureja hišo in jo opremlja s starinskim pohištvom, otroci rastejo, letni časi se menjujejo, ljudje okrog mene se starajo, midva s Klaro se seliva v večje stanovanje, ona pa še kar perpetuira pri nama na kavici, z vsak dan novo, varčevanju in zdravemu življenju podvrženo idejo v glavi. Solata (pa najsi bo maslenka, ledenka ali kosovka), tista listnata zelenjava, ki se po uradnih dokumentih imenuje *Lactuca sativa*, pa ne da bi o zgoraj omenjenih stvareh karkoli vedela, neumorno prerašča svet in tako in drugače napravljena napolnjuje človeške domove. Briga jo za ideje neke Ele.

SPOŠTOVANJE

»Hvaljen bodi, Jezus Kristus,« je spoštljivo pozdravila sključena starka nasproti ji prihajajočega moža v črni sutani. »Na vekov veke,« ji je ta hladno odzdravil. Mladec, ki je spremljal ženico pa je pristopil do resnobnega moža, ga potrepil po ramenu in mu nasmejan in prešerne volje dejal: »Pozdravljen Barnab! Dolgo te že nisem videl. Kako si kaj? Lep dan, aaa?« »Hvala, Julijan, hvala. Kar v redu. Lep. Da, da, lep dan, lep ...« in momljaje je odhitel dalje. »Joj, Julij,« zavzdihne čez čas ženica, ko ostaneta sama in župnika že dolgo ni bilo več videti. »Ti pa gospoda kar tikaš!? Sram naj te bo!« »Ampak, babica, saj tebe in Boga tudi tikam, pa vaju bolj spoštujem kot tega farja,« se nasmehne Julij. »Oj, Julij, kaj pa govoriš!« je zaprepadena starka. »Boga tikaš?« »Poglej, babi, še nikoli v življenju, odkar znam moliti, nisem molil 'ki ste v nebesih', ampak vedno 'ki si v nebesih'. Vidiš, Boga tikam, pa mi nič ne zameri, far ... far pa ... kakor hoče.«

NEDELJA

Križ na cerkveni steni drži v naročju užaloščenega Jezusa, katerega mističen pogled opazuje vrvež vernikov (njega častilcev) zdolaj. Zaposleni s sabo ga niti ne opazijo. Ob binglju zvonajo grede v hram, nato se iz njega (spet ob spremljavi zvonov) vračajo, svetlečih, po vseh begajočih, drug v drugega uprtih oči. V pozabi pridige in farjevega nauka se ocenjujejo ženske med sabo, izmenjujejo kuharske recepte in recepte za vzgojo svojih najstniških otrok, ki ubegajo pred straševskimi očmi v skrita sanjanja ljubezni. Staroste in očaki kramljajo sredi vaške-

ga trga, ocenjujoč vedenje mladeži, ki se podi krog cerkve, ob tem pa s polsvetniškimi, kalnimi pogledi božajo oprsja in ritnice devic. Zlagoma se moževanje preseli v gostilno, babljanje za štedilnik in mladovanje v veter. Križani pa od vseh (celo od goloba, ki se mu podeluje na trnjevo krono) pozabljen, od dežja in sonca obledel, žalostno sramujoč se, gleda v plašna tla predcerkve in vetrič zajame v lahen ples iverno solzo, ki mu kane iz lesenega očesa.

SAMOST LITERATA

Star, trhel štor je obstal pred njim kot kakšna japonska ikebana, oblečen v temno zelen gozdni mah, pretaknjen s prameni in lisami drugačnega, svetlikajočega se srebrnkastega mahu, ki mu ni vedel imena. Iz celotne površine štora, podobnega razvalinam starega gradu, sta v šopih pronicali dve vrsti gobic: drobcena siva vrsta čeladice iz skupine Coldontes s tankim, dolgim betičem in zvončastim, skoraj prosojnim klobučkom ter večja, navadna žveplenka z žvepleno rumenim betom in klobukom, katerega vrh je temneje obarvan, da je na prvi pogled precej podobna pravi štorovki. Ves vzhičen je sédel na vonljiva gozdna tla in dolgo zrl v prečudovito dekoracijo umetnice Nature, preden je vstal in se odpravil naprej po svoji sprotni poti. Na pol gole borovničeve steblike so ga žgečkale po razkritih gležnjih, saj se je ne glede na pozen jesenski čas še vedno sprehajal v sandalah, nataknenih na boso nogo. Drugih obuval razen škornjev menda niti ni imel. Ves dopoldan se je takole sprehajal po gozdu, njegovih jasad, rebreh, dragah, poteh in osončenih obronkih ter vonjal jesen, trgal in občudoval raznolike gobe, posedal po štorih, zaziraje se v nebo skozi jasnice pisano obarvanih drevesnih krošenj in držal predavanje o literarnem ustvarjanju skupini neobstoječih slušateljev in ob tem resnično užival kot le malokdaj. Takšne skupine, ki bi znala tako lepo sodelovati kot današnja, takšne pa še ne, si je rekel polglasno, ko se je zvečer zleknil na kup listja, v katerem bo prespal noč in nasmehnil se je nebu.

Tomaž Mahkovič (Ožičenje – kolaž)

UGANKE IN ZANKE

 TOMAŽ MAHKOVIC	NAJLJUBŠA MOHAMEDOVA ŽENA	SLEPA ZALJUBLJENOST	IDEALISTIČNI NAUK, DA JE SVET ILUZIJA	MEDENI PIŠKOT	KRIZANKA	KAR DOBIMO PO PINJENJU MLEKA	ČETRTI RIMSKI KRALJ	KANTAVTOR SMOLAR	ČLOVEK, KI RAD PIJE ALKOHOLNE PIJACE	POMOČNIK: ORCINOL, DE LEON, MARN	DRUGI DEL GESLA	ŽENSKA, KI POGOSTO MIŽI	DALMATINSKA ANA	TIBETANSKO GOVEDO
MUSLIMANSKO MOŠKO IME					POPEVKAR ROBIČ	NIZOZEMSKO IME REKE MEUSE				STOJI V GRBU LJ.				
AVTOR BOBROV (JANEZ)						MOŽAKINJA				OZVEZDJE RIMŠČICE				
PRVI DEL GESLA														
SKLADIŠČE OROŽJA IN VOJAŠKE OPREME							HVALJENJE, BAHANJE	VERDIJEVA OPERA					SESTAVINA LIŠAJSKIH BARVIL	NABOJ ZA ZRAČNO PUŠKO
POMOČNIK: MAIANO, COOL, ANK, LANAK,	PEVKA ACKTE					ŽOGA IZVEN IGRIŠČA, AVT			VOD MIMO NAPRAVE					
	ŽENSKO IME								GRM Z BELIMI CVETI					
STIK, KONTAKT					DIMNIK PO PRIMORSKO		ŽIVLJENJE (PESNIŠKO)							
							KAJ KAR IZRAŽA							
GORSKI PRELAZ ČEZ KARAKORUM						UTOR				PERNATA ŽIVAL				
										RAZLIČNA VOKALA				
PEVKA HORVAT						AM. ROCK PEV. (IDALIS)							ILIRSKA BISTRICA	AMERICA ON LINE
						ANTON JANKO								
VPREŽNO VOZILO					EKONOMIST (FERDINAND)				DEL FIESOLE (TOSKANA)					
					NATRIJ				SOSEDNJI ČRKI					
SLOVENSKA PESNICA IN KANTAVTORICA										POVOJNI STIL DŽEZA				
ČISTA DUŠA V BRAHMAIZMU						ŠESTA ČRKA GRŠKE ABECEDE				KRAJ V SREDNJI ŠPANJI				

ANAGRAM

HANA MIZOVA je češka biologinja, ki pozna slovenskega pesnika in prevajalca. Katerega? (ime in priimek)

ŠKOLJKA

Ko v **potok**, ki teče po Ljubljanskem barju, skoči **skupina ljudi**, ki igra na glasbila, dobimo nek **študijski krožek**.

ŠKOLJKA je besedna uganka, pri kateri prvo iskano besedo (samostalnik) vstavimo v drugo (samostalnik) tako, da obe najdeni besedi tvorita tretjo besedo ali besedno zvezo.

ANAGRAM ali PREMETANKA je besedna uganka, pri kateri iščemo besedo (samostalnik) ali besedno zvezo sestavljeno iz istih črk, kot jih ima podana beseda ali besedna zveza.

POLITIČNI ANAGRAM V STAVKU

LETA BURKAŠKA NE minejo še;
tekstilka je vajeti vzela v roké.

ANAGRAM V STAVKU je besedna uganka podobna anagramu, le da so črke za premetavanje iz različnih besednih zvrsti, ki tvorijo stavek ali del stavka, medtem ko je rešitev samostalniček, znana besedna zveza ali kot v tem primeru ime in priimek bolj ali manj znane osebe.

REBUS je uganka, pri kateri morate najprej ugotoviti, kaj predstavljajo sličice, nato pa iz dobljenih besed sestaviti novo besedo ali besedno zvezo. Številke v ključu in geslu, so številke črk v posamezni besedi.

(Primer rebusa s ključem 3,4 in geslom 7.:

= top + lice = toplice)

REBUS

Ključ: 4, 4, 1,4 Geslo: 8,5 Pomoč: na srednji sliki je Alenka Šmid

ČRKOVNI RAREBUS

Ključ: 3,2,3, 1 Geslo: 9

RAREBUS je podobno kot rebus uganka, sestavljena iz sličic (v tem primeru iz črk), le s to razliko, da morate sličici, pod katero so številke odvzeti črke, kot jih kažejo številke (npr. v tem primeru prvo, drugo, tretjo, četrto in peto) ter jih po istem vrstnem redu prestaviti na konec vseh pojmov (besed). V tem rebusu bodite pozorni na pozicije črk (na, pod, nad ipd.). Primer rarebusa: na prvi sličici je npr. narisana kol in spodaj številka 3, na drugi sličici pa so tri sove. Rešitev: ko(l) + sove = Kosovel. Rebusu in rarebusu podobna uganka je tudi REBUSOID, pri katerem odvzete črke prestavimo na konec vsakega pojma posebej in nato vse skupaj združimo v smiselno celoto.

ZDRUŽENKA

$1/A + B + 1/C = X$

1/A slovenski skladatelj s spodnje fotografije (Oskar, 1868 do 1932), **B** nordijska boginja morja, **1/C** delovna ura, ki presega redni delovni čas, **X** ime in priimek hrvaške pisateljice

ZDRUŽENKA ali ENAČBA je besedna uganka, pri kateri s pomočjo enačbe in opisov združujemo iskane samostalniške pojme v smiselno celoto, tako da dobimo nov samostalnik ali besedno zvezo. Opisi pod ulomki (npr.: 1/A) se berejo povratno (npr: kolo – olok).

ZDRUŽENKA

$A + B + C = X$

A lučaj, **B** pristanišče v španski provinci Almeira na ustju reke Rio Grande, **C** mlad, gol ptič, **X** ime in priimek dopisnice TVS

ZDRUŽENKA

$A + B + C + \check{C} = X$

A zvočni zapis, **B** ime danske pisateljice Melbye (s fotografije), **C** kositer, **Č** nordijski izraz za smuči, **X** odlična glasbena skupina z Vranskega (dve besedi)

VPRAŠANJCE

Zakaj Eskimi ne jedo pingvinjih jajc?

PREMETANI TULEC

VSE **BO**, LE **NAS** NE **BO**.

V zgornjem ljudskem reku, se med dvema istima črkama skriva mesto na Siciliji (dve besedi), če seveda črke pravilno razporedite.

REBUS

Opišite del dogajanja na sliki in izvedeli boste za občutek ženske z dežnikom.

Ključ: 1,1,2,4 Geslo: 7

RAREBUS

Opišite dogajanje na sliki in dobili boste literarnega junaka.

Ključ: 1,1,4,1,1 Geslo: 4, 4

POSEBNA, (KROŽNA) PRE(o)BRA(ča)NKA

Pupa Nana de:

Na domači brjači se najlepši gode.

PREBRANKA je besedna uganka, pri kateri se označene besede enostavno preberejo, le da v drugačnem razmiku črk, da se dobi drug pomen. Npr.: Ante, naježi vas cena = Antena je živa scena.

SKRIVANKA je uganka, pri kateri s pomočjo ključa, logike in odgovarjanja, ugovarjanja ali trditve, ugotavljamo, kaj se skriva v povedanem.

SKRIVANKA

Ameriška igralka: **Li Derek**

Ključ:

2,2,2

(naselje v Savinjski dolini)

Dragica Marković – Dragejša, včasih Novakova Metka? Ne, ne! Vse podobnosti med njima so izključene oziroma presodite sami, ko preberete nekaj naslednjih strani. Kaj bi lahko povedala o sebi? Hm ... Mogoče, da gre za bitje, ki je včasih nerodno, vendar dobromisleče, da pokaže svoje atribute, ko ima dober dan in ko si upa biti to, kar je. Biti Dragejša pravzaprav ni lahko, kajti nevarnost (recimo raje nerodnost) preži na vsakem koraku, pa naj si gre za vsakdanje ali pa za kaj drugega, za kar Mama Roža ni imela pojasnila. V upanju, da vam zva-
bi nasmeh, ste vabljeni k prebiranju mojih zgodb, ki so nekakšno nadaljevanje zgodb iz Zgod-
barnice 2012/2013. ☺

(foto iz arhiva avtorice)

ČEBULA

Jesen je jemala slovo. Novakovi, ja, kot običajno jih je tudi tokrat prehitel čas. Seveda so imeli načrte, kaj vse bodo postorili pred prvim snegom, vendar se ni izšlo. Kmetijski pridelki so čakali spravila, ampak zaman. Zeljnate glave so si želele družbe v sodih, kjer se bodo skupaj staknile, se družile, predvsem pa malo sprostile, pravzaprav zakisale. Žal se pričakovano ni uresničilo. Tako so ostale na njivi, prekrite s prvim snegom, čakajoč na pomlad (čeprav vedo, da takrat niti z-ja ne bo od zelja ...). Ravno ob takšnih dnevih si je Metka zaželela dolgih sprehodov, kjer lahko umiri svoje misli. Včasih se ji je zdelo, da se vse okrog nje zelo hitro

vrti, da je čas ne poslušša, ampak teče po svoje. Za letošnjo zimo si je želela novih dogodivščin, nekaj novega, predvsem pa njenega. Mogoče bi se vpisala na plesni tečaj, si sešila novo obleko, je razmišljala. Morda prav na tečaju uzre princa svojih sanj. Odločitev je padla. Vpiše se na tečaj, še prej pa si nadene obleko, za katero bi se babice steple. In ne samo eno obleko, ampak nekaj kosov oblačil, ki gredo vsekakor skupaj. Da bi bilo za ples dobro imeti lahkotna oblačila, ji ni povedal nihče. Tako se je naša Metka prikazala na prvi uri plesnih vaj, oblečena v morje oblačil, da se jih bo, če bo seveda potrebno, lahko postopoma znebila (no, ni bilo mišljeno do golega, ampak le kakšen košček blaga bi znal biti preveč). Že po prvih plesnih korakih ji je postalo vroče, rdečica na obrazu je pokazala, da jo je plesna oprava spravljal v zadrego. Možnost, da bi jo kdo iz moške publike prosil za ples, je bila majhna, ali bolje rečeno nična. Ampak, glej ga zlomka! Iz kota plesne dvorane jo je opazoval mladenič in zbiral pogum, da jo ogovori. Verjetno bi tudi zanj modna policija zagotovo podala kritiko. Toda zunanost, oblačila (hlače na korenček) so le del maske, ki jo nosimo. Tisto, kar je bistveno, je očem nevidno, v našem primeru skrito pod goro zanimivih oblačil, ki so verjetno svoje dni pripadala dedku ali pa očetu. Rožletov Štefan (tako je bilo namreč mladeniču ime) je bil prijeten fant z iskrivim pogledom. Pristopil je do Metke in jo prosil za ples. Seveda je bila tega vesela, malce ji je bilo sicer nerodno, ampak priložnosti ni hotela izpustiti. Prisotni so z nasmehom opazovali plešoči par – kot vrteča se jušna zelenjava. Resnici na ljubo, pa so jima zavidali lahkotnost in prijatnost, ki je vela iz njiju. (se nadaljuje...)

KROMPIR

Da ni šlo le za prisposodbo, lahko zlahka rečemo, kajti zaljubljenca sta zanetila pravi ogenj. Pa prisluhnimo ... Plesalca sta se pričela poljubljati in glej ga zlomka! Poljub ju je ovil, prepletel, ampak dobesedno, kajti zapletla sta se z zobnima aparatoma. Železje se je iskrilo in krivilo pod pristno strastjo. Kdo ve, kako bi se zadeva nadalje zapletla, če ne bi na pomoč priskočil sosedov Marko, ki je lahko že od daleč videl iskre, s katerimi bi lahko razsvetlili celo vas. Rešena junaka sta se zahvalila za pomoč in odhitela vsak proti svojemu domu. Obema je bilo nerodno, ampak živemu človeku se lahko pripeti marsikaj, sta se tolažila. Jutri bo nov dan, nove priložnosti, sta razmišljala. Zatopljena vsak v svoje misli, vsak s svojim ščitom, sta nekaj časa hodila po skupni poti (iskre so preskakovale, samo očem so bile nevidne). Jutro ju je našlo vsakega na domovanju svojih staršev, vendar vsakega v svetu sanj in spominov na preteklo noč. Metka se je na hitro oblekla (časa za čebulno zgodbo ni bilo), pograbila dolg seznam živil, ki jih bo potrebno prinesiti mami Roži in odbrzela proti bližnji trgovini. Tam je poiskala velik voziček in pričela pridno zlagati raznovrstna hranila, živila, poživila. Razlog velikega nakupa je bil prihajajoči shod v vasi, in sicer praznik, posvečen svetniku Florijanu (ognjenemu, si je mislila Metka). Nabrana živila je pričela zlagati na drveči trak ter stopila pred blagajno, da bi shranila nakupljeno. Kako nestrpni so ljudje, si je mislila, ko so jo pričeli preganjati, naj že končno pospravi in zloži stvari. »Ne moreš da verjameš, da je neko tako počasan«, je rekel čakajoči za njo. Metka je hitela, kot je le lahko, medtem je na blagajni piskalo, kot pri vojaških vajah. Da pa nerodnostim še ni konca, ji je bilo kmalu jasno. Ozrla se je

proti tlem in zgroženo opazila, da ji iz ene hlačnice visijo navzven hlačne nogavice. Skoraj neopazno je skozi hlačnico pri gležnju potegnila moleči kos oblačila in ga skrila v torbico. Sama sreča, da ji je podvig uspel in da se ni z oblačili vred opotekla. Pri blagajni je še vedno piskalo, ampak živila so le počasi počasi pristajala v košarici. Mogoče bi mami Roži predlagala, da bi imeli kakšno kravo v bližini, da ji ne bi bilo treba vlačiti enormnih količin mleka domov. Tega dne ni bila nerodna le Metka. Štefana so zjutraj čakala običajna kmečka opravila. Zorati je bilo treba njivo, kjer bodo letos posadili krompir (mogoče prav ta prinese srečo Rožletovim). Usedel se je v traktor in pričel z vožnjo oz. z oranjem gor in dol po njivi. »Zakaj se nič ne spreminja hitrost vožnje?« se je spraševal. Noga ga je že močno bolela od pritiska na stopalko za plin, ko je ugotovil, da ima zatisnjeno ročno zavoro. Cvililo je pa tako, da so krti prenehali riti in stopili na površje gledat, kaj se dogaja. No ja, ko je človek v svojem svetu, se res marsikaj dogaja. Tudi metuljčki niso dali miru, ne tisti zunaj ne tisti trebušni, ki so imeli ves čas Metko in njen iskrivi zobni aparat pred očmi. Dan se je počasi prevešal v večer – v čas, ko se mladina zbere pred vaškim domom. Ob takih večerih pridejo na plan zgodbe, zgodbe, predvsem pa se razvijajo romantični dogodki, utrinki. Samo včasih se zunanji opazovalec sprašuje, ali sta Metka in Štefan res srečno živela do konca svojih dni. Saj ne, da ne bi slišali za srečne zgodbe Pepelke, Sneguljčice in drugih pravljicnih bitij. Kdo ve, mogoče bi pravljice izgubile pravljíčnost, če bi bili ves čas ne trdnih tleh in ne dopustili domišljiji proste poti. Verjetno se bomo vsi strinjali, da je najbolje, da ostane tako, kot je. Pravljice, realnost, vsaka na svoji strani, vsaka potrebna in lepa po svoje.

Patricija Dodič (Pobožaj me z besedo – flomaster)

Po vaseh in cestah Slovenske Istre,
a občasno tudi čez Kraški Rob,
na Kras, seže njegov glas.

(foto iz arhiva avtorja)

NEZNANI POŽIGALEC

Bila je že pozna jesen. Po stari navadi se je ob tem času na podeželju živina že pasla na travnikih, ker je bila mimo že vsa košnja trave za krmo, se pravi sena, otave in kdaj tudi podotavka. Opravljena poletna dela so dajala možnost, da preide živina iz hribovskih pašnikov na nižje ležeče travnike, ki so se spremenili v pašnike, kjer je živina prišla do priboljška. Živino je bilo potrebno le paziti, da ne zaide v deteljo, pod kako jablano, ali kako drugo sadno drevo, da se ob morebitnem odganjanju ne zaduši. Bila je nedelja popoldan. Dan je bil sončen, zato še vedno topel, čeprav je že dišalo po bližajoči se zimi. Jelko, šestleten fantič, je bil za zadnjo hišo na robu vasi pri nonotu, ki je na bližnjem travniku pasel živino. Tu se je motovilil okrog živine pa okrog krtin, saj so ga sveži kupčki zemlje strašno zanimali. V mladosti je že imel priložnost videti odraslega moža, ki je imel na vrvici privezanega krta. Povedali so mu, da jih lovi in njihove kože prodaja v Trst. Zato taka vnema pri ravnanju krtin – morda pa še sam ka-

kega ulovi, mu je govorila otroška domišljija. Bil je zaverovan v svoje opravilo, ko naenkrat nastane preplah. Sliši glasno kričanje in tudi krave so se oglasile ter dvignile glave – tudi one so zaslutile, da se dogaja nekaj nenavadnega. Nonota ni bilo več nikjer. Naenkrat zagleda ognjeni jezik, ki je švigal skozi streho lope, in na prostosti še hitreje in močnejše opravljal svoje uničevalno delo. Zdelo se je, da se je utrgal film. Nič ne ve, niti se ne spomni, kako se je znašel na dvorišču, niti kaj se je zgodilo z živino, kdo je zanjo poskrbel. Strmi v množico ljudi, vaščanov, ki s svojimi posodami prinašajo vodo za gašenje požara. Strmi in opazuje. Njegova otroška pamet ni dojemala dogodka. Oče ga je iskal med zublji in dimom v lopi, mama pa solznih lic čakala pred lopo v strahu pred najhujšim. Čez čas je Jelka nekdo opazil in staršema sporočil, da je zunaj živ in zdrav. Sreča v nesreči, bi lahko rekli. Končno sta si starša oddahnila in napetost je popustila, tako pri njiju kot pri ostalih ljudeh. Ljudje so pozornost usmerili v gašenje: obvarovati vhodna vrata senika, ker bi se v nasprotnem primeru lahko zgodilo, da bi cela hiša do tal pogorela. S požrtvovalnim delom jim je uspelo pogasiti vse – razen lope, v kateri so bili lojtrnik, gnojni koš, dve osemstolitrski kadi za kuhanje grozdja, večji kup sena in veliko manjših kosov kmečkega orodja. Samega konca gašenja se Jelko ne spomni. Spomni pa se dogodka, ki se je zgodil morda še isti ali naslednji večer. Nona ga je, sedeč na stolici ob mizi, držala v naročju in napol spraševala napol govorila: »Če bi imel obute čevlje, bi ogenj gotovo pogasil, tako pa ga nisi mogel. Opekel bi se.« Jelko je samo neodločno narahlo priki-mal, saj se ni spomnil, da bi sam zakuril, na kar je nona ciljala. Želela je le zvedeti, kako se je zgodilo in v neprisiljenem pogovoru z Jelkom bi morda izvedela. Čevljev v poletnem času Jelko še nekaj let ni nosil, ker jih niti ni imel. Požig oziroma zažig je za družino ostal na pol uganka, čeprav so bili odrasli skoraj prepričani, da so nehote zažgali otroci ob raziskovalni igri, ki jih je bilo pri dveh družinah v hiši kar nekaj, a Jelko je bil najmlajši. Veliko let je minilo od takrat in vsi starejši akterji so že zdavnaj na onem svetu. Lopa je bila dvakrat deležna temeljite preнове in se prelevila v sodobno garažo, le Jelko se še vedno z grenkobo v prsih spominja nesrečnega požara, ki so mu ga tako bratrance kot starši na nek, četudi šaljiv način očitali vse dotlej, dokler so skupaj živeli v hiši. V otroškem srcu za vedno ostane praska.

OBMEJNA VOJAŠNICA

Zgodba ima dolgo brado in se je dogajala v prvih povojnih letih druge svetovne vojne. Takrat je bila začrtana (ne samo na papirjih, ampak v naravi, na terenu), meja med Jugoslavijo in Italijo, vendar je zaradi nestrinjanja italijanske vlade z izgubo ozemlja Italija protestirala pri mednarodni komisiji, ki je mejo na terenu zarisovala, in dosegla ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja (v nadaljevanju STO), ki je bil nadalje predmet pogajanj med državama, kaj bo kateri pripadlo. STO je bilo začasno razdeljeno na dve coni, in sicer na cono A in cono B. Cona A je bila pod italijansko upravo, cona B pa pod jugoslovansko upravo. Obe državi sta računali na tak izid pogajanj oz. sta delovali v smeri pripojitve celotnega STO pod svojo oblast. Končni izid pogajanj je bila pripojitev cone A Italiji in cone B Jugoslaviji. Ker je šlo za novo razmejitev, je bilo potrebno zgraditi tudi vojašnice za varovanje pravkar vzpostavljene meje. Moja vas je ostala v območju cone B, na njenem robu – na meji med Jugoslavijo in cono B. Zadnji vogal hiše in deblo češnje nekoliko vstran sta bila belo obarvana z apneno broz-

go, kar je pomenilo, da hiša ostaja do končne rešitve v coni B, polovica češnjine krošnje v coni B, druga polovica pa v Jugoslaviji. Tako je iz rešitve nastala ovira, ker smo morali na mejni prehod z veljavno dvolastniško dovolilnico, če smo hoteli obrati češnje na jugoslovanski strani, čeprav smo imeli od hiše neoviran dostop do češnje, ki je rasla na čistem travniku. Obrane češnje je bilo treba tovoriti po isti poti domov, da so cariniki lahko pregledali, ali ni med češnjami kaj sumljivega, nedopustnega. Da se razume: deblo češnje s krošnjo vred je bilo popolnoma vidno z lokacije mejnega prehoda. V tem obdobju, ko še ni bilo vojašnice, je oblast naselila vojsko v najbližji zasebni hiši, v kateri je živel par, mož Jože in žena Marija, oba srednjih let. Imela sta dva otroka, sina in hčer. Sin, ki je bil starejši, je bil zaposlen daleč od doma, v jeseniški železarni. Tako daleč je bil zato, ker bliže ni bilo zaposlitve in zato ker je bil z razmejitvijo primorski človek pahnjen v stisko, saj je bil odrezan od Trsta, ki je bil kulturno, gospodarsko in upravno središče takratne Primorske. A nova država ni vzpostavila normalnega razvoja življenja. Hči, ki si je med vojno našla delo v Trstu, je kmalu odšla in tam tudi ostala. Mati in oče sta bila zato izpostavljeni in ju je tedanji vodnik, vodja vojaške skupine, v njuni hiši pogosto napadal in zasramoval. Njegova izobrazba ni segala veliko dlje od hišnega praga. Tako sta se nekega dne pošteno sprla in v obrekovanju prešla na politično področje, kjer sta si metala v obraz ocene o vzhodnem bloku in obratno, pa mu je vodnik nakladal o pokvarjenosti zahodne politike, tako sosednje Italije pa Amerike, ki je bila ob razmejitvi na strani Italije. Jožetu je bilo vsega dovolj in mu odvrne: »Mouče, mouče. Ti boš mene govorilo vd Amerće. Čej se ti še biu, ku sn jest srou u Misisipi.¹« Jože je bil namreč na začetku prejšnjega stoletja v Ameriki, zaslužil nekaj denarja, se vrnil in postavil hišo za družino. Sedaj pa mu ta *šmrkavc* govori o Ameriki. Pa ne da bi zagovarjal Ameriko, saj ga je izčrpala, le sit je bil vsega. Zaradi novonastalega stanja se je družina razkropila, sam je počasi, a vidno hiral in leta 1955 umrl. Ravno se je vojska umaknila iz hiše, stanje se je tudi nekoliko uredilo, a telo ni vzdržalo več.

ŠEL'M

Človeški spomin lahko dolgo drži v svojem predalu dogodke, stare tudi stoletja, da bi jih ob primernem času obelodanil in tako dogodki postanejo ohranjeni mozaik minulega človeškega življenja. Jože Čep, po domače Šel'm, je živel v naši vasi na začetku prejšnjega stoletja in nikjer se ne omenja staršev, ki so verjetno mladi umrli zaradi razsajanja takratne bolezni – jetike. Zakaj in kako se ga je oprijel vzdevek Šel'm, spomin ne pove. Torej, živel je sam v enoprostorni kamniti hišici na vrhu vasi. V letih po prvi svetovni vojni je dosegel starost odraslega fanta, primerne za ženitev, čeprav višina in zunanji videz tega nista ravno potrjevala. Bil je majhen, visok kakih 160 centimetrov, suh in nekoliko zanemarjen. Nosil je črn oguljen zimski plašč, ki je počasi prehajal v sivo barvo. Kadil je pipo. Ne ve se, ali ga je osvojila namesto hrane, ali česa drugega. Vaščani so ga imeli radi v svoji družbi, saj jim je služil kot igrača za razvedrilo. Seveda so ga hvalili, a hkrati tudi podcenjevali in nagovarjali k poroki, češ dovolj si star, da si najdeš ženo, ustvariš družino, vendar so obenem vedeli, da v vasi ni

---

¹ Osapsko narečje

ženske, ki bi ga vzela. Da bi prišel do nje po kaki drugi poti pa so vnaprej izključevali. Tako so si ga podajali v besedni igri in dnevi so minevali. Ker je izhajal iz zelo revne družine brez zemlje, s katero bi se lahko preživljal kot ostali, je v zimskih mesecih občasno pomagal pastirjem ovčarjem, ki so prihajali s svojimi čredami iz dokaj oddaljenih Brkinov. Tako je večino časa preživel v njihovi družbi in tudi oni – ne le, da so ga nagovarjali k ženitvi, še več, celo obljubljali so mu pomoč pri iskanju primerne žene. In iskanje je bilo uspešno. Spomin sicer ne govori, če so mu res pastirji pomagali, vendar dejstvo je, da je nekega dne Jože pripeljal svojo bodočo ženo domov v vas. Prihod je po njegovem pripovedovanju potekal takole: odločitev je padla, da se to zgodi poleti, na dan vaškega zavetnika, sv. Petra in Pavla, na koncu šestega ali na začetku sedmega meseca, ki je bil po tradiciji tudi vaški praznik, *šagra*. Spomin tudi ne omenja kakega hudega poslavljanja z jokom, le da sta s Francko korak v njenih rodnih Kozjanah zastavila v dopoldanskih urah in ga usmerila proti njegovemu domu pod kraškimi robom v vasi Osp v slovenski Istri, da bi lahko še za belega dne prišla domov na že omenjeno *šagro*. Po večurni lagodni hoji sta prispela na kraško planoto nad vasjo in zagledala dolino pod seboj. Ustavila sta se nad skalnim udorom, ki mu domačini pravijo grad, in opazovala živahen utrip v vasi pod seboj, saj so se kljub še sorazmerno zgodnji uri ljudje že zbirali na prireditvenem prostoru, kjer se je takrat začelo praznovanje takoj po četrti uri popoldne. Pogled jima je drsel od severa, kjer se dolina začne, na jug proti Trstu in obstal na plavi morski gladini. Da bi si povečal ugled in omilil morebiten Franckin strah pred novim življenjem, je z glave snel klobuk in držeč za krajec z njim zamahnil čez dolino, rekoč: »Vidiš, Francka, vse to je moje,« a v resnici je bil njegov le klobuk v roki. Kasneje je imela veliko časa na voljo, da je spoznala njegovo vrednost. V vas sta prišla še pravočasno, da so ju ljudje videli. Nekateri so bili seveda začudeni, drugi so zmajevali z glavami in se jima posmehovali. Ne glede na vse, je Jože svojo Francko odpeljal domov in življenje je šlo svojo pot kot doslej. Živela sta skromno in se prebijala iz dneva v dan, kakor sta vedela in znala. Ljudje so ju počasi sprejeli in marsikdo jima je celo ponudil kako delo, da je bilo življenje znosnejše. Čez kaki dve leti se jima je rodil sin in »hvala bogu« tudi ostal edinec. Z leti sta postala člana vaške skupnosti, a nikoli tako tesna in povsem enakovredna, ker so ju nekateri še vedno videli kot manjvredne ljudi in ju niso mogli sprejeti kot enakovredne člane, kar je bilo, resnici na ljubo, tudi res. Razlika je bila preveč očitna in veliko vaščanov ju je postavljalo ob bok ciganom. Veliko let pozneje, ko je bil Jože že v letih, so si ga vaščani poniževalno izposodili. Kmet Jušto, ki je bil eden izmed treh močnejših kmetov v vasi, je svojo gnojno jamo že izpraznil in razvozil gnoj po njivah, pripravljajoč jih za novo rodno sezono. Gnojna jama je bila približno dva metra globoka in štiri metre široka, da je bilo kakih dvajset kubičnih metrov prostornine. Bilo je v času pusta. Vaščani, starejši in mlajši, da bi si po njihovem mnenju popestrili zabavo, so Jožeta pograbili in odnesli v prazno Juštovo gnojno jamo, od koder se sam ni mogel skobacati in je vpijoč ter preklinjajoč tekal znotraj zidu in tako nudil vaščanom neizmerno veselje. Tako početje je Jože zelo zameril vaščanom. Ko je sin odrasel, ju je zapustil in se v zamejstvu dobesedno izgubil, saj nihče ne ve povedati, kje in kako je končal življenjsko pot, če jo je že. Francka, ki se je spoprijateljila s sosedami in se je v veselejših trenutkih znala tudi ponorčevati na svoj račun, je dejala: »Saj nisem velika, le na velikih nogah stojim.« Bila je namreč za dve glavi višja od Jožeta. Tudi zaradi tega sta morala marsikatero grenko požreti. On je zapustil ta svet v sedemdesetih letih minulega stoletja, ona pa kako leto za njim.

Mečelova družina je jmela doste ust, malo njiv jen hrane še mnj. Blo je vle p prve svetovne vjsće, ku je v naše kraje pršla tljanska vblast. Bil je vće, mate, dvej pupe jen štere fante. Pupe, vle, ku so pestile šulo, so zčele h nogh hodet v Trst. Provzprov u Šćedn, ke je tabt bil še vas, d so v kmunsće pralnece štrace prale. Vt duma so s sabo prnesle jen prdale kšn liter mleka, al pej vina. Zguda spomlade so nbrale jen glih tku prdale mačce, zgončće, vijolce, polete pa ivanšce, souzice jen še druje rože. Fante so doma kopale soje njive jen lsće n žrnade. Ma žrnad je blo malo, ldje nejso jmele šoldo z plačet delovce. Alora, kdr njso jmele kej delt, so klatle ukule jen nrdile mrskšno numnost. Tku se je an dan zgodilo, d so se znjdle n žegne jen p neumne pamete v kapele n vtarje sklvale vn kosti vt svetnika, ke so ble vnde spravne. Ldje pravejo, d so v vsaće cerkve n vtarje spravlene kosti vt tistga svetnika, ktermo je cerkov posvečena. Druje dan v ndeljjo, ku so šle ldje vd maše, je vre tekla beseda vt ust d ust, d pr Mće-loveh straše. Žensće so govorile, d tej Mćelove fante so doste nvelčste, ztu so se upale nret tašen greh, se križle pred mislijo, d be jmele vpravka ž njime. Nsezadnje nej nanka čdno č straše. Jen res je strašlo! Upolnći je pršlo n vdr, kmer so fante tabt spale, šmelo ku brja jen touklo, jeh cenjalo z brjšje, z srejšco jen z lse. Jen vzelo jkete jen jeh touklo ž njimi. Tde, č so se zkopale glboko v taso pod seno, jeh je njdlo jen zvleklo vn. An cejt so se fante delle norca ses tega straha, ke jeh je obeskavo p noće. Hvalle so se, kku jen nč ne more. Ma p dveh čedneh tega strašenja je hudić pojo škerco. Cele nći nejso spale jen vsak večer v straše čakle, d pride. Celo uro jeh je strašlo, jeh vleklo p vdre će pej les, ku prazne žakle. Vbrazo so jen pobledede, pššile so se, ke zrade straha nejso mgle nanka jest. Vse sćep je šlo tku delč, d so zgledle ku prkazne, ldje so se jen n ceste zčele umikt. D jeh res straše, je potrdo tde njihov sosed Jože, ke je ano nuć prespau ž njimi n vdre, d be se prepričo. Pa anen mesce je šlo vse slabše. Še pomrle be. Nej blo družga, ku jet h gspude Malalane v farož prost z pumuć. Gspud Malalan je vse dobro znou, kaj se dogaja, ztu jeh je njprej fino ušmruco jen nročo, d tiste kosti poberejo jen jeh nzej spravjo, kmr so ble. Ublbu je, d pride zvečer vit. Pršo je nmalo prej jen počako, d je zčelo strašt. S križen jen z žegnano vodo v rokah je počase šou šklin z šklin p škalah n vdr, nekj molo jen n vrhe škalah z žegnano vodo požegno, kouko delč je mgo. Šmenje, škripanje jen toučenje, ke je blo vse sćep strašenje, je počase pojenjalo jen povsen fenilo. Tude vmlo se nej več. Čez nekej cejta je blo p vase čet govert: »Se zna, tiste, ke je npravo, je tde vtpravo.« Te besede so ble n rčun gspuda Malalana, ke je z veliće praznće u farož povabo vašće vtreće n veselico. Nvado jeh je, d so igrate nabožne igrice. N teh veselica h je več boto dal vit majhnga hudičća, ke je silo vdrešen en pupn pod krilo, a vne so se ga mgle vbrant. Č ne, be bla velika sramota. Z dobro vbrambo jen z vse drugo jeh je pohvalo z bonbonme, biškotme jen kšnme sladkarijame. Tku je vido, kan vtreće nose, kouko je vreden njegov nauk jen kku starše učijo dma soje vtreće. Ztu so ldje ptiho misnle jen v pgovoreh anka povele soje mišlenje. Rekle so, d jema moćne uči, ku štrije jen štrgone. Zgleda, d je to sojo muć rabo z lažje držanje ldi, p njgoven u prave vere. Drgačnje je bil gspud Malalan velk narodnjak, doma z Vopćen pr Trsta. Zrade tega so ga fašiste tude ranle, ku so ble volitve. Nej ga blo sran, vščanen je zmerj pomago, mgare uz potert, č vole njso mgle povleć. Ukule petdesetga leta sen biu z nono n njgoven pogrebe. Vseglih nej v mere počiva.

Priseljenka z Obale, ki sem se Kozine izredno hitro privadila tudi zaradi ljudem prijazne knjižnice (oz. knjižničarke Patricije). Na zgodbarnico pridem v glavnem zaradi družbe, v kateri se počutim zelo prijetno. Na srečanjih najraje poslušam in vedno je zelo zanimivo, sproščeno in zabavno. Za pripovedovanje in pisanje nisem pridna, prispevam pa pravljice, ki sem si jih izmišljevala in jih pripovedovala svojim otrokom, ko so bili majhni.

(foto iz arhiva avtorice)

POZABLJENA ROKAVIČKA

Mama in fantek Lan sta se odpravila na sprehod v gozd. Bila je huda zima in Lan je imel debele, tople rokavičke. Med hojo je Lan nenadoma zagledal na nekem drevesu gnezdo z jajčki. Narahlo jih je pobožal. Medtem je izgubil rokavičko, vendar tega ni čutil. Šele čez nekaj časa je mamica opazila, da ene rokavičke nima: »Kje pa imaš rokavičko?« Čez nekaj dni sta šla iskat rokavičko. Ko sta jo našla, je Lan opazil, da so se v njej naselile ptičke iz gnezda. Mama in Lan sta odšla domov zopet brez rokavičke. Naslednjega dne pa sta od doma prinesla ptičjo hišico in vanjo natresla še zrnja. Ptičke so se preselile v hišico in fantku vrnile rokavičko. Ko sta prispela domov, je mama za večerjo pripravila velik lonec in zgodbe je konec.

Na travniku je z drugimi živalicami živel polžek. S seboj je nosil hišico, na glavi pa sta mu rasla dva navihana rožička. Vsi so ga imeli radi, ker je bil tako prijazen. Vsako leto pa je spomladi postal žalosten. Vse rožice in živalice so se obarvale s čudovitimi svetlimi barvami, le njegova hišica je ostala vedno rjava. Potožil se je svojim prijateljem, vendar mu ni mogla pomagati niti rdeča Pikapolonica, niti zelena Gosenica, niti rumen Metuljček. Pravzaprav jim je bil z rjavo hišico čisto všeč. Nekega poletnega dne jih je polžek povabil na rojstni dan. Ravno ko so se odpravljali na njegovo zabavo, je prišla nevihta. Deževalo je, bliskalo in grmelo. Ko pa je neurje ponehalo, se je na nebu prikazala čudovita mavrica. Murenček se je domislil, da bi vprašali mavrico, če jim podari malo barv za polžka. Mavrica je z veseljem odstopila malo vsake od svojih barv – rdečo, rumeno, zeleno, modro ... Prijatelji so polžku prinesli lončke z barvami, potem pa so mu pomagali še barvati hiško. Polžek je bil presrečen, čeprav je vedel, da bo njegova hiška pisana le do prvega dežja. Prijatelji pa so mu rekli, da nič zato, če je njegova hiška rjava, saj ima zlato srce, to pa je najlepša barva na svetu.

PRAVLJICA O RAZBITEM JAJČKU

Zajček Tim in piščanček Tobija sta bila najboljša prijatelja. Med velikonočnimi prazniki sta mamicama pomagala barvati pirhe. Ker sta bila zelo pridna, jima je zajčkova mamica podarila najlepše jajce. Nista vedela, kam bi ga postavila, da se ne bi zvrnilo in poškodovalo. Zato sta prosila piščančkovega očeta, naj jima naredi lesen voziček. Ker sta ga pomagala barvati in krasiti, je bil voziček čudovito pisan. Pazljivo sta naložila jajce v voziček, da bi se z njim igrala in ga peljala po dvorišču pokazat še drugim prijateljem. Vendar se nista mogla dogovoriti, kateri od njiju bo vozil voziček in sta se začela prepirati. Zajček Tim je kričal, da ga hoče voziti on, piščanček Tobija pa se je drl, da je voziček njegov. Dolgo sta se kregala in vlekla voziček vsak na svojo stran. Med prerivanjem se je voziček prevrnil. Jajček je padel z vozička, se skotalil po hribčku navzdol in se zaletel v drevo. Tim in Tobija sta se v hipu prenehala pretekati in sta stekla za njim. Videla sta, da sta ostala brez prelepega jajčka, saj se je ob drevesu razbil. Obsedela sta ob drevesu in žalostno jokala. Ko sta se malo potolažila, se je zajček Tim opravičil, pa tudi piščanček Tobija je rekel zajčku: »Oprosti!« Spoznala sta, kako nesmiselno se je tako prepirati. Obljubila sta si, da se ne bosta več kregala, ampak bosta vedno prijatelja.

 Mnogim gre delo hitreje od rok kot k rokam.

Ljubiteljica narave in ptic (članica Društva za opazovanje ptic) doma iz Gradišča. Rada raziskuje pokrajine v sebi in izven. Poznavalka domačih receptov in opravil. Sicer pa odločna, humorna in pozorna poslušalka.

NAŠ MALI KRIVOKLJUN NI IMEL SREČE

Na vrhu krošenj okrog naše hiše je začel prepevati meni še nepoznani ptič. Prepevanje je bilo podobno petju zelenca (*Carduelis chloris*). S pomočjo daljnogleda sem ugotovila, da spada v družino ščinkavcev (*Fringillidae*). Ker je imel prekrizan kljun na levo in desno stran, ga ni bilo težko določiti. To je mali krivokljun (*Loxia curvirostra*). Odrasle samce sem videvala na visokih topolih na poti proti Slavniku iz Markovščine v Skadanščino. Naš pa ni bil tako škrlaten. Podoben je bil samici krivokljuna, ki je rumeno zelene barve s črnimi progami po krilih, le na prsah je imel nekaj rdečih lis, kot bi še ne dobil pravega svatovskega perja. Nisem vedela, da si je omislil družino na našem vrtu, zato ker je pel na vseh krošnjah, tudi pri sosedovih. In ker je bil to še zgodnji februarj, se mi je zdelo vse skupaj čudno. S pomočjo kolegov ornitologov smo določili, da gre za neodraslega samca krivokljuna. V začetku aprila je bilo slišati pod našo smreko glasno čivkanje in vreščanje. Na tleh je čepel pisan ptičji mladič. Naš maček Meu ga je hotel pokončati. Starša sta s kričanjem in skakanjem okrog mačka pritegnila pozornost nase. Hotela sem pomagati. Dvignila sem mladiča, ga postavila na bližnjo slivo. Zmeden mladič se je obrnil, letel še 100 m in padel naravnost pred mačji gobec. Maček ga je zagrabil in zbežal v svoj brlog. Kričanje na neumnega mačka ni pomagalo. Njegov lovski nagon je bil močnejši. Pa tako redka vrsta je ta krivokljun! Še moji družini je bilo hudo, čeprav se v ptiče ne razume. Mrtvega ptiča sem spakirala v zamrzovalnik, kjer je počakal, da sem ga oddala kolegom iz Društva za opazovanje ptic. Mladič je bil grahast, črno bel. Rep je bil še prekratek, da bi z njim lahko krmaril. Še mehak kljun se je komaj začel kriviti. Sam ne bi še mogel odpirati smrekovih storžev in se hraniti s trdimi semeni. Drugi dan je začela pihati orjaška burja. Cel teden se ni pomirila. Krivokljun je še naprej prihajal na smreko. Sledila sem mu z daljnogledom in opazila, da hrani še enega mladiča. Bratec poginulega mladiča je zlezal iz gnezda, se trdo držal za vejo in se ni premaknil niti za centimeter, ker drugače bi ga odneslo. Starša sta odpirala storže s kljunom, kot bi jih odpirala s pivskim ključem. Ta mladi se je hranil s kašo iz golše svojih staršev. Glavo je dvignil visoko. Ta stari je priplezal dol po veji, oprijemajoč se s kljunom kot papiga. Razprl je kljun in mali se je začel hraniti direktno iz golše. Burja je ponehala. Pod smreko sem našla gnezdo iz suhih smrekovih vejic dolžine cca 20 cm. Prepletено, malo zdolbeno, kot mala ploščad.

Vsem nam je razumljivo, da bo ob vse hujši krizi potrebna samooskrba s hrano. Naši bodoči rodovi nimajo veselja, da bi se mučili z vrtom, si lomili križ cele popoldneve z okopavanjem. Kako naj jim dopovem, da je delo na vrtu lahko hobi, vir sprostitve, ki nam poleg zdrave zelenjave nudi obilo zadovoljstva, ne pa še ene dodatne službe? Kako si pridelati hrano, ne da bi se borili z naravo (pleveli, deževje, suša) – govorimo o morebitnem permakulturnem načinu pridelave zelenjave. Namesto spomladanskega prekopavanja, lopatanja, bom postavila visoke grede. Široke naj bi bile do 1,5 m v obliki gomile, okrogle ovalne ali kvadrata. Na dno gomile bom postavila veje, karton, ovčjo odpadno volno, travno rušo in vse organske odpadke iz vrta. Na vrh bosta šla zemlja in kompost. V kompost bom posadila sadike ali kaj posejala. Sadike bom obložila s slamo. Slama bo zadrževala vlago, plevel se ne bo razrašal, dež ne bo zbijal zemlje. Zemlja bo ostala rahla. Sonce ne bo žgalo gole prsti. Pod slamo bodo zemljo rahljale gliste. Gomile bodo poljubno visoke, ne bo se mi treba pripogibati. Gredic ne bom teptala, hodila bom po utrjenih stezicah, za iti po solato ne bo treba obuvati škornjev. Čas, doej namenjen trdemu delu z okopavanjem, zalivanjem, pletjem, bom namenila načrtovanju sejanja, kolobarjenju, pridelavi lastnih semen. Sama si bom pridelala kompost z recikliranjem kuhinjskih odpadkov. Zaradi segrete zemlje mi bo spomladi omogočeno zgodnejše sejanje. V jeseni se bo sezona podaljšala, ker zemlja na višjem položaju zadržuje toploto. Morda bo to zanimivo tudi naši mladeži in se v bližnji prihodnosti začne ukvarjati s permakulturo.

PRIPRAVA MLEČNIH IZDELKOV PO DOMAČE

SUROVO MASLO – PUTR

Iz 6 litrov domačega polnomastnega mleka, npr. iz Tater, dobimo 200 g surovega masla. Putr se dela na dva načina:

- a) mleko zavremo, ohladimo, drugi dan posnamemo smetano, kar pomeni, da jo postrgamo s površine z žlico,
- b) mleko pustimo v skledah dva dni na sobni temperaturi. Smetano posnamemo, jo ohladimo. Skisano mleko se uporabi kot kislo mleko, ali pa skuha v skuto.

Včasih so surovo maslo *umjeli* v leseni pinji, kar pomeni, da so ga stepali, dokler se ni maščoba zgrudila. Kislo mleko in pinjenec smo v Brkinih dali prašičem. Danes smetano stepamo z metlicami ali v multipraktiku. Ko se maščoba začne gruditi, zmanjšamo hitrost na minimum. Maščobo – putr – zgnetemo v stručko. Belo tekočino – pinjenec (naj mimogrede omenim, da je zelo zdravilen) – odlijemo. Putr spiramo z ledeno vodo, dokler ni več ostankov belega pinjenca. Rok trajanja takega putra je do 10 dni, kasneje greni in *zažautovi*.

---

¹ Vir: Jožica Fabjan, mentorica permakulturnih delavnic o visokih gredah

Maščobo smo uporabljali za kuhanje in pečenje, ker se pri praženju ne dimi tako kot putr in ne zažautovi. Gospodinje iz Trsta so v mojih otroških letih kupovale pri nas doma oboje, putr in maslo. Tržačani so govorili, da je maslo bolj zdravo za črevesne bolezni in primerno za bolnike pri razjedah želodca. Putr smo raztopili počasi na štedilniku za drva. Raztopljen putr smo precedili. Ostanke na dnu posode (mrve, nekakšni sladki ocvirki, po okusu podobni praženim lešnikom), smo imenovali *murka*. *Murko* smo namazali na kruh, ali pa z njo oblili *češpove* njoke.

KEFIR

V 1 liter surovega mleka se doda kulturo kefirja v velikosti čajne žličke. Kefir nastane na sobni temperaturi po 24 urah. Zanj lahko uporabimo tudi kupljeno mleko. Goba kefirja raste. V 14-ih dneh se velikost podvoji. Kulturo kefirja lahko podarim naprej (051 611 020).

JOGURT

Ko se je v trgovinah pojavil navadni jogurt v lončkih, smo za lastne potrebe izdelovali tudi jogurt. Liter mleka zavremo. V mleko, ki se je ohladilo na 40° (test s prstom) zamešamo en jogurt iz trgovine. Lonec z mlekom damo v ogreto pečico na 40°. Čez noč je jogurt že pripravljen.

Dober tek!

Tomaž Mahkovic (Brezimna – svinčnik)

(foto iz arhiva avtorice)

Rojena. Seveda. Moj oče je imel poseben smisel za humor, ko je dejal: »Najprej je padla bomba na Hirošimo in čez deset let si se rodila ti«.

S tremi simpatičnimi hčerami in oranžnim mačkom.

Nekdanja Ljubljanka sredi Brkinov.

Upokojena, a nikoli brez dela. Rada berem knjige, kolesarim, kofetkam, klepetam, fotografiram, vrtnarim, kuham, hodim na izlete, obiskujem kulturne prireditve, delam in sodelujem v različnih društvih.

SILVESTROVANJE NA PLACU

Iz nabiralnika poberem pošto. Letak vabi. Silvestrovanje na Placu. V trenutku se mi utrne misel na moje prvo takšno silvestrovanje. Pred 21 leti. Vse se je dogajalo zelo hitro. Zgradila sva hiško v prijetni vasi v Brkinih. Izgubila sem delo v Ljubljani, a kaj hitro našla novo zaposlitev v Ilirski Bistrici. In tako so se vse *puzzle* kar pričele zlagati druga do druge. Nadaljevanje je bilo logično. Že poleti smo se preselili v novo hišo, čeprav sta bili opremljeni samo kuhinja in kopalnica. Malček smo pač podaljšali taborjenje, kar je bilo pravzaprav zabavno. Dekleta

so šla že čez debel mesec v šolo, jaz pa na novo delovno mesto. Kar naenkrat je bil december. In se je začela prednovoletna norišnica. Postoriti vse delovne obveznosti še pred zaključkom leta in se istočasno udeležiti čimveč srečanj in prednovoletnih rajanj. V službi so se začela prva nadležna vprašanja: »Kje boš pa ti silvestrovala?« Nisem imela niti najmanjšega pojma, kaj bi počeli. V obilici opravkov vseh vrst tako doma kot na delu sem si želela samo tišine, počitka ... Spet me je eden od sodelavcev vprašal, kje bom silvestrovala. »Ne vem,« sem rekla. Takoj je sledilo naslednje vprašanje: »Ja, kaj ste pa v Ljubljani počeli na silvestra?« »Kaj? Skuhala sem kakšno fino večerjo, malo smo gledali televizijo, ko je bila polnoč, pa smo v zrak spustili kakšno raketo, petardo, ali pa smo šli v mesto na trg in si voščili. Nekateri so tam tudi silvestrovali.« »Oh, to pa ni nič posebnega, tudi pri nas v Bistrici silvestrujemo na Placu.« »A res?« »Res!« Odlična informacija. Nisem hotela, da me imajo za prefinjeno Ljubljanko (kot so me včasih zafrkljivo poklicali), ki se ne more vključiti v dolgoletno krajevno tradicijo. Takoj, ko me je naslednji sodelavec vprašal, kje bomo silvestrovali, sem mu kot iz topa odgovorila: »Na Placu, seveda. Slišala sem, da je to pri vas tradicija.« Pri večerji sem sporočila možu: »Sem slišala, da tukaj silvestrujejo na Placu. Kaj misliš, če bi se jim tudi midva pridružila?« Je rekel, da ni problema, če le ne bo slabo vreme. Tako sem o tem, da bova silvestrovala na Placu, odgovorila še na nekaj tovrstnih vprašanj. Bilo je že proti koncu meseca, ko mi pravi sodelavec: »Sem slišal, da boš silvestrovala na Placu. Imata kaj proti, če prideva tudi midva z ženo?« »Kaj bi imela proti, saj bo tam verjetno veliko ljudi. Vsaj tako je v Ljubljani.« »No, potem je pa vse v redu. Kaj bosta pa prinesla?« »Pojma nimam,« sem rekla, »kaj se pa prinese?« »Tudi jaz ne vem«, je rekel. »Če vržem v nahrbtnik kakšen šampanjec, ne bo škodilo. Še vedno ga lahko odnesem nazaj domov.« »Se pogovarjata o silvestrovanju?« vpraša tretji sodelavec. »Ja. Ravno sva se dogovorila, da prinesem šampanjec.« »Kam ga boš prinesel?« vpraša tretji. »Na Plac, seveda. Tam bomo silvestrovali.« »Aha. Zanimivo. Kdo pa še pride? Lahko prideva tudi midva z ženo? Nimava nobene druge ideje.« »Super, vidva kar pridita.« »Veš, kaj,« pravi tretji, »jaz bom pa v nahrbtnik vrgel kakšen kruh in klobase. Bomo lažje kaj spili.« In tako se je naša kompanija kar večala. Odlično smo se organizirali. Prvi bo prinesel šampanjec, drugi klobase in kruh, tretji kozarce, četrti orehovo potico. Vzdušje je postajalo kar praznično, silvestrovanja in druženja v množici smo se zelo veselili. Prišel je silvestrski večer. Četrti je že popoldne klical, da je najbolje, če parkiramo kar pri Komunalni. Tam bo nedvomno parkirni prostor in še avtomobilov ne bo nihče opraskal. Vsi smo se strinjali z njegovo idejo in se ob desetih zvečer zbrali ter se peš odpravili v center dogajanja. Vreme nam ni bilo prav nič naklonjeno. Bilo je mrzlo in megleno. Prostor na Placu je bil še popolnoma prazen. Neosvetljen. Samo iz bližnje gostilne so skozi okna prihajali posamični žarki. »Verjetno bodo ostali kmalu prišli,« je modroval drugi. »Saj Bistričani nikoli ne pridejo točno. Se spomniš, ko smo se odpravljali na morje in smo bili zmenjeni, da gremo ob desetih izpred *Mlečne* – šele opoldne so se začeli zbirati in spraševali, kaj bi vzeli s seboj ter tekali po stvari nazaj domov. Najbolje, da ta čas kaj prigriznemo.« In smo prigriznili. Čeprav smo se na debelo oblekli, nas je mraz kmalu začel zbadati v nos, ušesa, prste na rokah, prste na nogah. Zato je bilo prima, ko je drugi vzel iz nahrbtnika nekaj močnega. »Da se pogrejemo,« je rekel. »Ja, to je pa res čudno,« je rekel tretji, ko smo ob pol polnoči še vedno sami stali na Placu. »Ali so odpovedali silvestrovanje?« »Ne bodi trapast«, je rekel četrti. »Silvestrovanja v nobenem primeru ne moreš odpovedati. Silvestrovanje se zgodi enkrat na leto, pa če si zraven ali nisi.« Spet smo še malček prigriznili, srknili, ko je rekel moj mož: »Veste kaj, fantje. Bo treba

šampanjec pripraviti – vsak čas bo polnoč.« Za priročen pult smo uporabili kar havbo osamljenega avtomobila. Nazdravili smo si. Se poljubljali drug z drugim. Si voščili vse dobro. Si drgnili premražene prste in nos. Si spet voščili in srknili še nekaj šampanjca. Potem smo se odločili, da se gremo pogret v bližnjo gostilno. »Še dobro, da smo parkirali tako daleč izven centra. Kje bi zdajle iz te mase *folka* dobili svoje avtomobile,« se je zafrkaval tretji. Prazniki so hitro minili. Spet sem šla v službo. »Kako si silvestrovala?« so bila prva vprašanja po izrekanju novoletnih želja. »Na Placu,« sem odgovorila kot iz topa. »A res?« je rekel. »Je bilo kaj ljudi?« »Normalno, da so bili.« Kot domoroden Bistričan je pofirbecal: »In kdo je bil tam?« »Kako naj vem, saj jih ne poznam. Saj veš, da sem nova v mestu. Bili pa so sami fajn ljudje,« sem še dodala, da ga je oblila zelena zavist. »Bilo je fantastično! Tudi drugo leto greva na Plac.« In tako so se začela silvestrovanja na Placu.

KORLI

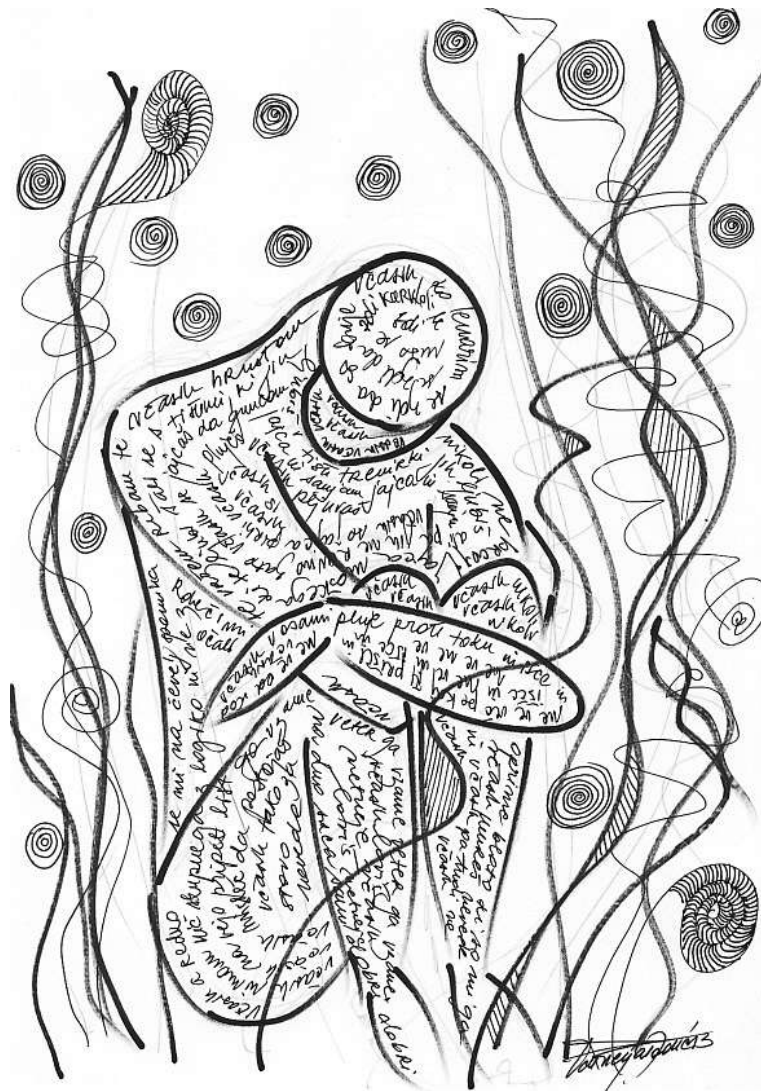
Zvezi potrošnikov

Zdravo! Pišem vam, ker me zanima, kako smo pralni stroji zaščiteni proti strankam. Sem iz znane dinastije Gorenje in imam zveneča imena PS 0A5/120 in še WS 512 SYW, na kratko pa še Simplicity. Prvič sem videl mojo novo gospodarico, ko je taka, malček negotova in zmešana prišla v trgovino. Tam sem stal s kolegi v lepi ravni vrsti, imeli smo se super, bili smo na suhem in toplem. Nismo imeli prav nobenega resnega opravila, razen, da smo ogledovali ljudi, ki so hodili mimo. S še eno kolegico sta nas ogledovali, ocenjevali, prodajalec pa nas je hvalil na vse kriplje. Vsakega posebej. Ne vem, zakaj, saj je bilo na prvi pogled jasno, da bi moral hvaliti samo mene. Potlej ga je kandidatka za lastnico vprašala, kateri stroj bi kupil svoji ženi in je še navrgla, da mu bo prišla potrgat ušesa, če bo kasneje ugotovila, da to ne bi bilo res. Prodajalec se je nasmejal, me potrepljal in rekel: »Tegale. In če ni res, bom nosil kapo.« Končno! To je seveda prevagnilo tehtnico, čeprav sem videl, da je malček kolebala glede tistega listka, ki je bil prilepljen name. Nekateri kolegi so baje imeli ugodnejši listek. Potlej se je kar odločila in je rekla, da bo dobro. Ne vem, kaj naj bi to pomenilo, a ovili so me z neko folijo in čez nekaj ur je prišel pome star stric in me natovoril v kombi. Vozila se nisva prav dosti. Spet so me vlekli v nov prostor. Bil sem zadovoljen, saj je bil ta prostor dosti boljši kot kombi. Spet sem na suhem, ni pa tako toplo kot v tisti trgovini. Menda sem v kleti, prepričan pa nisem, saj doslej nisem srečal še nobene druge kleti, da bi lahko primerjal. Vidim, da imam nove prijatelje, čeprav niso vsi iz moje dinastije. Pa tudi niso vsi namenjeni tako pomembnim opravilom, kot jih znam narediti jaz. Da ne bom dolgovezil, prehajam na glavni razlog mojega pisanja. Prvič, dobil sem novo ime. Tako ime, kot so ga imeli vsi moji predhodniki. Zdaj me kliče Korli. Korli? Lepo prosim, kje je našla to ime, ko pa so moja prava imena tako zveneča. Vprašam vas, če mi lahko kar tako spremeni ime in me kliče kar tako, malo po svoje. In drugič. Nova gospodinja mi ni prav nič zaupala, ko je prvič dala prat. To me žalosti, saj bi lahko že po zvenečih nazivih videla, da je skrb neupravičena. Dala je neke smrdljive cunje vame in mi naročila, kako naj jih operem. Natančno sem se lotil svojega dela. A ona? Namesto da bi šla lepo počet kakšne svoje opravke v stanovanje, je brkljala po kleti. Najprej je počistila pri

cisterni. Pa je prišla preverit moje gumbе. In če bom kmalu? Pa ji ves čas lepo kažem, koliko dela še imam. Potem je zagledala pajčevine. In jih je čistila. In je spet prišla preverit moje gumbе. Potlej je pospravljala kozarce od marmelade. Pa prebiralala jabolka. Pa spet prišla preverit gumbе. Pa pometala po tleh. Pa zložila lončke od rož. Pobrisala pult. Ej, čisto ves čas, ko sem imel delo, me je kontrolirala, kot da sem debilen. Ko sem končal, je obesila tisto perilo po vrveh in mi dala novo delo. Je izgledala kar zadovoljna. Samo, da ni ožeto dovolj. Prosim? Saj je potem sama ugotovila, da bi morala pritisniti še en gumb, če je že hotela, da to naredim. Sem Simplicity, ali nisem? Zdaj perem neko pisano perilo, ki je kdo ve koliko časa stalo v košari in me čakalo. Mogoče je pa vseeno vesela, da sem prišel na pomoč. Ja, in končno se je spokala v zgornje nadstropje in šla po svojih opravkih. No, mogoče sem vam res prenačljeno pisal in se bo izkazala za dobro gospodinjo. Upam pa, da vam lahko pišem ob drugi priložnosti, če bo potrebno.

Brce, januar 2013

Patricija Dodič (Preplet misli – flomaster)

Rojena sem v Črnotičah, kjer zadnja leta ponovno živim. Sem žena in mama dveh hčeram ter babica trem vnukom. Po poklicu sem ekonomistka. Že v rani mladosti sem spoznala čaroben svet knjig in se včasih poskusila izraziti tako v poeziji kot tudi prozi. V aktivnih letih življenja sem kar pozabila na to svojo ljubezen, sedaj po upokojitvi jo skušam ponovno obuditi. Pišem v knjižnem jeziku in narečju.

ČRNUĆJE – UD AMBT JN DNS

(črnotiško narečje)

Dns vn bom povela nekaj od naše vasi Črnutćje in nekaj od ambot. Ani pravejo, da je jme dbila p črnih tićjh, drugi pa, da je to jme od čnega hrasta, ki so me ambt rekli črnićje. Ma du bi tu znau, nobenega od tabt ni več. Naša vas je stisnjena pod steno, ma u zadnjih tridesetih letih smo kukr Kopr, zatu ki jmamo tudi Šemedelo, tu so nove hiše, ki su b'le narjene u Ublaććjih ali na Dovščah. U vas nrveć ledi pride s Kustevca mimo Lazrjeve hiše, ki je b'la ambt nrbl lepa, ku en raj na zemli, dns pa je razsuta. Pole se gre naprej mimo žegna jn cirkve n plc in od tn je polno cest, kan jt – lhku se gre po Šeliži do Linševih, po Gobinovi ulci do Paćneh, ma do Paćneh se pride tudi, če se gre samo nrvnost p zgurnji cesti, po zduljni strani se gre mimo korterja do vršića in pole do krišč, kmr se vas konča, ma od krišč se lahko gre navzguri po zagrubli do Uršćenih, Lojzetvih in Bržanovih in pole nazaj dol n plac. Med zgurnjo jn zduljnu vsjo so še šališ in škalce. In pole s placa se gre lhku tudi u Šemedelo. U vasi dns živi kšnih 70 ledi, ma pred slabimi petdesetimi leti ns je bilo več ku 170. Tu znan, zatu ki sn hodila pole, ku je umrou moj nono, spat u kambro sz mojo nono. In ku smo se zvečer ulegle, je rekla: »Zdej bomo zmlile Sveti angel in Zdravo Marijo in pole bomo štele ledi.« In tku je tudi blo skuro vsk večer. Njprej Sveti angel, pole Zdrava Marija in pole smo začele: Muhovi – 3 ledi, Linšovi – 3 ledi, Domino – 3 ledi, Izetvi – 7 ledi, Blaževi – 2 člveka in tku nprej, dkr nismo pršle na konc d Lazarjevih. Kšno večer sn rekla: »Ma nona, ledi smo štele včeri,« in pole je rekla: »Ben, pa bomo štjele tiste, ki so šli v Trst.« Ma tabt je blo vse drgaće. Tabt je bil po cjstah kamn in kdr je padalo, tko ku lets, je blo samo blato, ben – u kšnmi kraji je bil psut tudi sblon in pr nbeni hiši nej b'lo avta. In kdr smo čuli avto, smo vsi tekli n voknu in umakli koltrin, zatu ki smo znali, da so pršla stric Pino in teta Anita sz Trsta in so nn prnesli čigume, tiste ki so bli ku cigareti. Tabt nej blo vode u hišah, k'lali smo jo zs livencami u šternah in jo u štenjakih al' kblih nsili dmou in ženske so vse prale n' roće. Jn pljeti, ku je skoru nej blo več nnka z ćuhat, smo z mamu uzele štrace in jih šle splahnet na šterne, ki so ble po njivah. Ku so ble splahnjene smo jh raztegnle po figah in trth, da so se spruti sešile. In kadr je mama prala bjele strace, je u zadnjo vodo dala prlin, da so se svetle, kukr so ble bjele. Bug vari, da bi ble sivkaste al' zaprane, pole bi jo b'lo grn sran. Ja, ja – tu mi je ostalo še do dns, grn sran bi me blo, če bi jmela zaprane štrace. Tabt je imela vska hiša blagu u štali in nobena njiva nej b'la u baredi. Ej, kolko frmntona je raslo vsepsod, dns pa neć – n'malo krompirja, kšna trta in se kunča. Pa kolko fežula, krmpirja, mernov, pese, zela se je sadilo. Jn vsaka hiša je jmela tudi prasce.

Mene je b'lo nrbulše, kdr je nona ćjuhala prascn u parneki in je vzela un dva krompirja in mi jih nrdila u s'lati sz ulom in octom. Ja, tbt sn b'la polno sz nono, zato ki je mama jmela polno polno dela. Zmjri je b'la uprežena, ku ana muša, na vse strani: al je blo za sdet, al z' okopavat, al' z plet al' za pdirat al' obraćat seno ali grabit, al' prat, al' past ćredo, al z' ćuhat, in tudi u betigo je blu treba jt in tu hodet na ćtnaro. Videste, tabt nbena mama ni hodila dlt, ma vse so cele dnjeve djelale jn še u sbotah al nedelah so hodile ćez blok. Tabt se je tudi ćuhalo drgaće. Pozimi smo zmeri jli plento ino ćislo zele al repo, plenta je bla ambt navadna remena, ambt krompirjeva, kšnbot s pmdormi ali z mrsnem pa tudi bjela. Vmes so sćuhali kšne krmone sz fežulom, jećmen ali joto, za većerjo pa pašto al riži al krompir na oblico al' rumeno polento in rdć sz fežulom. Goveje mesu se je jlo samo ambt na tjedn, u nedelo za kosilo se je sćuhla župa sz pol kila prs ali rebr.

KAKO JE MOJ NONO OSLEPEL

(ćrnotiško narećje)

Anćka Palentov je bla mićkena žena. U ćrnutćje se je prćila sz Zazda. Polnu botu je pravla, d ji je oće reku, ku je šla od duma: »Anćica moja, zdej greš u drugo vas, oprtati moraš drugi pas!« Umrla je tistega lta, ku moj nono jn Vanca Blaževa. Bla je naša strićeva, ztu je polnu botov pršla h nm, se nslonla n mizu jn se pgvarjala z nono jn nonotn. Tabt, ku sn bla jst mićkena, so se stare žene klatle žvećr p hišah, še psebno pzimi. Djelat nisu mgle jn jmele kej, televizje nej blo in tku so šle u vas. Une, ki so znale šivat al plest so tu djelale, une druje pa ne. Anćka je jmela velike, prou žive ući. Naša nona je djala, d so ani vervali, da je štriga, ma ona nej. Zatu, je rekla, ki će bi bla štriga, ne bi živla u mežerji kukr vsi drugi. Jn nkoli nej pozabla povjedat, da je reva buoga mgla jt u Trst z mlekn vre drugi dan, ko je rdila Jucko, ki je bla njen drugi otrk. Ma snaku nej bla prou sigurna, će mrt nej bla štriga. Tu pa ztu. Ambt, trba je blo ukuli leta 30, je nono sz anmi delavci grabu travo u delini Pd Gorico. Nona je ostala dma, d j gledala otroke jn sćuhala mrendo. Ku je blo npravljeno, je vse vsćep dala u plener, pkrila sz prtom in nesla delavcen, d bojo jli. U plener je dala tudi krćul. Pole je šla gor Pd klouznek jn u staje jn nprej p bori. Ku je pršla skora d kraja bora je srećala Anćko. In ta ji je rekla: »Vanca, vn gleda rep od krćula spod prta, vn bo mož uslepu.« Nona si je mšlla, ma ka ta guvri in je šla naprej. Ku je pršla Pod Gorico je naletela n pravo uzbuno. Blo je gorko, ubadi so pikali vole in nono je lih tjel zaprest vole u uz. Tabt se je an vol ubrnu in z rogn dregnu nonota u anu uku, ki se je takoj razlilo. In t'ku je nš nono nej nkoli već vidu jn naša nona nej bla sigurna, će je bla Anćka štriga al' ne.

 Većina ljudi hiti, ker se drugim mudi.

V časih med obema vojnama so naši ljudje le redko zašli v mesto. Ženske so sicer vsak dan odhajale v Trst in tja tovorile mleko, jajca in še kakšen drugi pridelek, skromen zaslužek pa so skrbno shranile za plačilo davkov, nakup zemlje, mladih pujskov in podobnega. Le redko so otrokom ali možu in še redkeje sebi privoščile kos platna, iz katere so dale ukrojiti kakšno oblačilo. Moški pa so šli v mesto le ob posebnih priložnostih, ko so zaradi uradnih opravkov morali na podestat, kot so v narečju imenovali mestno oblast, sodišče in zemljiško knjigo. Tako je nekega dne moral v Koper tudi Pepo Pəlentov. Ob tej priliki je želel biti prijazen do žene, pa ji je ponudil, naj si nekaj zaželi. Ančka, skromna ženica se ni mogla domisliti kakšne želje, saj ni bila navajena takšne moževe pozornosti. In ko je le-ta silil vanjo, mu je rekla, naj ji prinese kakšno platno za *fertf*, vendar naj bo to platno »šele«. Pepo se je zarana odpravil od doma, pot ga je vodila čez steno v Črni kal, od tam preko Čtnjare in Krnice na Rižano in naprej mimo Mišev in Dekanov do Bertokov. Po kakšnih štirih urah hoje je skozi vrata na Mudi prispel v Koper, uredil vse potrebno na podestatu in se nato odpravil na lov za platnom, ki ga je obljubil ženi. Stopil je v prvo trgovino in povprašal za platnom »šele«, stopil v drugo trgovino in tretjo, vendar nikjer niso imeli platna »šele«. Poklapan, ker ni mogel izpolniti ženine želje in lačen, ker ni hotel zapraviti tistih nekaj težko zasluženih lir, se je sredi popoldneva odpravil proti domu. Dolga pot je bila pred njim in njegove noge trudne. Proti večeru, ravno ko je odzvonila Zdrava Marija, je stopil v domačo vežo. Ančka in otroci so bili zbrani v hiši, že zdavnaj so povečerjali nekaj krompirja. Ko so zaslišali očetov glas, so se dvignili in mu stekli naproti. Pepo pa se je obrnil proti ženi in zaihtel: »Jucka, v Kopru nimajo platna »šele« ter se z zadnjimi močmi spustil na klop ob ognjišču.

PRAZNIČNA ZGODBA

Andreja je tiho odmaknila rob zavese in naslonila čelo na okensko steklo. Začutila je mrzel zrak, ki je prodiral skozi načet okvir. 'Tišler že dolgo ni bil pri nas,' je pomislila. Tišler je bil možakar, mizar iz sosednje vasi, ki je hodil po hišah in popravljaval prepotrebne stvari: okenske okvirje, vrata, deske za pranje ali mesenje kruha. 'Bog ve, zakaj ga oče letos ni najel', je bila druga misel. 'Saj res, oče, le kje tako dolgo hodi?' Že nekaj dni ga je nagovarjala, da gre odsekati borček za božično drevesce. Pa je vedno našel drugo delo. »Ampak danes je zadnji dan,« ga je spominjala od ranega jutra. »Saj bom, po kosilu bom šel,« je venomer ponavljal. No, in sedaj ga čaka, da se vrne. 'Kdo ve, kakšen borček bo prinesel. Bo košat, z dolgimi ali kratkimi iglicami?' Tako se je veselila, da bo spet naredila božično drevesce. Čeprav je bila najmlajša v družini, si je nekako prilastila to delo. Ali pa so ji ga prepustili. Že pred kosilom je prinesla z gornjega nadstropja škatlo z okraski. Kako lepi so. S posebno zavzetostjo, skoraj pobožnostjo, je jemala v roke enega za drugim. Pisane balončke, storžke, zvezdice, pentlje, trakove, še posebej dragocena je bila gobica s palčkom. Kako nežno je ravnala z njo. Obračala in obračala

---

¹ Beseda »šele« označuje v narečju neko kvaliteto. V zgornji anekdoti si je žena zaželela »platno šele«, kar pomeni, da bi moralo biti kvalitetno, močno, da se ne bi takoj strgalo.

jo je v rokah in vedno znova jo je prevzela z živimi barvami. Pa kako krhka in lahka je, kot sapica. Tako lepega okraska ni videla še nikjer, pa čeprav si je vsako leto ogledala skoraj vsa božična drevesca v vasi. Nekatera so bila večja od njihovega, bolj bogata, pod drugimi se je paslo več ovčk, nekatera so bila zelo pusta, ponekod niso okraševali, toda Andreji je bilo njihovo vedno najlepše. Kako žalostne so bile hiše brez drevesca, nič prazničnega ni bilo v njih. Njej pa je Božič pomenil veliko. Pa ne toliko zaradi Jezusa, ki se je rodil, kot zaradi prazničnega vzdušja, miru, topline, prijaznosti, ki ga je ta prinašal. Vedno, ko se je vrnila iz šole, je bilo doma tako mirno, toplo, vsi so bili prijazni, nobene ostre ali žaljive besede ni zaznalo njeuno uho na božični dan. Mama ji je povedala, kako so okraševali drevesa v času fašizma, ko niso smeli sekati borčkov. Toda star oče je bil iznajdljiv, pameten človek in velik narodnjak. Poiskal je kakšno palico ali toporišče starih grabelj in vanj zvrtil luknje. V luknje je zataknil smrekove ali borove veje, te se je lahko odsekalo. In tako so vsako leto imeli drevček, ne pa tudi kupljenih okraskov. Te so naredili kar sami, vse leto so hranili svetle papirčke, če so le kakšnega dobili in vanje zavili orehe, pa kakšno pomarančo in jabolko so obesili – ali pa kar borove storžke. Še vedno je slonela na oknu. 'Le kod hodi oče tako dolgo,' se je spraševala. 'Da se mu ni kaj zgodilo? Le kam je šel po ta borček?' Tako nestrpna je postajala. In potem, ko pride, bo morala počakati, da ga še namesti na stojalo. Še dobro, da ga hranijo že nekaj let. No, saj ni nič posebnega, samo debelejša deska z dvema deščicama na spodnji strani in luknjo na sredi, v katero oče postavi drevček in ga fiksira z zagozdami. Proti koncu zime, ko zmanjka storžev in suhih vej bi s to desko z veseljem podkurili ogenj, toda oče ve, da bi moral naslednji Božič narediti novo, zato jo vedno spravi v zadnji kot kleti. Še dobro, da je mah nabrala pred dnevi. Sedaj je že čisto suh. Tako všeč ji je, ko gre čez kraške travnike, si ogleduje skale in išče največje kose. Pa v koliko odtenkih zelene je in kako drugačen je kos od kosa. Tisti, ki raste na drevju je tako nizek, nabit, gost in svetlejših barv, tisti na skalah je temnejši in tisti med travo kot redko pleten pulover. No, ampak tega ne nabira, ker se takoj strga. Nikoli ne pozabi nabrati sivega, brez njega so jaslice puste. Mama pravi, da so to lišaji. Kako lepe srebrne skale ustvari z njim. 'Ja, kar nekaj ovčk bom položila pod tako skalo, da jim ne bo prevroče v opoldanskem soncu,' pomisli. Tako vročično se počuti, ko razmišlja, kakšne jaslice bo postavila. Mrak je že čisto nizko, vsak trenutek bo legel na zemljo. Na rami začuti rahel dotik: »Andreja, Andreja!« Obrne se in zagleda očeta. »Pridi, boš povedala, katero vejo odstranim, ali kje še kaj dodam, da bo drevček lep,« se smeji. Globok vzdih se ji izvije iz prsi, ko sledi očetu v lopo.

Patricija Dodič (Peresno lahka – tuš)

(foto iz arhiva avtorice)

Le kaj naj vam povem o sebi. Nič posebnega. Tudi to, kar je zapisano v zvezdah kaj dosti ne šteje. Da sem kot novoletna jelka okinčana s tuzemskimi atributi, ki stojijo na majavih tleh. To vas zagotovo ne zanima. Pa naj bo, nekaj pa je le treba reči. Sem nadvse radovedno bitje, ki se izraža na mnogo načinov. Trenutno s pisanjem, fotografiranjem, potepanjem po gmajnah, včasih grem tudi na kakšno potovanje in spotoma napišem potopisno zgodbo. Preprosto rada živim in to delim, kajti srečna sama ne znam biti. Potrebujem tebe, da uzrem sebe.

NAVDUŠENJE

Nobena vaga ga ne zvaga.
Noben meter ga ne izmeri.
Niti ne diši niti ne smrdi.
Ne moreš ga kupiti.
Ustvari ga sam in nebo ti bo
hvaležno.

Soseda je dobila obisk iz bele Ljubljane. Sedeli sta na terasi in obujali spomine, pili črno kavo, grizljali maslene piškotke, ko je tok junega čveka prekinilo otožno klicanje male deklice nedaleč stran od njiju. »Kaj pa je zdaj to?« je vprašala čedna ljubljanska gospa. Z Maro sta bili namreč sošolki, le da se je sosedova Irma vrnila domov. Prevezela je skrb za stare in bolehnne starše – v tem je bila res dobra. Soseda Frana ima sedem ali osem otrok, skrb zanje pa je prepustila sosedom. Še dobro, da poskrbi za moža, ki je edini hranitelj družine. Je lepa, urejena in čista ženska, kar se pa doma tiče, se tega ne more ravno reči. Redkokdaj se jo vidi prati, *drati* za sušenje perila so skoraj vedno prazni. Otroci bi bolj sodili v kakšen ciganski tabor, le malokdaj se jih dotakneta *žajfa* in voda in revčki so vsi popikani od bolh in stenic. Človek skoraj ne bi verjel, če jih ne bi videl, da so to lepi, zdravi in življenja polni otroci. Nekaj ali nekdo bdi nad njimi, saj mame skoraj nikoli ni doma. »Kaj pa dela?« je vprašala Mara. »Ne, ne dela, le potika se po tujih hišah, kaj pa tam počne, res ne vem. Saj nimam časa se iti detektiva,« odgovori Irma. Včasih gre v bližnjo vas na dnino. Kot plačilo dobi malico ali pa *južno*, odvisno, koliko dela je opravila tisti dan, kar nikakor ni dovolj za sedem lačnih ust. Pred nekaj tedni se je Ta mala hudo opekla. Bil je lep, sončen dan, ko v hiši ni kaj početi, še najmanj v tako temni in zanemarjeni, kot je bila njihova. Kot po čudežu je bila mama doma. Mala je stekla gor v kuhinjo – na velikem *špárgetu* se je pravkar kuhalo mleko. Mama je budno pazila, da mleko ne skipi, a je ogenj slabo gorel, pa je mama odstranila rinke, kar je pospešilo kuho mleka. Mala je prislonila stolico tik do *špárgeta*, veliko preblizu. Mama jo je podila stran, pa se ni dala. Frana je postala nemirna in ko je mleko prekipelo, je potegnila kozico na stran, pa se ni izšlo. Kozica se je nagnila in vrelo mleko se je prelilo čez rob *špárgeta* po nogah Ta male. Panično je vzela malo v naročje in zdirjala v lekarno, ki niti ni bila daleč. Pa so tam v lekarni rekli, da jo mora odnesti v Trnovo v ambulanto, ker so noge že krasili veliki mehurji, ki niti niso pretirano boleli. Od tu naprej pa se je začel križev pot. Mala je bila stara štiri leta in ni je bilo lahko nositi. Bolničar je kar dobro opravil svoje delo – mehurje je pustil na miru. Ni jih predril, kot so svetovali v lekarni. S povitimi nogami, nesposobna hoje, je bila na nek način srečna, saj je končno pristala v maminem naročju. Na previjanje jo je vozila v vozičku, pa ne otroškem, kje pa, v čisto navadni *karoci*. K sreči je bil lep jesenski čas, ko je bilo zunaj še dovolj toplo, tako da je mama Malo prinesla na dvorišče, jo posedla na deko in izginila. Pogostoma, zelo pogostoma je pozabila nanjo. Najhujšo stisko je Ta mala doživljala, ko se je mračilo, mame pa od nikoder. In tako kot danes, se je začela ihtavo dreti, da bi jo mama slišala, kjer koli je bila. Močan glas je odmeval daleč tja pod njen klanec, se odbil od gasilskega doma, zavil k hiši, kjer je Frana običajno trčila svoj čas, da je pozabila, da je otroke treba nahraniti in dati spat. Soseda, dobra duša, je molče vzela Ta malo v naročje. Ker je težko prenašala vonj po urinu, ji ni bilo težko deklice umiti. Tudi jesti ji je dala – tanko *šnito* kruha in skodelico toplega mleka. Mehurji so izginili, kot bi jih nikoli ne bilo. Srečno in nasmejano sem videla ne dolgo tega, ko je tekla po njenem klancu, ki je nikoli ni izdal. Na njem si namreč še ni potolkla kolen. »Čudno, revščina poraja samo sebe na nek sprevržen način. Ljudje zapravijo, zgubijo predvsem pa zanemarijo še tisto malega, kar imajo,« je otožno navrgla čedna ljubljanska gospa. Dogodek je v njej obudil davni spomin na otroštvo, bolečina je zbledela in je ni motila več. »Boh, se vidimo,« in že je ni bilo več.

Nisem ti še povedala zgodbe o deklici, ki je bila mojstrica v šivanju punčk iz cunj. Prisluhni. V zelo stari hiši nedaleč od nas je bivala deklica po imenu Tima. Ljudje so znali povedati, da je to ena najstarejših hiš daleč naokoli. V njej je bilo dovolj prostora za osemčlansko družino. Tima je bila tretji otrok. Brat je bil najstarejši, drugorojena sestra je bila samo leto dni starejša od nje. Štiri sestre so bile kot štiriperesna detelja – tako so si bile podobne. Bile so lepe, z neverjetno svetlo bleščečimi lasmi. Za *žajfo* ni bilo denarja, šamponov še ni bilo, pa je mama *pupam* lase umivala s pepelno vodo in na tako čistih laseh uši res niso imele kaj iskati. Še čisto majhna, res majhna, je hotela postoriti vse sama. Ko se je obuvala, je levi copatek natikala na desno nogo in obratno. Kaj hitro je *pogrunjala*, kam sodi kateri, čeprav o levi in desni strani ni vedela še nič. Na čudežen način je vezalke prepletla v lepo zanko. Ko je mama opazila, da vezalke popuščajo, ji je pokazala, kako se jih poveže v zanko, ki dobro drži. O kahlici, praktičnem pripomočku, ki je namenjen temu, da se malčki naučijo lulati in kakati, niti slišati ni hotela. S hitrostjo in spretnostjo veverice se je znašla na stranišni školjki. Včasih je bila tako hitra, da je vanjo kar padla. Naj se je oblačila, umivala, česala, ali hranila, se je pri opravih počutila neverjetno samostojna. Če ji je kdo hotel pomagati, se je drla kot jesihar *ama, ama* (sama, sama). Recimo *gete*, novost v tistih časih – navleči jih nase, je bil kar zahteven podvig. Če nisi začel prav, so se zvrtnile in začeti je bilo treba *jovo na novo*. A je ostala pri tistem svojem refrenu *ama, ama*. Refren *ama* je odzvanjal nadvse ljubko in tako je to postalo njeno drugo ime. Niti ne, je kar ostalo prvo, nezapisano v krstnih bukvah. Ko je prilezla iz domačega varnega gnezda v svet, ki ga dotlej še ni poznala, je že pristala v tesnem objemu prijateljstva s sosedovo Ano. Predšolski čas sta v polni meri izrabili za igranje. Dom Ame je bil prepreden s pajčevino revščine, ki je še ni utegnila zaznamovati. V Aninem domu pa je bilo drugače; oče je imel dobro službo, mati je bila dobra gospodinja. Brat, ki je bil kar nekaj let starejši, se je izučil za kleparja. Del zaslužka je dal mami, dokler je še bival pri njih. Amerika jim je bila v veliko pomoč, saj so od tam dobivali pakete, v katerih so bili hrana, obleke in še marsikaj drugega. V resnici je bila Ama samorastniški otrok. Očetov zaslužek je bil tako pičel, da ga niti za kruh ni bilo, kaj šele za nakup kašne igrače. Brat je bil tako ali tako svet zase. Doma je bil le takrat, ko je bral in neverjetno veliko je bral. Bralna iskrica je preskočila tudi nanjo, to je zaznala veliko pozneje, ko je prestopila šolski prag. Sestre so šle po drugi poti, branje jih ni zanimalo. Mama ji ni mogla kupiti tiste lepe punčke, ki je bila v Trafiki postavljena na najvišjo polico. Bila je prelepa punčka iz cunj s kodrastimi lasmi iz volne, z rdečo *mašno* in živo poslikanim obrazom. Punčke iz cunj so se namnožile in postale okrasni predmet dobro stoječih družin. Običajno so se šopirile na postelji, saj se z njimi ni dalo igrati. Bile so preveč načičkane. Njena teta je imela bolj skromno kraljično, ki se ni premaknila nikamor. Bila je lepa in Ama si je nadvse želela, da bi se teti obrnil kolešček v glavi, ki bi sprožil napad darovanja. Pa se ni. Ama pa je pri sosedu odkrila zaklad, škatlo polno raznovrstnih krpic in cunjic. Šivanko, sukanec, škarje in *fingrot* pa je dodala Anina mama. Pogostoma je nahranila lačno in napol golo Amo in jo tudi oblekla v ponošena, čista, skrbno zakrpana oblačila svoje hčerke. Bujna domišljija ji je pomagala, da je sprva sešila čisto majhno punčko. Trup in noge je napolnila s kosi volne, glavo tudi. Nekje je staknila barvice in ji naličila obraz. Oči so se zasvetile, usta nasmejala, lička zardela, bradica zadrhtela. Sešila ji je

rožnato oblekico z volančki. Obula ji je rdeče čeveljce, ji spletla lase iz koruznih laskov v kitke, okrašene z drobnimi steklenimi biseri. Sešila ji je še topel plašček, da jo bo prijetno grel, saj zime še ni bilo konec. Krasil ga je širok, lepo oblikovan ovratnik v modri barvi s stranskimi žepki in belimi gumbki. Tudi na krst ni pozabila. S punčko v naročju je stekla v bližnjo cerkev Sv. Jurija, njenega zavetnika, jo poškopila z žegnano vodo, botra Ana je rekla: »Uma naj bo.« V svetu domišljije, v katerem je bila doma, je punčka iz cunj zaživela svoje cunjasto življenje. Sčasoma je postala mojstrica v šivanju punčk. A šola ji je nudila druge, njej ljube dejavnosti. Vzljubila je knjige in pohode v naravo. Ko je odrasla in se poročila, je v zakonu dobila dve resnični deklici. Konfekcija je bila še v povojih, v otroštvu pridobljene šivalne spretnosti so ji prišle še kako prav. Bujna domišljija, šivalni stroj, kroji iz Burde, vse to je pripomoglo, da sta bili deklici in tudi ona sama vedno šik oblečeni.

JONA & AKA

Včasih sem pisala s svinčnikom v čisto navaden šolski zvezek. Po tistem sem napredovala in pisala na pisalni stroj in evo me v novi dobi, ko pišem na računalnik. Wordov list čaka, da ga popišem. Hm, kaj pa naj napišem? V modernih oz. sodobnih romanih in zgodbah sta glavna akterja morilec in žrtev. Sicer ne vem, kdo je glavni, a romana brez njih skorajda ni. Ta scenarij mi ne diši, čeprav sem gledala angleško nadaljevanko »Umori na podeželju«. Uživala sem v igri in dialogu izvrstnih igralcev. Zaenkrat dam umore in vse, kar je povezano z njimi, na stran. Tuzemska »animal« alias človek je obseden s seksom in prehrano. Vsega je na pretek v vseh oblikah, kar si ga je človeštvo drznilo opisati, orisati in na film posneti. Na internetu najdeš, kar hočeš. Veliko in to zelo veliko prostora je namenjenega pornografiji, ki prikazuje seks v najbolj grobih oblikah. Mladi fantje jo radi gledajo, ne vedoč, da s tem izgubljajo del sebe, svojo moškost kot tudi družino, prijatelje in službo. Zasvojenost je neizbežna, zdravljenje pa hudo dolgotrajno. Pisanje poezije mi ne gre od rok, a nič zato. Še vedno nisem ujela niti, ki bi stkala – po moji presoji – vsečno zgodbo. Ne vem, če me kdo sliši, ko čisto po tihem prosim za pomoč, da bi nekaj *ratalo*, vsaj malo zgodbi podobnega. V zvezdah je zapisano, da imam dar za pisanje, ko pa sedim tu pred računalnikom in opazujem misli, ki brzijo s svetlobno hitrostjo, jih s težavo lovim in lepim skupaj, da jih spravim na list papirja v smiselno urejene stavke. Svetloba, vir življenja, izostri in oblikuje podobe, ki migajo, si nadevajo imena, rade pripovedujejo neverjetne zgodbe. O vojni, boleznih, nesrečah pa tudi o ljubezni, o kateri bolj poredkoma sanjamo. Aha, pa smo pri ljubezni – hudo zaželeni – napačno razumljeni. Včeraj me je obiskala in na uho šepnila: »Jaz sem ti, sem večna, na tvojem nebu sijoča zvezda, in tega nikoli ne pozabi.« Ne bom, obljubim. Moja dobra prijateljica Jona mi je obljubila potovanje v četrto dimenzijo, ona prihaja od tam. Me prav zanima, kakšno zgodbo mi bo napletla, saj o četrti dimenziji lahko samo še sanjam. Presenečenje je neizbežno in izleta v četrto dimenzijo se res veselim. Še pomisliti nisem utegnila, v kaj se spuščam, ko je sporočilo iz četrte dimenzije moje drage Jone bilo že tu: za potovanje je *zrihtano* že vse. Angeli so imeli pomisleke glede mojega obiska vesoljne knjižnice Akaše, v kateri je shranjeno vse, odkar se je začel čas. Zahtevali so geslo, ki mi bo odprlo vrata v zakladnico človeštva. Dilemo okoli gesla je rešila Jona. Rekla je, naj napišem kratko zgodbo o srečanju s svojo prvo knjigo.

Kdaj je to že bilo? Na pomoč je priskočil Sv. Miklavž. »Spomni se,« mi je šepnil v levo uho, rožljanje in ropot pred kuhinjskimi vrati. »Še posebej se spomni Angela, ki je na hrbtu nosil veliko košaro, polno daril, med katerimi je bilo eno tudi zate.« Hudič je prav po hudičevo izstrelil vprašanje: »A kaj moliš?« In že sem se znašla pod mizo. Nekdo me je *zašpecal*, ko sem na vprašanje, ali kaj molim, odgovorila: »Kaj če meni molenga!« Malo pred tem so me cerkvene miši spraševale ravno to. Zmedena in prestrašena se nisem dala izbežljati izpod mize. Ko pa sem slišala, da dobim kot darilo tudi šibo, ki naj bi me naučila moliti, sem le prilezla izpod mize in takrat mi je Miklavž s širokim nasmehom v roko potisnil drobno knjižico, ravno tisto, ki sem si jo tako močno želela. Pred nekaj dnevi sem mamozvlekla k izložbi Trafike v Cankarjevi ulici, v kateri je kraljevala mala čarobna knjižica. Bil je povojni čas, ko je vsega primanjkovalo, od hrane do obleke in bog si ga vedi, česa še vsega, kar je shranjeno v času pozabe, tudi naslov knjige. Ni mi bilo jasno, kakšno potovanje me čaka, kot tudi čas odhoda ne – vse to je bilo v domeni angelov. Na tihem, sem se spraševala, kakšno prevozno sredstvo so izbrali: avion, balon, raketo, oblak, ali letečo preprogo kot v pravljici? Morala sem poskrbeti za osebno prtljago. Z veliko potovalko v roki, nališpana, kot bi šla na »masken bal« sem potrpežljivo čakala na navodila. Sicer potrpežljivost ni moja čedna lastnost, a tokrat je bila na prvem mestu. Ni se *prtila* kot kakšna stara baba, ne, bila je temeljita in hitra. V navodilih, ki sem jih prejela preko *maila*, je bilo jasno in nedvoumno napisano: »Ničesar ne potrebuješ, vse težave in skrbi, ki jih imaš na zalogi, vrzi v kanto za smeti. Pote pride svetlobni žarek Red, tam se srečava in od tu naprej sem zate odgovorna jaz in moje novo ime je Aka.« Šok, naj vse pustim in odpotujem v neznano. Tesnoba se me je kar držala, dvom pa me je vrtel okoli svoje osi in nikomur si nisem upala povedati, kam sem namenjena. Mrak se je spustil na zemljo, na nebu so zasijale zvezde, luna je pokukala izza hriba, nad dolino je zavel piš, ki je prinašal spremembo vremena. Kmalu zatem, ko je noč že razprla krila, je na našem hribu pristal svetlobni žarek Red. Objel me je nevidni balon in že sem se znašla v prostoru, obsijanem s kristali. Ves prostor je bil čudežno živ. Ob vhodu na desni strani me je pozdravila moja varuhinja Aka. »Dobrodošla na potovanju v četrto dimenzijo. Potovanje je namenjeno učenju kot tudi razvedrilu in zabavi, ki je na vašem planetu bolj redek pojav, saj skoraj vso energijo potratite za vojskovanje z bataljonom namišljenih sovražnikov.« Skrbi so izginile, kot bi jih nikoli ne bilo. Iskreno povedano, ne vem, ali je bilo moje telo tudi tam. Mislim, da je potovalo na svetlobnem žarku, morda pa sem ga pustila počivati na ležalniku pred hišo. »Nobene poti ni,« je rekla, še preden sem jaz odprla usta, da bi jo kaj vprašala. »Od tu naprej bova komunicirali telepatsko. Na tej ravni ni sprenevedanja, kar z lahkoto počnete v vašem svetu.« Povedala mi je o namenu potovanja in zakaj sem izbrana ravno jaz. »Nisi nekaj posebno izjemnega, kot to pojmuje v vašem svetu. Ne, to je potovanje tvoje duše, odkar se je začel čas.« »Vau, koliko pa to potovanje že traja?« »Eone let.« Nisem si je drznila vprašati o dolgosti eonov. Nisem imela občutka, da se premikamo, obenem pa se je svet okoli mene spreminjal, bil je vse bolj tih, iz daljav je prihajala nežna glasba, polna čustvene miline. Aka me je nekaj časa pustila samo. V kratkem času sem se dodobra razgledala po prostoru. Bil je prazen in obenem poln. Red je upravljal s svetlobnim žarkom in nisem opazila, da bi imel kakšnega pomočnika. Radovednost mi ni dala miru in za hip sem pokukala k njemu. Sedel je na udobnem sedežu, motril smer leta in užival v čudežu letenja po širnem vesolju. Njegov prijazen pogled mi je sporočal, da sem dobrodošla in naj se počutim varno in sproščeno. Verjetno sem za hip zadremala. Prebudil me je nežni glas. Ko sem odprla oči, je pred mano stalo čedno dekletce s plad-

njem pred seboj, na katerem je bil lonček z dišečim čajem in slastnimi piškotki. Vprašala sem jo, kako ji je ime in po domače, čigava da je. »Pona sem. Prihajam iz ozvezdja Sirius. Na zemlji oz. na modrem planetu še nisem bila. Nekaj časa bova potovali skupaj in imeli bova dovolj časa, da me poučiš o naravi bivanja pri vas, jaz pa ti bom predstavila življenje na našem planetu oz. povedala, kakšni zakoni vzdržujejo harmonijo in mir na njem.« »Zaplata zemlje sredi velike celine, ki ji pravimo Evropa – tam je čisto majcena deželica, Slovenija, tam sem pa jaz doma. Trenutno je tam tudi moje telo – z njim tu nimam kaj početi. Ob vrnitvi mi bo še kako prav prišlo – je zemeljsko potovalno in komunikacijsko sredstvo.« »A komunicirate s telesi?« je vprašala Pona. »Telo je medij, s katerim lahko počenemo marsikaj,« ji odgovorim. »Kaj, na primer?« ji radovednost ni dala miru. »Telo je samohodni organ. Ima oči, da gleda; ušesa, da sliši; roke, ki lahko božajo, ali pa ubijajo. Potrebovala ga boš za spust na zemljo,« še pridodam. »Kje in kako ga lahko dobim?« »Če ti je namenjeno bivanje na planetu Zemlja, ga boš pač dobila, ali pa ustvarila sama,« ji zatrdim. Tam, kjer je stala, se je pojavil modrikasti vrtnec in Pona že ni bilo več. Mi bo drugič povedala, kam jo je vrtnec odnesel. Ake še ni, pogrešam jo. Moram jo vprašati, v kakšnem stanju je moje telo, da me ob vrnitvi ne bi presenetila kakšna mumija alias jaz, če ne jo mrkem nazaj, pa naj bo še tako hudo živeti v umrljivem telesu. Kot bi mignil, se je znašla tik pred mojim nosom. Vedra, nasmejana in zaupanja vredna. Trudila sem se prekriti občutek sramu, ker sem dvomila v njene obljube. A njena bližina in odpuščajoči pogled je povedal vse. Nakar je izjavila: »Zdaj pa gre zares. Preden prispemo v vesoljno knjižnico, si bova malo ogledali svet, v katerem živi že skoraj sedem milijard duš. Od tu, kjer se trenutno nahajava, je pogled povsem drugačen. Nanj gledamo brez presoje, kar je tam dol zelo utrujajoče in boleče.« »Ne bo držalo,« sem ji vskočila v besedo, »kar poglej, koliko hudega je na njem, četudi ne greva v knjižnico premetavati učene knjige, kjer je zapisana hudobija človeštva.« »Pusti to, glej in poslušaj.« »Dobro, ne vem, če bom zdržala brez kakšnega dobrega nasveta.« »Nasveti niso pomembni, so le stvar osebnega odnosa, ki je gledan v črno-beli perspektivi, predvsem pa je zelo sebičen, ker ne upošteva drugega. Ljudje tam dol dihajo, pa ne vedo, da dihajo. Utripa srca ne slišijo, kajti um jim je obtežen z nesmisli. Na vso moč se trudijo nekaj biti, doseči, ugrabiti, si prisvojiti. Namen tvojega potovanja ni v tem, da čim več zveš – ampak, da se naučiš oz. opustiš zakone, ki vas ločujejo. Povedano ti je že bilo, da sveta ne moreš spremeniti, lahko pa se prebudiš – to je funkcija, ki ti je dana in nič drugega ti ni treba storiti. Človeški rod se je temeljito učil in naučil, da je nekaj, kar ni. Ste izjemno pridni in dosledni učenci, torej ni nobenega razloga, da se ne bi naučili tega, kar v resnici ste.« Seveda sem jo poslušala in si mislila svoje. »Kako le ne bi vedela, kdo sem. Imam ime, priimek, EMŠO pa davčno številko, tudi stopalo ima svojo in še bi lahko naštevala, po čem sem spoznana v našem svetu, kjer šteje to in še marsikaj drugega, npr. to, da nimam niti ene gubice na obrazu. Z gubicami ali brez njih se bomo v nekem Zdaj tako ali tako stegnili, taka je narava stvari.« Mislím, da Aka ni sledila mojim jeznim in zbeganim mislim; imela je druge, bolj pomembne opravke. Navsezadnje je bila zadolžena, da me v Akašo pripelje kar se da duševno uravnovešeno, brez nepotrebne prtljage. Védenje, ki ga bom prejela na tej misiji, je namenjeno učenju. Aka, Pona in Red še nimajo izkušnje bivanja v fizični realnosti. Od nikoder se je pojavila vedra in nasmejana Pona in rekla, da se je do solz nasmejala, ko je gledala oddajo »Slovenija ima talent«. »Ne morem si kaj, sijajno sem se zabavala. Jih gledaš tudi ti?« me je iznenada vprašala. »O, ja, ja, zelo rada in uživam, ko na odru zasije talent.« »Trenutno na zemlji živi sedem milijard modelov. Vera v edinega boga – v denar,

ni rešiteljica vaših težav. Vse, čisto vse pride in gre, najsi bo to sreča, nesreča, dobiček, izguba, jeza, slab spomin, ja, pa tudi gubice na obrazu so le začasne. Svet, ki ga gledamo je zrcalna podoba nas samih,« nisem mogla ustaviti potoka besed in niti opazila nisem, da je Pona tiho in neopazno odšla. Uh, lahko bi bila bolj prijazna, ne pa, da ji nakladam nekaj, kar ona že zdavnaj ve. Prepuščena sama sebi sem utonila v sproščujoč dremež. Iz niča se je pojavila čudna misel, ki mi ni dala miru, pa sem vprašala Ako, ki je ravnokar prišla: »Od kje se vzamejo in kam gredo misli? Nekatero misli so prav nadležne, za milega boga, ne pustijo se odgnati. Ali obstaja kakšna magija, ki je temu lahko kos?« »Ne, nobene magije ni, mag si namreč ti. A ja, pusti jih na miru, ne meni se zanje. Da boš lažje razumela: zamisli si, da sediš na bregu reke, opazuješ njen tok, vendar nič ne storiš, saj tudi ni kaj storiti.« Ajme meni. Mračilo se je že, ko zunanji svet počasi polzi v nočni počitek. »Bog ne daj, če počitka ne bi bilo, saj bi vsi znoreli, čeprav smo na nek način tako ali tako vsi malce čez les. Kolovratimo po širnem svetu, nekaj iščemo in ne najdemo.« »Kot prvo povej, kaj iščeš?« »Ja, no, rada bi vedela, kdo sem, kdo me je poslal v ta čudni svet, kjer je vse narobe? Rada bi pobegnila, pa ne vem, ne kako, ne kam.« Misli so brenčale verjetno precej glasno, ker je Aka k meni prišla kot božji poslanec in bila sem deležna njenega blagoslova, misli pa niso izginile, samo potuhnile so se. »Hvala,« je bilo tudi vse, kar sem utegnila reči, saj me je že objemal spanec, tisti dobri, zdravilni spanec, v katerega misli nimajo vstopa. Hura. Danes me je napadlo domotožje – po vsej sili sem hotela domov. Jokala in stokala sem, dokler se vse hudo ni izjokalo. Na kristalni mizi me je čakala drobna knjiga, podobna zvezku, na katerem je bilo napisano ZATE. Zame? Obrnem prvi list. Črke so mi poplesavale pred očmi, se vrtinčile v čarobni vzorec, ki se je nežno dotaknil lista, na katerem je bilo napisano: *Si, kar si*. Obrnem drugi, tretji, četrti list, vsi so bili prazni. »Ne skrbi, življenje jih bo napolnilo. Taka knjiga že obstaja in je shranjena v Akaši, vendar ti ne bo dovoljen vpogled vanjo. Napisati boš morala novo. Življenje ni nekaj, kar se ponavlja, ne moreš ga ujeti v mrežo, si ga prisvojiti, življenje uživa v svojih stvaritvah – tudi v tistih, ki jih tako radi spregledamo, ali celo brcnemo v kot ali pa kar v obcestni jarek. Ne moreš ga ignorirati, preprosto se ne izide. Je vse, kar je, in nikoli ne umre, telo že, življenje pa ne. Kar poglej okoli sebe, ne tu, mislim na Zemlji, kako hudo je, ko človeštvo iztreblja samega sebe. Se uničuje na vse mogoče načine. Alkohol, droga, vojne v imenu boga. Tuzemska izkušnja je nekaj najlepšega in najbolj tragičnega, kar se nam lahko zgodi, ko pridemo le za kratek, mogoče celo prekratek čas, na ta prekrasni modri planet. Navkljub hudemu, ga nočemo zlahka zapustiti. Mar ni to čudež vseh čudežev?« Menda sem se zapletla in niti ne vem, kako naprej ali pa nazaj ali pa mi sploh ni treba reči nič več. »No, ne bodi tak pesimist saj veš, kako to gre. Že naslednji hip te bo odneslo neznanu kam.« Se že uravnavam in sledim mislim, ki me vodijo oz. tkejo nekaj, čemur bodo drugi radi prisluhnili, našli kanček modrosti, naviharnosti, lahko pa tudi nič. Ni pomembno, tako ali tako vse leti v pozabo. Vam je znana zgodba o kralju, ki si je nakopičil ogromno bogastvo? Preden je umrl, se je razsvetlil. Uvidel je, koliko gorja je povzročil, ko je kopičil bogastvo. Služabnikom je ukazal, da mu na odru smrti roke položijo ob telo z odprtimi dlanmi v poduk, da na oni svet ne gre nič z njim. V našem času je to veliko težje, ali pa sploh nemogoče, ker pokojnika upepelimo. Mrličiči so izginili. Spremenili smo jih v pepel. Bila je noč, srebrna luna je sijala, ko je svetlobni žarek Red neslišno pristal na našem hribu. Globok vdih sveže noči je poživil moje telo in vedela sem, da je vse dobro – tako, kot je.

Upokojeni veterinar iz Sežane. Popotnik vase in izven, fotograf, bioenergetik, radiesteziist, raziskovalec zgodovine in še kaj.

(foto Patricija Dodič)

NEKAJ ANEKDOT IZ ČASA SLUŽBOVANJA

Kot veterinar sem prišel v Materijo, zaradi krave, ki se je gonila in namesto nonota me je pričakal mlad fant. Baje je nono moral nekam iti. Kravo je bilo treba samo osemeniti, saj najbrž veste, kako to gre. Naročim mu, naj kravo prime tako, da bo stala na miru in fant jo prime. Ko končam, mi začne razlagati, da si on s svojo izobrazbo ni mislil, da bo kdaj koli to počel. Ko je to ponovil, ga le vprašam, ali je far? Pa pravi: »Ne, sem policaj, ki je zaj... vašega kolega Pavleta.« Pove, da je bil Pavle takrat vidno pijan in mu ni bilo moč na kraj priti. Pavleta sem poznal in ko je spil glažek ali dva, jasno preveč, mu res nisi prišel do konca. In policaju ni preostalo drugega, kot to, da Pavletu da pihati. Vsaka podobnost z resničnimi ljudmi in dogodki je zlonamerna in ni izmišljena. Ups, kako se že reče ...

Moj predhodnik, veterinar Cveto, je bil dolgo let osemenjevalec – najbrž se ga večina od vas spominja ... Torej, nekega dne Cveto pije s kozinskim komandirjem milice, kot se je takrat reklo, in njegovim pomočnikom. Ko so se dobro napili, jasno da ne vode, so se razšli vsak na svojo stran. Policaja na kozinsko policijsko postajo, Cveto pa naprej na delo. In se za Cvetom pripeljeta dva mlada policista, in mu data pihati. Pa je Cveto rekel, da bo pihal, če le najprej pihata tista dva, ki sta ju poslala nadenj. Pa se je zgodba zaključila zelo hitro.

Kot veste sem bil veterinar in tako sem tudi dežural in neko nedeljo popoldan so poklicali h kravi, ki je zbolela. Ko sem prišel, v hiši nobenega znanega – poznal sem namreč vse gospodarje, še bolj pa gospodinje, ki so bile navadno doma, kadar sem prišel. Pričakala me je le neznana gospa. Vprašam, kje je gospodinja. Z njo sem navadno »vse opravil« (mislim, da je bila vdova). Pa mi pove, da je gospodinja odšla nekam na obisk in da bo že ona pomagala, kar bo treba. Greva v štalo h kravi. Kravo pregledam in ugotovim, kaj je narobe z njo. Imela je vnetje vimena. Ker sem moral dati injekcijo in tube v seske, sem jo pozval, naj prime kravo, saj veste za nos in za rog, da žival mirno stoji. Najprej je kravo prijela, kot da je to njej običajno opravilo, potem pa začela javkati, da si ona z njenim poklicem ni nikoli mislila, da bo morala kaj takega početi. In ko je to nekajkrat ponovila, sem jo vprašal, če je častna sestra. Pa je rekla, da skoraj, da je bila babica v postojnski porodnišnici. Pa ji pravim potem: »Pa ste dosti bab zaj...?« Pa se začne jeziti in bentiti češ, kako sem lahko tako nesramen in če imam kakšen dokaz za svoje nesramno otesanje. Povem, da imam dokaz za moje besede pri moji ženi, ki je po drugem porodu iz porodnišnice prišla spolno okužena. Pri prvem porodu so jo prerezali, ženske veste, kako in kje, potem pa malomarno zašili. Ko sva potem poskusila, saj veste, z onim, jo je namreč zelo bolelo. In mi da prav. Ko je prišel nov *dohtar* v porodnišnico, je za doktorsko disertacijo porodnice pred porodom prerezal in potem, jasno, slabo zašil, drugi dohtar pa je dajal ženskam najprej ricinus in ko jih je zdrlo, riž, da je ustavilo drisko in uboge porodnice so potem imele nešteto problemov.

MOJ OČE PARTIZAN

Rojen je bil 1912 na Vojskem v Mrzli Rupi pri Omeunikarju, kar v njihovem dialektu zveni kot Amiun'kar (v urbarju iz leta 1716 sem našel zapisano Ameunig). Kako je izgledalo življenje na osamljeni visokogorski kmetiji, bom mogoče povedal drugič. Oče se je rad pohvalil, da je hodil v najvišjo šolo v državi – jasno, saj je bila na 1100 m nadmorske višine. Uspelo mu je končati pet razredov osnovne šole – takrat še ni veljala Gentilejeva šolska reforma, ki tudi teh krajev ni obšla. Vsak šolski dan se je bilo treba »sprehoditi« debelo uro daleč do šole. Sneg pa jih obišče že novembra, če ne še prej, obutev pa je bila, kakršna je pač bila. Vojskarji hudomušno pravijo, da pri njih ni treba kuriti le med Jakobom in Ano. Pri dvajsetih se je začel učiti za kovača pri svojem stricu v Idriji. Še danes se reče P'r Kovačici, po stričevi ženi, ki je bila z Gopalš. Omeunkar je imel vaško gostilno in italijanski financarji¹ so radi prišli kaj zastonj pojesti in popiti in ko so bili pijani, je bilo slišati »Šćavi qui, Šćavi là,« seveda nič lepega, samo zaničevanje. Uradno so Slovence imenovali celo tujerodno prebivalstvo in to kljub temu, da so bila tukaj že stoletja njihova domača ognjišča. In je nekoč, ko mu je mrak stopil na oči, te pijane financarje pretepel, da so mu komaj ušli. Felko jim je potem mastno plačal, da ga niso tožili. Komaj se je začel dobro učiti, je moral v italijansko vojsko – odslužil jo je v Bariju, 1933. Nato se je vrnil domov in kmalu dobil poziv, naj se javi v rezervo, nekam v Istro. Pa se je odločil in emigriral v Jugoslavijo. Brat nekoga, s katerim sta skupaj bežala, je

---

¹ Pripadniki finančne straže

že delal v državnem rudniku v Kaknju. Napotili so se tja in se zaposlili. Med vojno je bila doma javka za bolnico Pavlo. Omeunkarjem so namreč zaupali, ker je bil njihov Rafael partizan na Štajerskem. Bil je v XIV. diviziji, v Šercerjevi brigadi, Rafaelu pa so zaupali tudi zato, ker so bili njegovi domači na 'naši' strani. Hišo so jim Italijani zažgali junija 1943, tik pred kapitulacijo. Stari oče Felko, ali *očanc*, kot mu reče moj bratranec Franc, ki ga je dobro poznal, in stric Joško, sta bila takrat zaprta v zaporu Coroneo v Trstu. Kljub temu, da je odslužil italijansko vojsko in naredil osnovno šolo v italijanskem jeziku, ni hotel govoriti italijansko na zaslišanjih, pa so mu dali *cajtenge*, da se bo naučil in ker hrane niso dobili skoraj nič, je v vodi namakal časnik in jedel takšen omehčan papir. Jasno, da jih je imel v želodcu še dolgo potem – Italijane namreč. Oče je bil trikrat ranjen. Prvič mu je dum-dumka zadela podlaket in koščica, ki je bila zadeta ravno toliko, da je še skupaj držala, je vzdržala, da si je zaslužil *penzijo* in to kar nekaj let več, kot je bilo potrebno za polno *penzijo*, in seveda brez dvojnega štetja. Zdrobljene koščice si je še leta potem sam čistil iz nezaceljene rane. Kako je bil ranjen drugič, ne vem, tretjič pa je priletela mina mimo njega, ker je bil mitraljezec in so ga Nemci imeli še posebej na muhi. Na srečo je bil v jami in ko je mino razneslo le nekaj korakov stran, ga je pritisk vrgel ob drevo, ob katerem je ležal. Počil mu je bobnič, ko pa je priletel v drevo, mu je še rebra polomilo. V partizanski bolnišnici so najprej počakali, da se je zbudil iz nezavesti, sanitetnega materiala je primanjkovalo. Ko je prišel k sebi, so mu namesto narkoze dali *šnopc*, soborci pa so se usedli nanj, da bi ga držali kolikor toliko mirnega, ko ga je kirurg še pri zavesti začel rezati. Dogajalo se je v partizanski bolnici na vzhodnem Pohorju, kjer je deloval dr. Zmagor Slokan. Če je bil res že doktor do takrat, kdo ve. Potem je očeta omenjeni doktor zadržal v bolnišnici kot pomožno osebje. Tu je dočakal osvoboditev in s Slokanom sta odšla v bolnišnico v Maribor, kjer je moj oče prevzel skrb za vozni park. Dodeljeni so mu bili nemški ujetniki, ki so bili izučeni avtomehaniki. Kljub temu, da so se ostali do njih obnašali sovražno in jih zaničevali, je bil sam do njih prijazen in se je celo naučil nekaj nemščine, da je lahko z njimi komuniciral. In jih je spraševal, kdo so, od kod in tudi, kako popraviti avto. Eden izmed nemških ujetnikov mu je ob koncu ujetništva podaril perorisbo *Konji na paši*. Morda še dogodek iz vojne. Oče je bil zraven, ko je XIV. divizija prečkala cesto nad Šoštanjem pod Belimi Vodami. Bili so izdani. Takrat je mnogo partizanskih borcev izdajo plačalo z življenjem. Ko je prišel oče srečno čez cesto in si oddahnil, je našel v svojem nahrbtniku kroglo iz nemške puške. Malo pozneje ta dan je na Belih Vodah padel partizanski pesnik Karel Destovnik Kajuh. Ob njem je padel tudi stražar Franc Zadel, mamin bratranec, rojen na Baču pri Knežaku, ki je svojo trenutno nepozornost plačal z lastnim življenjem. Nemci, oblečeni v bele zimske maskirne obleke, so se neopazno približali kmetiji in ko so ga opazili, so ga ustrelili. Kajuh je stopil ven, da bi videl kaj se dogaja, in ustrelili so še njega. Bil je borec Šercerjeve brigade. V njej je bil s sinom svoje sestrične Jožefe Kogej, Kotlarjeve, (ki je bila njegova krstna botra). Peter Vončina je padel 1945 po 15. 5. nekje na Koroškem, ko so preganjali razne kvizlinške ubežnike iz Jugoslavije. Kje je njegov grob? Ob Dnevu republike (moji otroci so bili še majhni, nekje 1978 je moralo biti) pride pred našo hišo nek možakar in vpraša za Rafaela, pa ga povprašam, katerega Rafaela išče. Malo me pogleda in pravi: »Vaš oče mi je rešil življenje.« Pa mu odvrnem, da o tem nič ne vem, niti to, kje je bil moj oče med vojno. Pa pravi: »Tudi moji nič ne vedo o meni, za to se nismo borili.« Povabim ga v hišo, ker je oče ravno šel z vnučki na kratek sprehod in mu povem, da oče pride kmalu. Najprej je mislil vstopiti, nato si je premislil, se poslovil in odšel. Ko je prišel moj oče domov, sem mu povedal, kdo ga je iskal in

oče se je možakarja takoj spomnil. Zgodilo pa se je tako. Ponoči je iz partizanske bolnišnice ušel ranjenec in ko so zadevo ugotovili, so se zbali, da jih bo izdal. Okupator in kolaboracija sta v takem primeru ranjenca pobila. V tem času se je tam od Hoč ali Slivnice pomikala v njihovo smer večja enota nemške vojske. Ker so mislili, da so izdani, je bilo treba partizansko bolnico izprazniti. In ta – zame skrivnostni obiskovalec – je takrat ležal težko ranjen in je prosil mojega očeta: »Rafael, ustrelj me, ne me reševati in ne me tako pustiti«. Osebj, ki bi pomagalo reševati v takšnih primerih, ni bilo. Pa si ga je oče zadegal na hrbet, in ga odnesel na varno (bil je v partizanski bolnišnici, ranjen z dum-dumko v spodnjo laketo, obut pa v škornje, niti čevljev ni imel). In danes bi radi nekateri partizanski boj enačili z domobranstvom, belogardizmom, kolaboracijo, prisego okupatorju in še čim?

RAZMIŠLJANJA O MAGIJI

Črna in bela magija, v čem je razlika? Bela je, ko tisti, ki dela, misli na korist in dobro tistemu, na katerega deluje. Pri črni pa je namen brez nekih pomislekov. Župniki obvladajo predvsem črno magijo, saj morajo pred škofovskim posvečenjem spoznati ekzorciranje, se pravi najprej črno magijo. Ko sem pred leti vodil študijski krožek »Ohranjanje zdravja z naravnimi metodami« in hotel slušatelje opozoriti na učinke črne magije, sem govoril z veliko težavo. J. je rekla, da bi o tem ne smel govoriti. Pisanje pa steče z lahkoto. Kdo ve kaj o reiki-ju? Je to bela ali črna magija? Sam trdim, da gre za črno. V novomeški bolnišnici so delali trije zdravniki, ki so naredili izpit za mojstre reikija. In potem so se igrali: čakajočim v čakalnici je postalo prevroče in so šli ven in, ko je bila čakalnica prazna, so nehali delati. Potem so se lotili tudi župnika na Lubnu. Luben je hrib zahodno od Novega Mesta, en sam vinograd, posejan z zidanicami. Pa je imel župnik neko nedeljo mašo v njihovi cerkvi. Trije nadebudni reikisti so 'naredili', da mu je postalo vroče, pa slabo mu je delalo in hodil je na zrak, da bi se ohladil. Trajalo je, dokler se prizadeti ni zmenil s kolegi župniki, da se jim postavijo po robu. Sam sem za zgodbo izvedel, ko je drugi umiral za rakom in umrl in tudi tretjemu so odkrili raka. Dogajanje je bilo že pred veliko leti. Ali je še živ, ne vem. Islamske magije pa nisem *pogrnjal* takoj, le slab in še slabši sem postajal. Dokler se mi J. ni začela pritoževati. Rekel sem ji, da ji slabo energijo najbrž pošilja musliman, ki živi v hiši nasproti njeni. Tudi sama je menila enako. In sem šel v Ljubljano k nekomu, ki se ukvarja z odpravljanjem negativnih urokov. Nekaj teh vplivov je odpravil, vendar ne vseh. Tako sem se potem še sam lotil odpravljanja vplivov nase in na J. in njene. Menda kar uspešno. Ko sem bil v JLA, sem šel z avtobusom Nišekspress od Niša do Ljubljane. Vožnja je bila nočna in tako smo večina spali, tudi šoferja je malo dajala utrujenost. Ko smo pripeljali v Slovenijo, tam nekje pri Brežicah, je v blagem ovinku zapeljal pred avtobus jugo in namesto, da bi treščilo, je avto zapeljal skozi avtobus. Res neverjetno! Le kdo mi bo verjel, če mu povem o tem?!? Pa vendar. Po več letih, mi pravi svak Tone iz Novega Mesta, da se je pogovarjal s pogrebcom na kandijskem pokopališču (živel je v predmestju Zagreba in je velikokrat delal do poznih nočnih ur), ki je menda nekoč ponoči na cesti zapeljal skozi avtobus. Tudi on je dvomil, da mu bo kdo verjel. Tonetu sem rekel, naj mu pove, da sem bil na tistem avtobusu tudi sam.

PRISPELE ZGODBE

SPALA BI (PESEM)

Ne zbujajte me,
zdaj sem odeta z vesoljem!
Svetlobo imam, otrok je še majhen,
hodiva v kino, nabirava regrat,
riševa ptičke v gnezdih.
»Mi boš kupila ...?«
»Bom, samo nasmej se mi!«

Če me zbudite,
me bo tlačila mora,
ježeva koža mi bo prebodla dušo
in spet bom prebiralala samotna semena.
Rabila tolažbo in nikogar ne bo.
Pred pogledi zapirala okna.
Obešala črne zavese,
odrezala cesto in ostajala vrh stopnic,
jokala v sonce, se smejala dežju
in risala gnezdo brez ptičkov.

Ne zbudite me!
Sanjam, da je v steklenem grlu pesek zastal.

Ana Balantič, Idrija

ŠMARJE PRI JELŠAH (BLOG)

... Šmarje pri Jelšah ... to je en tak kraj, taka mal večja vas, bohnedi ga tak poimenovat, ker uradno spada med trge. Jp, Šmarje je trg, zato si večina Šmarčanof domišlja, da spada med gospodo. Buhnedi kirga poimenovat kmet oz. kmetavzar, bo zamera doživljenjska. No, in ker vsebuje mal prebivalcev, se pravi samooklicanih meščanof, lahk komot zapišem, da so Šmarčani malomeščani. Največkrat se zberejo v hramu kulture, sploh če je na programu komedija kakšnega priznanega in večkrat nagrajenega mestnega gledališča z akademsko izobraženimi člani ansambla. Ker če kdo, pol so akademiki tisti, ki vedo, kaj je kultura oz. umetnost. Tu pa ni nobene dileme. Šmarčan bo znal to do potankosti analizirat in podkrepit z argumenti oz.

dejstvu. Če se pojaviš kot gledalec na takšni predstavi, pol si vsekakor poznavalec umetnosti. In pod kožo nosiš kulturo. In to Šmarčani dobro vedo. Takrat so vsi na kupi, z dvema *pelc mantloma*, če je treba – pa makar je eden samo za pod roko. Nek se vidi raskoš takrat, ko je za to priložnost. No, je pa treba pripomnit, da pa š ... kot Šmarčani niso ravno zveste narave. To njihovo dvojno moralo oz. izjemno potrebo po ljubicah in ljubimcih, sem spremljala že kot otrok. In to čisto nehote. Vedno sem psa sprehajala po neobljudenih poteh in glej ga zlomka, za svoje spolno potešenost so enaka mesta zbirali tudi nezvesti možje in nezveste žene, s svojimi skritimi ljubicami oz. ljubimci, seveda. Najprej so me ti trki nepričakovanih preznojenih in prepletenih teles motili, sploh če sn poznala navzven sicer uspešno in trdno družino, prav tako, kot sem bila tudi sama za njih nezaželena napaka utripa dneva tam nekje, kjer diha zgolj narava. Al pa človek na človeku. Kasneje pa so me ta srečanja pričela zabavati. Najbrž zato, ker so me Šmarčani že od samega začetka poznali bolj, kot sem poznala samo sebe – vsaj po govoricah sodeč. In lajanja nepoznanih v hišni telefon, katerega glasno zvonjenje je vedno uspela prestreči mama. V tem je bila najhitrejša. In po končanem razgovoru je še bolj glasno lajala vame, ker se je njen telefonski sogovornik imenoval špecenzi. Pa sem ga poznala, ali pač ne. Bistveno je, da so oni poznali mene in vsak moj korak. Ljudje so se od nekdanj strašno radi vtikovali v moje življenje, čeprav mene njihova niso zanimala. Niti malo. Naziv ljudomrznež je bil zame vsekakor neizbežen. Posledica špecanja je bila vedno štala doma. In atomska bomba nervov zame. Kakorkoli, na te fuke poročenih in nezvestih in seveda uglednih Šmarčanov sem z leti pozabila, če ne bi ... Če ne bi ... Hja, dans spet naletela na dotičnega uglednega Šmarčana z mlado razgaljeno ljubico v avtomobilu na nekem najbrž za njiju skritem placu, zame ne. Tja večkrat vodim svoja psa, al pa ona vodita mene, niti ni pomembno. Bega me samo preblisk ob odkritju nesojenih ljubimcev, ki še vedno okupira del moje glave. Hja, letos je leto karme. Nekak se mi zdi, da bi blo edino fer, da tokrat moja malenkost zavrti telefonsko številko, ki je sicer ne sučem oz. vtipkavam. Ne vem, tak se mi zdi, da je letošnje leto uvod v dejstvo, da se stvari postavijo na svoja mesta. In prešuštništvo nikakor ne sodi med prebivalce, ki so kulturni, a ne? Red pač očitno mora bit. In če je temu tako, naj bo red enak za vse. Itak.

Andreja Jug, Šmarje pri Jelšah

BELI MUC ISKRA (PRAVLJICA)

Nekoč je pek odšel v mlin po moko, a moke ni bilo. Potožil je, da dela v pekarni, a ker zdaj ni moke, kruha ne bo. Naenkrat se prikaže mali beli muc. Pek ga poboža in iz muca poletijo iskrice. Pek od začudenja otrpne, ko ugleda, da je njegova vreča polna moke. Ko spet pogleda za mucko, te ni več. »Lahko, da sem si samo domišljjal, da je tu bil muc. A od kod se je moja vreča napolnila z moko?« Začel je iskati. Za starimi vrečami koruzne moke je zagledal belega muca, ki ga je maloprej videl, a zdaj je bil oblečen v čarovnika. Imel je črn klobuk, rdeče ogrinjalo, čarobno paličico in kotel. Iz muca so letele iskre. Čaral je. Pek se je prestrašil, saj kaj takega v življenju še ni doživel. Pa je vprašal mucka, kdo je in kaj dela tukaj. Odgovoril mu je, da je muc po imenu Iskra, da zna čarati in da rad pomaga vsem ljudem, ki so v stiski. S

svojo čarobno paličico pričara vse, kar ljudem primanjkuje. »Tebi sem pričaral moko, da boš lahko kruh in sladke rogljičke razdelil revnim otrokom.« Pek se je zahvalil za dobroto in rekel, da bo okusne, sladke rogljičke in kruh rade volje razdelil vsem lačnim vaščanom. Tako se je dobri pek poslovil od muca Iskre. Odhitel je v pekarno in hitro, kar se je le dalo, začel peči kruh in sladke rogljičke. Že navsezgodaj se je pred pekarno zbirala velika velika množica otrok in staršev, ki jih je privabil omamni vonj, saj je cela vas dišala po sveže pečenem kruhu in sladkih rogljičkih.

An Černe, Divača

GRDI RAČEK – POT OKOLI SVETA (PRAVLJICA)

Nekega dne se je izvalil mladi Grdi Raček. Ker je bil še majhen, se je predstavil kot Gldi Lacek. Gldi Lacek je bil zelo rad zunaj hiše oz. gnezda. Rad je hodil na pohode in zelo rad se je igral s prijatelji. Vedno je bil razpoložen za igro, ko so igrali račkomet¹ ali račjimet². Imel je toliko energije, da sta starša pomislila, da se bo še razpočil in sta ga zato peljala k račniku³. »Gospod račnik, pomagajte!« sta tožila in račkova mama se je celo cmerila. Ko se je končal pregled, je bilo z račkom vse v redu. Račnik mu je dal racivo⁴ in Gldi Lacek se je pomiril. Odšel je na pohod in prišel do letališča. Usedel se je zraven pilota in odpeljala sta se. Čez kakšnih 20 minu letenja se je raček spustil s padalom. Joj, kako je bilo lepo! To je bila dogodivščina! Pristal je na ladji, polni zabožnikov oz. zalogovnikov. Prispeli so do nekega izstrelišča, na katerem so račka izstrelili – skupaj z Voyagerjem 3 – v vesolje v medzračni oz. brezzračni prostor. Lebdel je kot račje pero. Češ, lacek naj bi potoval pet let do Plutona in tam raziskoval. Tekle so sekunde, tekle so minute, tekle so ure, tekla so leta. In preteklo je pet let! Raček je prišel do Plutona, majhega ledenega planeta, na katerem doseže mraz tudi -375° C. Pluton je še posebej za račka zelo nevaren, saj ga bombardirajo kometi iz Ortovega oblaka. Lahko bi celo zmrznil, če ne bi imel perja, tako mrzlo je tam. Raček sploh ni mogel stopiti na Pluton, saj je bil premajhen in prelahek, da bi ga lahko Plutonova izjemno nizka gravitacija potegnila k sebi. Tako so ljudje iz postaje poklicali in ukazali sondi pot nazaj. Raček se je srečen in zadovoljen vrnil domov. Mamici in očku je po vrsti *kot so hiše v Trsti* povedal, kako lepo je tam zgoraj.

An Černe, Divača

---

1 nogomet

2 košarka

3 zdravnik za race

4 cepivo

BOGATAŠ GRUNTAR (ANEKDOTA)

Vsi bogataši po vaseh so imeli hlapce in dekle. Po navadi so imeli tudi kakšnega hlapca, ki je bil prizadet. Takšne hlapce so malo plačali. Pri hiši pa so morali delati vsa ta grša in težka dela. V Bazovici je živel bogataš Gruntar, ki je imel na domu vedno hlapce in dékle. Med njimi je imel tudi mladega in močnega hlapca, toda brez prave pameti. Za vsakim delom, ki ga je končal, je gospodarja vprašal: »Kaj čjem zdej delat?¹« In to je spraševal cel dan, da se je Gruntar razjezil, ker je bil nervozen in natančen. Poslal ga je na *šafito*, naj tam skozi okno kaže na cesto rit. Pri Gruntarju so res imeli okno, ki je gledalo na cesto. Čez čas so rabili hlapca in ga klicali na vse strani. Ker ga ni bilo, se je gospodar razjezil, češ vedno, ko se ga rabi, ga nikjer ni, in ga klical naprej. Ubogi hlapec je počasi prišel dol po *škalah*. Ko ga je gospodar zagledal, se je nanj razjezil: »Ma cí si biu tulku cajta?« Hlapec pa mu je hitro odgovoril: »Na šafiti, kamr ste me poslali, gospud, in sm kazou rit skuzi oknu na cesto.« »Kaj, kaj!« se je začudil Gruntar. »Pa kaj so rekli ljudje?« »'Dober dan, gospud Gruntar' ker so vsi mislili, da ste vi, gospud.«

Mirko Čufar, Bazovica (Italija)

PIJANČEK IVIĆ (ANEKDOTA)

V Bazovici je Na Vagi imela dolgo let gostilno gospa Milka iz Brezovega Brda. K njej so radi zahajali domačini in tuji gostje, ker je vse lepo sprejela in pogostila. Posebno so se radi ustavili ljudje iz Brkinov in Čičarije. Po drugi svetovni vojni je veliko ljudi zbežalo od tam v Italijo. Tako je zbežal tudi Ivić iz Golca. Vsi so ga tako klicali. Tudi Ivić je vedno hodil k Milki v gostilno, ni pa rad pil vina, najraje šnops. Nekega dne se ga je tako napil, da ni več obstal na nogah. Uboga Milka ga je vlekla pred gostilno na zrak. Toda Ivić ni stal pokonci, padel je po tleh in obležal. Okrog njega so se postavili mladi Bazovci in se smejali, ker mu je iz ust vrela pena. Milka je prišla pogledat, kako se Ivić počuti. Ko ga je videla, kakšen je, je začela kričati na mlade radovedneže: »Kaj ne vidiste, kakšen je?!? Dajte, *poščijte* se mu hitro v usta, da se ne bo vžgal!« In res so se štirje fantje postavili predenj in začeli po njem *scati*. Pa ne samo v usta. Špricalo je povsod, tudi po prsih je bil ves moker. Oči je imel zaprte, samo z usti je nekaj nergal. Fantje so s smehom in norčijami *scali* po njem, dokler ni prišel k sebi. Človeška scalina je bila zdravilna, saj je dostikrat rešila pijane ljudi pred zastrupitvijo z alkoholom ali morebitno smrtjo. Še danes poznamo v alternativni medicini urinoterapijo zdravilsko metodo zdravljenja s pomočjo urina.

Mirko Čufar, Bazovica (Italija)

---

¹ V anekdoti je uporabljeno bazoviško narečje

KAKO JE ROBIDA DOBILA IME (PRAVLJICA)

Nekoč je živela bodičasta vila, ki ji je bilo ime Robida. Oboževala je slastne črne sadeže, ki so rasli na grmu, na vejah katerega so rasli majhni, a ostri trni. Trnov je bilo veliko, zato črnih sadežev ni mogel jesti nihče. Razen bodičaste vile, ki je trni niso mogli zboosti. Na listih te rastline so rasli še manjši trni, zaradi katerih niti žuželke niso mogle do sočnih plodov. Nekega dne pa se je smrtonosni mravlji le uspelo prebiti do sadeža. Tega dne se je vila Robida česala pred ogledalom in si prepevala prelepe pesmi ter ves čas razmišljala le o tem, da bo za malico pojedla sedem sadežev. Odšla je na vrt in utrgala sadež, ki ga ni zastrupila smrtonosna mravlja, zato se je ta močno razjezila. Naslednjega dne je mravlja poklicala iz mravljišča na pomoč še več mravelj, da bi s svojim strupom ubile vilo in si prilastile rastlino. Vilinji škratki so izvedeli za to in se podali proti rastlini, da bi preprečili mravljam, da bi prišle do nje. Medtem ko je potekala bitka med mravljami in škratki, se je vila sprehajala po vrtu in nabirala sadeže, na katerih so bile mrtve mravlje, ki so jih pobili škratki. Tega vila ni opazila in je z užitek ugriznila v prvi sadež, ki pa je bil grenkega okusa. Zdelo se ji je čudno, zato je pojedla samo enega. Odpravila se je v posteljo in zaspala. Strup mravlje je ni ubil, vendar so od zdaj naprej trni za njo postali strupeni. Naslednjega dne se je med obiranjem sladkih sadežev zbodla in čez tri dni umrla. Škratki so mravlje premagali in jih odgnali, rastlino s sočnimi črnimi sadeži pa od takrat imenujemo robida.

Lan Pajmon Rak, Kozina

KAPITAN OMEGA (DOMIŠLIJSKA ZGODBA)

Plul je po širnih morjih kapitan Omega. Bil je slamnatih možganov. Rad je plul po skrivnostnih kalužah. Družbo mu je delala tronoga čivava. Imel pa je tudi brezkljuno papigo, ki jo je klical Brezkljuna kraljica. Preživljal se je z iskanjem zakladov, vendar v svojem življenju ni našel še nobenega. Na srečo mu je zavarovalnica izplačevala 100 dinarjev na mesec, saj ga je pred leti povozil manjši čolniček. Nekega dne se je odločil, da bo našel zlato ogrlico za svojo čivavo, ki bo kmalu praznovala abrahama. Stari morski maček se je odpravil na jug, vsaj tako je mislil. Po več dneh je prišel do otoka, kjer mu je carinik, severni medved, zastavil uganko: »Po tej trdi gladki vodi človek lahko tudi hodi, toda naj oprezen bo, zvrne se na nos lahko.« Kapitan razmišlja in ne odgovori: medved ga je moral poslati v drugo smer! Omega se je odločil, da ni vredno utrujati slamnatih možganov, saj medved verjetno nima ogrlice. Brez besed se obrne in odpluje v drugo smer. Dolgih sedem let je taval po svetu. Doživel je mnogo preizkušenj, npr. napad sardona, morsko bolezen čivave in še mnogo drugih. Bil je prepričan, da pluje po še neodkritih morjih. Nekega večera pripluje do otoka, ki se mu je zdel zelo znan. Utaboril se je, kar naenkrat pa zagleda starega prijatelja, medveda carinika. Bil je čas zime in vse je bilo zmrznjeno. Omega je stekel, da bi pozdravil prijatelja. Ta ga vpraša, če je našel uganki odgovor. Kapitan, neroden, kot je bil, je spodrsnil na ledu in pristal na zadnji plati. Zavpil je: »Led, ta presneti led!« »Bravo, čestitam!« mu vošči medo. »Si prvi, ki je razvozlal

uganko. Dobiš zlato ogrlico, ki je bila last pasje kraljice Elizabete Čivavske III.« Vendar se Omega ni razveselil: čivava je namreč že pred osmimi leti praznovala Abrahama. Ko čivava to zasliši, začne na ves glas lajati. Kapitan, ki je razumel govorico tronogih čivav, se ji je začel opravičevati. Ona bo namreč praznovala komaj jutri. Bila je jezna, ker jo je kapitan postaral za dolgih sedem let. Ponosno je nosila ogrlico. Drugi dan so čivavi pripravili veliko praznovanje. Vse se je dobro končalo in kapitan je še mnoga leta plul po kalužah in prejemal zavarovanje. Ogrlica pa mu je nekoč prinesla srečo, vendar je to že druga zgodba.

Deja Juriševič, Matevž Trampuž, Lana Dodič Ceglar, sedmošolci OŠ DBB H-K

KONJI, KONJI, ANBOT, DNS JN ZMERAN! (SPOMINI)

(brezovobrdsko/brezovsko narečje)

Narprej van poven, de je biu konj zame zmiran narlejpša živau ne svejti. Jn je še zmiran. Zame vela več ku narlejpši auto, več ku nardražja stvar. Prkličte si pred oči to lejo živau, kadr divja u vejtri, po burji. Use mišice se ji nepnejo, griva ji plapola. Pukaže uso muć jn uso krasoto. Spunte se ne Lipco jn ne črejdo bejljij konju! Dama smo zmiran jimejli konje. Kadr sn bla majhna, je muj ate hodi u sz njimi uoazit drva jn vlačit sz guozda vale u Trnje, Petelinje – ben ne Pivšku. Konji so nedomejšćali kamjone jn trahtorje. Spomladi je ate hodi u sz njimi uarat ledine, ki nejso jimejli blága. Taku je zmiran kej zeslužiu. Čeprou malu, ki nej blu soudu nigdr. Al pa so nam pršli ze plaćilu tisti lidje pomagat plet al žet. U jeseni pa smo skopali krampir, spilli jn neprauli drva jn druje prdelće. Zvećir se je ponavadi use neložilu ne us jn tudi žakle sz sejnan jn torbce sz uousn ze konjan dat jest po poti. Zjetru pa smo se z atetom usela ne us – ne vojaške plahte, ki so rable ze pogrnit konje, kadr so se spotili, jn se odpravla prodajat u Kopr. Nigdar ne bn zabra mraza jn snejga, ki smo ga užila po poti će dol jn nazaj damu. Pa strme cejste u Žusterno u hrib jn para konj, ki sta kumej zulejkla tešku neložen us ne vrh mejsta. Do ane stare upokojene učitelce, ki me je kumej segrejla. Ze damu pa me je obula u ane velike opanke, de ne bi moje nohce zmrzle. Taka fura je nevadnu dirala ana dva dni jn pu. Ponevadi smo prespali u ani štali ne Biuji. Zelje, krampir, rejpo jn japka pa je ate ponevadi uaziu u Rejko, če je hodi u sz njim muj brat, ki je biu še manši ku js. In nevadnu so šli ani tri furmani učep. Taku so si po poti pomagali, če je rablu, al če se je komi kej nerdilu. Ne primer ze prit ne Starod, ki je hudu neuzgur, so si mogli četverit (h pari konj so dopregli še an par), de so lažje pršli ne ravno cejsto. Pa de bi bli usej toplu obućeni jn obuti! Jn ne konci nanka siti nejso bli. Meni je blu narlejpše dejlu gonit konje, kadr smo orali al uozili gnuj, al pa dejlali vrsti ze sadit krampir. Še narlejpše pa mi je blu, če mi je ate pestiu sz Rauni damu jahat Prama. An dan me je deu konji ne hrbt jn gremo midva pruti dumi. Tisti Pram je biu hudu mirn konj. Ne polovici poti pruti dumi je bla ana velika njiva sz skora zrejljlin, ze žet, ousan. Js usa srećna sn sidejla ne konji. Ma nećku neanbot je prdirjou naš ps, lajou ku zmejšan jn se ze puodiu pod zadnje nuoje od Prama. Ta se je splašiu, se uzdigniu u zrak sz prwmi nogami, js lipu deštru pa ... mene je skipou ne srejdjo njive u tisti uous. Čez an cejt sn se pobrala, zlomlenu nej blu neć, ma ben druji dan sn bla usa u črnicah. Nu, ma ne Prama se nejšn ujezila, tudi če sn mogla damu hodit, ki nan je oddirjou damu sam, brez mene. Jn ljbezn je ostala do dns do teh lejpih živali, čeprou je potle ugljij konj prnesu u našo držino veliko nesrećo.

... V nočeh brez spanca obujam spomine na vse take dogodke. Pravijo, da se zgodovina ponavlja in res se. Primerjam življenje na vasi takrat in sedaj. Koliko drv in pridelkov so morali naši očetje *sfurat* v Koper in na Reko, da so zaslužili za najnujnejše. In ponavadi je bil ta denar namenjen plačilu visokih davkov, dolgov v trgovini itd. Naši starši so živeli revno in skromno, vendar zemlje in dómov niso prodajali. Mi otroci smo bili revni, slabo oblečeni. Ni me sram povedati, da belega kruha skoraj videla nisem in prvo banano sem poskusila šele v petem razredu osnovne šole. No, kot vemo, je sedaj spet veliko revežev, ni dela, ne bo denarja. Spet si bomo mi »bogati« razbijali glavo, kje vzeti denar za odplačevanje davkov in za preživetje ter oplačevanje položnic. *Ma, kukr rečejo: »Buh vidi, Buh previdi.«* Srečno vsem skupaj.

Brčinka, Brezovo Brdo

ODŠTEKANI SREČKO NESRETNI (DOMIŠLIJSKA PRIPOVED)

Pisalo se je leto '69. Tistega dne je glasno priplula ladja iz Indije Koromandije. To je tam nekje, malo čez rob. Kot prvi je iz nje izstopil Srečko Nesretni. Bil je tako majhen kot vrtni škrat. Spadal je med posebne goste, saj je lahko umrl le enkrat v življenju. Ob sprejemu prišlekov je potekala posebna procedura. Ko je program končal, so dobrodušni gostitelji Indijce Koromandije nastanili v razkošnih apartmajih. Pozabili pa so še na enega člana t. i. indijsko-koromandijske posadke, to je bil nesrečni Srečko (njegovi starši so namreč iz Hrvaške, zato se tudi piše Nesretni). In seveda, ker je bil naš Srečko tako pameten, se je odločil, da bo pešal do Hrvaške. Resda ni bila daleč, a vseeno. Po komaj sedmih mesecih hoda hitrosti crknjenega polža, je Srečko končno prispel v svojo rodno Hrvaško. Poizvedel je, kje živi njegova družina in se brž odpravil do njih. Iz mesta do kraja, v katerem živijo njegovi sorodniki, je bilo le tri kilometre, pa je hodil tja sedem dni. Dodobra se je spoznal z do sedaj še ne poznanimi sorodniki in jim naročil, naj ravnajo z njim, kot bi se poznali že 100 let. In res. Že naslednjega jutra je Srečko vstal, pojedel, se umil in postoril še ostale jutranje opravke in že je bil nared. Ko je prišel iz kopalnice, ga je na mizi pričakalo sedem listkov. Na vsakem so bila po tri opravila za vsakega člana družine, le na enem je bilo le eno samo. Bilo je od tete Živke, ki mu je sporočila, da lahko, če hoče, odnese posteljnino iz vseh sedmih spalnic v pralnico. Pomislil je najprej, ali je teta Živka napisala *prosim oz. če lahko, če hoče*, nato pa je pomislil, da bi mu jutranji sprehod dobro del. Že je hotel iz hiše, pa je pozabil, po kaj gre ven. Na koncu tretjega stopnišča se je vendarle spomnil, saj ga je na treh kupih čakalo sedem posteljin iz sedmih spalnic. Do pralnice je prispel v pičlih sedmih minutah. Tam je povprašal neko ženo, kako in kaj s strojem in rjuhami, ta pa mu ni odgovorila tako, kot bi si sam želel. Prišel je do druge gospe, ki mu je odgovorila približno enako kot prejšnja, za nameček ga je še okarala zaradi nepoznavanja tehnike. S sklonjeno glavo je odcopatkal do vrat, kjer je naletel na čokatega možakarja, ki pa ni bil nesramen, temveč zelo prijazen. Srečku je rekel: »Pozdravljen, fantič! Ti lahko kako pomagam?« »Ja, seveda. Ali mi lahko poveste, kako se uporablja stroj?« ga je ves srečen vprašal Srečko. »Poglej tu določiš temperaturo vode, pri kateri boš pral. Povem ti, da ni dobro, če je voda prevroča. Tam določiš, s katerim praškom boš pral, nato pa zložiš rjuhe v stroj,

pritisneš gumb start in skočiš še ti noter, zapreš vrata in lepo opereš rjuhe.« Srečko je ob tako dolgi razlagi skoraj pozabil vse dotedanje napotke. Temperaturo je nastavil na 5° C in pritisnil rdeč gumb 'start'. Nato je skočil v stroj. Nesrečni Srečko se še sedaj tam pere in obrača, če se le kdo ni spomnil nanj in ga pobral ven ter ga spet poslal v Indijo ali k teti Živki.

Lana Dodič Ceglar, Obrov

LJUBO DOMA, KDOR ... (POPOTNIŠKI UTRINEK)

Nekateri se šele v jeseni življenja prepričamo, da je zemlja res okrogla. Ko že petič zapluješ nad oblake, si že malce izbirčen in bi kar s Concordom. Zato pogrešaš malce več udobja Ryanaira s po dvema sedežema v vrsti, a se kljub utesnjenosti s tremi sedeži nizkocenovnega EasyJeta, predaš občutku ptičje svobode. Ko na angleškem Stanstedu (čas je pomaknjen za uro nazaj), končno v rokah držiš tisto obtolčeno prtljago, samo pritajeno klikneš: »Where is my daughter?« Iz množice pomaha hči, še malo smrkanja, navada naše družine, in počitnice so tu. Takoj je Picassu C4 odmerjena avtocesta v dolžini dobrih dveh ur in pol proti severu. Drzna vožnja po levi in Stari, z obrazom, napetim kot nogometna žoga, ki se na zadnjem sedežu vso pot drži za ročaj in ne mrdne, dokler ... Vrstna hiša, pasji pozdrav z oblizki, utrujenost in lakota, saj moja trema že od sinoči ni nič pametnega naložila v želodec. Trema, a ne pred letenjem, temveč pred slabim znanjem angleščine, ki sem jo v šoli itak preplonkala. Sem sploh razumela tisto, da se učim zase in za takšne in drugačne potrebe? Kje pa, učila sem se samo za ređovalnice. Zdaj je pa hudič odnesel še tisto, kar sem sproti pobrala. Stari. O njem sploh ne bi. Edino, kar res obvlada, je orientacija. Te ima skoraj preveč, saj se po Ljubljani vedno vozi do Kliničnega centra skoraj uro. Bajje je skozi center preveč semaforjev. Da se odlepiš od tal in prepričaš težnost, pa ni enostavno. Seveda, z Brnika sva se po slovensko. Nazaj, nekako takole: »A je res že minilo štirinajst prazničnih dni počitnic? Ko bi se jih dalo še malo napihniti.« Za let ob 7. 20 bo treba vstati pred tretjo uro. Katastrofa. Kovčka za vsak slučaj že zvezana, stehtana, moj do pičice dvajset kilogramov. Potem se je na letališču izkazalo, da se je zredil za kilogram in se vseeno brez komedij zrinil na tekoči trak. Katera tehtnica je lagala, ne bom nikoli izvedela. Da ne bomo zaspali, ker bi bilo predrago! Točno ob treh me nekaj sune pokonci. Imam namreč vdeleno uro, sicer ne vem, kam, a ko ji naročim bujenje, *nema mrđanja*. Oblečem se, pižamo stlačim v prazen žep na kovčku in poslušam. Po hiši še vse tiho. Prvi hrup se pojavi ob pritisku na trapasto angleško kljuko, potem odškripljem po stopnicah. Saj je menda čas za vstajanje? Stari, spodaj v dnevni sobi, spi. Buster v košari tudi še sanja pasje sanje. V kopalnici opravim brez obveznega tuša. Hiša spi. V kuhinji se iz navade ozrem na steno. »Madona, saj je ura komaj četrť čez dve!« Ampak moji, tista ne vem kje in ona na roki, nista zatajili, še vedno vztrajata pri svojem. Angleži, kdo bi jim zameril, so uro za nami. Mi Slovenci pa itak z vsem naprej, tudi s časom! In hitro odškripljem tiste stopnice, zrožljam še trapasto kljuko in se oblečena zgrebem v posteljo. Tatica potuhnjena! Če zaspim, me bo že hči zbudila, jaz sem spodaj opravila svoje, jedla tako ne bom. Ob dveh? Toda v glavo mi je skočilo letališče in s spanjem sva za ta dan opravila. Tretja ura, tista ta prava, in čas opravičil za moje rogoviljenje. Nobenega odmeva. Ker sosedje spijo – tiho nalaganje prtljage.

Prezgodaj za vsak klepet, še avtocesti ni bilo do družbe. Le cestne luči je puščala mimo. Šele živahnejši promet malo pred Londonom jo je pognal iz zaspanosti. Letališče pa nagneteno, še dobra ura do leta in najprej na nujno potrebo. V tem veselju dobiti cesarjevo peš pot je pravi Jackpot. »Ja, bog se usmili, a so sploh normalni, le kje imajo ta *sekret*?« je tokrat panika zagrabila hčer. Za moške takoj za vogalom, ženske pa peš tja dol, midve malo nazaj, še malo tja in okrog. »Uf!« Ko sem bila že tako ali tako vsa zmešana od napotkov, kam po letališki zgradbi in kako bo pisalo, še zadnji vprašaji hčeri. Koliko si je Stari od tega zapomnil, nisem bila prepričana. »Saj ti piše na karti 7. in 20. in potem samo glej na monitor.«

»Česa 27, a današnji datum, 27-ega?« Hči skoraj skoči iz kože.

»A ti ne govorim, 7 in 20?« Jaz še vedno nekaj jezičim po svoje.

»A ne vidiš, da piše let ob 7. 20?«

»Pa bi rekla, da let in ne samo 27.«

»A si res, ali se samo delaš tako butasta?« Ja, tisto jutro sem bila res butasta in še vse, kar je podobnih bacilov in šlo mi je vedno bolj na jok. Ko zaradi moje okužbe s paniko ni bilo nič več usmiljenja v hčerinih očeh, mi je ostal samo Stari, čigar odlična orientacija ga ni smela izdati. Prijava na letališču, prtljaga je lahko takoj odrajžala po traku. A pri naju se je zapletlo, ker je Stari vztrajno molil uslužbenki za pultom kartico zdravstvenega zavarovanja. Da to res ni osebna izkaznica, se je kratkovidnež le pustil prepričati in začel brskati po žepih. Za vsak slučaj je imel s seboj potni list s pretečenim datumom. Gospa za pultom, kateri je pomolil še vozniško dovoljenje, je stoično čakala, kdaj se bo v tem koktejlu znašla še osebna izkaznica. V paniko se je vmešala hči in mu na pult jezno servirala vsebino njegove torbe. Glej hudiča, iz nje mu je v posmeh, pridrsala prava kartica.

»Ja, le kako se je znašla tam, pa saj sem jo ... saj ni mogoče ... pa sem prepričan, da ...«

»Ja, z vama je pa res križ, upam, da se še sama ne izgubita,« mu je segla v neskončni pletež zaklinjanj, tudi ona že 'čisto preč', vrsta za nami pa kot v Koloseju za ogled Titanica. Potem slovo – nič kaj slavno. Zmeden objem. Naj se zjočem, ker hčere ne bom videla leto dni, ali kar pobegnem s 'kraja zločina'? In sva mrknila v dolgo cikcakasto vrsto. Policijski pregled z angleškim nasmeškom, diagnoza bp. Staremu sem že prej rekla, naj ne gleda tako črno, kot bi šlo za staro pravdo. Tako, en problem rešen, do drugega samo korak, kjer je sledil nudizem in piskanje, kdo ve nad čim. Stari ni imel na sebi drugega kot srajco in hlače že brez pasu, a je moral še enkrat ponoviti obred žarčenja. Nisem bila veliko na boljšem, a mi je šlo vseeno na smeh. Karikatura Bineta Roglja v Pavlihi, kjer grešnik v eni roki drži hlače, z drugo postavlja čevlje na pult, hkrati pa stresa žepovino, odpenja uro, da na koncu vse skupaj neusmiljeno požre optika, mi je plesala ves čas pred očmi.

»Ja, to se lahko pripeti samo ... dedcem!«

»A nisi videla tiste pokrite muslimanke?« Ja, ja, kakšna *kumšt* bi bilo res nekaj pretihotapiti, sploh nam Slovencem, ki smo že stoletja nazaj, namazani z vsemi *žaubami*, kontrabantali po laški meji!

»Verjetno so piskali *šraufi*, ki jih imam v polomljeni peti že dobrih trideset let ali pa živo srebro v pljučih.« Saj je vsakemu nekaj piskalo in so nas potem, tako prašne, omedli z detektorjem in vseeno spustili naprej. So se samo šalili? Ne vem, ker nisem utegnila pogledati naokrog, če ni morda nad nami visel kovinski obok z napisom *Arbeit macht frei*. Ker se je nestrpnim ženskam in možem postave strahovito mudilo, je sledila umetnost, kako vse postaviti na pravo mesto in nič pozabiti na pultu. Končno olajšanje. Pred očmi Delacroixova slika *Svobo-*

de in midva spet spodobno oblečena; mojemu prenosniku pa se zaradi grobega posega tudi ni nič poznalo. A ker gre v tretje rado ... Samo korak v napačno smer. Carinski pregled je namreč mojo stekleničko vode vehementno počil v koš in treba je bilo oditi v free shop po novo. Takoj sva izgubila rdečo nit.

»Kje je pravi izhod? A na tisti vlak? Saj nikjer nič ne piše, kam pelje, zadnjič pa ni bilo treba tja!« Seveda, pred leti, ko je bilo letalo druge družbe. In sva zakrožila kot nevedni brezglavi muhi.

»Le glej ...!« Se mi je že skoraj utrgalo od panike, ko sva zadnjo sekundo le skočila v vagon. V možganih samo Ljubljana, let številka trinajst ob 7. 20. Po nekaj minutah končno dnevna svetloba.

»EasyJet, ga vidiš, oh ... Kaj pa, če ne bi sedla na ta vlak?« Še pravi čas – najino letalo je namreč že požiralo potnike. Stari, brez besed, pokončen heroj, čakajoč, da mu pripnem medaljo, ker je pogruntal ta pravo, a dokler ni stewardesa z nasmeškom potrdila, da sva pa zdaj njihova, sem dvomila. Osebnost prtljago sva zbasala v prtljažnik oz. on jo je, ker je moje roke od vsega hudega nemočno vleklo samo dol, dol, dol, do ... Rada bi se že enkrat spakirala na odrejeni mi sedež! Ko nenadoma mladenka, najina sopotnica, blekne svojim na drugo stran: »Pa šta ovi hoču, boga jim?« in se naveličano upokonči, da zlezeva mimo. Še dobro nisva sedla, sva že bila na *brdovitom Balkanu*. Potem sva še sama, srečna, da končno sediva, usekala najino idriščino in dekle je nemudoma zamenjalo sedež s starejšim Angležem, ki je uro in pol vožnje lepo dremal ob nama. Midva pa – nič čez domorodce – nikoli ne veš, če se za tujim »spečim« obrazom ne skriva nekdo, ki pozna tvojega soseda. Morda naju je punca zamenjala za Poljaka – pravijo namreč, da najbolj osovraženo raso v Angliji, zato, ker so baje leni in hudobni. A zakaj jih potem uvažajo? Ja, da njim ni treba delati. Kipenje belega morja pod nami, mežikanje sonca in enakomerno brnenje motorjev bi me skoraj vzeli, a možgani se niso dali in so preskakovali po zdrgnjeni plošči. Kako imamo Slovenci nemogoč in težak jezik, da ga niti nekdanji bratje ne razumejo, ko pa angleščino, nemščino, kitajščino in ostale profitne jezike takoj pospravijo pod kapo! Ja, že na letalu sredi Londona je bila postavljena meja narodnosti in njihove kulture, brez nasmeškov in vljudnostnih *I'm sorry* za vsako malenkost. Vsake toliko me je Stari zmotil:

»A vidiš, kako mu trepetajo zakrilca? O, o, spušča se, zavil bo!« Takrat mi je že prestavilo pljuča bliže grlu in nagib me je skoraj nalepil na Starega. Če ne bi bilo varnostnega pasu ... Nato je naredilo še nekaj turbulentnih rrrrrjev in nad bleščavimi kopami je ostal sončen in zehasti mir, dokler Starega spet ni odneslo od sreče, da prvič – oziroma v tem mesecu že drugič v življenju – leti s ta velikim avionom. Saj Piperja in kakšno Cessno že obvlada v zraku, a to! To je pa ...

»Glej, glej!«

»Daj mi že mir! Kaj se bahaš? Saj vem, krilca, zakrilca in podobna železnina. Kar obdrži jih! Meni je samo, da to dolgočasno *frčanje* mine, oblaki so itak povsod *gluh!*« sem protestno zaprla oči, oponašaje mojega angleškega soseda. Pogled ven je bil, kljub šeststokilometrski hitrosti, dolgočasno visenje v zraku. Zaradi megle z dežjem nad Evropo se doslej prvič nisem veselila leta čez rokav, pa se ga vedno, ampak tokrat nisem, razen grenke sline, občutila nič. Morda le občutek, da se domov vračata dva Poljaka in ne midva.

Ana Balantič, Idrija

(jezerinsko narečje)

Anbot, pred hudu hudu punu cajta je beu an dežjvn dan. In je bla ana bajtica ne anmi hribi in u nji je živela ana oprauljiva baba. Ti babi je blu imje Frncka. Imejla je sjdn bratu in sjdn sestr. Njihova familja se je tešku prežiuljala. Woče si je šou jskt nuovo babo, ki ana mi očitnu nej bla zedosti. Otrwokn je pestu punu punu parcel. Wotrwoči so rasli ku une jelke u uni pej-smci in kšni so vre jimeli svojo familjo. Nu, ta Frncka je bla seveda nrstarja in je imela familjo vre prej, ku je šou woče čje od bajte. Nu, pwole, kdr ji je mati pistila, de grje živit svoje žiljenje, so njeni otrwoči seveda vre odrasli in imeli svojo dito, se je tud njen mwž skrejgou in si je tudi won jskou nuovo babo. Frncka je bla brez mwža osamljena in se je odlwčla, de bo dala svojo bajto podnajemnikn, de bwo sploh od česa lhku živela. Čez an cejt je blu u bajti vre tulku podnajemniku, de nejsu mwogli nnka s prstn migint. Med temi podnajemniki je bla tudi ana druga baba, glih tulku stara ku Frncka, in tudi wona je rada delala čakule. An popidan so po južni sidele ne borjači in swo pile kafe ku meščanske baburine. Njihovi sosejdi so imeli anga hudu hudu tjčniga psa Žnjrjausa. Kdr so ga spistili, je taku tjku, ku de mi je an velikan dau an uritnjak. Nu, ben, in glih ta popidan so ga spistili. Se je taku zekdu u mizco in Frncko in njeno prjateljco, de se je šalca siz mlejk n z lila prou powswd. Zdej je tn čudežnu drevu in ne njemi rase mlekarna od alpskiga mlejka. Zetu je zdej alpsku mlejku ku woda in so wode umazanu bele (drevjesi so zdej žile finile pretakat mlejku in se je use zlilu u podtalnico, de je zdej taku bela tud podtalnica).

Lana Dodič Ceglar, Obrov

RADOVEDNI STARČEK (ANEKDOTA)

Krave na vasi so pasli otroci ali starejši ljudje, če so bili še pri močeh. Na Krasu so vse privatne ograde ograjene z zidi iz kraškega kamna. Če hočeš pogledati, kaj se godi na drugi strani, moraš biti tik ob zidu. Starejši možakar, Jože, je pasel krave v svoji ogradi. Ko se je naslonil na zid, je videl na drugi strani dva nepoznana, ki sta se ljubila tik ob zidu. Bil je radoveden in da bi bolje videl, je odgnal kravo skozi vrzelo v ogrado. Krava, kot bi tudi ona bila zares radovedna, pa se je napotila ravno proti neznanemu paru. Jože je pomislil 'Zdaj je priložnost, saj onadva ne vidita niti ne slišita nič'. In onadva sta pač počela svoje dalje. Jože se je potihceno približal paru in užival, dokler se ni ustavil tik ob njiju. Šele takrat se je možki ozrl proti kravi in Jožetu, ki sta buljila v par. Jože se je opravičil, ker ju je krava zmotila in rekel: »Je pač radovedna, si ne morem pomagat.« Bilo je pozno popoldne, zato ju je pozdravil in rekel: »Za dober dan je že prepozno, za dober večer je prezgodaj. Želim vam srečno nadaljevanje.« Možki, ki je še vedno ležal na ženski, je vstal in se starčku zahvalil: »Grazie, grazie. Ma jaz sem že končal. Je še pronta, lahko nadaljuješ ti.« Jože se je razjezil, ker ga je imel tuji mož za norca. Prijel je šibo in začel loviti kravo ven iz ograde in se jezil nase, češ 'kam me je pripeljala ta radovednost'.

Gigi Križmančič, Bazovica (Italija)

Preden ti, moj preljubi človek – govorim ti kot prijatelju – vzameš to pisanje v roke (glej, da si jih prej umiješ!) in se sprehodiš skozi mozaik iz besed, dolgih in kratkih, ostrih in sladkih, pametnih in neumnih, vase še to razlago spravi. Sedi tja na najbolj priljubljen stol, ki ga premoreš, lahko je to tudi postelja, celo straniščna školjka je lahko. Sedi pač in ne bodi preveč tečen. Dobro se namesti, naj se ti maščoba enakomerno vse do prstov na levi in desni nogi razlije, naj se ti hrana poleže, kupček v trebuhu podere, naj grde misli iz tebe zbežijo. Vse v tebi naj bo sonce in sploh. Potem pogled prek polja teh črk razlij in to, kar boš zalival, to, kar iz semena požene, požanji, pojej in hodi okrog, močan od besed in premišljevanja, ampak pazi, da se ti ne prične kolcati tam med ljudmi. Veš, od enega moža in ene žene sem bil oni dan na svet postavljen. Gor v nebo sem raste, nisem drevo niti vulkanskega izvora, niti kakšna rožica, polna zdravja. Samo človek sem in rastem. Tudi danes včasih majčkeno zrastem komu preko glave, potem tudi ta raste in vidiš, tako rastemo vsi skupaj. Včeraj, danes, jutri. Kako je bilo včeraj, ne vem preveč dobro. O tem, kako bo jutri ... Danes rastem in danes ni nikoli jutri, včeraj ni nikoli danes, ampak rastem pa le. In brez kakšne dolge palice, ki bi jo v tla poleg nog zapičil, saj nisem fižol! Ja, proti soncu pa le rastem. In vmes tudi kaj napišem, včasih celo zgodbe pripovedujem. Takšne o soncu, o metuljih in belih konjih in zlatih čeveljčkih nepodkovanih. Pred dnevi sem pripovedoval ljudem tisto o dvojčku. Takole se začne.

Dvojček joče. Sredi omare sedi zaprt med starimi knjigami in joče. Pravi, da že dolgo joče in me gleda cmeravo in otožno in v roki drži robec. »Ja, pa je res moker,« pravim. Ponuja mi ga: »Vzemi, saj je tvoj!« »Moj?« »Včeraj si mi ga posodil, takrat, ko si dejal, da si odrasel.« »Včeraj? Ne spominjam se. No, pa daj.« In ga vzamem. Potem sedem tja k njemu med stare knjige in skupaj jočeva. Včasih se začneva celo smejati. To je pa že druga pripoved.

Dvojček se smeje. Tako se smeje, da se bojim, da bo počil od smeha. »In zakaj se tako noro smejiš?« ga vprašam. »Vse je tako smešno. Ti, kadar me gledaš in opisuješ, kaj vse počnem. Jaz, kadar se smejem. Tvoji starci in stopnice, na katerih sediš, so tudi smešne. Tvoja slika gole smrti na hitrem motorju je smešna. Tvoje življenje. Ti pa si najbolj smešen, to pa sem že rekel.« »Moje življenje, zakaj?« »Zato, ker se igraš starega izkušenega klovn, ki je pobegnil iz cirkusa. V resnici pa si le smrkavec, premazan z belim pudrom prek mozoljev.« »Veš, ti boš dolgo živel,« mi še pravi, »ampak klovni ne boš nikoli. Tega ne pozabi,« zaključil med smehom. Jaz, ki ga še ne razumem, se mu seveda le smejem.

Dvojček piše. »Ej, kaj pa pišeš?« ga vprašam, kadar sedi za veliko leseno mizo in se muči s starim peresom. Vleče ga po belem papirju kot kmetica plug prek dolge njive. Dolge brazde čudnih misli pušča na belem papirju in potem jih naglas bere. »Živel je mož ... tri pike. Pika. Ta mož je imel srajco in hlače in starega konja. Pika. Kadil je pipo in pripovedoval zgodbe iz davnine, iz časov Črnega gusarja. Pika. In nekoč ... Tri pike. Drugo ti povem in zapišem takrat, ko tisti mož pride iz davnine.« Tako pravi in me gleda. Potem molči. »Te prav nič ne razumem. Kakšen je tisti mož in kdo, prekleto, je tisti Črni gusar. Daj povej, nooo. Zakaj si tako skrivnosten in čudaški, kadar kaj pišeš?« Dvojček pa molči in strmi skozi deževno popoldne, čaka nekoč in moža s pipo. Dvojček molči in kasneje začne pisati.

Dvojček in nekoč. Potem pride sonce in dvojček se smeje. S hitrimi koraki stopi na dvorišče in opazuje sonce. Pozdravlja ga. Tako vesele volje je in zabaven je takrat, zato mu vse op-

rostim. Potem pride nazaj in pravi: »Danes je nekoč,« pripoveduje. »Mož je kupil konja in vrečo sena tako, da je prodal stensko uro. 'Osvobodil sem se', je spregovoril tisti mož iz zgodbe.« Dvojček pač tako pravi in tako tudi zapiše. »Hranil je starega konja nekaj časa, mu včasih dal košček sladkorja«, nadaljuje dvojček, to tudi zapiše in potem spet govori dalje o tistem možicu. »Nekoč si je sposodil celo mojo spiralo v modrem, ja, tisto modro spiralo in dal jo je jesti konju. 'Dobra je bila', je prišel poročati tisti mož,« pripoveduje dvojček. Jaz se na skrivaj smejim njegovi pripovedi in prav zanima me, kaj mi bo še pripovedoval dvojček o navadni modri spirali. »Ja, danes je nekoč,« nadaljuje dvojček svojo zgodbo. Zunaj pred izbo stoji spet tisti mož in treplja po hrbtu iskrega vranca. »Meni ga je pripeljal,« pravi dvojček. Zdaj pusti zgodbo, steče do konja in divja z njim skozi sanje. Visoka trava mehkega spanca mu boža telo. Potem se vrne. Joče. Brez konja se vrne in mi z otožnim glasom spet pripoveduje dalje zgodbo. »Noč je prekratka za mojega starca v srajci in hlačah.« To tudi zapiše. Gledam ga, kako joče, in ga tolažim. »Nekoč bo bolje.« Dvojček me pogleda. Z obraza mu posije smeh, spet je dobre volje. »Da, nekoč bo veliko bolje.« In to spet zapiše. »Nekoč, ko mi starec vrne modro spiralo in konja.« Danes si stojiva iz oči v oči. Z ostrim nožem hladnega pogleda sekam njegov pogled, njegov smeh in molčim. Pripoveduje mi, da je starec pripeljal konja meni, da njega ne mara več, ker ga je prevaral s tisto modro spiralo. Starec stoji ob meni, ponuja mi pištolo in šepeta: »Ubij ga, ubij ga, ti vzemi konja in tisto spiralo, razumeš.

Dvojčka ubij! On je laž, spirala nikoli ne laže, ta je večna.« V roki držim pištolo. Tresem se. Nečesa me je strah. Počasi jo dvignem v višino njegovega čela. Tja med dvojčkove živahne oči pomerim in ustrelim. Koščki stekla letijo po zraku, se zaletavajo v moje telo, v obraz, v roke. Bolečina poleti kot črn ptič prek neba skozi telo in me kljuje. Nekje od daleč slišim glaso-ve: »Bravo, odlično, čestitam, enkratno. To je čudovit uspeh, gospod doktor. Danes je to šele peto ogledalo, ki ga je razbil.« In potem doda isti glas: »Takrat, ko so ga pripeljali, je na dan razbil več kot dvajset ogledal. Res, to je enkratno. Samo poglejte, kako je napredna ta terapija. Še večkrat jo uporabim. Ta potegavščina z ogledali, to je revolucija.« In potem ta isti glas še vpraša: »Kaj je že trdil tale tip, preden ste ga pripeljali v sanatorij? Kaj pravite, da je dejal, da to ni on, da je dvojček? Ha, ho, ho, ho ... Res zanimiv primer. Ha, ha, ha ... Da, tole pa kupim, res zanimiva zgodbica in vi pravite, da ste njegov dvojček. Zanimivo. To moram resnično objaviti,« je še dejal stari, no, morda je celo mlad (to so že detajli) urednik založbe, medtem ko je tip z modro spiralo v roki že zapuščal poslopje. »No, vidite, zdaj smo pa tam. Modra spirala! Vse se namreč že ves čas vrti v apokaliptični krožnici, v krogu, ki čaka, da počí.

Potrebujemo samo še moža s srajco in hlačami in konja. Nekoč se že pojavi, ni strela! Kaj sem dejal nekoč? ... ha, ha, ha. Tri pike ...

Stojan Ržek, Piran

 Večji pes si med ljudmi, manjši cucek si med volkovi.

Pod fašizmom so morali vsi otroci v šolah govoriti italijansko, ker so bili učitelji Italijani. Za slovenske otroke iz vasi je bilo težko, ker so doma govorili samo v slovenskem narečju. V Bazovici so otroke v šoli spraševali, kako se reče v italijanščini domačim živalim. Učitelj je imel knjigo z velikimi slikami in s prstom je pokazal na žival, učenec pa je nato povedal – če je znal, seveda. Učitelj je šel po vrsti: »Cavallo, gallina, cane, gatto, muca¹.« Potem je vprašal Tončka in pokazal na telička. Tonček pa je hitro odgovoril: »Mukić,« ker je bil prepričan, da – če je krava muca², potem je teliček, ker je majhen – mukić. Vsi so se zasmeli in od takrat naprej se ga je oprijelo ime, ki ga je nosil do smrti, Toni Mukić. Bil je priden zidar, zato ga je gospodar postavil za *kapota*³, da je pri zidanju vodil vsa dela. Mukić je živel pod Lonjerjem⁴. Delal je sredi Trsta, okrog trga Garibaldi. Za prevažanje materiala so se posluževali furmana z Rocola⁵, ki je imel krotkega in pridnega konja. V tistih letih ni bilo drugega prevoznega sredstva. Gospodar je ukazal furmanu, naj mu pripelje *ponte*⁶, ki jih je imel shranjene izven Trsta. Potrebovali so jih za izdelavo ogrodja okrog hiše. Tonetu Mukiću je ukazal, naj počaka furmana in naj nato razložijo deske iz voza. Toda furmana ni bilo. Toni je dal vsem delavcem plačo in vrnilo so se domov. Ko je prišel furman, ni bilo več nobenega delavca in gradbišče je bilo že zaklenjeno, zato je Toni ukazal, naj furman pusti voz pred gradbiščem, saj ga bodo razložili naslednji dan. Furman ga je ubogal, odpregel konja in odpravila sta se proti domu. Toda nista šla naravnost domov. Postojanke sta imela v celotni ulici Mollino a Vento⁷, v vsaki oštariji, ki jih ni bilo malo. Ubogi konj pa jih je nestrpno čakal pred vrati, dokler se ni naveličal in je šel skozi vrata v oštarijo, naravnost k gospodarju. Vsi ljudje, ki so igrali karte zamišljeno pri mizah, so se ustrašili konja. Posebno ženske so začele kričati in vriskati. Konj se je tako ustrašil *zijanja*, da je hotel zbežati, pa mu je na *piaštrelah*⁸ zdrsnilo, da je padel po tleh in ni mogel več vstati. Mukić in njegov prijatelj sta poskušala vse načine, da bi uboga žival vstala. Toda z železnimi podkvami je ploščice konj razbil, zato sta se odločila, da se bosta slekla *žaketi* in ju vrgla pod konja. Pa ni nič pomagalo. Začela sta se slačiti vsevprek, ostala sta samo v *bndantah*⁹. V oštariji so bile prave komedije, zato je v strahu nekdo poklical policijo. Ko je policija prišla, so takoj vklenili dva nagca, ker so mislili, da sta zmešana. Konja so odpeljali v policijsko *štalo*. Mukić in njegov prijatelj sta se čez noč streznila. Prosila sta, da gresta na delo, ker delo ni šlo naprej brez *kapota*. Gospodar se je začudil, ker ni bilo Mukića na delo. Ko je vzel časopis *Il piccolo* v roke, je na prvi strani prebral zgodbo o podivjanem konju in nagcih v oštariji. Takoj je vedel, kaj se dogaja, in tekel na policijo, da so spustili delavca na prostost. Zaradi golote jih niso kaznovali, ker sta rekla, da sta pomagala ubogi živali, sta pa morala plačati škodo, ki jo je povzročil prestrašeni konj.

Mirko Čufar, Bazovica (Italija)

---

1 konj, kokoš, pes, mačka, krava

2 beri muka

3 delovodjo

4 vasica v bližini Trsta, s pretežno slovensko govorečim prebivilstvom

5 kraj pri Trstu

6 5 cm debele deske

7 znana tržaška ulica po kateri se iz Slovenije pride v center mesta; nekoč furmanska cesta

8 keramičnih ploščicah

9 spodnjicah

UTRINEK

Strmim
se spogledujem
z milijardami oči
na pomežike
odgovarjam
s tretjim očesom
včasih s četrtem
da bilijoni ostrmijo
in zvedavo žarijo
v svojih ozvezdijh
neskončnih let
za utrinkom
trenutka
ki je že mimo
če se je zgodil
in napisal zgodbo
prihodnjim strmenjem
z majčkenega kamenčka
ki bo odstranjen
ko pometejo rimsko cesto

V LEVEM PREKATU

V levem prekatu
je praznik.
Opitost
trenutka
nagovarja magičnost,
naj jemlje sapo
večnosti
in radožive želje
plešejo kolo.
Molčeča previdnost
prepeva
uročenim čustvom
o zaljubljenih impulzih,
o njih podvigih
in o času

otopelosti ljubosumja.
V levem prekatu
je dela prost
dan.
Dela le
dolgočasje,
ki je dežurno ...

ULIČNA SVETILKA

---

koliko hudičev
pa te je obsedlo
pocestnica
kar stojiš na vogalu
in požiraš volte
nudiš oporo
luč skozi grlo
noč pobarvaš
tatica zvezd
uličarka
koliko vražjih whattov
moči oddajaš
se sredi noči
bahaš kot sonce
nudiš zatočišče
veščam
odjemalkam
hladu svetlobe
tvoje
goljufive magije
jih z njenimi uroki
s hipnotičnostjo
svojo
v novo rojstvo dneva
ubiješ
da s tabo ugasnejo
umrejo

Franjo Funkelj, Slovenske Konjice

ČAKANJE (POEZIJA)

ČAKANJE

Nihče me ne čaka.
Vesla so zaprta.
Nad trsko mojih skomin
lebdi vrabec
iz močvirskih potovanj.

Ne gleda.
S praznim krempljem
laja skozi žile
in se spotika ob srce,
ki ga ni.
Vrgli so ga ribam,
ki prežijo
na naslednji zob
starega mesa.

Ali pa ne.
Mogoče so se odplazile
s trebuhom na zraku
do grma
in počrnele v korenine.

...
Čutim.
Zemlja sem.
Čakam.

BREZTELESNA

---

moja draga
dotikaš se me
breztelesna
ko zaprem oči
in se razgalim
da me lažje najdeš

vstopaš vame
in si moj dih
moja roka
in sol na jeziku
raztapljam te
da se izpiješ
enakonočno
ne požiram več
da te nimam premalo
v ustih
si stopalo imena
ki se je vtisnilo
v vsak glas
ki ga nisem slišala
ko me prazniš
končno vem
nikoli več ne bom pila vode
s tvojimi lasmi

PREHOD

---

stopam iz pesmi
vse dežuje
le jaz ne

na vratih moški
z mrkim suknjičem
prižiga navdihe

molčim
da se zven
zasaja v noč
in se trmasto
zaklepam
v jezik

Čakam te sredi kamna. Vpojena. Roke
kričim navzven, ko skušam doseči stene.
Spolzlost me vihari, s presledki se dotikam
shojenosti. Prsti grebejo nasprotja,
navidezno drsim. Mokra in speta. Čelo
plete kite iz lepljivih kapljic.

Zadrta v svoj obstoj se vzpenjam proti dnu.
Ne vidim dokončnosti, mraz sklanja
turobnost. Na licih pepel nezadostnih dni.
Odtrgam del sanj, da se obrišem. Do
belega. Z umitimi odsevi govorim praznini
v sebi. Sijem čakalnici.

Nekje zunaj, kjer kamni ne vpijajo rojenih,
loviš sen mojega stanja. Med svetovi, kjer
me ni. Čakam te tu, iz tebe rojena.
Zakoličena. Zaokroženo čutim valovanje.
Vem, prihajaš. Ko boš tu, ne pozabi
zagristi v popkovino.

Dežuje.

Skozi izreze korakov
in stopnjevanje Ravela
se vliva v naslednjega
moškega ali v kamen
ali v drevo, ki čuti,
ko se utekočinjena zbuja
v sebi.

Grmi.

Z vsako bilko, ki ostaja
spenjeno trmasta,
se odloča med bojem
brbotanja zvezd,
ko trčijo bogovi
in kričijo
domorodci njenih rjuh.

Bliska.

Z vršanjem zapušča
polmrak bedenja
in zlista ostanke teme
na izhodu
iz medprostora,
kjer pronica skozi
lastne pore
v opran dan.

Vesna Šare, Koper

☞ Življenjski uspeh mu je prineslo pravilno branje 8. božje zapovedi: NAKRADI.

Nekoč sta se v našem kraljestvu, v naši Čičariji, poročila mati Učka in oče Slavnik. Rada sta se imela in rodila sta dosti otrok. Vsi otroci so bili mirni in krotki, le najmlajše hčere Mišašoga, Mataroga in Reva so venomer jokale. Mati Učka je bila skrbna in delavna in je s težavo skrbela za številne otroke. Zato je najmlajše dala v varstvo očetu Slavniku. Slavnik ni vedel, kaj bi napravil. Jih je zibal, pestoval, a nič ni pomagalo. Učka je bila daleč, Mišašoga, Reva in Mataroga, pa so jokale in niso spale ne podnevi, ne ponoči. Pa je nekoč čula jok čičkih otrok sama Mati božja. Šla je k očetu Slavniku in ga vprašala, zakaj hčerke jokajo. Povedal ji je, da vsi otroci dobro spijo, le Mišašoga, Mataroga in Reva ne morejo spati in cele noči jokajo. Mati božja si je s plavega plašča odtrgala desni rokav, ga razcefrala na majhne koščke in jih raztresla po vseh gorskih hribih Čičarije vse tja do morja. In kamorkoli so prileteli koščki rokava, so vzcvetele majhne lepe modre cvetke. Mati božja je rekla očetu, naj položi otrokove glavice na rožico in otrok bo takoj zaspal in spal bo mirno do jutra. Rožice so lepo modro cvetele od sončnega vzhoda do sončnega zahoda. Ko se je sonce potopilo v morje, so rožice zaprle svoje cvetove in zaspale. In ko so zvečer Slavnikove hčere Mišašoga, Mataroga in Reva začele jokati, je oče položil njihove glavice na speče modre rožice. Rožice so dehtele, dišale in njihov vonj je uspaval jokajoče deklice. Kmalu so zaspale in se niso zbudile do jutra, do sončnega vzhoda. Ko je sonce pokukalo na vzhodu, je mati Učka poslala prve sončne žarke svojim otrokom. Žarki so prebudili rožice Matere božje in odprli so se vsi modri cvetovi. Takrat so se prebudili tudi otroci. Tistim rožicam, ki pomagajo otrokom pri spanju, rečejo še danes rokavčki Matere božje ali pa bolj učeno tržaški rokavčki.

Jasna Majda Peršolja, Križ pri Sežani

Je bila enkrat v naši vasi ena lepa deklica. Bila je tako lepa, da so ji rekli Pupka Pepka. Pepka je imela zlate lase in oči kot cvetoči lan. Ko je šla po vasi, je vsem zaigralo srce. Vsi fantje v vasi so jo obletavali in bi jo radi imeli. Pupka Pepka pa se je vsem smehljala, a se ni za nikogar vnela. Nekega dne je pasla svoje tri kravice na gori Matarogi. Gledala je gore, videla je tam daleč morje v zalivu in si krajšala čas z nabiranjem rožic. Njeno srce je bilo veselo in nedolžno. Poslušala je petje ptičic in je še sama zapela s svojim srebrnim glasom. Njeno petje se je slišalo daleč. Slišal ga je tudi škrat Videž, ki je spal v svojem gradu pri gori Matarogi. Videž je vstal in šel na goro Matarogo. Skrivaj je opazoval Pepko in se vanjo zaljubil. Zdelo se mu je, da ne bo mogel več živeti brez Pupke Pepke. Rad bi se poročil z njo, a ni vedel, kako bi se ji približal. Šel je k materi Učki in jo prosil, naj ga poveča in polepša, da bo lahko zasnubil Pupko Pepko. Mati Učka je gledala svojega sina in mu rekla, naj se sprijazni s svojo zunanostjo in da je bolj kot zunanost, pomembno srce. Če pa bi rad postal velik in bi rad imel človeško podobo, mora to zaslužiti: oditi mora k stricu Snežniku in pri njem živeti tri leta. Potem pa bo moral še k bratu Štorpedu in tudi njemu služiti tri leta. Šele potem mu bo

lahko pomagala. Videž je vedel, da ni druge možnosti in je pristal. Pupka Pepka ni nič vedela za to in ni poznala ljubezni škrate Videža. Pravzaprav ni nič vedela o ljubezni. Ko pa je njeno srce dozorelo in zahrepenelo po ljubezni, je začela opazovati moški svet. Zaljubila se je v lepega soseda Naneta. Mati Učka, ki je vse videla in vedela, je hotela čuvati Pupko Pepko za svojega sina, zato je sosedovega Naneta poslala k vojaku za dolgih sedem let. Nane je odšel, Pupka Pepka je pasla kravice in postajala je vedno bolj žalostna. Hrepeneče je opazovala morje v zalivu, štela ladje in čakala, kdaj bo prišel Nane nazaj. Še vedno je prepevala, a njene pesmi so postajale žalostne. Z Mataroge se je slišala njena pesem:

*Bolno srce prazno cvetja,¹
brez veselja si in petja;
zlate ptice so odpele
sladke pesmi in vesele.*

*Rokavčke Matere božje
na gori bom nabrala,
z njih si bom posteljo postlala,
ptičice bom polovila,
bridko pesem jih učila.*

Pepka je čakala in čakala. Njene misli so bile vedno bolj žalostne in njene pesmi so bile vedno bolj bridke. Potem je na Matarogi pobrala vse rokavčke Matere božje. Ko so rokavčki oveneli, je Pupka Pepka dala glavo nanje in zaspala. Nikdar več ni z rokavčkov vstala. Takrat so minila dvakrat tri leta in škrate Videž je prišel k materi Učki, da bi mu dala človeško podobo. Mati mu je pokazala na goro Matarogo in rekla, da bi mu sedaj lahko dala človeško podobo in bi lahko zasnužil lepo pastirico. A, mu ni bila usojeno. Pepka bo večno spala na rokavčkih gore Mataroge. Škrate Videž je odšel na goro, položil tudi on glavo na rokavčke in ob Pepki zaspal. Tako sedaj na Matarogi skupaj spita Videž in Pepka. Čez dolgo časa se je z vojske vrnil sosed Nane. Lasje so mu osiveli in hrbet se mu je ukrivil. Šel je na goro, da bi videl lepo Pepko. Pa je videl, da je njegova deklica od žalosti zaspala in da ji v spanju dela družbo Videž. Nabral je cvetja in oba s cvetjem pokopal. Šel v vas in povedal, da Videž čuva Pepko, vse ptice, vse rože in tudi rokavčke Matere božje. Kmalu so ljudje goro imenovali Videž.

Jasna Majda Peršolja, Križ pri Sežani

NA MIŠIŠOGI BELI GRAD (PRAVLJICA)

---

*Na Mišišogi beli grad²
v njej živi Dobrila škrate.
Z njim živi dobra vila,
dobra vilica Dobrila.*

¹ Pesmico je povedala Valerija Dobrila, poročena Croce, Karamonova iz Hrpelj

² Pesmico je povedala Valerija Dobrila, poročena Croce, Karamonova iz Hrpelj

*Na Matarogi beli grad
v njem živi Videž škrat.
Z njim živi dobra vila,
dobra vilica Zdravila.*

Vili Dobrila in vila Zdravila sta bili sestri. Imeli sta se radi in sta pomagali ljudem. Videž in škrat Dobrila pa sta bila prava škrate in sta rada nagajala. Vedno sta nadlegovala popotnike na cesti, ki se je vila pod Mišošogi in pod Matarogo do morja. Prevrčala sta vozove, preluknjala bisage, potrgala konope in odnašala klobuke. Vili Dobrila in Zdravila sta se jezili na škrate in sta čakali, kdaj se bosta zresnila. Onadva pa nič. Nista prenehala in delala sta škodo in se zabavala. Videž je opazoval dogajanje na cesti in sporočal škratu Dobrili, kdaj prihajajo popotniki v karavani mimo. Dobrila pa se je potem pripravil in potnike oškodoval. Pa ne samo to. Sčasoma je začel ropati in je potnike okradel. Postal je pravi ravbarski škrat. Na Mišošogi je kopicil zaklade. Postal je tako lakomen, da je vse zadržal zase in ni Videžu nič dal, zato sta se sprla. Vila Zdravila in vila Dobrila sta zapustili naše kraje. Na Mišišogi in na Matarogi sta ostala samo škrate. Zato so ljudje rekli:

*Na Matarogi beli grad,
v njem živi Videž škrat,
Na Mišišogi beli grad,
v njem živi Dobrila tat.*

Jasna Majda Peršolja, Križ pri Sežani

Patricija Dodič (Podarim ti lèt – flomaster, svinčnik)

Ko sem letos praznovala 88. rojstni dan, sem prejela lepo darilo. Že po obliki in teži sem sklepala, da gre za knjigo. Ko sem odstranila ovitek, sem ugotovila, da gre za knjigo R.G. Granda »Prva svetovna vojna – Veliki ilustrirani vodnik«. Lepšega darila si ne bi mogla želel. Vendar pa mi je knjiga najprej zvalila solze v oči zato, ker je bila prva svetovna vojna kri-va, da nisem poznala očeta in sem odraščala brez njega skupaj z dve leti starejšim bratom in prezgodaj ovdovelo mamo. Veliko oporo sem našla pri noni in nonotu, na katera sem bila zelo navezana. Vendar pa mi očeta nista mogla nadomestiti. V vasi sem velikokrat slišala same pohvale o njem, da je bil dober človek. O tem so mi pripovedovale tudi njegove sestre – moje tete. Bilo jih je sedem. Ko se je pričela prva svetovna vojna, moj oče še ni dopolnil 15 let. Veliko je pomagal sestri Mariji pri delu na kmetiji, ker je njen mož Janez moral v vojsko in je na soški fronti tudi padel. Sama pa je ostala doma in morala skrbeti za dvoje majhnih otrok, ki tudi nista poznala svojega očeta. Vojna pa je trajala in preden je moj oče dopolnil 18 let, je moral tudi on v vojsko. Po pripovedovanju nonota je bil dodeljen 97. pešpolku in bil poslan na rusko fronto v Karpate. Ob koncu vojne se je vrnil ves izčrpan in bolan. Obležal je na Vrh-niki in ni mogel dalje. Ko je nono zvedel za to, se je hitro odpravil po sina in ga pripeljal do-mov. S seboj je vzel nekaj hrane in obleko. Oče si je doma počasi opomogel, a zdrav ni bil več. Leta 1923 se je poročil z Marijo Mahne, ki je bila doma s Tater. V zakonu sta imela dva otroka – Jožeta, rojenega 1924, in Marijo, rojena 1926. Zaradi vojnih razmer, splošnega po-manjkanja in pljučnice, ki jo je prebolel na ruski fronti, je moj oče zbolel za sušico – tuberku-lozo, za katero takrat ni bilo zdravila. Vse pogosteje je plegaval in leta 1928 tej bolezni tudi podlegel. Lahko mi verjamete, da to pripovedujem z bolečino v srcu in solzo v očeh, tako kot takrat, ko sem bila še otrok. Ko sem bila v stiski, sem ga vedno pogrešala, se mu potožila in klicala na pomoč, češ, zakaj me je pustil samo tukaj, zakaj me ni vzel seboj. Pogosto sem v ta-kem razgovoru z njim zaspala, ker sem čutila, da me razume, me ima rad in je ob meni. Želela sem ga spoznati, o tem sem večkrat sanjala. Po dolgih letih se mi je želja izpolnila, seveda le v sanjah. Od tedaj čutim, da ga poznam in ko mislim nanj, imam vedno tisto podobo iz sanj pred seboj. Tako živim od spominov iz preteklosti, ki mi veliko pomenijo, saj star pregovor pravi, da človek živi, dokler se ga še kdo spominja.

Marija Mahnič, Sežana

 Tisti čas, ko je Eva dala Adamu jabolko, je le-ta iz njega napravil jabolčnik.

DRUGAČEN BOŽIČ

»Bo letošnji božični čas res prinesel samo hudo?« je vsakič, ko se je vlak ustavil, da so preklapljali vagone, potarnala babica. Božič in drdranje vlaka je enajstletno Laro zasanjal v prejšnja leta. Videla je ata, kako jo dviga, da lahko pripne zvezdo repatico na vrh smrečice. Ta je vsako leto krasila njihovo sobo. Pod njo je mama postavljala jaslice. V zanosnem duru je potegnil zvon k polnočnici. Potem je z mize zadišala potica, pili so čaj, v katerega je ata tudi njej kapnil malo ruma. Zdaj pa je tako žejna. Lačna in utrujena. Vojna, racije in številni moški so morali v močvirne in od boga pozabljene kraje južne Italije. Nekega večera je iz zraka padlo na skupino, v kateri je bil tata, in od njih ni ostalo veliko. Le imena in tisto nekaj je bilo v naglici zasuto v skupnem grobu. Takrat jo je mama stiskala k sebi in v rokah držala šop očetrovih pisem. Lara ni razumela. Že prej, sedaj še pogosteje, je mama ob večerih, ko je pregledala šolske zvezke, obsedela za mizo v sobi in ob petrolejki pisala zgodbe. Dvoje mišjih oči je kukalo izpod odeje in zrlo v desnico, ki je drsela po papirju. »A še ne spiš?« Lara je bila čisto pri miru, ampak mama je po dihanju vedela, kdaj jo je odneslo. Vojna brez očeta in dóma. Odlok: do jutra pripraviti kovčke in na jug Italije! Mamo in babico je predvsem skrbelo, kaj bo s hišo, in če bodo vzele dovolj hrane, obleko, ki si jo navlekle nase, deke pa privezale na kovčke. Strah pred sovražno državo, ki se že tukaj repetniči s hudodelstvom. Že drugi dan so se pod njimi vleкли tiri. »Do kam še?« je kljuvalo v ljudeh, ki so postajali vedno tišji in skoraj apatični, le otroci so zahtevali svoje. Niso razumeli časa, v katerega so bili vrženi. Miže je Lara priklicala sliko mladeniča v jahalni obleki. Na pozlačenem okvirju je bil napis *Zani, njen Otavijo*. »To je bilo najdragocenejše božično darilo ob tvojem rojstvu,« je mama zavzdihnila, kadar je Lara hotela zvedeti kaj o očetu. Napis Napoli je sredi noči ustavil kompozicijo. Končna postaja? Ampak za drugi vagon. Spet je vlak nenadoma cuknil. Do Salerno – tam šele so bili oni na vrsti. »Tata je pisal, da so jih od tu proti vzhodu peljali s kamioni do taborišča, kjer se je njegova pot usodno končala. Tako blizu smo, ko bi vsaj mogla ...« je bilo vse, kar si v teh dneh iz maminih nepovezanih stavkov pametnega izluščil. Jutro temačno, le postajne luči so razločevale ljudi, ki so mlačni in neprespani sledili povelju. Na drugi strani tirov so stali kamioni. Spet nestrpni ukazi, prerivanje in klicanje imen. Kamnata pot se je začela vleči, šoferji so preklinjali. Sklopke so drsele, zakuhalo je v klance, teh je bilo vedno več. Nihče ni vedel, kam so polna vozila ritala kot jezen konj. Naročja so primrznila na otroke, ki so spustili jok. Odrasli brez volje do življenja. »Bo še posijalo sonce?« Na desni se je začelo svetlikati. Vozijo se torej se na sever ... Končno prvo večje naselje in na trgu nekaj vprežnih vozov. Otopele množico so kamioni stresli iz sebe. Spet prerivanje in klicanje po imenih. Vozovi so se napolnili in kmalu je ostala na trgu manjša skupina, že po videzu drugačna. Ponje so prihajali peš. Med njimi je bil župnik, ves betežen, babica ga je poznala. Dolgo je bil trn v peti klerikalcem in oblastem, ker ni pokorno spustil domačega jezika iz cerkve. Tukajšnji duhovnik ga je vsega zgubljenega prijel pod pazduho in ga odpeljal v župnišče. Nenadoma se je trg pove-

čal zaradi praznine, le Lara, mama in babica so še sedele na kovčkih kot izgubljeni vrabci, ko se jim približa priletna ženička, pritegnjena k tlom, oprijemajoč se palice. Da je prišla ponje. Nato je pred njimi krevsala iz ene ulice v drugo in vedno bolj navkreber. Begunke so izgledale kot tatovi, ki ne vejo, kam s plenom, oziraje se po oknih, skozi katera so gledale radovedne glave. Končno se je pot končala na majhni vzpetini. Starejši moški v karirasti dolgi suknji in s čepico je na stežaj raztegnil velika železna vrata, da so ljudje in prtljaga mogli skozi. Se jim je samo zdelo, ali se je res malce priklonil, ko je babici in Lari odvzel kovčka? Pred njimi je zazijala lepa oranžna vila. Obotavljaje so oddrobile za moškim in ženičko po peščeni poti, ki se je zajedla v stopnišče s kamnito balustrado. Tedaj so se zraven odprla manjša vrata. Naproti jim je stopilo dekle v sivi obleki in z belim čipkastim predpasnikom, vzelo mamino prtljago in pomignilo. Lara je z odprtimi usti požirala dogajanje in roki tiščala v žepe plašča, kot bi ga hotela podaljšati, mama je nekaj zmedeno jecljala po italijansko, v grlu je bilo čutiti jok. Babica jo je stisnila k sebi. Olajšano od prestane kalvarije, so jo oblile solze. Soba in še ena zraven, topli, prijazni, sta se ponujali, da hočeta postati njihov novi dom. »Čudeži so še!« je previdno zastokala babica. Potem je Lara kar oblečena zaspala na divanu in sanjala božič. Niso je mogli zbuditi, ko je bil čas obeda in je prostorna kuhinja imela zanje prvi topel obrok. »Gospod vas želi videti!« je kasneje naznanila služkinja, od hudega že otajanim popotnicam. Lara, že odpočita in v svojem zvedavem elementu, mama in babica negotovi. Obotavljaje so za služkinjo stopicale v zgornje prostore. Za dvokrilnimi vrati je njihov pogled najprej zajadral po visokih stenah, polnih knjig. Ob oknu je, opiraje se na palico, stal moški srednjih let. »Giulio. Kar po vaše bomo. Oče, doma iz Trsta je zahteval, da govorim po njegovo in po mamino,« je hitel trojici podajati roko in jih vabil za mizo. »No, kaj takega!« je bleknila babica. »Vso pot sem premišljevala, da ja ne bomo končali kot moj mož,« se je oddahnila mama. Lara pa nič. Le vsake toliko se je srečala z gospodarjevim dobrodušnim pogledom in jedla piškote, že dolgo ne takih. Ko jih je pomakala v skodelico s čajem, ji je v misli priplavala rumena pogača polente sredi mize in kako ji tata odreže velik kos, ki ga potem grizlja in poplakne z belo kavo. »Gospod Giulio, a pri vas ne praznujete božiča?« si je mama sredi decembra, ko se je doli na trgu že ugneznila za šolskim katedrom, drznila vprašati gospodarja. V vili se ni nič dogajalo, v naselju pa je bilo kljub vojni čutiti sladko vznemirjenje, sploh med otroki, ki so svoje pričakovanje že malce potešili s prvim obdarovalcem Miklavžem in v pobožnem vzdušju čakali na Jezusovo rojstvo. Mož je molčal. Le na steno se je zazrl in oči so mu obstale na sliki. Mlada ženska in dekletce, ki se igra ob njenih nogah. Mama je brez besed zaprla vrata za sabo. Ampak Božič in Larin rojstni dan? Vsi v hiši so že zvedeli zanj in tudi sama je nekaj pletla okoli mame, le s pravo besedo ni upala na dan. Pri teh letih je občutila vso napetost drugačnosti. Gospod je odpotoval za praznike k sorodnikom, mama pa polna domislic. Osebjem ji je bilo naklonjeno, je ugotovila kmalu po prihodu, in so se z združenimi močmi lotili čiščenja manjše zidane koče, ki je že dolgo samevala med bršljanom za vilo onkraj zidu. Dan pred božičem je bilo vse nared. Kotiček je bil postlan s svežim mahom in s podstrešja vile so prinesli nekaj stolov, mizico in jaslice. Vse, kar je od njih ostalo tistega tragičnega božičnega dne. Ko je zopet pokonci postavljala glinaste figure v božično zgodbo, se je starki odvezala nit pripovedi. Sončno popoldne ravno pravšnje za ježo. Na travniku se je igrala skupina fantov. Trojica je jezdila mimo, ko je neznansko počilo. Konja sta se dvignila takoj na zadnji nogi, gospod je svojega umiril, gospa, čeprav vešča jezdenja, je imela pred sabo punčko in konja ni mogla zaustaviti. Ta je s kričečim in preplašenim tovorom na hrbtu skrenil s poti in oddivjal naravnost

proti pečinam. Gospod pa za njim. Šele takrat, ko je splašena žival dosegla rob pečevja, jo je nekaj trdo zabilo v tla in nesrečnici sta, kot bi se viharju utrgalo krilo, odleteli v prepad. Omračen s hudim, je gospodar doma razmetal božično okrašeno sobo in nikoli več ni bilo nobenega praznovanja. O konjih se ni smelo niti govoriti. »Mama, glej, prava jelka!« Med vrati je naenkrat stala v svojem zelenem razkošju, a kot da ne more vstopiti. Ob vzkliku jo je služabnik potisnil naprej. Ko je prhnila veje vsaksebi, se je Lari zazdelo, da se je zasmejala. Namesto nekoč uničenih okraskov, je mama že imela pripravljene barvne trakove, vato in svečke. Lara je na vrh pripela iz izrezanega kartona, rumeno pobarvanega angela, na vejice pa obesila nekaj piškotkov, ki sta jih z babico že nekaj dni prej pomagali peči kuharici. Ponosni so bili na svoje delo in kočica je samo še čakala na novo rojstvo. Večer, kamin je že oddajal toploto in sedem parov rok je za mizo sklenilo krog in molilo. Pričakovanje je vsake toliko zmotila skupina letal, ki je rezala nebo proti severu. Čeprav so bili njihovi cilji nekje drugje, se je dih vendarle za trenutek ustavil in v dušah je zatrepetalo. Mama je tako močno stisnila Larino roko, da je ta zastokala. Spogledali sta se. »Tata!« je bil odsev njunih oči. Tedaj so zaškripala vrata. »Gospod Giulio!« so vsi presenečeno vstali. »Lara, pojdi z mano!« Deklica je pogledala mamo in obotavljaje oddrsala za njim. Dolgi trenutki tišine. Nato šepet, vprašaji. Mama bi najraje šla za njo. Na nebu spet bobnenje. Nemir. Ko so se vrata po dolgem času, tokrat sunkovito odprla, je na pragu stala smejoča Lara v rdečem plašču z zlatimi gumbi, okoli vratu je imela bel krznen ovratnik in prav tak muf na rokah. Dolgi svetli lasje so bili tokrat spuščeni. Služabniki so se zdrznili. Misleč, da je prikazen. Podoba gospodarjeve Luise je bila namreč še vedno živ spomin. Deklica je v visokih škorenjčkih na vezalke zacepetala v prostor, gospodar ves žareč v obraz pa za njo. V rokah je nosil z vrvico povezan sveženj. »Zana, pisma ... od vašega Otavija. Vedno sva se kje dobila in mi je prebral kaj lepega. Občudoval sem vaše pisanje in tako pogrešal ženo. Po njegovi nesreči sem jih ukradel iz njegovega nahrbtnika, ki je ostal v šotoru. Mi boste oprostili?« je sveženj tiščal mami v roke. Ona, kot da je zamrznila vprašanje, je nemo strmela vanj. »Ja, oficir sem, kapetan. Od mene je vsaj nekaj ostalo, « je potrkal s palico po protezi in se preseče zazrl v Laro. Zvon na trgu je globoko zadonel. Iz hiš so se začele luščiti postave. K polnočnici, v objem miru in v pričakovanje nove svetlobe. Za Laro, ki je se v plaščku zdela prava dama, je bil to najlepši sveti večer po tatovem odhodu. In božič, njen rojstni dan ... Zajtrk je že čakal v kočici in pod jelko so bila darilca. Vsak se je razveselil majhne gospodarjeve pozornosti, mama celo nalivnega peresa in zvezka v rdečem usnju in Lara rjave usnjene šolske aktovke. Lara še po tolikih letih, ko ji pride nasproti tesnoba, odpre aktovko in iz nje strese mamine zvezke, pisma in spomine na prvi božič v izgnanstvu.

Ana Balantič, Idrija

Bilo je v prazničnem decembru, leta gospodovega 2005. Dan D se je približeval s svetlobno hitrostjo. Dan, ko se je moralo zgoditi to, kar bi se moralo pred sedmimi leti. Tiste dni sem bil nestrpen. Bolj kot po navadi. Ampak času je bilo treba pustiti čas, da se je posoda, namenjena polnjenju nekoristne snovi, kot je čas, sama napolnila do roba. In celo takrat, ko je bila polna, se ni nehala polniti. Tako se je menda nekaj nekoristne tekočine izlilo neizkoriščene mimo mojega občutka za čas. Odzvonilo mi je in tisto mrzlo decembrsko jutro je stalo na hišnem pragu, ogrnjeno v belo meglo in z njim na dvorišču rumen Twingo, za katerega volanom je sedela zevajoča silhueta ponosnega lastnika ljubkega avtomobilčka, silhueta nadvse spoštovanega častnika, pripadnika naše nadvse spoštovane in cenjene vojske, ki premore vsaj pet šolskih letal tipa Pilatus švicarske proizvodnje in baje celo nekaj helikopterjev (katerih poreklo mi žal ni poznano, je pa tako bolje, sicer bi lahko kdo uvidel moje poznavanje najmodernejših borbenih sredstev naših oboroženih sil in me osumil špijonaže), da o številu vojakov niti ne govorim. Častnik je bil moj prijatelj Gregor, ki je tistega zimskega jutra prišel pome, da me odpelje v celjsko bolnišnico. Bil sem namreč naročen in predviden za operativni poseg – *operacija desne dimeljske kile*. Niti pomisliti ne smem, kako mi je zazvenela poved. Lepše bi mi vsekakor zvenela kakšna druga operacija, recimo: *operacija suho grlo*. Celo kakšna vojaška operacija bi mi v tistem trenutku zvenela ljubše, četudi bi se imenovala recimo: *Izkrcaje v Normadiji* ali *Operacija mosta na reki Kway*, ali kaj podobnega. Ampak – umika seveda ni bilo več. Twingo se je ustavil pred bolnišničnim poslopjem, moj prijatelj se je poslovil z močnim (kot se za častnika močne armade spodobi) stiskom roke in sledilo je moje izkrcanje. Čez hip o ljubkem rumenem vozilu niti sledu več. Napotil sem se proti velikim vratom, nad katerimi je pisalo: *Splošna bolnišnica Celje*. Ali med vrsticami: *Opustite vsako upanje, vi, ki vstopate!* 'Tako torej zgleda Dantejev pekel,' me je spreletelo po telesu. Imel sem občutek, da sem partizan Mirko, ki ga je vojni tovariš Slavko pozabil opozoriti na nesrečni švabski metek, zarit takoj za tem v prsni koš. Pred očmi se mi je odrolalo celotno otroštvo, nato je partizanka Ana še dolgo jokala nad mojo gomilo (hvala, Slavko). Kar nekaj časa sem mencal in okleval pred vrati in končno sklenil, da po partizansko pokadim še zadnjo cigareto. Ker drugih soborcev ni bilo na spregled (tudi Slavko se je nekam izgubil), da bi jo pokadili lepo v krogu, tako kot se to počne po partizansko, in sem pravzaprav krog sestavljal sam, sem jo z največjim užitkom pokadil sam (Slavko, še enkrat hvala). Nato sem odrinil vrata in se znašel v veliki bolnišnični avli. Odmeril sem korake proti okencu, nad katerim je pisalo: *vpis bolnikov*, ali med vrsticami: *vpis pokojnikov*. Takoj sem preveril utrip na zapestju in ga začutil bolj v hlačah kot ne. Torej sem še živ! Kakšno olajšanje! Morda pa je Slavko le zavpil in me rešil švabskega metka in partizanki Ani ni treba jokati za mano (še tretjič Slavko, hvala). Bolniška sestra, ki je sedela za okencem, me je s kupi papirjev napotila na oddelek. 'Torej na oddelek,' sem si rekel in jo mahnil po dolgem hodniku. Seveda ga ni in ni hotelo biti konec. Glede hodnikov: priznati moram, da se mi nikoli niso zdeli, kdo ve kako posrečena veleumna gradbeniška pogruntavščina, sploh če so bili prepredeni kot labirint. In če sem moral poleg tega uporabiti svoj prefinjeni občutek za orientacijo, lahko potrdim, da sem zašel kot malomeščanski hrošč v vietnamski džungli. Hodil sem in hodil in hodil in se prebijal skozi neskončne hodnike in vedno znova naletel na terminal zdravstvenega zavarovanja. Človek bi moral biti zavarovan pred

terminali zdravstvenega zavarovanja, vam rečem. Niti najmanj mi ni bilo jasno, čemu toliko ekranov, pa se nisem pustil zмести. Poskusil sem znova, po novem hodniku in se skoraj zaletel ... v terminal zdravstvenega zavarovanja. Za trenutek sem ohladil živčke, ali tisto, kar je od njih ostalo, in poskusil znova. Tokrat je dobro kazalo. Ubral sem novo taktiko in nekajkrat po poti uspešno ignoriral terminal, da se me je menda naveličal in užaljen zapustil hodnik, jaz pa sem se znašel pred vrati oddelka. Oddelal sem svoje, sem pomislil, odložil papirje in olajšano sedel na klopcu v čakalnici. Čakajoč na vpoklic, sem opazoval napolnjevanje čakalnice z meni enakimi nesrečniki. Tudi njih je najbrž čakala podobna usoda – vpoklic. Minute so polzele skozi veliko stensko uro in se nemarno vlekle kot stara bazuka skozi mehanizem. Postalo mi je udobno in kot Garfield sem zadovoljno predel ob misli na to, kako mi dolgočas podaljšuje zadnje minute življenja. »Fffffffffffffuuuuuunkeeeeljjj!« je zadonelo skozi ozračje in stremence je silovito potegnilo klavirice, ki je tako počilo po nakovalcu, da so mi misli sfrčale kot prestrašeni golobi, kdo ve kam. »Na vrsti ste!« je pojasnila sprejemna sestra in me s papirji napotila v ordinacijo. Počasi in previdno sem vstopil in srce je vedno bolj razbijalo. Čutil sem ga v čevljih, pod meni najljubšo angleško čepico in še kje. Znašel sem se pred obličjem osebne zdravnice. »Sedite«, me je povabila zares prikupna gospa, (po moji oceni) mojih let. »Ja, operirat bo treba,« je spet pripomnila. Molče sem prikimal in ji vrnil nasmeh, ko me je izročila v varstvo bolniški sestri, ki me je napotila v kopalnico, kjer sem se preoblekel v pižamo in sprjaznjen odšel proti sobi številka 9. V postelji sem zapadel v globoko premišljevanje. 'Sedaj sem pa tu', sem si govoril. 'Kaj če pozabijo škarje notri?' Ob zamisli sem se tako vznemiril, da mi ni bilo do kosila, raje sem po partizansko zinhiral svaljčico. Tako so ure minevale, jaz pa sem vedno pogosteje zahajal na partizanskega. Včasih, če sem imel srečo, sem naletel na kadilskega kolega. Pri iskanju kavnega avtomata sem seveda spet naletel na kakega od terminalov, a po splošni ignoranciji je itak izginil s hodnika. Tako se je prvi bolnišnični dan prevesil v prvo bolnišnično noč, ki se je po dolgem prežvekovanju zbudila v novo jutro. »Danes bo šlo zares«, sem izvedel od beloplaščih na jutranji viziti. »Sestra naj pripravi pacienta, ga pobrije, najodira, zavije v odejo, ostane naj tešč!« 'O mater!' sem pomislil, 'še dobro, da ne v prtl!' Tako sem v postelji, mojem desantnem čolnu, čakal na pričetek *OPERACIJE DESNE DIMELJSKE KILE*. Kmalu sem izvedel, da imam na razpolago dovolj časa, pa sem se kratkočasil na malo prej omenjeni način in časa je kmalu bilo na pretek, tako sem se kratkočasil kar naprej. Tudi avantura s hodniki se je zgodila in partizanskih je bilo kmalu toliko, da bi jih Pohorski bataljon imel dovolj do osvoboditve, če ne bi padel na Osankarici, jaz pa sem imel na razpolago vedno več časa in vedno bolj prazno cigaretno škatlico. Iz ure v uro sem se težka prebijal do večera in na koncu izvedel, da se operacija prestavi na jutri. Naslednji dan, ko me je sestra po viziti na novo povila v štručko, sem se za vsak slučaj takoj napotil do trafike in nabavil dovolj cigaret za štirinajsto divizijo. Nikoli ne veš, če spet kaj spodleti in to. Kaj če se zgodovina včerajšnjega dne ponovi? Pa se ni. Okoli poldneva se je pojavila sestra s tableto, ki jo naj takoj zaužijem, se spravim v posteljo in počakam, da pride pome. Vrata sobe so se odprla in sestra je pričela potiskati posteljo po dolgih hodnikih mimo terminalov in terminalov in terminalov proti dvigalu, namenjenemu v operacijsko dvorano. Tam je iz zvočnikov prepeval David Bowie, o malih zelenih z Marsa, in okoli mene je bilo vsaj pet ta zelenih. Res pa iz mojega ležečega položaja niti niso bili videti tako mali. Nasprotno. Eden od njih mi je, medtem ko sem se prevalil čez tehtnico na operacijsko mizo, ponudil na izbiro anestezijo. »Spal bi«, sem odgovoril in preden je Bowie odpel do konca, sem se pridružil malim zelenim. Kako

je potem potekala omenjena operacija ne bi vedel. Zbudil sem se iz kome in vprašal, kdaj mislimo začeti, in na moje veliko začudenje izvedel, da so končali brez mene. 'No, ta je pa lepa, zakaj so me pa potem sploh potrebovali?' V tistem sem začutil, kako me je neki vrag pričel stiskati in dušiti, kar je opazila tudi sestra in mi na obraz nataknila masko s kisikom. Imel sem občutek, da sem pilot in sedim v enem izmed petih turbo-propelerskih Pilatusov, na posebni, strogo zaupni operaciji, in pikiram na zemljo, ker sem bil pravkar sestreljen. Vražiček je nehal ožemati moj vrat in kmalu sem normalno zadihal s polnimi pljuči. Sestra me je odpeljala nazaj v sobo številka 9. »Operacija uspela in danes ne smete vstajati,« mi je rekla sestra, »da se ne bi kaj zakompliciralo.« Lepa reč. Jaz pa sem kupil celo trafiko. Sestra je intervenozno zlila vame še nekaj stekleničk neznane tekočine, potem pa zapustila sobo. Vem, da ni bilo pivo, ker na etiketi ni bilo znanih nam logov domačih dveh pivovarn, temveč kemijska formula, zato sem knjigo, ki sem jo v navalu dolgčasa pričel brati in požirati, moral zalivati z grenkim čajem. Naslednji dan sem po viziti že lahko hodil. Zadovoljen sem odšel na prvo postoperativno cigareto. Tudi obiskov je bilo na ta dan toliko, da je osebje bolnišnice pričelo živeti v veri, kako pomembnega človeka imajo na negi, najmanj kakega politika, ali rock zvezdnika, pa sem bil samo jaz, zakompleksan periferni boem. Tako se je zadnji bolnišnični dan prevesil v bolnišnični božični večer. Ves oddelek je prevevala tiha skrivnostna spokojnost in imel sem občutek, da sem se ob Jezuščku znova rodil. Bolnišnica se je zbudila v praznično jutro in vendar je oddelek še vedno ostajal skrivnostno spokojen. Razen nekaj sester, pacientov in dežurnega zdravnika, ni bilo na oddelku nikogar. Po božičnem zajtrku sem moral nujno v posteljo, ker si je dežurni zdravnik omislil vizito, kar se je meni zdelo nesmiselno, nepotrebno in za božično jutro skrajno neprimerno. 'Mogoče nas misli povabiti k božičnemu drevescu, da bi odprli darila,' sem vasehihitajoče pomislil. Čez hip so se vrata odprla in vstopila sta sestra in zdravnik v zrelih letih, zelo dobrodušen na prvi pogled. »Kaj imamo tukaj« je rekel, prelistal papirje, zraven momljal nerazumljivosti in nato izustil: »Ja, nič, domov greste, socialna več ne plača. Pa vesel Božič!« In sta zapustila sobo. Domov grem! To mi je torej prinesel božiček! Najraje bi objel bolniško sestro, ki mi je prinesla mojo civilko, pa je nisem, sem ji pa izročil vsa darila, ki so mi jih prinesli obiski in ji voščil vesele praznike. »00 Kapija!« sem veselo oznanil, se poslovil in po mobiju poklical prijatelja Marka, da pride pome. Zapustil sem bolnišnično poslopje. Močno je dišalo po snegu. Na Markovem radiu pa Chris Rea in njegova *I'm going home for Christmas*.

Franjo Funkelj, Slovenske Konjice

 Heroj se rodi, ko umre.

***

Ob razglašenem klavirju v kotu velika plastična smreka, okrašena v duhu pred štirimi leti rojenega milenija. Mize razprostrte v krog in v njihovi sredini grajski norci veselo plešejo na glasbo s cedeja. »Pridi, zapleši,« reče debelušno dekle z opletajočim glasom. »Oprosti, ne morem, tablete, saj veš.« Za Božička sem prejel premestitev na odprti oddelek – prostora je več, zunaj je sneg, tudi ženske imajo. Najbolj zanimiva je ona, ki katatonično sedi na okenski polici. Debelušna z očali pa me vedno opazuje z žarom v očeh – pri tem bo ostalo – še ena prijateljica pač. Pijemo sok in jemo piškote. Morebiti ob polnoči nazdravimo z otroškim šampanjcem. Ne vem, saj je vseeno – tukaj je toplo in varen sem. Naj Novo leto počaka na drugič – malo odtočim, malo ga stresem, spal bom kot krt.

***

Zadnji dan v letu in sama s prijateljem sediva v veliki sobi v poltemi. Na mizi buteljka boljšega vina in nekaj prigrizkov. Ožgana žlica in izpraznjeni brizgalki. Toplo nama je in prazno zreva v prostor. Glasba iz ozadja spominja, da je zunaj svet. Pogovor je omejen na besedo ali dve. Carl Orf je govoril o kolesu sreče. Kaj bo prinesel prvi januar? Nič novega verjetno – morda kakšno novo poznanstvo, morda kakšnih dvajset evrov več, morda bo konec prihodnjega leta drugačen. Morda. Polnoč bo – greva nazdravit Mariboru na teraso? Ne, hladno je zunaj. Bi še enega skuhala? Ja, ampak jaz bi samo pol. Fino, bo pa zame več ostalo. Si si kaj zaželel za leto, ki prihaja? Nočem, da me zebe. Objemi me. Zvon na vratih. Prišel je medved. Kaj pa vidva? Aja, praznujeta ... Nič, grem dalje. Medved je odšel. Jutro je prineslo sneg.

***

31. december 2008 – utrujene so moje kosti, telo je mlahavo, ko po treh tednih psihiatrije ponovno sedem za volan stare limuzine. Treba bo nabaviti malenkosti za praznovanje s prijateljema – alkohola ne bo, le medved si ga bo naskrivaj prinesel, jež in jaz – prašič bova nazdravila s penino za otroke. Čudno leto je za nama – polna sva zdravil – mene omejuje haldol – počutim se mlahavega in slinim se, prav tako si ne morem prati zob – čudni stranski učinki. Nič: Dedek Mraz si bom prinesel električno ščetko za zobe, da ne zasmrdim. Zjutraj mi je Dedek Mraz zdravnica dala odpustnico in zalogo tablet za čez praznike. Jebemti se počutim nesigurnega za volanom, upam, da se v kratkem navadim, aprila bom spet šel tja, kjer te pripnejo na posteljo in ti dajo injekcijo, da ne poškoduješ sebe in drugih. Ona je dejala: »Norec namesto preroka (si mislim). Travma rojevanja (razmišljaš na glas). Drugače je – znotraj. Le kaka snežinka se tu in tam stopi. V Mariboru ... sneži.«

Jan Šmračan, Maribor

LUČKE

Bilo je običajno ponedeljkovo jutro tik pred novoletnimi prazniki. Bolečina pogrešanja ima nešteto odtenkov. Počasi sem se zibal naprej in nazaj, naprej in nazaj. Ženske so prihajale in odhajale v moje življenje brez sledu. Nedolžnost sem izgubil ob ženski, ki je pred menoj spala s petdeset in več moškimi. Opravila sva, kot pač to opravijo živali. Po prihodu iz gradu sem spoznal Majdo, ki je bila tako drugačna, a te drugačnosti sem se zavedel prepozno. Ničesar ji nisem imel dati, samo jemal in jemal sem. Posilstvo pri dvanajstih jo je naredilo podobno mi, zaprto, z oklepom in masko na obrazu. Odkrivala sva ljubljenja, otroške igre, zvezde in kovala prazne obljube. Spočela sva otroka, ki se ni nikoli rodil, poskušala drug ob drugem pozabiti, česar se pozabiti ne da. Druge ženske, ni jih bilo malo, so prišle in odšle. V hipu sem lahko pozabil ime, obraz, vse. Ničesar nisem čutil ob pijanskih orgijah, praznemu blebetanju in alkoholu, ki je moral biti vedno pri roki. Nisem čutil kože, dotikov, nisem slišal besed, ničesar. Največkrat sem po fuku na hitro vstal in si natočil nov kozarec pijače. Ne vem, kaj so videle v meni, a mnoge so se vračale tudi, če sem jih mučil. Ne vem, morda so bile prepričane, da lahko kaj spremenijo v meni, morda so noro upale, da se prebijejo preko vseh teh obrambnih zi-

dov do mojega srca. Če sem imel srce, ne vem. Vem le, da se je čas spreminjal v praznino, v črno luknjo in tonil sem, ne da bi opazil. Z rojstvom otroka hočeš ali nočeš priznaš, da si stopil na čelo vrste. Rojstvo otroka je čudež, ki preteklost in prihodnost presvetli z novo, nezna- no svetlobo. Spominjam se prvega trenutka, ko sem držal svojo hčer v naročju. Imela je rdeče naguban obrazek, skremžen, in pego preko desnega lica. Prav počasi je odprla oči in dolgo, dolgo sva kot začarana strmela drug v drugega. Bilo je decembrsko ponedeljkovo dopoldne tik pred novoletnimi prazniki. Zibal sem se vse hitreje naprej in nazaj, skočil iz stola in skoraj stekel k vedno skriti zalogi alkohola. Zakričal sem in pil iz steklenice v dolgih požirkih. Te preklete mavrične lučke, ta kič, to lažno pričakovanje, ti prazni upi, te bele sanje.

Franjo Frančič, Padna

Patricija Dodič (Roka lovi roko – flomaster)

SKOK DO PRETEKLOSTI IN NAZAJ

MALCE ZA ŠALO ...

KAKO SE V DRUŽBI POŠTENO GOVORI

(*Blaže in Nežica v nedeljskejši šoli, Učitelom in učencom* za pokušno spisal **Anton Slomšek**, nekdanji Vozeniški fajmošter, tretji natis, v Celovcu, 1857, natisnil in na prodaj ima Janez Leon)

Vesela družba je velik dar božji; varvati je pa, da se v pogovorih Bog ne žali in bližen ne pohujša.

1. Pomisli vselej poprej, ko zineš. Božje reči zasmehovati drugim za kratek čas, druga zapoved božja prepove.
2. Rad govori, pa drugim v besedo ne vhajaj. Klopotec veliko klopoče, pameten malo pove, pa tisto prav. Čenče Marinke nima nobeden rad.
3. Ne govori od drugih slabga, tudi ne sam od sebe dobrega. Druge opravljati boli, sam sebe hvaliti smerdi. Če dobrega v tovarišiji praviti ne veš, pa molči, tudi beseda človeka vbije.
4. Klafati, za kratek čas kvasati, drugi spol v smeh pripravljati, nesramno masne besede legāti, je v pekel v mlin nositi. Ako pa kaj nespodobnega kvantati slišiš, marn na kaj boljšega obrni, kaj poprosi, povej ali pobaraj in hudoben guč vstanovi, imel boš veliko dobro delo.
5. Kleti, se po mesarsko rotiti, je velik greh, pa tudi legāti, naj bo za jok alj za smeh, za dobiček alj zastonj – vse je hudobno.
6. Druge z besedo pikati alj pa srote dražiti je zoper ljubezen. Se prepirati je gerdo, koga razžaliti še gerši, razjeziti pa hudo. Ako ti kaj zamerzi, tiho deset odštej, prej ko rečeš. Tako se jeza ohladi in sovraštvo vgasne.
7. V pogovorih preveč zijati alj se preglasno smejeti nikar! Tudi kašel z haderco zastavi, da koga okašlal ne boš. Ravnaj se po čednih, ne po robastih ljudeh. Vadite se vsega čednega, poštenega, in rastite v ljubeznivosti pri Bogu in pri ljudeh.

1. Te povabijo, ne daj se predolgo prositi. Če misliš, na prvo besedo obljubi, ako ne moreš alj ne smeš, naj te še toljka prošnja ne preprosi.
2. Sini in hčere naj prosijo stariše, družina gospodarja in gospodinjo, brez njih dovoljenja v dobro voljo obljubiti ne smeš. Se vkrasti je prepovedano.
3. Kedar na svatbo (ohcet) greš, se moraš po svojem stanu in premoženji obleči. Se preštimano nositi je prevzetija, prelozno ali vmazano – vohernija alj pa zanikarnost. Kdor spodobnega oblačila ne glešta, naj bo doma. Kmetovskemu človeku gosposka sukna tako stoji kakor prasici sedlo, oblačila na posodvo jemati, pa se z njim bahati, je ravno kakor bi se pura s pavovim perjem lišpala. Človeška noša, njegov smeh in njega hoja pokaže, kaj velja.
4. Pražno oblečen ne nosi glave previsoko, da ne boš štimanc, pa tudi glave ne obešaj kakor hinavc. Grede nosi glavo ravno, persi naprej, trebuh nazaj, roke po strani. Se z rokami podslanjati alj pa ročke delati, posebno ženskim ni lepo.
5. Pri ženskem spolu naj bojo persi pošteno skrite, le bolj v žalosten pert, kakor v prevesel zavite. Kosti na kraj talirja položi. V skledo nazaj devati je nerodno. Najdeš muho alj kaj takega ne pokaži, ampak v stran zakri, da tovarišiji živeža ne vgabiš. Si hočeš zobe trebiti, vilic ne med zobe.
6. Pri darovanji alj plačnanji odrajtaj z veseljem, kar je šega, ne oponosi tudi beraču, kar mu daš. Se bahati, pa z dnarji okoli metati, varji se, dobre volje rado mošne kuje in streho predere.
7. Ples ali raj je nevarna reč, nar boljši, da ga ni. Pa koljko je ljudi, ki brez plesa biti ne morejo.
8. Kdor plesati ne zna, naj se tega dela nikar ne vadi, lahko bo brez njega srečen. Ako pa le plešeš, nikolj med ptujimi, ki jih ne poznaš, hitro bo zamer, boj in morija. Le na kaki domači dobri volji se zasukaj vpričo starišev in poštenih ljudi.
9. Vsake nesramne besede, noše in šege varji se, da ne zgubiš devištva in prijaznosti božje. Verh vsega tega je ples malokdaj brez greha. Lepe šege so po nih krajih, kedar nevesta slovo jemle, kedar na svojo novo pohištvo pride, kedar njo razpletajo itd.
10. Zdaj pa zapojmo pesem od razvujzdanega sveta. ☺

1. Povarvaj se, da se ti bolezen ne zajde. Odhenjaj težko delati. Nekteri drujega ne ve, kakor bo že boljše, pa je rado le hujše.
2. Po malem jej ino pij, alj rajši nič, dokler bolezn ne spoznaš. Lah si s terdim postom nar raj pomagajo, ako še ni zamujeno. Vodo pij, in če je dobra, se boš ozdravil, ako ni kake posebne bolezn.
3. Ne jemli zdravil od vsake babe, konjskih vraštuv že celo ne pa popra na žganji, mišence alj kaj takega.

4. Dekletom ni varno samim k zdravnikom hoditi, kateri se boga ne bojijo. Marskatera je pri takem zapelivcu za telesno zdravje dušno smert najdla.
5. Bolezen gre po curki, zdravje pa po niti. Za veliko boleznih je poterpežljivost nar bolj zdravilo.
6. Postel ne sme preblizo peči, bolnik ne preveč zaveznen biti. Marskdo od smradu in od slabe postrežbe umerje. Bolnike objiskovati, jim postreči, jim oprati, jim prestlati. Pogosto mu žlica dobre župe, glaž zdravega vina pomaga, ako ga sme piti.

DOMAČE ZDRAVILA

---

1. Ako te osa alj kaj takega pikne, imaš otekle, razpokane žnoble, vzemi masla iz ušesa, pomaži, pomagalo bo. Sline so za želodec potrebne, ni zdravo jih preveč izpluvati. Predice naj perste v slezovo vodo pomakajo, alj pa v žajfenco, da si ne bojo zdravja izlislile. Tudi voda človeška je za rane izpirati dobra.
2. Vinskega jesiha požirk v hudi zimi zmerzline ovarje.
3. Voda je žlahtno zdravilo, naj si jo pri nas ravno malo obrajtamo. Se vdariš alj oraniš, z merzlo vodo rano izmivaj, alj jo v vodi derži, ako zamoreš. Kedar iz nosa kerv preveč teče, devaj v hladno vodo pomočene platniuke na nos, čelo, na sence alj v zatonik, po zimi je pa sneg alj led še boljši za to.
4. Bezgovega in lipovega cvetja, šleza, kumne, brinja vsaka pridna gospodinja pripravljena ima.
5. Ložej je zdrave zobe ohraniti, kakor bolne ozdraviti. Ne jej prevrelo, ne pij premerzlo. Te zobje bolijo, jemlji vinskega jesiha v usta, z žajbejem jih izmivaj. Pravijo, da je dobro, čebula na boleč zob devati. Bolne oči devaj nad posodvo, polno čiste hladne vode.
6. Deni v mleko pomočenega kruha s pečenim čebulom na bolečo stran. Če ti v ušesu zvoni, derži ga nad posodvo sparjenega jesiha, glavo pa s pertom ogerni.
7. Če glava od želodca boli, se mora črevo izčistiti. Če ne boli od želodca, nogam kopel naredi, ter deneš v toplo vodo pest pepela in soli, pa nog ne derži predolgo v kopeli, da bi se prehladile. Po kopeli jih hitro obriši in v toplo postelo idi.
8. Je gerlo vžgano, znotraj rudeče, stolci brinja, naj v smetani zvareje, s tem gerlo obezuj. Tudi je dobro lojeno svečo zagreti in v beli rutici okolj vrata obezati, alj pa sparjenega lastovčnega gnezda.
9. Nemoči neizprano, srovo prejo v žajfenco, pokuhaj njo pri tihem ognju, tako sparjene štrene zaredama na kraj, kjer te bode, obezuj.
10. Limonine pičke stlči, pa v pelinovi vodi skuhati, da zavrejo in takega pelinovca piti, pravijo da pomaga za merzlico.

Škodljivo je, da pesterne alj druge babe male otroke strašijo, da jih bo bavbav vzal, če tiho ne bojo. Od tega se otroci toljko splašijo, da tudi odrašeni se v mraku izpod strehe ne upajo. Neki gospod in gospa gresta o pustu v solesko večerjat. Družina napravi doma ples. Pesterna bi rada šla rajat, alj dete pol drugo leto staro noče molčati. Hitro mu strašilo naredi, na postel v znojše postavi, rekoč: ako se zmeziš alj pa zajokaš, te bo bavbav zgrabil. Dete plaho vtihne, deklina pa plesat gre. Gospej ne da pokoja, hitro dirja domu pogledat in najde otroka v posteli, ki operto strašilo gleda, od strahu mertvo. Abotne so pripovedi, kako mertvi od enajstih do polnoči svoj čas imajo. Mertvi so v božjih rokah. Pred neko letmi prijatelj nekega fajmoštra obiskat že pozno v noč prijezdi. Po letu je bilo, on konja na britof zažene, da se krog cerkve pase. Mežnarca pride juternico zvonit, in to pošast zagledati vsa terda fajmoštra klicat prileti, ter pravi, kaj strašnega je na britofu, kakor en kon. Moj je, odgovori prijatelj. Le hudobnega človeka se je bati. Dober duh nam hudega ne stori, hudega se bati ni.

Poznal sim rokovnača, ki je gospodinja za klobaso prosil, in ker mu je dala ni, grede s palico po svinskem koritu poštor. Gospodinja to viditi, klobaso in kos slanine hitro za njim nese, ter ga prosi, naj oddela, da svinje zbolele ne bojo. Tako si abotni ljudje sami copernike delajo.

SKOZI OGENJ IN PEPEL (ODLOMEK)

»... Na Primorskem je vsa leta po prvi svetovni vojni naraščal pritisk na Slovence. Prva stopnica potujčevanja smo bili prav šolarji. Odvzeli so nam slovenske učitelje in jih nadomestili z italijanskimi, ti so bili praviloma z juga Italije, morali pa so pripadati tudi fašistični organizaciji. Za te nove učitelje smo bili vse drugo prej kot otroci. Imenovali so nas *asini*, *oche*, *stupidi* in *ignoranti*¹. Takšna poimenovanja so vsak dan, vsako uro, zvenela v naših ušesih. Kako smo otroci vse to sprejemali in prenašali? Najprej nas je bolelo, čutili smo se ponižane, kmalu pa smo začeli verjeti, da smo res osli, ker ne obvladamo italijanščine tako kot učitelj ali učiteljica. Ko pa je zapela palica, ko se je usnjen pas ovijal po drobnih, bosih nogah in ko je po grlu stekel bencin, vse samo zato, ker smo sošolca po slovensko prosili, naj nam posodi radirko, je v nas naraščal odpor do takšnih kulturonoscev. Svoj odpor smo izkazovali na več načinov: nismo ubogali, naredili smo se, kot da nismo razumeli, kaj zahtevajo od nas. Pri tem smo vztrajali tako dolgo, da je učiteljica izgubila potrpljenje. Začela nas je zmerjati na vse grlo, da je kričanje odmevalo po mali hribovski vasi. Večkrat nas je zaprla vse do večera, učilnico je zaklenila, sama pa odšla na večerjo. Ko smo se prepričali, da smo sami, smo splezali na okensko polico, od tam pa po krhkih vejah jablane do debla in po deblu na dvorišče. Včasih smo bili doma, še preden je povečerjala. Drznejši med nami so si olajšali napete mehurje tako, da so z njihovo vsebino napolnili črnilnike, seveda tudi učiteljičinega, kajti stranišče je bilo spodaj na dvorišču in nam, ki smo bili zaklenjeni, nedostopno. Pred poukom smo vsakokrat molili za kralja Emanuela III. in za kraljico Eleno, njegovo ženo, hčer črnogorskega vladike.

---

¹ osli, goske, butci, nevedneži

(...) Mi, otroci slovenske matere, smo tuje besedilo, ki smo ga morali zapeti, nekoliko ponašili in smo zapeli: »Duce ima glavo iz buče.« Učiteljica je zaslišala, da ji znane besede zvenijo nekoliko drugače in je vsa razkačena hotela vedeti, kaj to pomeni. Z nedolžnimi obrazi smo ji razložili, da je pomen isti, le verzija je nekoliko različna. Toda nekdo ji je moral naše besedilo prevesti, zakaj naslednji dan nas je vse z ravnilom po členkih in konicah prstov. Najtežjega osumljenca pa je učiteljica odpeljala v dvoriščno stranišče in mu potisnila glavo v straniščno luknjo ...«

Ivanka Sluga Škof (Skozi ogenj in pepel, str. 20-21).

MALA DUŠA IN SONCE

Nekoč, ko še ni bilo časa, je živel mala dušica, ki je rekla Bogu: »Jaz vem, kdo sem!« Bog je odgovoril: »Čudovito! Kdo pa si?« Mala duša je zaklicala: »Jaz sem luč!« »Res je, ti si luč,« se je široko nasmehnil in ji pritrdil Bog. Mala duša je bila nesrečna, odkrila je ravno to, kar želijo odkriti vse duše v nebeškem kraljestvu. »Hej,« je dejala, »to je čudovito.« Kmalu pa vedeti, kdo je, ni bilo dovolj. V notranjosti je začutila nemir in hotela je postati, kdor je bila. Spet je odšla k Bogu (kar sploh ni slaba ideja za vse duše, ki bi rade postale, kar so) in rekla: »Pozdravljen Bog. Ali bi zdaj, ko vem, kdo sem, bilo prav, da to tudi sem?« »Hočeš reči, da bi rada postala to, kar že zdavnaj si?« je vprašal Bog. »No, ja,« je rekla mala duša, »eno je vedeti, kdo sem, drugo pa to v resnici biti. Rada bi občutila, kako je biti luč.« »Ampak, ti si vendar že luč,« je ponovil Bog in se ponovno nasmehnil. »Ja, ampak jaz bi rada vedela, kako se občuti biti luč,« je zajokala mala duša. »No, ja,« se je nasmehnil Bog, »to bi si že lahko mislil. Ti si bila vedno pustolovska.« Bog se je zresnil. »Tu je še nekaj ...« »Kaj pa?« je vprašala mala duša. »No, nič drugega ne obstaja kot luč. Veš, nič drugega nisem ustvaril kot to, kar si. Zato zate ni tako preprosto izkusiti, kar si, če ni ničesar, kar ne bi bila.« »Kako?« je zbegano vprašala mala duša. »Predstavljaš si to tako,« je dejal Bog, »ti si kot sijaj sveče na soncu. Poleg tebe je še milijone sveč, ki skupaj s tabo tvorijo sonce. Toda sonce brez tebe ne bi bilo sonce. Ne bi bilo sonce brez katerekoli od teh sveč, ker ne bi moglo tako svetlo sijati. Kako boš torej spoznala sebe kot luč, če si povsod obdana z lučjo, to je torej vprašanje.« »No, ja, ti si Bog, pa si kaj domisli,« je predrzno rekla mala duša. »Prav imaš,« se je spet nasmehnil Bog, »sem se že spomnil. Ker ne moreš videti svoje luči, ko si obdana z lučjo, te bomo ogrnili s temo.« »Kaj pa je tema?« je vprašala mala duša. Bog je odgovoril: »Tema je to, kar ti nisi.« »Ali me bo teme strah?« je zaklicala mala duša. »Samo, če boš tako izbrala. V resnici ni ničesar, česar bi se morali bati, razen če se sama odločiš, da je. Veš, strah si le sami izmislimo,« je odgovoril Bog. »O!« je pokimala mala duša in se že bolje počutila. »Da bi nekaj sploh izkusili, se mora pojaviti ravno nasprotje tega,« ji je razložil Bog. »To je veliko darilo,« je dejal, »kajti brez tega ne bi nikoli zvedeli, kako nekaj v resnici je. Ne bi poznala toplote brez mraza, zgoraj ne brez spodaj, hitrega ne brez počasnega. Spoznali ne bi levice brez desnice, tukaj ne brez tam, zdaj ne brez takrat. In ko boš obdana s temo, ne stiskaj pesti, ne dvigaj glasu in ne preklinjaj teme. Bodi raje luč v temi, kot da se nanjo jeziš. Tako boš vedela, kdo v resnici si in

tudi vsi ostali bodo vedeli. Dopusti svoji luči svetiti tako močno, da bodo vsi spoznali, da si nekaj posebnega.« »Hočeš reči, da je v redu, če drugi vidijo, da sem nekaj posebnega?« je vprašala mala duša. »Gotovo,« se je zasmel Bog, »zelo v redu je! Vendar zapomni si: biti nekaj posebnega ne pomeni biti boljši. Vsak je nekaj posebnega, vsak na svoj način. Že veliko pa jih je na to pozabilo. Šele, ko bodo videli, da je v redu biti nekaj posebnega zate, bodo spoznali, da je to tudi zanje v redu.« »Juhu,« je zaplesala mala duša, se smejala in poskakovala od veselja. »Lahko sem torej tako posebna, kakor hočem!« »Da, in lahko začneš takoj zdaj,« je zaplesal z malo dušo Bog in se tudi on smejal in poskakoval od veselja. »Kateri del posebnega bi rada bila?« »Kateri del posebnega?« je ponovila mala duša, »tega ne razumem.« »No,« je pojasnil Bog, »biti luč je nekaj posebnega in posebno je sestavljeno iz veliko različnih delov. Nekaj posebnega je biti prijazen. Nekaj posebnega je biti nežen. Nekaj posebnega je biti iznajdljiv. Nekaj posebnega je biti potrpežljiv. Se lahko spomniš še česa drugega, s čimer bi bila nekaj posebnega?« Mala duša je za trenutek tiho obsedela. Nato je vzkliknila: »Lahko se domislím veliko stvari, s katerimi bi lahko bila nekaj posebnega. Nekaj posebnega je biti ustrezljiv. Nekaj posebnega je deliti z drugimi. Nekaj posebnega je biti prijateljski. Nekaj posebnega je biti pozoren!« »Da,« se je strinjal Bog, »in lahko si vse to ali pa le del tega, karkoli želiš v vsakem trenutku. To je to, kar pomeni biti luč.« »Vem, kaj hočem biti! Vem, kaj hočem biti!« je razburjeno zaklicala mala duša. »Rada bi bila tisti del posebnega, ki ga imenujemo odpuščanje. Ali je odpuščati nekaj posebnega?« »O, da,« je zagotovil Bog mali duši, »to je nekaj zelo posebnega.« »Prav,« je dejala mala duša, »to je to, kar hočem biti. Hočem biti odpuščanje. Ravno v tem bi se rada izkusila.« »Dobro,« je dejal Bog, »vendar je tu še nekaj, kar bi morala vedeti.« Mala duša je postala nestrpna. Vedno nove težave. »Kaj pa še?« je zastokala. »Nikogar ni, ki bi mu morala odpustiti.« »Nikogar?« mala duša kar ni mogla verjeti, kar ji je Bog povedal. »Nikogar,« je ponovil Bog. »Vse, kar sem ustvaril, je popolno. V tem stvarstvu ni ene duše, ki bi bila manj popolna od tebe. Kar ozri se okoli sebe.« Sedaj je mala duša opazila, da se je okoli njiju zbralo veliko drugih duš. Prišle so od vsepovsod, iz celega nebeškega kraljestva, kjer se je razvedelo o izredno pomembnem pogovoru med malo dušo in Bogom in vse so hotele slišati njun pogovor. Ob pogledu na nešteto zbranih duš, se je morala mala duša strinjati z Bogom. Nobena od njih ni bila manj lepa, manj bleščeča in manj popolna kot ona sama. Bile so tako čudovite, njihova luč je tako svetlo sijala, da je mala duša komaj lahko gledala. »Komu boš torej odpustila?« je vprašal Bog. »Ojoj, s tem pa ne bo veliko veselja,« je zamrmrala mala duša. »Rada bi se spoznala kot nekdo, ki odpušča. Rada bi vedela, kako se s tem delom posebnega počuti.« In tako je mala duša spoznala, kako je biti žalosten. Prav tedaj je iz množice stopila neka prijazna duša. »Ne skrbi, mala duša,« je dejala, »jaz ti bom pomagala.« »Res?« je zasijala mala duša, »Kaj pa lahko storiš zame?« »Lahko ti dam nekoga, ki mu boš lahko odpustila.« »Lahko?« »Seveda,« se je zahihitala prijazna duša, »prišla bom v tvoje naslednje življenje na zemlji in ti nekaj storila, da mi boš lahko odpustila.« »Ampak, zakaj? Zakaj bi hotela to storiti zame?« je vprašala mala duša. »Ti si vendar tako popolno bitje. Tvoje vibracije so tako visoke, da tvoja luč žari tako svetlo, da te komaj gledam! Le zakaj hočeš svoje vibracije tako znižati, da bo tvoja luč temna in gosta? Zakaj bi ti, ki si tako svetla, da lahko plešeš po zvezdah s hitrostjo svojih misli, prišla v moje življenje na Zemlji in se tako obtežila, da bi mi lahko storila nekaj hudega?« »Preprosto,« je odvrnila prijazna duša, »ker te imam rada.« Malo dušo je presenetil tak odgovor. »Ni se ti potrebno čuditi,« je rekla prijazna duša, »ti si isto storila zame. Ali se

ne spominjaš? Ti in jaz sva že velikokrat plesali skupaj. Skozi različna časovna obdobja sva se na mnogih krajih igrali skupaj. Samo spomniš se ne. Bili sva že vse mogoče. Bili sva zgoraj in bili sva spodaj, bili sva levo in desno, tukaj in tam, zdaj in takrat, moška in ženski, dobri in slabi, obe sva že bili žrtvi in hudodelca. Tako sva prihajali skupaj, ti in jaz, že velikokrat, vsaka z namenom, da prinese drugi natančno in popolno priložnost izraziti in izkusiti to, kar sva v resnici. In zato,« je pojasnila prijazna duša, »bom prišla v tvoje naslednje življenje in prevzela vlogo hudobneža. Storila ti bom res nekaj strašnega, da boš lahko izkusila sebe kot tistega, ki odpušča.« »Ampak, kaj boš storila,« je vznemirjeno vprašala mala duša, »kaj tako strašnega?« »O,« se je nasmehnila prijazna duša, »se bom že česa spomnila.« Potem je prijazna duša postala zelo resna in rekla s tihim glasom: »Veš, v eni stvari imaš popolnoma prav.« »Kaj pa?« je hotela vedeti mala duša. »Svoje vibracije moram zelo znižati in postati zelo težka, da bom lahko storila nekaj strašnega. Pretvarjati se bom morala, da sem nekdo, kar nisem. Zato te moram prositi za uslugo.« »Lahko si želiš, kar hočeš!« je zaklicala mala duša in začela plesati in peti. »Lahko bom odpuščala, lahko bom odpuščala!« Sedaj je opazila, da je prijazna duša postala zelo tiha. »Kaj je,« je vprašala, »kaj lahko storim zate? Takšen angel si, da si pripravljena to storiti zame!« »Seveda je prijazna duša angel,« ju je prekinil Bog, »vsako bitje je angel. Zapomni si: nikoli ti nisem poslal drugega kot angele!« Še bolj si je zaželela mala duša izpolniti prošnjo prijazne duše. »Kaj lahko storim zate?« je ponovno vprašala. »V trenutku, ko te bom našla in ti storila tisto strašno,« je odgovorila prijazna duša, »ko ti bom storila tisto najstrašnejše, kar si lahko predstavljaš, ... torej v tem trenutku ...« »In,« je rekla mala duša, »in ...« Prijazna duša je postala še tišja. »... spomni se na to, kdo v resnici sem.« »O, prav gotovo bom,« je zaklicala mala duša, »obljubljam ti! Vedno se te bom spominjala, kot te vidim v tem trenutku tukaj!« »Dobro,« je rekla prijazna duša, »veš, tako se bom pretvarjala, da bom sama pozabila. In če me ti ne boš spomnila, kdo v resnici sem, se sama ne bom spomnila zelo dolgo časa. Če pozabim, kdo sem, se lahko zgodi, da boš tudi ti pozabila, kdo si in obe bi bili izgubljeni. Potem bi potrebovali drugo dušo, ki bi prišla v najini življenji in naju spomnila, kdo v resnici sva.« »Ne, ne bova,« je še enkrat obljubila mala duša, »vedno se te bom spominjala! In zelo ti bom hvaležna za tako veliko darilo, za priložnost, da lahko izkusim sebe, kot kar resnično sem.« Tako je bil dogovor sklenjen in mala duša se je podala v novo zemeljsko življenje, navdušena, da je luč in nekaj posebnega in vznemirjena, da je lahko tisti del posebnega, ki se imenuje odpuščanje. Nestrpno je čakala na izkušnje sebe kot odpuščanje in da se bo lahko zahvalila drugi duši, kakorkoli ji bo ta omogočila izkušnjo. In v vsakem trenutku novega življenja, kadarkoli je srečala kakšno novo dušo in ji je ta prinesla radost ali žalost, še posebno, kadar ji je prinesla žalost, se je mala duša spomnila pogovora z Bogom: »Vedno si zapomni,« se je nasmehnil, »nikoli ti nisem poslal drugega kot angele!«

Neal Donald Walsch

Ljudje ob cesti ne morejo iz hiš. Naj ima hudič svoje veselje, pravijo, dolgo tako in tako ne bo trajalo. Toda metež je vršal dalje. Burja je naphala snega do oken, v zavetnejših krajih do pod straže, marsikje so si morali izvrtati rove do skednjev in hlevov. V takšnem padežu in ka-dežu se je znašel Jakob z Brezovega brda na planem. Bil je bos in pod natrganimi cunjami obložen z mehko otavo: na ta način je bila njegova obilnost še večja. V sivi vihri je opletal kakor prikazen sem, tja, nihče ga ni videl in nihče ni mogel vedeti, kam ga hudič nese. Jakob z Brezovega brda bi bil prav lahko občepel v kakšnem hlevu ali listnjaku. Obležal bi tam in počakal, da se satan naženi – Bog varuj, da bi kdo gonil človeka izpod strehe v takšnem vremenu! Toda Jakob ni imel več obstanka pri ljudeh, odkar so ga zvezali, odkar so mu rezali meso s hrbta, ni imel več zaupanja vanje. In tako se je gnal dalje skozi sivo, neproniciljivo zmes. Bilo ga je dosti, Jakoba z Brezovega brda, toda veter je bil močan, na goli griži ni našel živih ovir in tako je viharil okoli njega. Najprej ga je skušal spodnesti. Jakob je krilil z rokami, ploska stopala so se oprijemala tal kakor plavuti. Potem ga je objelo in vleklo s seboj, huu, čez brinje in sphano kamenje. Prsti na nogah so se obtokli, pete so krvavele, toda on ni čutil bolečin, bežal je čez grižo. Bežal je z burjo, dokler se ni znašel na reški cesti. Bil je zasopel in razgret, stopali sta se mu razgoreli in napeli kakor hlebca. Cesta je bila gladka. Obložena s sipkim pršičem je bila voljna kakor lanena preproga. Jakob je zakolovratil po tej mehkobi, prevzet od ugodja, ki ga nudi hoja po oblaku. Ko je zadel ob zidino, je odskočil na sredo ceste in tapljal dalje, dokler se ni zaletel v kamnito ogrado na nasprotni strani. Tako se je ravnal. Za njim se je nekaj časa vijugala plitka sled šapastih stopal. Sled je izginjala v daljavi, kakor da je zašel s kopnega na močvirnat svet. V zraku pa se je trgalo in rohnelo. V Jakobovi glavi je bila prav taka zmeda kakor v naravi, njegovih misli se je lotevalo nasilje, ki je gospodarilo nad veliko cesto. Nekdo mu je hodil na pot, to je bilo očitno. Pridrževal ga je, oklepal se ga je in se mu obešal na noge. Vlekel ga je za rokav in se cinjal z njim, da so kosmi otave odbežavali z vetrom. Jakob je hropel. Ko se je zavedel razgaljenih prsi, je pričel poprijemati cunje. Pustite me, pustite me, je hropel. Kajti lotil se ga ni en sam, bilo jih je več, vedno več jih je bilo in vsi so se obešali nanj. Uuh, je sopel in se hotel rešiti, toda noge so se mu vdrle globlje, tako da je lahko obsedel v snegu. Polovica scefranega suknjiča je bila še na njem, druga pa je plahutala v viharju. Na goli koži se je nabiral snežni prah, se grel in razpadal. Jakob se je oddihoval. Lovil je sapo in grabil z rokami okoli sebe. Toda prsti niso mogli otipati nič trdega, nič težkega ni dosegel, in če Jakob ni imel kamna, ni mogel zadeti tolovaja. Ali naj udari s ščepcem snega? Aha, tolovaji! Ujel je drobec spomina iz poletne noči na slivarski griži. Tolovaji! Iskal je kamen v zametu. Razbojniki, je tulil. Burja je tudi tulila nad njim. Žvižgala je in klicala zimsko noč na reško cesto ... Navsezadnje imajo tudi ljudje ob cesti svoj prav. Ako pravijo, naj se nagoni in mislijo pri tem na vreme, potem občepijo pod streho in čakajo. Tako preživijo kak dan, tako prespijo kako noč, dokler se nekega jutra vse ne potišini in jih ne vrže pokonci prejarka svetloba. In da bi jim ta svetloba napolnila tudi srca in domove, odpirajo na stežaj primrznjene duri. Zmrzal, seveda, ta ni prav nič popustila. Tnalo se drži tal in na pol zasneženo korito je kakor iz stekla. Kmet dregne vanj s škornjem, in ko čuje zvok, se zboji, da bi se mu pod obrco sesulo. Moral se ga bo torej lotiti z rokami. Čičarijske gore so se pomaknile k cesti. Dvignile so se tik nadnjo in obstale v popolni tišini – niti vzhajajoče sonce jih ne more

zdriniti iz ukletega molka. Toda sonce pozna še drugačne čare. Ustavi se kak pedenj nad obzorjem in njegovi poševni žarki obsujejo pokrajino z raznovrstnimi dragotinami. Tedaj se polbeljena griža spremeni v odprto zakladnico. Dragulji se iskrijo v vseh odtenkih barv in kamorkoli se človek ozre, jih je več kakor brinovih jagod, mnogo mnogo več kakor griškega cvetja spomladi. Dovolj je, da se skloniš in si vzameš nekaj tega bogastva. Toda dragotine so začarane, v lakomnikovi roki se takoj stopijo ... Sonce se dvigne. Ko dosežejo žarki okna vaških hiš, ne morejo skozi. Podrhte vajo torej na steklih in prepletajo belo rastje z oranžno mavrico. Kmetu se je zanohtalo. Popustil je korito in dvignil roke nad glavo. Nato se je odpravil v hišo. Po otko grem, si je rekel. Vozniki pa imajo vse drugačne skrbi. Najprej je treba prepluziti cesto: Gradiščani do Markovščine, Markovci do Materije in tako naprej. Ločanci in Slivarci, ti morajo tudi odmetati zamete na svojih poteh. Torej je treba pregledati vprego. Kakšno vprego, pri strel! Dobro, dobro, če je bilo to že postorjeno, potem lahko posveti voznik vso svojo skrb živini. Konjem pregleda kopita, volom pregleda parklje in če res ni treba kovača, no, potem si lahko ogrne kožuh. Konjem natakne zvonce in se odpravi na sosesko tlako. Hii! Plug je okoren triogelnik, s priostrenim kljunom. Zbit je iz hrastovih plohov in okovan z železjem v podobo zagozde. A kakšne zagozde! Kakor ostrešje hišnih svigli vam je in v zametu ga tudi trije jarmi volov ne spravijo z mesta. Tedaj poprimejo vozniki za lopate. Ta čas se živina oddihuje in odceja, skrita v oblaku tople izparine. Ko je ovira odstranjena, se hrupno krdelo odpravi dalje v prelestnost zimskega dne. Zvončkljanje orje deviško strugo, po kateri bo mogoče priti do Trsta nekoliko prej, nego z velikonočno procesijo v nebesa. Tako govorijo vozniki. Jakoba z Brezovega brda so našli v tretjem velikem zametu, v strmcu tik nad Gabrkom. Najprej so zadeli z lopato ob kos lesa. Nekakšno poleno, ali kaj! Poprijeli so torej krivo poleno in izvlekli iz snega človeško nogo. Jakob je bil bos in gol do pasu. Razdejane hlače so škreblyale na njem kakor presušen mehur. Voznikom je kazal zdrave, krepke zobe in jih gledal divje kakor sinočnje razbojnice. Zdaj zdaj, se je zdelo, bo koga udaril. Toda Jakob brez kamna v roki ni mogel nikogar zadeti. Skrivenčeni udi so štrleli od togega trupa kakor štrclji od panja, tako da ga ni bilo mogoče ne nesti ne valiti. In namesto kamna je tiščal v pesti zagrabek otave. Bil je bos in gol do pasu, samo pokrivalo se je še vedno držalo glave, samo obrita glava je še vedno tičala v ločastem pokrivalu, kakor želod v svoji skledici. Vozniki so se odrekli svojim šalam. Nekateri so se odkrili. Tu je bil sedaj Jakob z Brezovega brda z vsem svojim imetjem in z vso svojo pravico do smrti. Narava mu je posvetila najlepši zimski dan, očiščen z viharjem, in dolge trenutke spoštljive tišine. Čemu se ji ne bi pridružili tudi vozniki, tej spoštljivi tišini. Pomolčali so torej in prikrili vsak svojo misel. Siromak ... Potem se je na konjskem komatu zatresla nit zvoncev. V srebrnem zraku je odjeknilo veselo cingljanje, ubrano z bliščem in jasnino dneva.

Milan Lipovec: Cesta, reka in ljudje: izbor iz pisateljevih del, Goriška Mohorjeva Družba, Opčine, 1996 (str. 135)

 Bedaki niso nevarni – dokler niso šolani.

Največkrat so zgodbe pripovedovali ob različnih kmečkih delih, ko so otroci sedeli na peči in poslušali. Na ta način se je tudi med hlapci in deklami širila črna lista tistih, ki so bili najbolj škrti in grdi do njih. O marsičem so se pogovorili po maši, pred cerkvijo. Hlapci so zavili še v gostilno, če so imeli kaj denarja, so naročili kozarec vina in zraven kakšno rekli. Dekle so se prav tako zbirale v gručah in si povedale zadnje novice. Največkrat so se pogovarjali ob različnih kmečkih delih, ko se je zbralo več ljudi. Tedaj so se radi tudi strašili, saj so bili vsi po vrsti dokaj vraževerni. Če sta bili mati in hči zaupni, sta o marsičem poklepetali in si zaupali. Čeprav je bilo življenje na kmetih težko in polno odrekanih, se je zmeraj našel čas za opravljanje. Zlasti med ženskami, ki so plele na njivi in so imele priložnost, da kakšno rečejo. Marija se spomni, da so drugi vedeli o njej toliko ali še več, kot sama. Nič se ni dalo skriti. Vsi so bili vsem na očeh in na kmetiji je živelo mnogo različnih ljudi. Bilo ji je petnajst let, pred seboj je imela le še tri mesece do konca osnovne šole. Za služenje se je odločila sama, doma so ji celo branili, saj ni bilo takega pomanjkanja, da bi bili lačni. »Povsod so dal glihe, kolk sem nardila,« je večkrat ponovila. Kruha je bilo dosti, saj je bila kmetija velika, pred vojno (in tudi še po njej) so sejali več vrst žita. Le oblečena in obuta je bila bolj slabo. Ko je po Žireh raznašala mleko, so ji Žirovke dajale svoja ponošena oblačila, ki jih je rada vzela, saj je bila za kaj dat njena gospodinja zelo grda. »Nekoč me je poklicala k sebi in mi ponudila kombinežo iz bele kantenine. Spredaj, na prsih, je imela naštikani dodatek. Da jo boš nosila samo za k maši, mi je zabičala. Jeseni sem jo morala oprati in zlikati ter vrniti nazaj.« Marija je redkokdaj legla k počitku pred polnočjo. Vstajala je ob štirih, šla v štal, kjer jo je čakalo šest krav. Če se je gospodinja zdelo, da je prepočasna, je že sitnarila, kaj bogu krade čas, ko je še toliko dela. Ko sta šli žet, je njej določila tisti del njive, kjer je bilo klasje poležano, poleg tega ji je štela narejene snope. Njene želje so bile včasih nemogoče. Tako ji je ukazala, da njivo s krompirjem opleve v treh dneh. Četudi je hitela kot še nikoli, ji to ni uspelo. Po krivici je bila kregana, da je zaradi tega več noči prejokala. Delala je samo za lon. Potem je prišla vojna, ko so nemške marke postale plačilno sredstvo in spet je ostala brez njega. Ti bomo že po vojni izplačali, ne bomo ti dajali tega ničvrednega denarja, so obljubljali Mariji. Žal sta bila oba, gospodar in gospodinja, zadnje leto vojne ubita in Marija je ostala brez plačila. »Ne le, da sem delala zastonj, privoščili mi niso niti ene lepe besede. Pozimi, ko je bil čas, da bi se malo oddahnili, sva z gospodarjem hodila v gozd in pripravljala drva, da jih je potem prodajal. Potem je rekel ženi, da bi mi lahko kupila opanke, bili so rdeči z belimi trački, ki sem si jih tako želela. Postavila se je predenj in se začela dreti, češ, a si ti nor, da bom jaz za to deklo metala stran pšenico. Med vojno je bila namreč v glavnem blagovna menjava in za moje čevlje bi morala dati pšenico. Tega ne bom nikoli pozabila. Čeprav je bila silno skopa, je kuhala dobro, zase po navadi posebej. Tudi do moža ni pokazala veliko ljubezni. Ko sva v hudem mrazu orala za oves, še burja je pihala, nama je za malico prinesla mrzlo zelje, ker se ji je zdelo škoda prezgodaj zakurit v štedilniku, da bi ga pogrela. Takrat je gospodarju prekipelo in ji je vpricho mene dejal, da bi lahko prinesla vsaj malo pravega čaja, ki ga je skuhala zase. Strašno je bila užaljena in potem več dni ni spregovorila ne z njim ne z menoj. (...) Katarina je bila v drugo noseča, stanovala je pri moževem očetu, ki je bil betežen. Ob rojstvu otroka je poslala po mamo, da bi ji vsaj prva dva dni pomagala. Mama ji je kar po slu sporočila, da pride, vendar samo proti

plačilu. (...) Simon je odšel od doma skupaj s sestro. Ona je postala pestrna, on hlapec. Bilo mu je deset let, toda delati je moral vse – kot odrasli. Zaradi hudega prehlada v otroštvu še zmeraj ni držal vode in zaradi tega je bil nenehno tarča posmeha. Kadar je bilo najhuje in ni mogel zdržati, je ušel domov. »Velikokrat je hodil vso noč, ker se je vmes nekajkrat izgubil,« je povedala njegova sestra. Doma se je skrtil na šupo, ker se je bal očeta. Ko je slišal, da je odšel od doma, na žernado sekati drva, se je splazil v kuhinjo in se stisnil k mami. Velikokrat sta oba jokala, toda ko mu je odstopila svoj zajtrk, ga je pospremila nazaj. Vso pot jo je trdno držal za roko in, če je le mogel, se je podrgnil ob njeno dlan. Preden sta se približala kmetiji, si je v potoku umil obraz, da ne bi videli, da je jokal. (...) Minkina zgodba se je dotaknila srca: »Tam, kjer sem služila jaz, smo vsi sedeli za eno mizo. Le moj brat je moral jesti sam, ker so mu rekli, da smrdi. Hlapci in deklice so jedli za mentrigo, domači pa za mizo. Gospodinja je bila zelo pobožna ženska. Vsako jutro je tekla v cerkev, ob večerih smo se zbrali v hiši in molili. Poleti, ko so bili dnevi dolgi, le kakšno desetko, pozimi cel rožni venec. Brat ni zdržal do konca, ker ga je tiščalo na vodo. Toda ni smel vstati in oditi, zato se je pod njim naredila luža. Hlapci, ki so klečali poleg njega, so ga začeli suvati s komolci, da je bil revež na koncu ves prestrašen. Za kazen je naslednji dan deklam prenašal ajmarje, ko so ribale pode po hiši. (...) Pintarjeva mama: »Ko sem bila mlada, sem nekaj časa služila na kmetiji, kjer so imeli precej živahnega hlapca. V prvi svetovni vojni je menda dobil metek v jajca, zdravnik v špitalu, kjer so ga zdravili, pa mu je zatrdil, da ne bo mogel imeti otroka. Glas o njem je šel daleč naokoli in ženske so se pulile zanj. Vedele so namreč, da jim bo nudil užitek brez posledic, to pa je bilo v tistih časih zlata vredno. Štelo se je, da je bil hlapec uradno že oddan, saj sta z eno od dekel načrtovala poroko. Ne vem, je bil čudež ali usoda, deklica je zanosila. Hlapec otroka ni hotel priznati: Deklica je zato morala oditi domov, kjer je rodila, nazaj se je vrnila čez kakšni dve leti. Kmet jo je sprejel z odprtimi rokami, ker je bila zelo pridna, pa tudi gospodinji je prirasla k srcu. Dali so ji prostor v bajti, kjer je živela z otrokom, na kmetiji pa je delala kot žernadarica in na tak način tudi več zaslužila. Otrok je bil vedno bolj podoben svojemu očetu, tudi govorno napako je imel po njem, toda hlapec, trmast kot je bil, ga ni hotel nikoli priznati. (...) Martina se ni obotavljala, čeprav se ji je zdelo, da ji že vse k tlom tišči. Ko je tašči potarnala, jo je ta zavrnila z besedami, da še nobeni ni notr ostal in da tudi njej ne bo. In je šla. V dolino je bilo kar dobre pol ure hoda in ko se je usedla v cerkveno klopo, jo je začelo že pošteno zvijati. Toda niti mrdniti si ni upala, ker jo je tašča nenehno grdo pogledovala. Nazaj grede ni zmogla hitre hoje. Bom malo posedela, je rekla ostalim, ki so jo kar pustili na parobku in so odhiteli naprej. Popadki so bili vse močnejši. Zavlekla se je za grm in z grozo ugotovila, da bo vsak čas rodila. Otrok je že zajokal, ko je zaslišala po stezi prve korake. Na ves glas je zavpila in potem je sosed, ves osupel, odgrnil veje. Takoj je vedel, kaj se je zgodilo. Iz žepa je vzel nožičko, prerezal popkovino. Ko je zavila otroka v firtah, ji je pomagal na noge. Peš se je odpravila do doma, kjer jo je že na vratih pričakala mrka tašča. »A bomo danes zaradi tebe kar lačni,« je zabevskala. Brez besed se je Martina lotila kuhanja, ker je to bilo njeno delo, in šele potem se je lahko ulegla in se posvetila otroku.

Milena Miklavčič, Ogenj, rit in kače niso za igrače, Žiri, 2013 – Kako so se zgodbe ohranjale, str. 119

SMEŠNI UTRINKI IZ ŽIVLJENJE

(zbrala *Fanči Klobučar*)

- Moja nona se je kot otrok rada igrala na Poduncah. To je bil travnik za hišo vedno obsijan s soncem. Nekoč si je izmislila novo pesmico, ki se je glasila takole: »Lučka, lučka sveti mi, dokler ti ne zgóriš mi.« Glasno jo je recitirala soncu in rožicam. Do nje je potihó prišla njena starejša sestra in jo prestrašila. Nona je zajokala in si z umazanimi rokami brisala solzna lica, da so na njih nastali lisasti kolobarji, podobni oblakom. Hodobna sestra jo je še bolj podražila z drugo pesmico: »Vi oblaki ga rosíte.« Nona pa v še glasnejši jok.

Ana Švara

- Nekega dne se je moja mama vračala iz Kopra. Na Kozini semafor. Ko je bila zelena luč, se je ustavila in ko je bila rdeča luč, se je spomnila, da bi morala iti, ko je bila zelena luč.

Neja Škerjanc

- Nonini sosedi so imeli krave in bike na paši. Ko se je zvečerilo, so jih šli iskat. Bik je prišel prvi domov. Na vodnjaku je bilo vedro. Ker je bil žejen, ga je izpraznil. Ko je gospodar to videl, se je prijel za glavo. V vedru je bilo žganje, ne pa voda. Ker je bik to spil, je dva dni nepremično spal.

Matic Korošec (dogodek iz leta 1960, Prelože)

- Skupaj s starši in prijatelji smo bili na rojstnem dnevu. Pripravili smo smešno igrico. Najbolj smešno je bilo, ko je prijateljica morala voziti majhen traktor. Njena naloga je bila, da mora traktor parkirati. Ker je bila prevelika, ni mogla voziti. Vsi smo navijali, ploskali in se smejali.

Tina Babuder

- Moj prastric je bil veseljak. Radi so ga imeli, posebno dobrodošel je bil v fantovski družbi, ker je bil dober pevec. Neko nedeljsko popoldne se je prevesilo v jutro, ko je priromal domov. Delo je čakalo in oče tudi. Bil je jezen, ker je bila košnja v največjem razmahu, prastric pa nenaspan pride domov ob šestih zjutraj. Oče ga je pogledal in zabrusil: »Franc, kaj ob tej uri se pride domov?« Franc, ki je imel odgovor vedno pripravljen, pa odgovori: »Oče, kaj bi rad, da pridem domov opoldne?«

Rene Železnik

- Nekega dne je moj nono na časopis namazal lepilo. Potem je časopis dal pred hlev. Mislil je, da se bo ujela miš, ker je bilo na časopisu namazano lepilo. Ampak ujel se je moj maček Tačko. Potem je hitro tekkel s časopisom na drevo.

Benjamin Sluga

- Moj bratranec včasih ponoči slabo spi. Mi rečemo, da ga nosi luna. Enkrat je vstal ponoči in se šel stuširat. Preoblekel si je tudi pidžamo. Komaj zjutraj je ugotovil, kaj se je dogajalo. Prejšnji teden si je med spanjem nadel nogavice na roke in spal naprej. Naslednjo noč si je dal na glavo kapo. Ko nam pripoveduje te nočne dogodivščine, se smejemo do solz.

Mia Dekleva

- Moja mama je šla v nakupovalni center v Koper. Parkirala je avto na velikem parkirišču. Njen avto je bele barve. Ko se je vračala iz trgovine, je bila zamišljena in je začela odklepati čisto en drugi rdeč avto. Ko se je zavedala, da je zamenjala avto, je takoj pogledala, če jo kdo opazuje. Na srečo je ni opazil nihče.

Mia Dekleva

Patricija Dodič (V objemu ljubezni – flomaster)

(foto Gaja Grželj)

(foto Slavko Grželj)

Primerek poročila za ACS

ZAPIS SREČANJA

eŠK
obr
ACS

ZAPIS O SREČANJU št. 2

Študijski krožek ŠK Zgodbarnica 2013/2014

Mentor Patricija Dodič

Datum prvega srečanja
21.09.2013

Datum srečanja 5 . 11 . 2013

Naziv srečanja ŠK Zgodbarnica

Prostor srečanja Knjižnica Kozina

Trajanje srečanja 2h :

1. Opišite potek srečanja

Obravnavane teme, knjige ali avtorji
(Navedite tri do pet vsebin.)

Jesenske zgodbe
Študijski krožek
»Zgodbarnica« je ponovno pognal svoje pripovedovalsko-literarno kolesje in krožkarji smo se sestali prvič uradno v novembru. V istem in dopolnjenem številu, z novimi idejami, dobro voljo, nešteti

Izvajalci
(Navedite zunanje sodelavce ali člane krožka, ki so vodili teme.)

Patricija Dodič
krožkarji

Uporabljene metode
(Navedite do 3 prevladujoče.)
(Seznam metod)

Metode za spoznavanje udeležencev
 Metode za aktivno posredovanje vsebine
 Metode za aktivno učenje vsebine
 Metode za spodbujanje komunikacije
 Metode s poudarkom na oblikovanju
 Metode s poudarkom na meditaciji
 Metode s poudarkom na igri
 Metode za posredovanje in preverjanje rezultatov
 Metode za razvijanje skupinske dinamike in občutka pripadnosti
 Metode za ponavljanje in sklepno vrednotenje

2. Načrt za naslednje srečanje

Kaj smo se danes dogovorili? Prihodnje srečanje ŠK Zgodbarnica je predvideno 11. decembra ob 17.00 (in ne ob 18.00).

Načrtovane teme?

Predvideni izvajalci
(Navedite zunanje sodelavce ali člane krožka, ki bodo vodili teme.)

Patricija Dodič
krožkarji

Kaj je treba pripraviti do naslednjega srečanja?

prostor, zakusko, vabila, članek itd.

Vodja srečanja Patricija Dodič

Podatke vnesel/a Patricija Dodič

[Natisni](#) | [Brši srečanje](#)

[Shrani popravljeno srečanje](#)

Primerek obvestila

<http://tvu.acs.si>
<http://tvu.acs.si/koledar>

Srečanja Šk Zgodbarnica:

- 22. april 2014, torek, ob 18.00 (pohodič po Kozinski gmajni z Vladimirjem)
- 13. maj, torek, ob 18.00 (končam zbirati zgodbe!)
- 20. maj, torek ob 18.00 (prebiranje pod kostanji ali kje zunaj)
- 3. Junij, torek ob 18.00 (dogovor o zaključni prireditvi)
- 7. Junij, sobota ob 19.00 zaključna prireditev,

Nastopajo: krožkarji – 3 min branja, Utrip, Eva in Žiga, šolarji OŠ DBB.

Prireditev bo v Slivju, vaški dom, krožkarji ob 17.00 –

pomoč priprava prostora itd. ob 16.30

(foto Irena Štemberger)

Marec 2014

ŠTUDIJSKI KROŽEK – ZGODBARNICA

V oktobru 2012 je pričel delovati študijski krožek pod mentorstvom Patricije Dodič v Knjižnici Kozina, katerega ime pove za kakšen krožek gre – zgodbarnica, namreč. Z novim študijskim letom 2013/2014 smo nadaljevali s krožkom. Praviloma se dobimo vsako drugo sredo v mesecu v knjižničnih prostorih. Kaj drugega bi na takšnem krožku počeli, kot pisali, pripovedovali zgodbe in se učili, kako se zgodbo napiše. Seveda pa je krožek tudi prijetno medgeneracijsko druženje vseh tistih, ki nam je beseda draga, pa naj si bo izrečena, napisana ali v knjižnem ali v narečnem jeziku. Prihajamo iz okoliških mest in vasi, kar zagotavlja pestrost zgodb, jezika, zapisov kulturne dediščine in navad posameznih krajev. Verjetno vas zanima, o čem pišemo, o čem se pogovarjamo. Ja, pravzaprav smo v našo zgodbo vključili prav vse. Od prazgodovine do današnjih dni. Naši junaki so lahko pravljici bitja, naši predniki ali pa mi sami. Zgodbe so del nas, del naših razmišljanj, kaj si želimo, kaj smo doživeli in kaj bi se nam lahko pripetilo; člove-

ška domišljija res nima meja. Družčina 15 zgodbarničarjev je pisana, predvsem pa edinstvena, kot je vsak posameznik. Takšne so tudi naše zgodbe, za katere se lahko pohvalimo, da so bile v preteklem letu napisane, zbrane in objavljene v zborniku Zgodbarnica 2013/2014. Nekatere zgodbe in aktivnosti krožka so bile tudi predstavljene v juniju 2013 v vaškem domu v Brezovici pri Materiji. Krožek soustvarjamo vsi: tako pisci zgodb in gostujoči predavatelji kot tudi bralci in poslušalci nastalega. Koliko novega izvemo o sebi, ko si upamo zapisati svoje misli, želje! Zase lahko rečem, da sem presenetila samo sebe, ko sem se lotila pisanja zgodb. Koliko hudomušnosti je skrite v meni, ki je prišla na plano, prav zahvaljujoč Zgodbarnici, odprtosti krožkarjev in mentorice same. Življenje postane lepše, ko poveš, napišeš, ko poklepetaš. Vabljeni na vse, kar je nastalo, kar nastaja, kar še bo nastalo pod našimi peresi (moje je navadno vijoličaste barve).

Dragica Marković

Primerek neformalnega vabila zgodbarničarjem

Lep pozdrav vsem, dragi mi zgodbarničarji.

23.april 2014

Samo kratek včerajšnji **rezime**: prebiranje zgodb, zanimivih, spet smo imeli čez farje – zdej je prav, da jih pustimo malo pri miru. Do naslednjič mi lahko kdo opiše kakega vaškega posebneža, kako anekdoto – datum je **17. maj**, ker smo se zmenili, da **namesto 13. maja ob 18.00 odidemo na pohodič okrog Kozine v soboto, 17. maja ob 13.00. zbirno mesto je pred knjižnico**, delam do enih in potem gremo. Če še koga zanima, lahko komot pride zraven, po sprehodu (prbl. tri-urnem) gremo lahko kam kej »vrč vase«, kukr se reče po domače, da ne pademo "u bolezn", kukr se spjet reče po domače;);). Želim vam fanj osvobajanje novih področij življenja in želim vam fanj prvomajanje in tudi fanj dan zmage;) in kar je še tega vmes vsakodnevnega, kar se lahko praznuje;) predvsem pa vam želim eno dolgotrajno pomlad v srcih. In hvala vsem, da ste. Se vidimo torej **17. maja ob 13.00**. A ja, v primeru dežja, bomo pač imeli traktat normalno zgodbarnico v knjižnici od enih do treh, tako da imejte vseglah kej s sabo za prebrat. Karkoli. Lahko tudi od koga drugega. Lahko se celo zmenimo, da preberemo kaj izključno od koga drugega, kakega nam ljubega avtorja. Če ste pač za. Če ne pa lahko komot tudi kaj svojega. Zdej pa hitro molit in žbrat na vse pretege, da bo takrat lepu vreme. In vekomaj;) Patricija

Zgodbarnica 2013/2014

Zbrala, uredila in lektorirala: Patricija Dodič
(Knjižnica Kozina, Kosovelova knjižnica Sežana)

Oblikovanje in prelom: Tomaž Mahkovic

Printanje: Občina Hrpelje-Kozina

Hrpelje-Kozina, april/maj 2014

ČAS ZIMSKE PRAVLJICE

Naslovna fotka ima zgodbo. Ni mi bila pomembna izostritev prvega plana (drevesa), temveč drevo (lipa) v ozadju. Želel sem dati poudarek tudi »tistim« v ozadju, pa naj bodo to ljudje ali dogodki, želel sem jo povleči v ospredje, tako kot obujanje spominov, zgodb, pripovedk. Ni rečeno, če je nekaj v drugem planu, da ni vredno naše pozornosti. Le potruditi se moramo in opazili bomo veliko več, čeprav je nekoliko oddaljeno od naših oči (pokukati moramo v zakulisje), in odkrili bomo neverjetne stvari. Enako je z zgodbami in pripovedkami, četudi so že pozabljene – v ozadju, jih moramo potegniti v ospredje. Fotografija sodi v letni čas, ko so si ljudje ob topli peči ali ognjišču pripovedovali največ zgodb ... Gre za zimski mistični čas, ko nam misli velikokrat odtavajo v čas otroštva in zgodb, povezanih z njim.

Slavko Gerželj